

I V S T I L I P S I
P O L I T I C O R V M

Collegij Societatis Jesu

Olsnicij Catalogo misciphus 1694
S I V E ~~ad. J. et. Human.~~ ad. T. et. Human.

C I V I L I S D O C T R I N A E

• Anno 1600 LIBRI S E X . 15 Aug.

Qui ad Principatum maximè spectant.

Additæ Notæ auctiores, tum & De vna
RELIGIONE liber.

Omnia postremò Auctor recensuit.

A N T V E R P I A ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.

M. D. X C I X .

Cum Privilegiis Casareo & Regio.

1694

名古屋大学附属図書館所蔵 水田文庫 41497370
Nagoya University Library, Mizuta Library, 41497370

170 1 2 3 4 5 6 7 8 9 180 1 2 3 4 5 6 7 8 9 190 1 2 3 4 5 6 7 8 9 3

名古屋大学附属図書館所蔵 水田文庫 41497370
Nagoya University Library, Mizuta Library, 41497370

IVSTI LIPSI
POLITICORVM

Collegij Lovanijs
Biblio. Lovanijs Catalogus antiquorum 1594
Sive in genere Humaniorum

CIVILIS DOCTRINAE

LIBRI SEX.

Principatum maxime spectant.

Additæ Notæ auctiores, tum & De vna
RELIGIONE liber.

Omnia postremo Auctor recensuit.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Iohannem Moretum.

M. D. XCIX.

Cum Privilegiis Cesareo & Regio.

1599

Lipsius' Book of Politics was first published
in 1589, + between 1591 date + 1752 it
passed through nearly 80 editions —
(Basil Andrius, "A State of Louvain", in
"Scriptorium from the Library Winters")

3
I M P E R A T O R,
R E G E S,
P R I N C I P E S.

MPLVM & illustre ve-
strum munus est, quod
fustinetis. Quid maius
inter homines, quam
vnum preesse pluribus;
leges & iussa ponere;
maria, terras, pacem,
bella modorari? Diui-
nitas quedam videtur hæc dignitas: & est
profecto, si salutariter atque ex vsu publi-
co administretur. Sed hoc quam arduum
sit, cum ratio nos docet, tum exempla. Il-
lam si inspicimus; quantæ molis ab uno ca-
pite tot capita coegeri, & vniuersam illam
multitudinem, inquietam, discordem, tur-
bidam, leniter redigi sub commune quadam
Obedientia iugum? Si hæc quam pau-
ciab omni quo reperti, qui laudabiliter hoc
munere functi & defuncti? Nimurum mai-
us quiddam est quam imperiti suspicen-
tur, cursum rectum in vndo illo mari te-
neret, & in summa Fortunâ non abripili-
centia ventis. Quam multis virtutibus o-

A 2 pusest.

T Y P O G R A P H E,
Q V I S Q V I S E S,
R O G A M V S.

Ne absque nostro arbitrio aut inßu hac recudas.

Minuta quadam hic seruauimus, in Punctis, Inter-
nullis, Notulis, Verborum discriminib, haud fa-
cile per te seruanda: sed qua neglegit amen aut in-
uerti sine noxa Operis non possunt.

4
pus est, quibus velut anchoris hæc nauis fir-
metur? quam variâ Prudentiâ, quo velut
clavo gubernetur? Ut verissimè dixerim,
difficile esse homini in hominē imperium:
nec vnius mente vñquam dirigendum. Id-
eò merito laudandi Sapientes, quibus olim
& nunc hæc cura, vt salutarium monito-
rum face præluerent imperanti. Quâ e-
nim in re melius mercantur de genere hu-
mano? In moribus aut scientiis aliquid
præcepisse, laudem & vsum habet: & non
magis in regno & administratione ciuilis:
cum illic vñum aliquem ciuem meliorem
doctiorém facias; hic, in uno omnes.
Nam ita profectò est. arcta quadam cathe-
nadeuincti sumus, qui imperamur, cum imperante.
& vt in corpore mens sana aut in-
fana esse non potest, nisi vt pariter vigeant
aut languent eius functiones: non item in
hac societate, Princeps. Ad virtutem ille
præxit? sequimur. ad vitia? inclinamus. Benè
beateque agit? floremus. improspere? labi-
mur aut ruimus cum illo. Atque vt à sole
in subiecto hoc orbe lux aut tenebrae: sic à
Principe apud subditos praua pleraque aut
recta. Cæsarille non animosè magis quam
vere dixit:

— Procerum motu hæc cuncta sequuntur.

Huma-

Lucan. v.

5
Humanum paucis vivit genus.

Ergo eximia hæc ratio de republicâ benè
merendi, de Princepe benè mereri: id est,
ducere eum & dirigere ad metam illam Pu-
blici boni. Nam hic, ne erretis ô Principes,
vester finis. Præstis hominibus, sed homi-
num caufâ: nec domini modo & arbitri
rerum, sed tutores & ministri estis. Mali
improbis illi, qui in imperio non nisi im-
perium cogitant, superbi, desides, & qui se
non ciuibus datos arbitrantur, sed sibi ci-
ues. Nam sicut sidera illa splendorem ha-
bent, sed vt vñibus mortalium deseruant:
sive vos dignitatem, sed cum munere offi-
cioque deuinctam. Collata est in sinum ve-
strum à Deo hominibusque Respublica:
sed nempe in sinum, & vt fouetur. O vere
iustum & legitimum illum Principem, qui
in summo fastigio, nō magnus magis quam
bonus audire desiderat: & duas res diuersif-
fimas. Potentiam ac Modestiam, miscet!
Quem prodeuntem, certatum velut bene-
ficium & salutare quoddam numen aspi-
ciunt: inter amorem timoremque medij: &
alternis iudicijs ambigentes, Dominum sa-
luent an Parrem. Hæc illa sunt, Principes,
præclaræ, tuta: ad quæ veteres & ego vos
vocamus. audite. nec ideò consilia nostra

A 3 • asper.

6

aspernemini, quia estis supra iussa. Nam vt illud in Principatu beatissimum est, non cogita miserrimum, non suaderi. Sunt apud vos fateor, qui consilij sui copiam affidue faciant: sed vtinam consilij tidi semper & recti! Alphonsus olim, eximius ille regum, interrogatus, Qui essent optimi consiliarij? Mortui, respondit. libros consilient & haec talia monimenta intelligens, qui nihil blandientes, nihil celantes, puram meramque propinanter veritatem. Ea vt sensibus veitris infideat; & quae optima sunt aut per me cognoscatis, aut mecum recognoscatis; te qui Aeterna Veritas es, ex imis sensibus precor. Valete

IMPERATOR,
REGES,
PRINCIPES,
& salubriter diu regnate.

Si de-

Si delectamini sedibus & sceptris ô reges populi, Sapient. cap. vi.

dilige Sapientiam, vt in perpetuum regnetis. Seneca Epist. xxxvii.

Si vis tibi omnia subjcere, te subjcere Rationi. Multos reges, si Ratio terexerit. ab illâ disces, quid vult.

Virtute Politica præstantiorem nullam homo af-

sequitur. Plato Cai-ton. Maion

DE

DE CONSILIO
ET FORMA
NOSTRI OPERIS.

Finis huius
scripti.

Příslušník
que in ha-
materie:

VISQVIS es Lector, paulum in
vestibulo hoc sifte. Non diu te mo-
rabor, nec ambitiosus addam muneri
meo pomparam: saltem Consilium in-
stituti operis nosce, & eius For-
mam. Quod nunc tibi dicens, PO-
LITICA esse vides, in quibus hoc nobis consilium, ut
quemadmodum in Constantia ciues formauimus ad
patiendum & parentum; ita hic eos qui imperant, ad
regendum. Quod fecisse ante me alios nihil abnuo: &
eximi fecisse. in primis illos veteres: inter quos Plato
praeclarent & Aristoteles, sed hic magis,

Sed non tu
précisé.

Nec tam
nobis apcc.

Nouitij
plerique
furjcs.

Machia-
nella ar-
guense

Quo minor est, quisquis maximus est hominum.
Sed hi tamen de Repub. viiuersá & communiter scri-
perunt: ego velut partem aliquam magni huini agri
calendam mihi sumpsi, PRINCIPATVM. Quod ipsis
et si inter veteres suauissimus scriptorum Xenophon se-
cit: tamen parvum profecto, si verum amas, distinet & aut
plene. & addo, quod in priscis aut barbaris illis ritibus,
hand usqueaque conuenienter ad hoc suum. Nem
qui nuper aut heret id tentarunt, non me tenent aut ter-
rent. in quos, si vere loquendum est, Cleobuli illud ve-
tus conueniat: Αὐτοί τοι μέρες, λογισθε τοῦτο; Latin in Club
Inficiunt plerisque, & sermonum multitudo. - Nisi
quod unius tamen Machiauelli ingenium non con-
temno,

temno, acre, subtile, igneum: & qui vitam Principem suum recte ad templum illud Virtutis & Honoris sed nimis sepe deflexit, & dum commodi illas esse mirat intento sequitur, aberrauit a regia hac via. Cum venia igitur nos quoque hoc scribimus: præsentem alio quodam & nono planè modo. Nam inopinatum quod Forma dām filii genus infinitum: in quo vere possum dicere, omnia nostra esse, & nihil. Cum enim intentio tota ergo a nobis sint, verba tamen & sententias varie conquisiuitus a scriptoribus priscis, idque maximè ab Historiis: hoc est, ut ego censeo, à fonte ipso Prudentia & Civilis. Ne hinc ambitio nos aut nositatis ventus impulit (ingenue id teſtor): sed tuus fructus. Quid ut ilius viam habemus, quam tot Sententias in unum conducere; pul- obras, acres, & ita m̄ Salus amer, ad salutem natas generis humani? Nam quod ego eadem dicem: ec- quando mibi eadem vis aut fides? Vt in uno aliquo telo aut gladio multum intereat, à qua manu veniat: sic in sententia, vt penetret, valde facit robusta & alicuius & ceperit auctoritas pondus. Atqui ea veteribus adest. Nec vero nudas aut ſbaras sententias dedimus: ne dif- fidenter, & effet, quod dicitur, Arena fine calce: sed eas aut inter fabaud indecenter vinximus, aut inter eundem velut cemento quodam commissimus nostrorum verbo- rum. Ad summam, vt Phrygiones & varij coloris filo- rum aliquod aulam formant: sic nos è mille aliquot particulis uniforme hoc & cohærens corpus. Quodip- tum figura extat & vario sermonis ductu ornare au- sum: ut non colorem solum habetur, sed quasi spiri- um & vitam. Hoctotum quād arduum, in ardua Figura genitorum sententiam & figuram. Scripti hi- sas moles & molesta.

3. istâ

ifta

istā materie, mihi fuerit, fruſtrā dixerim apud non expertum. Siquis volet, per tentamentū & iocum pauca aliquot Capita concinnet in Populi aut Optimatum statu: nam eos non libati. id est pōdēs, id est πόδης: Ecce Rhodus, ecce saltus. Atque eo maior mihi molestia, quod per hanc aliena vestigia sic iuerim, tanquam in liberrimo ingenij cursu. Definiui, diuisi, excepti: & nihil omisi: quod facere ad formam faciēntē perfecte artis. Rationes in dīctorum etiam addidi: non ignorarū, plorū que hominū, ut Catonem illum, afficit, qui iam tum puer ita preceptorū suo credebat, ut tamen identidem posceret & causam. Atque hoc omnia, prorū quidem magnitudine, breuter præstī. Nec enim ad disputationes aut amanitatis me diffidi: sed pressis habens currum hunc, ut sic dicam, continuo intra orbitas Usus & Actionis. Eamibi in oculis. ideoque nec ad tenuium rerum monitūtunculas abī, contentus

Breviū
studium.

Communi
notitiae
dogmata.

Trabendo
ad ea fini-
giatis.

nam legem breuem esse oportet, aut Romanus no-
suec. in
Epist. xxv.
ster Sapiens, quae iubeat, non disputet. Atque hoc ser-
uauit. Quid autem opus alter? Ut is qui taculari alium
docet, satis habet manum oculūque eius dirigere ad cer-
tos quo/dam scopos: ille deinde arte eā utique in quo-
cumque loco aut interuerso: sic animus, qui semel prin-
cipia ista firmiter hauriet facile ad alia transferet, nec
monitorem in singulis requireat. Semen quamvis exigitum
in bono solo sparsum facile comprehendit & se
explicat: breue item monitum in bona mente. Hec For-
manostri operis, qua ut affecta statim placeat, hanc
veneo: magis, ut inspechia. Πλάτων ταπελλά ἀτικες
Apud Ste-
phanum in E-
thica Leonis.
συλλογή.

Quis cito
placere, nō
dū placet.
συλλογής φουσι, τοῖς δὲ οὐκοῖς κέποις ἄκαζε, εἰ τὸν ἀρχὺν ἐφί-
μερον ἔχοντες, πόδιος μαργαρού: Plato pleraque scri-
ptorum cum Adoniis hortis comparabat, qui subitō
& die uno nati, celerrimē pereunt: sacerdos haudid eue-
niet huic nostro, quod laboriose satum, vires magis à
tempore capiet, & poëta verbis.
Ne mihi
hac elo.

Hinc. 1.
Cam.
Crescit occulto, velut arbor, ævo.
Sed iam addo

MONITA quadam, sive CAUTIONES.

Cato lo-
die in alienis
scriptis, aut
capitulo.
Nam futurum ut in varia iudicia sive voces hic labor
noſter incurrit, valde temporum & morum ignarus
sum, nisi sciam. Omnes hodie in Politicā ista re aliiquid sa-
piunt aut vident: atque etiam ij, qui nihil vident. Occurren-
dum igitur breviter his talibus est, siquid querant aut car-
pent: & tu simil, Lector, instruendus, ut magis ex tuo meo-
que vsu me legas. Ac primum, nisi fallor, Calumniæ telum
erit in Obſcuritate huius scripti. Tenebrofum est, in-
quietum, nec omnia in eo liquent. Credo. sed quæ nescio
culpa? Scriptorum illa est, à quibus hauis: quorum, nescio
quomodo, ut quicque prudentissimus, ita astričissimus est
& pauci sermonis. Ego quid facrem? ponere illa talia, lex
rei operis iussi, mitare aut addere, religio non permisit.
Tamen huic rei subſidiā hac cape.

Quæ facient
epilepsia.

I. Ut sapientis legis. Nam quod gladiatoriibus imperatur fo-
rēt, utiliter ego hic tibi. Repte.

II. Ut discrimina verbitorum, quæ mea, quæ aliena sint, difinīa.
(nam litterarum figurā disparauimus) scriō obſerues. Ad

B 2 fidem.

¹² fidem cuiusque Sententiae hoc faciet , tum etiam ad intellectum.

Difinition. III. Vt distinctiones multe magis: id est, in fine cuiusque clausula: sola posita, semicola, puncta, aut bipuncta. Nam pro his, sententia tibi tota terminanda est felicitat, aut sustentanda; videbisque vnuam sam orationem per membra sua & periodos curiosius a nobis sic discretam. Nec enim finis semper sententia in fine clausula: sed pender ea sapere ac haret.

Notulae. 1 v. Ut Notulas vbique adreas, quæ ad oram. Quas necl*i* inter se reperies, & magnio tuo commodo, semper in iis Breuiculum materiæ totius. imò & astringi fape ab ijs aliquid aut explicari. Quæso, obserua. atque etiam hoc, ut Capitum summas præfixas non neglegas. cide*n* huic fini.

Mofea b- v. Denique vt nequid in legendō asperum te præbeas aut morosum. Hoc aut illud non capis; ne damna aut abiice, sed quod olim Socrates, cùm obsevaret Heraclei librum legi-
fet, tu dico: ^A m̄ om̄ia, ^b m̄ia: ^c s̄ia d̄ iñ om̄ia; ^d que intel-
lexi, proba sunt: credo, ^e que non intellexi.

Fides nostra Calumnia altera futura viderit, aut potius iam fuit, in
fugitiva. meam Fidem. Non recte, inquit, nec ex scriptoribus men-
te quædam citas. Quam risi, cum hoc audiui! Nam revera
culpant insiciti homines, quod eleganter aliquis mibi det
in lucis. Quidam etiam, ut videtur, fidei. Sunt enim
etiam, ut videtur, fidei.

Ex quaest. 1. Imitetur etiam quia talis vir iustus: sed iniquitia, iocum ei non dedimus, nisi forte in connexionibus, aut ad velicem aliquam sententiam explendam. Nam tunc, cum nihil ab aliis

¹³ ab alijs direcē sic dictum p̄r̄ manu: quidni leuiter aliquid
nec indecorum torquerem? Lieuit semper in hoc genere, & li-
cebit. Nam illud omnino non excuso, quod Autolom verba
non rigidē semper, & vt ab ijs posita, repono: sed in Cafu
aut Tempore, pro orationis m̄c conformatione, pauxillum
inflexo. Constat aliter non potuit his textus.

At Tertia Calumnia in ipsam Rem erit: idque varie. cum ^{In re capi-}
hoc illi, hoc alteri displicebit: quoniam Solon ^{misi.} verissimo
verbo,

*Apud Pla-
tare, in So-
lone.*

Omnibus, in magnis, difficile est placeas.

Huic adhuc incertæ quid opponam? preces. Tria hæc ro-
go, quicunque me leget.

1. Ut nemo temerè me arbitretur aut iudicet, nisi sermo-
nis Latinij bene peritus. Nam qui leuiter tanquam, (iam anteignari infa-
denuncio) potissimum non capiet scripti huius partem.

III. Ut nemo, nisi qui rerum etiam peritus. Non tu aliquis <sup>Ne tenui Ci-
è plebe: non tu etiam liberalior mea iuuentus. Nam etsi ca-
ulianum igno-
pere haec potestis, non potestis iudicare.</sup>
_{ni;}

Verum qui vtriusque peritus, cunctanter tamen pronunciat & legit. Hoc aut illud offendit? sustine pauli. **N**eoplatonista
propositus. **S**pacer inigrum calculum, & ad N o T a s meas dueret. **N**am **N**atura ad-
eas duplice hoc fine ad finem adiecit & ambigua quedam
demonstrat, & obscuriora illustrat. **Q**uod si ne ibi qui
deinde tibi satisfacatur, tamen vt in ludo pili, alterius est com-
modè mittere, alterius etiam, figura erratum est, quā bel-
lissime exciperē & afe corrigerē: sic uia Leclorisi putabis,
flectere quādam benigneorem partem.

Iam quarta & ultima Cahumnia, non in Rem dirigitur, sed in Opinione: imo & est ab Opinione, cum homines feliciter male acuti & callidi, sensisse aut scriptissime veolent, que pro somniis non sensi, non scripsi. Periculum ita Malum,

me deus amer, genus : sed nimis per hæc diffidia ciuilia cre-brum. Referunt pleraque omnia ad vnum hoc æuum : & que nos communiter diximus, sic volunt accipi quasi in Titi-um aut Seium dicta. Imò vates etiam agunt, non lectors: nec sumunt à nobis sensum , sed adierunt , & mentem ali-quam adfigunt ex suā mente. O angues, o viperæ ! Fugio-vos, fugio: & tamen vix effugio. nam quid hīc remedij nifi forte à votis : que ab imo peccore concipio. Abite à me Ophiogenses , abite Psiylli , nati venena tantum exsugere li-brorum. Vos contrà adesse mites & candidi, qui parati non impellere lapstantem , sed benignā potius aliquā interpretatione leuare. Nam ego me labi & errare, non posse solūm fa-tor, sed debere. Nōnne homo sum? nōnne ager sum? vt ni-hil mirum, si in tam diutino isto languore (per eum hæc feri-pusim) memoriam etiam & iudicium languent alibi aut vacillent. Sed valebit hoc mihi, spero, ad veniam, imò & ad gratiam. quoriam

Vt effe Phœbi dulcissimum lumen soles

Iam iam cadentis:

sic nostra debent abeuntium scripta.

Sene.
Trot.

ORDO.

ORDO ET INDEX LIBRORVM SINGILLATIM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS

DICENDA proponit. Duces duas sive directores dat ad vitam ciui-lem, Virtutem cum Prudentiâ. Virtus sive naturam , & que adhesit, explicat: & uniuersa operi subterratis fundamenta. Seriem Capitum hanc habet.

1. SCORPIUS & materies mei scripti. Vita ciuilis definita. Virtus communica-tor. 1. Pietas. Virtus prima pars, definita est, & clausa in Senium ac Colum. Hic de Senio dictum. 11. De altero Pietatis Membro, Cultu. Is de-finitus, & duplex fatus. Pluria ad Religionem monita. 1v. Famus appendix Pietatis. Quid illud, & à quo fit? quam vim habeat, & qd. em vnum? v. Etiam Conscientia, Pietatis lacrima. 12. Finis eam, diuide, tormentum eam, si mala, offendendo: si quietem, si pura. v. Alterum Virtutis membrum, Probat. Quid eam hic appellat Brevis & vniuersalia ad hanc praecipta. v. 11. Ad Prudentiam transiit, qui Rechorum alter. Necessitas eius offensia. Definitio pofita, & expedita. Partes seculi, & utilitas. ix. Quid dignat Prudentiam? Vnum esse, & Memoriam. Quid ea vitrue? Vis & firmitudine illius prælata: sed raritas & difficultas item offensia. ix. Memoriorum rerum, sive Historiarum, finitus. Facilem, hanc ad Prudentiam, viam: etiam ad Probitatem. x. Appendix de Doctrina, quæ vñique redit vñlis. Quis legitimus vñscelus, finis, modus.

LIBER SECUNDVS

DISTINCTE ad rem venit. Imperia paritrix, Principatum prae-fert, & dicitur. Virtutes ei adstribuit, & scorsim precipias ponit. Seriem Capitum hanc habet.

1. De Imperio vñntersè dicatum. eius necessitas in Societate offensia, & fru-dug. 11. Divisio Imperii. Principatus, prima & optima eius pars, id varijs ar-gumentis offensum. 11. Principatus definitio, per partes declaratio, & pri-mum, virtus fecos illi fit? 1v. Quomodo capiens Principatus? duos legiti-mos modos esse, Electione & Successione, & de vitâ qualiquid differunt. v. Initia Principatus, plerumque hadabilius: fed id non sat. Perfeueran-dum esse. vi. Quis finis, quæ actiones omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id esse, & leponenda priuata. vii. De via rectâ quam Princeps ingredia-tur: & primum de Virtute, offensum hanc ei, suâ cœtiâ, necessariam. ix. Subditorum etiam causâ Principi virtutem inducendam, & ipsi infla-landam. sine qua probus aut diutinus nullus cotus. ix. Subditos probos

fici

16
fieri maxime à Principiis exemplo, cuius incredibilis vis in utramque partem.
x. Diffinitio de Virtutibus Principis dictum. & primum de Iustitia, quā ea necessaria etiam in ipso-Principi. xi. Iustitiam administrandam Subditis effe, exequibilitate; temperante; & fine cumulo legum, removetiam lūmum fūdio. xii. Clementia definita. Principi commendata, sed quae firmum, quae illustrem facit. xiii. Clementia vberius commendata, sed quam temperie. Abre eam à Iustitia leniter, nec tamen folueret vim Imperii, sed vincere lento nodo. xiv. De fide adiunctum, quae iustitiae origo aut suboles. Ea commendata, vt columen humani generis. Gloriōsum hanc Principi effe, vitalem. Sicut ad Etruriam doctores nostri. xv. De Modestia p̄ficiptum, quae Clementia aliud. Inflata Principi, & in Senus & in Aione. xvii. Ex occasione, de Maistre adnexa lacina, quid ea, & qui, & quatenus paranda? xviii. Minores aliquo virtutes posuit, quae Princeps decantēt p̄ficiat, & breuietur.

LIBER TERTIVS

De Prudentia & distincione agit. Alienam primò Principi commendat: Consiliarios & administratores scrio format. Seriem Capitulorum habet.

1. PRUDENTIA. Principi percessariam, sine ea vim & opes inutilia, miscenda esse. sed primam illam in gubernatione proponere. ii. Sed dupli-
cēt Prudentia esse: A fe, & ab alijs, illam optari, hanc contingere. Rarum, imo diuerso effe, vt Princeps à se uno fatis sapiat. iii. Itaque adiutoriis ei ca-
piendum: idque in fatio. Eos duplices esse, Consiliarios & Ministris. Quod,
& quam viles illi? iv. Definiti diffinitum. Consiliarii, & prius communica-
nē explicata, Probius & Peritus remun. denique offensili, indice famā.
v. Explicatum tertium munus, vt salubriter consilant. id inclusum quinque
monitorum, quafi lineis. vi. Qua vitanda Consiliarii: & primum quae in-
pedimenta & velut vada bona Menti? Ea quatuor notata. vii. Qua turbamento, & velut Scopuli bona Menti? Tres offertur. viii. Iste Princeps quis
per gerat in audiendis consiliis. Dognata hinc rei. ix. Spernenda occula Con-
silia, & ab alijs feras. x. Dictum de Administris & nota triplex, ad quam le-
gi oporteat. x. Administris ipsi p̄cepta tradita, cora in tutela. Primum
Ministris, inde Maiores. Ascipit omne potentiam eis in Aula.

LIBER QVARTVS

PRUDENTIAM Propriam ingerit, diuidit: & de duplice Togati
differit, que circa res Diuinā versatur, & que circa Humanas. Ple-
rage omnīa que firmando aut informando Regno sunt, noua', nec ad-
huc vīstata methodo preponit. Seriem Capitulorum habet.

1. PROPRIAM Prudentiam, id est eam quam inesse Principi volumus:
p̄ceptis difficile alligari. Late fusam esse, Inflexiblē, & Obsticā. Itaque
aliquid de ea, non plenā nobis p̄cepti. ii. Diuina Prudentia Propria in Tō-
gatam, & Militarem. Illa curus, in Humanam & Djuram. De hac offensum,
curat. Princeps effe. Vnde religionem refundam et, & defendendam.
iii. De vna religione amplius qualitum. Nanquam diludim feri possit
falso in tempore, idque quadamtempus videri. iv. An puniendo fingulis, &
quieti itemque in extralendi & perquirendi? Neutrū (fūlētē quidem
fū) ex vīa videri. Doctore magis his opus, quam tortore. v. Transtū ad
Pruden-

Prudentiam in Humanis. Hic duo Fentes regi, Ingenium Populi & Re-
gni. De priore dictum: & per indicem expedita Natura velig. vi. Fons alter
receptus, Ingenium regum & regni. Duo hinc considerant, quae Communem con-
uenient, & que Diffinitē. vii. Paganum nunc ex hīce fontibus petra, &
primum uniuersē posita, quae firmat Regnum aut violent: mos distinctē de
Videlicū. Oppr. Regi Cultiodes, Milites, Arces, aut potius Colonias. viii. De
Virtute duplice, fernario Regnum. Bonitatem populi commendata, &
offensa triplicē ad eam via. ix. Administras commendata valde. Tria offensā,
qua ad eam docuntur, in quibus quia Imperii p̄cepta p̄cepta vīse eff, accurate & emi-
ciatē de his differunt. Ad ea transiit que Vertendo regno faciunt: in
modo cauenda, aut evitanda, offensum. x. De Virtute duplice, cœsacore re-
moriorum. Primam de Odio, cunctis pellis subiectis occidit. Fugienda que eō du-
cunt: imo & imago corrū, sciatē eī in Suppliciis, Tribūnis, Cenitū. In his
figiūlo quoniam feget Princeps, dictum. xii. Dehinc & viiūperatus
Contemptus. Offensia que illius ignorat, a rege, si sapit, fugienda.
xiii. Quiescitum an Prudens mixta locum apud Principem habeat id est,
ea in quā fraudes. Dictum, & dictum, aliquem habere. xiv. Quomodo,
& quatenus fraudes admittuntur. Triplex earum genus faustum, & ditimē aliae
in Regnum recipi, aliae exclusi.

LIBER QVINTVS

De Militari Prudentia. p̄ficiat eam in Bello duplice elucere offendit: &
primū positiō, in Externo. Qua Militia, que Ducum
manū, que Consilia in bello usūs sint, docet. Seriem Capitulorum
habet.

1. TRANSITIO ad Militarem Prudentiam, cum excusatione illa-
quā mei, quod de diffīnam non iniles. ii. Prudentia hinc pars commen-
data Princeps: que necessaria ad militem salutem: que regia. iii. Materies &
ordine dicendorum. Bellum exterritum definitum, & rescripta eo confitēti p̄pende.
iv. Influita. v. Ordine & partite potiū, quae ad Iustitiam bellum requiriuntur: &
maximē, quibus id causis capiendum. vi. Temeritas temetū a bellum ini-
tijs: & somniant, qui in iustificatione omni cogitata fin. vii. Ad Gerendū bellum, equitā. Primo Apparatus triplex, Pecunia, Communitas, Armorum. viii. Milites terribilē quidem Bello necessarij, duplices: Equites, pedesque, quae sunt breviter, vironum maior vīs. ix. Vtrogue bonos
effe debet: a liquo pro nihil omnī copia. Fieri bonos duplicitate, Dilecti &
Disciplinā. Ea negligi hodie, & super haec in iusta veritate querela. x. De
Dilectū capiū diei, fed primō quædam. Exterian Domestici preferrid
nos istos censimus. xi. Obiecta & reficiēta, ea, quae contra Domesticos
militem dicuntur. Hunc Regum cœllum Tyrannorum. Qui legi
dendi in militē faciunt: Ordinarios & Subsidarios, acquisi-
tive fortis descripti. xii. Verē cum Dilectū virūs capiendū & Non equi-
que ordine potiū, germane in militē virintis. xiii. De Disciplina vera &
fēcē dictum. Ea laudata, partes eius (idque docendi causa) quatuor fācē.
Singulē explicata, xiv. Transtū ad Duce. Eos necessarios, non foliū
viles. Duplices effe. Scoperintīs Pettītū magis quam Virūtū p̄spectā.

vñm

18
& vnum in uno bello esse debere. x v. Boni Duciis riuoluerunt sue Nort. quinque
cas videt: quas ordine explicamus. x v i. Conflita necessaria bello esse. Eo-
rum specimen sive gulfus; itemque monita, quae vni Ante pugnam. & In pa-
gnia. xvii. De calidis Conflixiis sue Strategematis: An viij ius & fas? No-
stra sententia, non villa ea solum, sed gloriofa. x i x. Quid post Pugnam fa-
ciendum videatur: & in Victoria, sive Clade, quomodo Princeps falibunter &
decor fegatur. xix. Ad Pacem ex animo adhortatio. Ae primum illuc inclina-
mus eos, qui Vicit: fed ad Tatum & Bonam. xx. Victoria ad Pacem pronocati,
argumento triplici: quia id Decorum, Vile, Tatum. aque adeo ad pacem in-
tem: fed cum exclusione fraudis. Pro eis auctor ipse Pacis invocatus.

LIBER SEXTVS

CIVILE bellum tangit & detestatur. caussas eius, & in eas remedia,
satu& difficiliter explicari. Finiri id suader & vnot. Seriem Capitum
hanc habet.

1. Ad Civile bellum venium. & eius miserit breuiter oculis subiecit.
11. De causis Civilium bellorum. Et facie duplexes, Longinquo & Propin-
quo. Prioribus dictum. 111. De causis Propinquis belli Civilis. Ee
tres. Fabio prima est: eius pernicias in omni statu & finime diffida in quantum
vnu i iv. Causa altera est Propinquus, Sedatio. eius Origo, Progreffus. Reme-
diadistincte explicate. v. De Tyrannide. quid ea sit, & eius ingenium? mala
subiecta oculis: qualiterque, tollenda ea aut toleranda? vi. Quæstionula per
occisionem infera. An militeat se bellis Civilibus vir bonus? vrrinque ea agi-
tata: & cum discrimine aliquo personarum definita. v i i. De Finiendo Civi-
libello. & Operis mei finis.

AVCTO-

AVCTORVM SYLLABVS.

A VCTORES vno aspettu, si libet, vide, & quorum scri-
pti hoc Opus. Inter eos eminet CORN. TACITVS ex-
tra ordinem dicendus: quia plus cunctis ille nobis contulit, quam ce-
teris omnibus. Causa in Prudentia viri est, & quia cerebrissimus sen-
tientia: atque etiam, quia familiaris nobis. & offerebat se non vot-
atus. Ceteri in classe duplicit. Quorundam verbis frequentius & li-
bentius vniuersit: vni sunt isti

E LATINIS:

C. Sallustius
T. Livius
Annæus Seneca
M. Cicero

Q. Curtius
C. Plinius Iunior
Fl. Vegetius, sed in
materie militari.

Aristoteles
Thucydides
Plato
Xenophon.

Aliorum rarioris: vti sunt isti

E LATINI S

Afa Apostolorum
Adagia
Æmylius Probus
Afanus
Agellius
Ambrofius
Amianus Marcelli-
linus
Apuleius
Attius
Augustinus
Aufonius
Bernardus
Boetius
Cæcilius
Cælius ad Ciceronem
Cæsar
Capitolinus
Cassiodorus

Cato Censorius
Claudianus
Columella
Corn Ncpos
Manilius
Cyprianus
Ecclesiasticus
Ecclesiastica Historia
Eusebius
Felius Pompeius
Florus
Frontinus
D. Gregorius
Guil. Neubrigensis
Horatius
Ieremias
Iudorius
Iustinus
Inuenialis
Laftantius

Lampridius
Lucanus
Lucrenius
Manilius
Martialis
Origenes
Ovidius
Pacuvius
D. Paulus
Petrius
Petronius
Plautus
Plinius senior
Porcius Latro
Propertius
Proverbia Salomo-
nis
Publius Mimus
Quin. Cililianus
C. Seneca

20
 Seneca Tragicus Tibullus Velleius
 Silius Italicus Titinius Virgilus
 Statius Valerius Flaccus Vlpianus
 Suetonius Valerius Maximus Vopifcus
 Terentius Vatro Vulciatus,

E G R A E C I S

Adagia Gracorum	Diphilus	Mercurius Trismegisti
Æschylus	Epicharmus	fus
Appianus	Euripides	Philo Indeus
Archilochus	Euphalius	Pindarus
Aristophanes	Gregor Nazianzenus	Plautarchus
Baftius	Herodotus	Polybius
Calimachus	Hesiodus	Serenus
Democritus	Homerus	Sophistes
Demosthenes	Iamblichus	Sobras
Dio Cassius	Iocrates	Syneches
Diogenes Laertius	Lucianus	Theocritus
Diodorus Siculus	Menander	Zoegue

21
 I. LIPSI
 POLITICORVM
 SIVE
 CIVILIS DOCTRINA
 LIBRI PRIMI

CAPUT I.

Scopus est materies mei scripti. Vita Civilis definita. Virtus communiter laudata.

IT AE Civilis iter quod recte ineas, recte per agas, precipere mihi est animus; decid meis, sed veterum monitis, imo & veribus. Tu mihi dux magne Deus; & manum hanc menem quendam, ut salutaria videam, & diuidam, proniam. Vitam ciuilium definitio, QVAM Quid vita
 IN HOMINVM SOCIETATE MIXTI DEGIMVS, AD Civid.
 MVTVA COMMODA SIVE VSVM. Huic duos Rectores tribuo, Prudentiam & Virtutem, illam ex plurim men-
 te: sed & hanc ex mea: quia ciuem vere nullum at-
 biritor, nisi & virum. Sine Virtute, Calliditas ea sit & mali-
 tia, & quidlibet potius quam Prudentia, cuius clausus et si
 propriè Vitam Ciuilium dirigit, non tamen sine vnu & auxi-
 lio illius magnetis. Igitur de Virtute iure praemittam, que

Tacit. 1. Proprium hominū bonum
 Histor. Viri filii
 Sallust. hominis.

Cetera humana pertinet, & diuisiarum & formarum gloria, sive
 ea atque fragilia esse: Virtus clara eternaque habetur.

Senecc. Ep. Hoc unum contingit immortale mortali.
 phil. 3. 4. 6.

Sallust. Itaque iure, que homines arant, navingant, edificant, Virtuti omnia parent.

Duo si nec
 facias, Pra-
 donas &
 Virtus.

Vitam filios
 hominis.

Eam inca-
 nit.

monit.

C 3 Natura

CIVILIS DOCTRINA

Nam ea omnia in se habet, omnia affunt bona, quem penes est Plaut. Amph.

Familieris
naturæ.
Nec aliena à nobis, vltro se ingerit, & in omnium animos lu-
men suum immittit. etiam qui non sequuntur eam, vident.
Senee lib.
iv. De be-
ne.

Exposita. Obvia eadem & facilis, in medio posita neminem dignatur, **Idem C. 66.**
qui modò se dignum illa iudicauerit. **ad Polyb.**

Confugiamus igitur ad hanc, vt in asylum. quia sola ea
quieta, tutta, & in sua potestate est. omnia, preter eam, subiecta for-
tune dominanti.

*Aduersas virtutem autem hoc possunt calamitates, & damna, Seneca E-
& iniuria, quod aduersus solem nebula potest.* p. cxii.

CAPUT II.

Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuisa in Sensum ac Cultum. Hic de Sensu dictum.

HA N C in duos velut ramos diuidio, Pictatem & Probitatem. Illa est, **R E C T V S D E D O S E N V S , R E C T V S D E M C V L T V S.** Duobus enim his Pietas constat, sine altero, mutilla aut manca. Nosse ante omnia sumum illud numen (quatenus homini datum) oportet: & cognitum, pie preceque venerari. Utique rei vera lux a facris literis: sed & in profanis sparsas quasdam scintillas video: quas colligam. De Seni, iusta.

Illum necessarium: quia de Deo optimè existinare, piotatis est exordium.

Constat igitur tibi Vnum esse regnum et artem omnium deorum.

Averius. Ita appello *Summum illud & aeternum*, neque mutabile, neque interitum. *Hifler.*

Quem in parte descripserim (infinitum enim illud quis definiet?) MENTEM solitam quendam, & liberam, legregatam ab omniconcretione mortali, omnia sentientia & mouentia, ipsamque preditam motu sempiterno.

N₅₅

LIBERI.

Nec plura addam: quia deo etiam vera dicere periculum est: periculum, rimari.

Effectus tamen eius & affectus (si ita appellate fas) licet potest ad
ingratiam amicti tuo & admirationi. Illa maximum est.

Non habet ergo quicquid superius volucere, perutulum est.

Ille iustissimus. & Prode clementia nō tamē dūmoc, dñs nō nōcē dīxāb̄. Inīdē
Cō: Deus nūs quām & numquām iniurius, sed quāntum pōst
iustissimus.

Asticunt oculis superi mortalia iustit-

Ille aebiter & inspector operum, consiliorum, mentium. Arbitrius.
Nil deo clausum est: interest animis nostris & cogitationibus me- Cognitio-
bus interuenit. praefixa.

Eſt profeſſor deus, qui que nos gerimus, auditare & videt.

*Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere Solem.*

Nec inspecto solum, sed iudex idem & vindicta. Namque *Canticum*, &
nibi pro vero conflat, omnium mortalium vitam diuinu numine in-
premis, neque bonum neque malum facinus cuiusquam pro nihil habe-
bitur, sed ex natura diversa premia bonos mali que sequi.

Hic qui gubernat omnia:

*Qui terram inertem, qui mare temperat
Vento jum, & urbes, regnaque tristia.*

*Nec enim secura quies illum, similisque sopori,
Detinet:*

Sed ille est, qui viget, qui sentit, qui meminit, qui

deratur.

Hæc talia non fas solum, sed necesse tibi scire: quia reuera
• — prima scelerum causæ mortalibus agriſ
Naturam neſcire diūm.

Sed

*Ceteris
tunc fere,
quā sicut
dū.*

Sed seire temperanter, quoniam & hoc verum, Sanctius Tacitus
ac reverentius ēst, de actis dēorum credere quām scire.

CAPUT III.

De altero Pietatis membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus.
Pluria ad Religionem monita.

*Quid Culina
Indulg.
Inventio
Excusatio*

DE Cultu inseparor. qui non aliud, quām COGNITI
IN VENIS VENERATIO, CERTIS LEGIBVS
GERIMONIIIS QVE DEVINCITA. Coli enim postulat,
& huic fini homo natus: idque cultu duplici, Interno, Ex-
terno. Ille est, qui in animo & ex animo, deo vero preces concepit,
laudes grates. Ille, qui haec eadem, per ritus & gestus, exprimit.
Totum illud, nec male, Religionem vulgo appellamus: de
quā sana quādam à non sanis hæc habere.

*In propria
legi.*

Magnum cius in animos imperium. Religione enim recta p[ro]p[ri]a lib.
confusat.

*Omnibus ca
re.*

Omnes religione mouentur, & deos patrios quos à maioribus ac- Cicerone
cepérunt, colendo sibi diligenter & retinendes arbitrantur. in Veritate

*Possident
infida.*

Iaque qualisque ea hausta, rēgit educitur. quoniam Philo Iudea
sua cuique optimam videtur, & t[em]p[or]e non ratione, sed affectu diu- ad Caenum
dicetur a singulis.

*Optime re
tulenda em
bellitatis.*

Hac publicè & priuatim habenda. Omnia enim proffera LIB. lib.
enuenient coelentibus deos, aduersa p[er]ferventibus.

*Ex iure
fortunae.*

Idque in utrāque fortunā, & videndum, ne ritus sacerorum Tacit. x.
inter adversa culti, per proffera oblitterentur. Animalia.

*Sed etiam for
p[er]ferventibus.*

Sed habenda cum modo: ne fiat illud, *Cets superstitioni* Idem. v.
obnoxia, religionibus aduersa.

*Ad quam
inclemantes,
ant mali
naturas.*

In quam naturę virtus nos proni: & trahunt etiam ij, qui- Liu. lib.
bus que suis sunt capi superstitione animi. 111.

*Talem fac
ad regidam.*

Nec impedit potentes. quoniam, vt iudicant, nullares Cet. lib.
multitudinem efficacius regi, quām supersticio. 111.

At tu

At tu fuge, nam superflitione quietis imbutus, quietus ēst num
qui potest.

Varij apud Aug. De
cultur.lib. 1.
V. 1.

Discrimin hoc habe: Deos à religioso vereri, à superflitione
so timeri.

Apud A-
gel.lib. 2.
cap. 12.

Placeat ille versus, sed saniter intellectus:
Religentem oportet esse religiosum nefas.

In Cultu ipso, ad interna semper praevertere, & censere, tam rem
Cultum d[omi]num esse optimum, quandoque castissimum, atque sanctissi-
sum, vt eos semper puri, integrati, incorrupti & mente & voce
venereris.

Seneca.

Aureum tibi dictum imprimo: Optimus animus, pulcherri- Et animus
mus des culus est.

Cicerone
Diu. lib. 11.
lib. v. cap.
11.

Nec sic, vt externa tamen spreueris, nisi si impia. Nam & Sint Rivo-
in his, religioni parendum est, nec patrias mos consumaciter repu- luent
diantur.

Laßant.
lib. v. cap.
11.

In verbis etiam aut q[ui]a testiculus ne nimium mihi pru- Non in falso
ri, ad facta abi: quia Christianorum omnis religio sine scelere &
fine macula viuere.

Moysen illum Egyptum audi: qui de fide cuiusque magis sed in falso
oculis, quām auribus credit.

Apud Ruf.
fin. Red.
lib. v. cap. 11.

Se abstingeb, & Platonem insuffurantem audio: ἐντολὴ οὐ παρείστη
lib. d[omi]ni. lib. in hac λόγῳ γελῶσι: difficiles, & cum discrimine, hi sermones. Quod formis
p[er]t. oraculum, in hoc quidem aeo.

CAPUT IV.

*Non vacem
h[ab]et & illa
scitorem mo-
re p[ro]m[oti]o, sed
non mentis.*

Fatum, * appendix Pietatis. Quid illud, & à quo sit? quam vim
habeat, & quem v[er]o?

*Non p[ro]m[oti]o
ad d[omi]num, sed
que p[ro]p[ter]e
Clementia
sensu inter-
gerente, &
malisq[ue].*

PLETATEM, feui, pango nunc duos surculos, qui sub
arbo[re] hac, q[ui]d ex eā nati: Fatum, & Conscientiam.
Quorum illud, ex Sensu: h[ab]et, ex Cultu originem clare d[omi]nus ex
eunt. Si enim gubernat & dirigit deus, prouidet etiam & de- Se[ns]a.
cernit. idque aeternis ipse, ab aeterno in aeternum. Hoc au-
tem est Fatum:

D

Cuius

propter te de calo descendit : tibi dent mentem oportet, ut prohibeas.

Quis à tui
monita fru-
stratur.
Precepimus,
parvula.

Nec pluta de grandi hoc profundo : quod tentandum semper homini, nunquam explorandum. Tibi quis hic fru-
stratur iste, vi verè pius sis, & fata sequare, id est deum. Quid
Senec. De
Froustr.

Thucyd.
lib. 11. in
causa Petic.

Opem in p. 7 d. re dandina a ior. salut., qd te dor. i. p. mod. s. ad p. 10. qd.
Ferre que de cunctis immittuntur, necessariò oportet: que ab hosti-
bus, parviter.

Optimum est pax quod emendare non posis : et deum, quo au-
tole cuncta cuenunt, sine mure comitari. Malas miles est, qui
Imperator em suum gemens sequitur.

C A P Y T V

Etiam Conscientia, Pietatis lacrima. Definio eam, diuido, tormentum
eius, si mala, si bona: quietem, si pura.

Cosentia
à religione
est.

Et mala, qd
est mala.

Definio eis.

AM & Conscientia, ut dixi, Pietatis soboles est: & origo ei
in palam à radice Culcus. Vbi enim ill: floret & viger: hac
pariter, vbi arerit & languet: etiam ista. Quin vbi nulla reli-
gio aut diuinus metus, exiguum in animo huius germin,
& à malâ terribilis velut opprelsum. Et autem Conscientia, Re-
LIQVA IN HOMINE RECTAE RATIONIS SCIN-
TILLA, BONORVM MALORVM QVE FACIN GRVM
INDEX ET INDEX. Igitur & bipartita ea, Approbatio sci-
licet, & Opprobrio: illa in bene, haec in fecus facis. Sed
istius vis (vt vita & virtus sunt) creberimajdeo quae sereretur
nuit, vt hanc pars veniat in generis sui nomen. Nam Con-
scientiam vulgo appellamus, VIOLATI NVMINIS AVT
PER PERAM CVLTI TRISTEM, COGITATIONEM
ET MORSVM. Qui sensus infixus homini, & vivit quam-
diu ille, non vi extingendum, non fraude.

A illa hinc
fatu.

Conscientiam à diis immortibus acceperimus, que dimidi à nobis
non potest.

Vt in homine
miseritatem
digressus.

Aliter autem ea data, ut corrector adscilium & anima pe-
catorum.

Flagrum

Tacit. xii.
Annal.

Seneca
Epistola
xxvii. 1.

Cicer. pro
Milone.

Diua apud
Stob.

Idler. So-
lio libri. 1.

Sen. Epist.
xiiii. 1.

Epict. apud. Sen.
cp. xxvii. 1.

Iuvenalis.

Sallust. ad
Cat.

Seneca. Epit.
xi. 1. 1.

Salust.
Cat.

Plin. lib.
xxi. Ep.

Cicer. ad
Attic. lib.
xiii.

Augustin.
xxx. 1. 1.

Flagrum post peccatum: quia perfidio demum scelere, magni-
tudo eius intelligitur:

Flagrum ante peccatum: quia infixa nobis eius rei aueratio
est, quam natura dannavit.

Et magna sanè vis eius est in utramque partem, ut neque timent aut
iniqui qui nihil admiserunt, & paenam semper ante oculos versari putent
qui peccaverunt.

Itaque bona illa, semper metu vacua est:
Imò in gaudio. & via nonquam tristis efficit bene vivere.

Mala autem etiam in solitudine anxia & sollicita est.

Potest enim vocati contingere ut lateat, latenti fides non potest.
Et qui celes?

Nostræ dicimus tuum glorias in pectore teſtem.

Qui non fallit, non pallitur. & ex oraculo hoc est: *Suis filiis*
cuique annus ex conscientia puenit.

O te miserum, si contemnis hunc testem!

Imò & Tortorem. Vrit enim, cedit, lanicat: eò gratiùs, carcerat.
quia sine morte, Græcorum adagium verum: *νεκαὶ νοὲ τὸ στίχον*
λόγος ἀστρου conscientia animum verberat.

Et quidem assiduo illo & surdo verbere. Namque animus indeſſo,
impurus, diis hominibus qd infesta, neque vigilius neque quietibus
sedari potest. Ita conscientia mentem excitat, vafat.

Sicut tamen hodie viuitur, ut multi famam, conscientiam pau-
ci vereantur.

Aliter ut bonus, cui fixum in omni vita transuersum con-
suum à recta conscientia non discedere.

Etiam tibi: qui hoc imbibe, Tranquillitate conscientia nihil
excogitari beatius posse.

CAPUT VI.

Alicum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellim?
Brenia & universalia ad eam precepta.

RAMVS Virtutis mihi alter superest, Probitas: quem
tamē leui dolabā expolio, quia in hoc Civili q̄dificio
propriē non ei locus. Ad morale pertinet. nec Probitatem
^{Quod proī aliud h̄c ineligo, quām rectam in morib⁹ et}
^{actione omni vitam, ex honesti norma.}
Mihi tamen non omittenda, vt necessitate videas; & quia,
Pictati adnexa ea, aut verius innexa. Sine moribus Pictas,
quidquid vultu, voce, calore preferas, vana est, inō nulla. Vt
poma, in lūdā, non poma nascuntur, qua contacta in fū-
mum abeunt & vaporem: talis verbosa illa Pictas, sine vita-
li hoc operum suco. Iure ergo mores ana, quisquis amas il-
lam: & factis magis, quām specie, fieri, nec ad pompa.

^{Interea prī-}
^{bias, sed}
^{prīta.}

Effe quām r̄ideri, probus malis.

Et cum laudato illo Catone, nunquam r̄estē seceris, & feci-
se r̄ideris.

^{Ex Horatii}
^{fuit}

Conscientia virtutis sati amplum theatrum est.

Non tu mihi inter clares magis, quām inter bonos.

Non inter eos, quos ambitio falſos fieri subegit, magis que vul-
tum quām ingenium bonum habere.

Opes quid curas? Fortunam velut tunicam, magis concinnam
proto, quam longam.

^{Nisi corpus}

Quid cultum aut corpus? Honestum est, cui corpus ni-
mis carum sit.

Tu à te laudem tibi sume; internā veraque virtute, non Tacit. An-
specie inanum validus.

Esto mihi cultu modicus, sermone facilis.

Ore probo, animo verecundo.

^{Propter in-}
^{dendus}

In Agri-
col.

Sallust.
in Eng.

Tacit. xv.
Hist.
Sallust.
Iugurth.
Indidem.
Indidem.
Indidem.

LIBER I.

Opum contemptor, recti pericula, confians aduerſum metus.

^{Cos Con-}
^{fessus.}

Vnius animi cultor: qui dux atque imperator vita mortaliū, Animis ſu-
colandis.

Rector humani generis, agit atque habet cuncta, neq; ipſe habetur. Qui magnus,

Præclara enim facies, magna diuitia, ad hoc r̄evis corporis, & ^{Qui etiam}

alia huiusmodi omnia brevi dilabuntur:

At ingenij præclara facinora, ſicut anima, immortalia ſunt.

CAPUT VII.

Ad Prudentiam tranſitum, qui Rectorum alter. Necſitare eius
oſtenſa. Definitio poſita, & expoſita. Partes eius & r̄eſtituta.

VIAE tua Ducem vnum habes, Virtutis: adiungo ^{Prudentia} ^{enim ip-}
nunc alterum, quem Prudentiam dixi. Is non tuus fo- ^{enam enī.}
lum, sed si in ſpecie, Virtutis ipsius rector, certè director. Sinc
prudentia enim qua poteris elle virtus?

Plato verè ait, ἡ φρόνος πάντα ἐπιτελεῖ τὰ ὅρθια, οὐδέ τί παρέχει: Prudentia ^{Quae ſunt al-}
ſola præit & dicit ad recte faciendum.

Et Sophus alter: ὦ θεοί ἀγαθὸν ἔστι πρᾶξις, τὸ δὲ φρόνος: fieri
non potest, vt quisquam verè probus sine Prudentia audiat.

Cauſa hec, quod Virtus omnis in Elecione & Modo eſt:
non nec ſin Prudentia: ergo nec Virtus. Atque vt Archite-
ctis opus nullum reſtē proceſſerit, ſine libellā & lineā: non
item nobis, ſine normā haec direcțioce. Quam definio, INTE-
LECTVM ET DILECTVM RERVM, QVAT PVB'ICE
PRIVATIM QVE FVGIENDA AVT APPETENDAE.

Intellectū dixi. quia haec eſt qua videt omnia: ideoque ^{Sagittaria}
qua r̄iū ūzōc, oculus anime, iure dicta.

Tacit. iv.
Annal.

Dilectū addidi. quia eadem, que ſeligit, & recto iudi-
cio, honesta ab deterrisribus, veritas ab noxiis diſcernit.

Primitam etiam & Publicē, inſerui. quoniam ſpecies eius duplex,
velut duplex, Domestica & Civilis: quarum illa ſibi, hac ^{Primita,}
alii prodeſt. Propietas, ūzōc ūzōc, q̄d r̄adivōnū dīzād, q̄d r̄adivōnū dīzād.

^{que ſunt}
Sagittaria

Sophorus, Æschines, Dicentes, Prudentes censimus, qui ea, quæ sibi, quæ que hominibus conducunt, possunt dispergere.

Sophorus, Æschines, Dicentes, Prudentes censimus, qui ea, quæ sibi, quæ que hominibus conducunt, possunt dispergere.

Prudentem dicimus, sibi & re publice confidere potentem ac validum.

*Ant & imp.
maximus est
est.*

*Itaque vñus eius multiplex, & rectè ille, qui dixit Artem vi-
uendi esse Prudentiam, ut medicinam valetudinis.*

MCCLXII.

*Hæc enim est, quæ p̄sens ordinat, futura prouidet, præ-
rita recordatur.*

Vñus.

Hæc quæ fallere non vult, & falli non potest.

Cui omnia subiecta:

Anatra διδασκει τον φρονειν καθ' εις αυτην;

Famulatus omnis, quidquid est, Prudentie.

*Eiam ipsa Fortuna, nec vanè dictum,
Sapiens post ipse fungit fortunam sibi.*

*Igitur iure Tragicus,
πολλα διδασκει τον φρονειν καθ' εις αυτην
Προστοιχη οπαρη.*

*Longè prudentia felicitatis
Primas tenet.*

At contra, Imprudentia infelix, quæ pleraque, & se, pro capite.

*Sallust ad
Cæs.*

CAPUT VIII.

*Quid gignat Prudentia? Vñus esse, & Memoriam. Quid ea
etiamque: Vñus & firmitudo illius prelata: sed virtus & dif-
ficultas item offensiva.*

*Dicitur Pruden-
tia faciens.
Vñus, &
Memoria.*

*P*RUDENTIA autem parentes duo, Vñus & Memoriam rerum. Nam quod Poëta verus in Sapientiam scripsit, Vñus me genuit, mater peperit memoria: Astartea.

*Vñus, &
Memoria.*

abnuo: & verius est in istam. Vñus intellego, NOTITIAM HUMANARVM RERVM EX VISV VEL TRACTATV. Memoriam, NOTITIAM SIMILEM EX AUDITV VEL LECTV. Vñus haud paullò firmior: & idèo iure pater.

*Vñus dicitur.
Memoria.*

Per sua

*Plato Al-
cibiades.*

*Cic. de
Finib.*

*Auctor lib.
de iur. Virt.*

Idem.

Menander

*Plautus
Tain.*

*Sophocles
Antig.*

*Aristot.
Eth. &c. cap.
vii.*

*Cic. de
Graec.*

*Ovid. vi.
Metamor.*

Salon.

*Cic. de
Graec.*

Hinc illud apertientis,

In genio d'ant. πονηρα διδασκαλια.

Affiducē addiscens ad senium proprio.

CAPUT IX.

Memoria rerum, sive Historia, fructus.

Facilem hanc ad Pruden-

tiam viam, etiam ad Probitatem.

E

& faci-

L I B R E R I .

Per sua enim, non per aliena pericula disicit: per propinquâ exempla, non remota, quin plerisque euentibus ipse adeat, interest, præcept. Itaque verè scriptum,

Vñus efficacissimus rerum omnium magister.

Ex experimentis optimè creditur.

Imò amplius: Vñus omnium magistrorum precepta superat.

Quem qui multum habet, glorietur iure.

—vñus regi obedi legata

EDΩ τινα τα ζενα.

—nous & scio singulatum

Que bona, que mala sunt.

Hic ad omnem artem utilis sive necessarius:

Per varios vñus artem experientia fecit,

Exemplio monstrante viam.

Sed ad hanc ciuilem imprimis. Kal τοις ιεραις αφει πολλη. Cicilium per-

κιν εισιν, προστοιχη λοιποι λειπομενοι: & quisquis in re Cimili intelligens

haberi volet, opus ei experientia.

In quo tamen hoc mali, quod præceptis non traditur: sed

etas cum denique afferit.

Nam vt poeta ait,

—seris & venit vñus ab annis.

Hinc Prudentia senum in vulgi verbo:

Hinc illud apertientis,

In genio d'ant. πονηρα διδασκαλια.

Affiducē addiscens ad senium proprio.

CAPUT X.

Memoria rerum, sive Historia, fructus.

Facilem hanc ad Pruden-

tiam viam, etiam ad Probitatem.

AT Memoria, parentis altera est, quam Vñus non appono

*Memoria de-
solūm, sed in parte præpono. Magis enim obvia hæc,*

E & faci-

33

*Longe sapia
alios magis-
fiunt.*

*Is longe ma-
legi novi.*

*Artes omnes
gratia.*

*Et eximia
arts pre-
poni.*

Miscentur inter se, fateor, & remittuntur aut intenduntur sed sic, ut propendat & praponderet semper aliqua pars, à quâ iure ci nomen.

Dicitur, ut
etiam deus
predicatur.
Sed quæ ex his optima? diu hoc in lite. quam soluit & non soluit idem ille noster. *Dilecta*, inquit, ex hiis eis constituta Iudea, *reipub. forma facilis laudari quam euenerit: aut si euenerit, haud diu-
turna esse potest.* Ego si non verius, clarius rem aperio, & pra-
fero palam Principatum. Mouent me ista:

Opim. in
mon. Fons.
paradise
tor.
Qui con-
fluent.
Quod ille vetustissimus: apudm. & Grecorum & Scytharum: primus Aristeo, in
& diuinissimus Principatus.

Et certum est omnes antiquæ gentes regibus primū paruisse. Cicer. 111.
De Leg.

Idque in terris nomen imperij primū fuit.

Sallust.
Catil.
Iustin. lib.
1.
Ut verissimè præfatus sit ille, Principio rerum, gentium na-
tionumque imperium penes reges erat.

Idem in na-
tura maxi-
mi.
Addo, quòd ad naturam aptissimum. Docent animantes ceteræ, in quibus imago hæc imperij: docent plerique ho-
minum. & orbem peragri, pauci libertatem, pars magna infusoſ. Sallust.
Epiph. Mi-
thridatis.

Ex ratione,
& vni-
Idem secundum rationem maximæ. Unum enim imperij Tacit. 1.
Annal.

corpus, vniuerso animo regendum videtur: sicut ab uno gubernato, vna nauis.
Plures, quid mihi aduersi: turbas, non aliter, quam à *Uenatio Scirurus*, imprium ad *Deus noster rex dicitur*, *ne deus auctoritas*, *ne deus auctoritas*: si duo Soles velint esse, periculum ne incendio omnia perdantur.

Dicitur
Greci.
Cetera pa-
rem Princi-
pium.
Arduum enim semper eodem loci potentiam & concordiam esse. Tacit. 1.
Annal.

Itaque pacis interēst, omnem potestatem ad unum conferriri. Hist.

Legimus, imò ipsi vidimus, discordans scilicet patria non. Annal.

alium remedium sūisse, quam si ab uno regeretur. Ptolemaeus
Ptolemaeus
B. Eleg.

Nec disidentia à me prudentes. Ille clamat: *o Pax! o Pax!*, *o Pax! o Pax!* Ptolemaeus
B. Eleg.

Deo d'is deo, Pax! Pax! *Ex Ioue sunt reges.* Tacit. xv.
Annal.

*Callima-
chus,*

Etter.

Et tertius inculcat — *di societas barbaricæ: à Ioue educatos*
reges.

Quinetiam nonnemo: *Regnum res inter deos hominesque*
pulcherrima.

Vt iure concludam & optem cum Homero:
— *ut solez & luce*

Ex Coriol. 6.
— *herus vnicus esto,*
Vnicus & Princeps.

Nam plures rationes scio, nec afferro, in hoc angusto circo
alienorum verborum, cui me inclusi.

Principatus definitio. per partes declaratio. & primū, ritius se-
xus ille sit?

Anter. 1.
Polit. cap.
viii.
Nec tamen Principatum omnem confusè extollo, sed
vetum & legitimum, quem definio, VNIVS IMPERE. *Quid Princi-
pium, Moribus aut legibus delatum, vsus, patet.*

CEPTVM GESTVM QVE PARENTIVM BONO. in
quæ formulâ, nisi fallor, non vim solum omnem boni Prin-
cipatus inclusi, sed & ad illum viam. Diducam, & explicabo.
Posui primò, VNIVS IMPERIVM, viriose, feminæ?

Vtriusque, sed illius maximè: quia iubet sic natura.

Viximad
monas.
Tunc ad dico, quod rā Sôra in pueris: Nam quidquid viri
masculum, naturâ magis scilicet ad imperandum, feminæ.

Etim. ratio. Nam palam est quòd ille conditor nostrus quæ
deus, feminis quidem

Otho.
Sene. 6.
pecus instruxit dolis,

Sed vim negavit.

Propri. 1.
Eleg. 1.
Nec constantiam dedit:

nulla dum femina pondus habet.

Quæ incen-
sus.
Ne prudientiam quidem plenè. & plerumque muliere con-
silia deterius.

Atqui

CIVILIS DOCTR.

Sage utilit. Atqui hæc imperij vera instrumenta. Sed adde & vitia.
quia non imbecillis tantum & impar laboribus hic *sexus*, sed si ^{111. Ann.}
centia adiit, securus, ambitus.

Ridicula. Quid etiam si sepe lubricus? quām in lubro tunce res-
publica. Nec enim *semina, amīsā, pudicitia*, alia abnuerit. ^{111. Ann.}

Nec honesta
virtutis in-
tenuuntur.
Denique indecorum, & seruum nimis hoc seruitum.
Doctor meus de barbarâ quapiam gente. *Femina dominatur*, ^{De morib.}
in tantum nos, modo à libertate, sed à seruitute degenerantur. ^{Germ.}

Atque his caussis videatur feminis sufficere obsequi gloria. <sup>Plinii
Paneg.</sup>

Ecce tamen & tela non imbellia pro iubelli sexu. Pro iis
hæc ratio. quod Nulli preclusa est virtus. omnes admitunt. <sup>Senecca
Epist.</sup>

Nec sensum, nec sexum eligit.
Et reuerâ, nōn eximite aliquot reginarum lecta nobis,
audite, visa? q̄z fortes, cauta, calx, viribus curis, feminin-
rum virtus excusat. <sup>Tacit. vi.
Annal.</sup>

A riu-
gum.
Pro iisdem, conseru fu aliquot gentes. Britanni illi veteres
non regno solū p̄fecere, sed bello. *Solutum quippe Br̄i.* In Ag.
tannus, feminorum duellu bellare.

Germani viris ipsis ante rulèrent: & inesse iū fæctum ali-
quid ac prouidum putarunt. <sup>De monib.
Germ.</sup>

Itaque nec consilia carū affernabantur, nec responſa negligebant. Ibidem.

Imò plerasque eorum (rides an ringeris?) satidicis, & aug-
mente superstitione, arbitrabantur deas.

Capaces igitur sceptri: vt hi quidem censem, atque etiam
ego, nisi lex aut mos patrius aliter iubent.

CAPUT IV.

Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos esse, Elec-
tionem & Successionem. & de vitaque aliquid disserunt.

NAM hæc ante omnia seruo. idco addo, MORIBVS
AUT LEGIBVS DELATVM; non temere initium.
& velut

LIBER I.

& velut caput regie huius via muniens, quia multi calcare
cam volunt pede non recto.

Sallust.
Ingenius.
Tacit. II.
Hist.
xv. Annal.
Natura mortalium auida imperij est, ait ille:
Et alter: *Cetus ac pridem infista mortalibus potentie cupido:* <sup>Et illi nature
vita.</sup>
Eaque curculis affectibus flagrantior.

Intrae Principatum multi appetunt, nec boni ipsi, nec
bono fine. quos repreſtit tamen mos sive lex genitium re-
pagulo duplici, Electionis & Successionis. Hanc appello, <sup>Primum es
duplici, Secun-</sup>
CVM GENTILIS IS HONOS EST, ET PRINCEPS ^{doles, Secun-}
E PRINCIPE NASCITVR. Illam, CVM SPRETO NA- ^{doles.}
TALIVM IURE, SVFRAGIIS DESIGNATVR. Elec-
tio, antiquior, tamen Succesio receptor, & aspectu alti-
quo melior: quia verum est

Minore discrimine sumi Principem, quam queri.
Turbis etiam hoc obſtaculum. cum aliqui magnis aut ^{periculis:}
nouis conatibus opportuni sint transitus rerum.

**Nam claram est, prauas diolorum p̄scohiberi, si successor non secutus
in iuncto.**

**Principes ipse per hanc viam fecutior, & pluribus velut mu- <sup>En Principi-
tus inſtitut.</sup>
tus inſtitut.**

iv. Hist. • Oraculum est, Non classes, non legiones, perinde firma impe-
rij munimenta, quām numerum liberorum.

**Tamen alij ratio magis placet alia, & aiunt, Imperaturum ^{En Elec-}
^{to faciat.}
omnibus, eligi debere ex omnibus.**

**Vel ideo, quod plerunque Optimum quemque Elecțio in-
venit.** <sup>Quia di-
gnatio inque-
rit.</sup>

Ibidem. Nam nascit generi à principibus, fortuitum, nec ultrâ æſti-
matur: cooptandi iudicium integrum, & si eligere velis, consenso
monstratur.

Ibidem. Minus etiam seruiliis hæc species. & loco libertatis erit, si ^{Quia &}
eligici p̄cipimus. ^{q̄d digna.}

F **Sed**

*Ceterum ex
extra iuris
legi ex ea
neque ea,
neque ea,*

Sed vtra harum rectior, non recta via erit: nec quisquam imperium flagitio quiescit bonis artibus exercuit.

*Eadem li-
bro.*

Imò nec diu exercevit, quia nulla quiescit celere potentia diu-
turna est.

CAPUT V.

*Initia Principatum plerumque laudabilia: sed id non satie, perse-
uerandum esse.*

SED addidi etiam, *SUSCEPTVM GESTVM QVE*, nesciunt qui sumpcionem temere, quia sunt qui sumpcionem recte, non gerant & finiant, ego autem palmam hanc in metu, non in ceteribus figo. Fit malo virtus, an fato humani generis, ut

Initia magistratum aut Principum serè meliora sunt, sed finis *Tac. xv.*
inueni. *Annal.*

Poëta non nesciuit:

*mitissima fors est
Regnum sub rege novo.*

*Imò nec ipsum vulgus, qui accipiunt regem letantes, vi for-
me ad nova imperia.* *Tac. xv.*
Annal.

*Specie sunt quād sepe falsi! Nam plerique regnantium sub-
iecti sunt, & maiore odio, postquam adepti.* *xii. Annal.*

Causa, quia plurimum similate eae virtutes: cum sciant omnes, Nonum imperium inchoantibus, vtile est Clementia famam. *iv. Histor.*

*Auctorē non altē insita, idcōq̄ peccare paullatim in-
dulgentia fortunae, & prauis magistrū, dīcunt audientiū.* *xi. Sallust.*

*Sic etiam Regini ipsius natura hoc fert, vt diuturnitas in
superbiā mutantur.* *xiii. Annal.*

*At male. Imperium enim iis artibus faciliter retinetur, qui
bus initio partum est.* *Sallust.*

*Quod si se mutant: videant, ne Fortuna quoque cum mo-
ribus immutetur.* *Ibidem.*

CAPUT

viii

*Et fortuna
cum mo-
ribus.**est in muta-
tione.**Est in muta-
tione.*

Omnium somnis illius vigilancia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius oc-
cupatio.

Seneca
Confad.
Polyb.

Ideo remissum aliquando animum habebit, nunquam solutum. Ibidem.
Hoc subditorum bono fiet, hoc eius, quia illius deum Principis magnitudo stabilis fundataque est, quem omnes tam supra Ibidem,
se esse quampro se sciunt.

C A P V T VII.

De via recta, quam Princeps ingrediatur: & primum de Virtute, ostensum hanc ei, sua causa, necessariam.

VERVM ecce Principem definiui: formabo tibi nunc eudem, & qui perueniat ad salutarem illam metam velut manuducam. Inclusa sanè hac via in ipso Boni, publici fine, fateor: (nemo enim sic geret, qui non ipse bonus: nec id solum, sed & prudens:) verum inclusa oculi, ego educam, aperiam, & totum hoc imperadi iter tenuiore quodam, ut sic dicam, fabulo sternam falubrium praceptorum. Duo sunt que legitimum & numeris suis abolutum Principem faciunt: Prudentia & Virtus, illa vt in Actionibus eius elueat, hac in Vita. De Virtute præmittamusque propterea & Regi alsumenda, & per eum his qui regnantur. Regi: quia ita decorum est, vt probitate eminat, qui dignitate. Cyrum lubens audio: qui

*Ad finem
boni publici
eius concur-
sus.*

*Virtus &
Praedicta.
Ita, princi-
pius cuiusque
causam ex-
datur.*

Quo quero: proponam undi apud eos, hoc iudiciorum vobis aperte: non Xenophontem
cernebat conuenerit cingulam imperium, qui non melius efficiat qui-
bus imperaret.

Ped. 17.

Vulgò ita iudicamus; & vbi suffragiorum res, plerunt-
que obsonabiles, sed inter eas non tamen nulli vobis vobis deo: & redi-
ctio: regi non deo: aperte: rex constituit ex idoneis aptissime ob-
eminentiam virtutis, aut dilectionem que à virtute.

Aristot. et
Polit. cap.
x.

Meo sane & poëta puncto,
Qui recte facies, non qui dominatur, erit rex.

Autor. in
Mandib.

Sed

L I B E R I I .

45

Sed & fama eius hoc postulat: que parum pura, si non exsemi-
vita. Omnia enim facta dictaque Principis rumor excipit:

Ibidem.

Nec magis ei, quam Soli, latere contingit.

Ibidem.

Vtire cavere debet qualem famam habeat: qui qualemcum-
que meruerit, magnam habiturus est.

Tacit. 1.
Hist.

Eò magis, quod inuisum semel Principem seu bene seu male sa-
et presumit.

Seneca
Thyest.

Etiam regni firmitas sic poscit, quia
—cui non est pudor

Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides,
Instable regnum est.

Tacit. 1.
Hist.

Sit ante oculos Nero, & qui alij tyrannorum: quos sua imma-
nitas, sua luxuria, cercubibus publicis depuleret.

Seneca
Thyest.

Ad exitum natu voces,
—sanctitas, pietas, fides;

Prinata bona sunt, quia iuvat, reges cant.

Et vsu disces.

C A P V T VIII.

Subditorum etiam causis Principi virtutem induendam, & ipsis
inflaniam. sine qua probus aut diuturnus nullus certus.

I AM & Principi cura altera, vt cum ipse bonus, subdi-
letiam tales. Vbi virtus absent, que societas non dicat lauda-
bilis, sed firma? Quod de opido poëta, de statu omni dixeris: hismurep.
Plato. Pet.
sib.

Si incolae bene morati sunt, pulchre munitum arbitror.

Ibidem.

Sin aliter: profecto
—cunctiplex murus rebus seruandis parum est.

Polyb. lib.
vii.

Audi Prudentiae alumnum: Ille repub. statu optabilis & Cuius ei ser-
vimus est, in quo & priuatim sancte immixtique vnitur, & public-
e Iustitia ac Clementia vigent.

Plato Al-
cibi.

Audi & Sapientia: Εἰ μάλλον τὰ τῆς πόλεως περίπολοι ἤδη ὅτι τα-
λαῖσθαι, ἀπε-

F 3

Ad eum, dexterum cuius seruadorem rei mundiorum: Si rem, recte laudabiliterque insitum gerere, virtutem tibiam cum cibis communicanda est.

*Praesagio-
natus est
nis.*
Hos inquam, portius, quam illos malè callidos, qui èdum mu-
nitiores reges conseruent, quòd illi quibus imperant nequiores fuere.
*Qui nō
est
in
pa-
tu-
ris.*

*Quod patientiores seruitutis arbitrantur, quos non deceat nisi
esse seruos.* Plin. Paneg.

*Sed profclò hac ipsā in re errant. Nam pessima quisque
afferrimè rectorem patitur.* Sallust. ad Cat.

*Contra boni, mites & obnoxii, metuentes magis, quam me-
tendunt.* Idem in Tugurio.

Et ab ore veritatis illud est,

— facile imperium in bonos. Plant. Milt.

Iure igitur dabis operam, cùm ipse bonus atque strenuus sis, Sallust. ad Cat. *vti quād optimū imperiū.*

CAPUT IX.

Subditos probos fieri maximè à Principiū exemplo, cuius incredibili vis in retrahuit partem.

HOC duplici viā asequere, Legum & Exempli. De il-

lā, mox tangam: de hac nunchabe. Cicero in Epist. ad Familias.

Quales in republicā principes sunt, tales reliquos solere esse cines. Cicero in Epist. ad Familias.

— componitur orbis

Regis ad exemplum.

Eam causa, Nec causa occulta, quoniam ad alta illa veritate plerumque mentes & oculi: nec tam imperio nobis opus, quam exemplo. Plin. Paneg.

Duci natus, qui ergo, Quod vrget efficaciū, quam ipsa leges. Obsequium enim in Principe & emulandi amor validior, quam pœna ex legibus. Tacit. Annal.

*Tatia Princi-
pius, hec conditio principū, ut quidquid faciant, precipere videantur.* Quintil. Diglam. IV.

*Si et iusta, persequitur, Vis tuos bonos: ipse esto. Recte facere Princeps cives suos, facien-
do, docet.* Velleius lib. XI.

Rex

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

Solutos & malos te folue. Nam Virtus non solum ipsi Princeps, sed etiam in civitatem infundit: plusque exemplo, quam peccato nocent.

Et bene noster: Vnius inuidia (addo ego, & culpa) ab omnibus peccatur.

CAPUT X.

*Distinctiūs de Virtutibus Principiū dictum. Et primū de Iusti-
tia, quam ea necessaria: etiam in ipso Princepe.*

EGO Virtus Princepi decora & vitilis. omnīs: ita censeo, sic ramen vt species eius quasdam magis necessarietas faciat, quia eminent & propriū regnum sibi postulant in Regno. Hę mihi duorum generum: & sunt quādam ut dicitur virtus, quādam ut magna. Inter magna luminaria habeo, Iustitiam & Clemētiam. ē quibus illam velut Solē, facio: qui nō Imperiorum omne corpus illucat, tenebit in ijs, tempestas, nimbis.

*Cicer. Et
Graec.* *Tanta enim huius vis est, ut nec iū quidem qui scelere ac maleficiū possint sine illa particula Iustitiae vivere.* Iustitia, inter mātūres.

*Quam ipse hac meā te definio, VIRTUTEM IVS ET ETIUS DIGNITATI-
AE QVVM IN SE IN QVE ALIIS FIRMI TER SER-
VANT EM. In se, dixi: quia Princepū ipsum huic alligo: Princeps in se, quā legibus placet subiici, et si (quorundam sensu)*

Principi eas nemo scriptit.

Nam ab eo sane magistrum, regem, ipi exercitū, et sacerdotem, et quādā subiicit: illux ut legibus Principatus molefus, et cui hanc facile subiicit. Ut legibus subiicit.

Spqr. in Politice, Cartae. *Turpe illud, Licit, si liber.* Ne quidam oī licet.

Seneca Troad. *Hoc pulchritus:* Altimam docet libere, cui nimium licet.

Cic. Orat. geo Rabir. *Et meminerit Princeps, non solum quantum sibi commissum, sed etiam quatenus permisum sit.* Poëtæ

*Quod iste
civis omnis
quidem
reputatur
deus.*

Et cur dissimilem? pefsi Europæ cannum hoc studium, quod haud temere quispiam concerfum latrociniuum dixit.

Colum.
lib. i.

*Illi nam
dico la
finiam spu.*

Catonis prisci voto meum adsonet, Forum muricibus sterni. Plutarch.

Et medetur noster Princeps: videatq; ne legibus fundata ciuitas, legibus eueratur.

Plin. Pa-
nogr.

Sine caufidacis satius felices olim fuere, futurae que sunt urbes.

Colum.
lib. i.

CAPUT XI.

*Clementia definita. Principi commendata. que amabilem eum, qua
firmum, que illucrit facit.*

*PRAEFERO nunc Principi lumen alterum, Cle-
mentiam: id est, ut ego appello, Imperiorum Lunam. Mitis
& mollis ea Diua: quæ lenit, quæ temperat, noxios eripit, la-
plos erigit, & feruat ut eosipos qui se perdunt. Nec de-
scriptio rima cam aliter, quam VIRTUTEM ANIMI A POE-
NA AVT VINDICTA AD LENITATEM CVM IVDI-
CIO INCLINANTIS. Hæc homini omnium virtutum
conuenientissima, quia humanissima. sed*

Nulum tamen apud omnibus magis, quam Regem aut Principem Sen. i. De
Clementia.

decet:

*Quia plus habet apud illos quod feruet, ac maiore in cetera
teſi: appears.*

Quia etiam omnia conciliat, quæ sceptro digna. Amo. Ibidem.

qui gravem tem in primis:

Qui vult amari, languida regnet manu.

Seneca
Trag.

Tu dom: Securitatem, quæ ex amore.

Non enim sic excubie, nec circumstantia tuta,

Clad. s. lib.
Honor.

Quam tutus amor.

*Et cetera vi aut fraude perumpas: hac arx inaccessa, hoc in-
expugnabile munimentum est, munimentum non egere.*

Plin. Pa-
nogr.

*Eriam firmatatem. Nam firmissimum id imperium, quo obe-
dientes gaudent.*

Lin.lib.

Contrà

LIBER II.

51

Contrà autem,

In iusta nemorim imperia retinuit diu.

Seneca.

Salust.

Cat.

per

ut

invicti

et

domi-

naturae

et

dum

victi

et

<div data-bbox="580 4862 604 4876"

CIVILIS DOCTR.

52
Flagitia enim & facinora sine modo sunt:
Tunc lib. Annal.

Tertius ad annos, ait ille, qd' dicitur d' ipsa laus imperatorum, qd' da Thuc. lib.
et qd' dicitur d' ipsa laus imperatorum, nati omnes peccare & labi sunt, quia pri-
uatum, qui publice, neque lex sif' qui fatis valide velet aut capiat
modum.

Quae disti-
muddas et
enam, &
enam, par-
cida.
Ita necessarium est, siq' p' diffimulat, & malit videri in se - Tacit. is
Aenea.

An rigide temper punit? non ex publico id vsu, quia se - Seneca de
veritas amittit auctoritatem:

Et nescio quo obninti vitio, videbis easpe committi, que Ibidem.
sepe vindicantur.

Sed nec ex ipsis priuato, quoniam vt arbores quedam reci- IbiDEM.
se pullulant: ita regia crudelitas auget inimicorum numerum, solle-
do.

Temperatus enim timor est, qui colibet: affidus & acer in vin- IbiDEM.
dictum excitat.

Verissime dixerim: Sicutia plus timoris quam potentia addit. Salustius.
Metus autem & Terror infirma vincula caritatis, que vbis Tac. Agric.
moveris, qui timere desierit, odisse incipient:

Ex repertis auctoribus, tollent animos. vii. Ann.

Ettamen facproficer, que hic gloria? Principi non minus Sen. L. De
turpia multa supplicia, quā medico fūera.

Melior ergo via altera, & veti benignique Principi est, ad Caffiod.
Clementis comodum, transflire interdum terminos Equestris, x. V. 45.
quando sola est Misericordia, cui omnes virtutes cedere honorabili-
ter non refusant.

In leonis m-
rante, aut fe-
rio paucis.
Clementis Iustitia exemplum, sine præceptum hoc ha-
beat. Omnia scire, non omnium regi; parsus peccatis veniam, ma- Tacit.
gris lenitatem commodare: nec panis emper, sed iepis p' au- Agic.
tua contentus est.

ignoscere pulchrum
Iam misero, p'neque genus, vidisse precentem. Claudian.

Cleon

LIBER II.

Thuc. lib.
1.11.

Cleon quid milii obligavit? Tria esse dicitur apud Thuc. lib.
et qd' dicitur d' ipsa laus imperatorum, nati omnes, invenitissima Imperio, Misericordia
nem, Blandiloquentiam, & Lenitatem.

Claud. Pa-
negg. Mal-
li.

Mentitur, nam & Clementia sui nerui, &
pergit tranquilla potestas
Qd' violenta nequit: mandataque fortius urget
Imperio sa quies.

Plinii lib.
VIII. Ep.

Mal' sanè terro & terroris acquiritur, longeque & valentior
amor ad obvium quod velis, quam timor.

Sallust. ad
Cat.

Crispi gemmā hæc configno. Equidem ego cuncta imperia o' non
crudelia, magis acerba quam diuturna arbitror: neque quemquam à 't' o' o'
mulis metuendum esse, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam Itam, pri-
vatum, bellum eternum & auct'c' gerere, quoniam neque aduersus, co' p' o'
neque ab tergo aut lateribus tutus sis, semper in metu aut periculo
agites.

CAPUT XIV.

De fide adiumentum, que Iustitia origo aut suboles. Ea commenda-
ta, vt columnam humani generis. Glorijs am hanc Principi esse.
vitalem. Spreti ab Etruri doctoris nouit.

Cleco. I.
Offic.

HA BES duo lumina. de quorum fulgore & quasi re-
percussione, ecce tibi duo altera accentia, Fides & Mode-
stia. E quibus illa luctuosa ita vicina est, vt alteram ab alte-
râ oriri vere dixeris, nec referat vitram. Nam &

Fides Iustitiae fundamentum est.

Clementis I.
Offic.

Ethac in animo non subsider, nisi in quo illius horos &
amor. Eam describere breueri possum, EFFECTVM, QVOD fidis digni-
tate in nobis sit, DICTI AVT PROMISSI. Virtus, qua' p' o'
iure omnino cara si Principi, cui sua aut publica res cara.
Nam hæc

Seneca Ep.
LXXXIX.

Sanctissimum humani pectoris bonum est.
Ante leonem generata, decus diuinique hominumque,
Quia sine non tellus pacem, non aquora norunt:
Iustitiae confors, taciturnaque in pectori numen.

Silius ad
Epidem.

G; Quam

53

Im' officia
in et quæda
& patet.

Ego tamen
debet, Sed noster temperet, sciatque Modestia famam neque sum-
mis mortalium apernandam, & à diis estimari.

Tacit. t.
Annal.

Nem sapientia, Cur autem in sole scat? Non minus hominem se, quam homini-
bus praeesse cogite. Plin. Pa-
nagy.

Principi, Sceptrum, aut opes, faciunt animos? Miser & vano, Cun- Tacit. t.
spiculae, & omnia re- El mortalium incerta: quantoque plus adeptus sis, tanto te magis in
gratia, lubrico censeas.

Annal.

Intra, Caduca hinc & fragilia, puerilibusque consentanea crepundia? Valer. lib.
que vires atque opes humanae vocantur. v. cap. vi.

Ruina pro- An ignorans magnas arbores diu crescere, una hora extirpari? Curt. lib.
pici illuc. Vidi cruentos carcere includi duces, v.ii.
Et impotens terga plebeia manus Seneca
Scindi Tyranni. Herc. Fuz.

Scilicet nihil tam firmum est, cui periculum non sit etiam ab inuidio. Curtius
lib. viii.

Leo ipse aliquando minimarum animum gabulum fit, & ferrum Ibidem.
rubigo consumit.

Senum ergo modifictetur & temperet: imo & ACTIO-
N E M. Personam enim Principis non solum animis, sed etiam oculis Cie. Phi-
feruntur debet cuniam. bix. viii.

In formam, Sermo ei grauis. Nam quemadmodum sapienti & viro incessu Seneca
modestus conuenit ita oratio pressa, non andax. Epist.

non facile, Etiam paucus. Apage lingua istos: (quibus plerumque Salust.
mox. ita euenit) loquenter multum, sapientem parum. Caius.
Quorum omnis vis virtusque in lingua sita est. Idem ad
Cai.

Sanè vetus illud nondum me fecellit: Canem timidum la- Curtius
tare rehementius, quam mordere. altissima queque flumina mi- librii.
nimo sono labi.

In usu At in Cultu, ne exuberet. Virum magnum ad regem Afric.
Magnum audiat: molo xedus regi passim uenire, non quod regi dicitur. Alexand.
Herculeus, non vero non uulnus. quod dicitur de Hercules: multo pulchritus
magisque

Proprius à
Virtutem
fel & ab
excessu.

magisque regium, animum preferre cultum & compositum, quam
corporis vestrum.

Benè Romanus imperator: Munditas mulieribus, viris la-
borum conuenire.

Xenop. in Hier. Et cultu quid opus? Europa docebat quod ea deinde tuis tunc ratiōne, ou-
trumpere deinde dixi: Mihi à deo & à celo videtur Venus quepiam
& Gratia comitari ac subsequi virum principem.

Curt. lib. vii. Et si aliter de externā omnī specie censeo, & hoc de Mo-
dificiā, ab Scyphio praecepto non Scyphico concludo. Fortu-
nam tuam, ô Princeps, prefisi manus tene, lubrica es, nec iniui-
ta tenaci potest. Impone felicitati tuae franco, & facilis illam reges.

CAPVT XVI.

Ex occasione de Maiestate adnexa lacinia. quida, & qui, &
quatenus paranda?

SED Modestiam tamen ira commendo Principi, vt non
spennam ab eo Maiestatem. Hac est REVERENDA DESEN-
QAEDAM AMPLITUDO, OB MERITVM VIRTU-
TIS, AVT RERV AFFINIVM. Gracis ea Zephyrus dicta:
nobis, in priuato Auctoritas, in Princepe Maiestas. Acte ea
telum ad imperium: quoniam & in pace

Cicer. Topic. Ad idem faciendam Auctoritas queritur.
Idem pro leg. Man. Quae nulli
li regnare.

Et multum in bellis quoque administrandis, atque imperio mil-
tari valet.

Nec magis cam à Princepe remoueo, quam Virtutem ip-
sum: que plerumque illam gignit. Quanquam & concursio
verum externarum effert. Auctoritatē.

Tacit. que. Ut motum in primis grauitas. si tamen ita tempes, vt Aeneas,
tristitia & arragionis exstet.

Idem To- Nec tibi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut se-
pic. meritis amore diminuat.

It. Annal. Qualis laudatus ille Germanicus: qui visu & auditu iuxta
H. venera-

CIVILIS DOCTR.

venerabilis, cum magnitudinem & gravitatem summa fortuna re-
tineret, suadim & arrogantium effugerat.

Atempo,
autem.
Faciunt & quædam à natuā, vt si quis corpore ingens, ver-
bis magnificus.

A tempore
recte.
Aut ab arte, vt recessus & sciundatio: quia viles plerum-
que, qui nimium ciuiles. Et effatum Liuiam verum est:
Continuus effellus minus reverendos magnos homines p̄fā satestate
facit.

Et maiestati maior ex longinquō reverentia:
Cacit. I.
Annal.

Hominib⁹ q̄ue omne ignotum semper pro magnifico est. Sed in Agia
modus in his talibus esto: qui sal & anima virtutum.

CAPUT XVII.

Minores aliquæ virtutes posse, que Principem decant: sed p̄far-
sim, & brimenter.

VENIO nunc ad minoræ, quæ dixi, lumina: id est, virtu-
tes haud æquæ illustres aut necessarias regibus, ta-
men viiles, quas, velut stellas, spargam & desigam (fasita
loqui) in supremi Capitis huius cælo. Audi Princeps.

BENEFICVS cito. Liberalitate enim nihil est nature ho-
minis accommodatus:

Et Regum in primitis, quos armis, quam munificentia vincit, salutis,
minus flagitosum est.

Sed cum iudicio cito. Subita enim largitionis comes, pœni-
tentia.

Etiam cum modo, ne si ararium ap̄bitione exhauc̄ri, per Tacit. I.
feclerit supplendum sit.

Nimis hauriendo Fontem ipsum exhaūris. nec male vir
sanctus: Liberalitas liberalitas perit.

Falluntur autem quibus luxuria specie liberalitatis impunit, per-
dere multiscient, donare nesciunt.

CASTVS

LIBER III.

CASTVS cito. Animo enim per libidinem corrupto nihil ho-
nestum inest.

Coniugi deditus: nec tamen cum Claudio illo stipite,
211. Annal. coniugum imperii obnoxius.

Aristot. I.
Polit. cap.
viii.
Turpe viro, imò ipsi imperio. Kœtu si dñe p̄fā p̄nānas ap̄cōm,
h̄ eō ap̄z ratiōnē r̄p̄z zonānē ap̄z zōdē: Quid verò interēst, verum fa-
mine gubernent, an qui gubernent, gubernentur à femini?

IRAM fuge, caéque aut nulla tibi, aut aperta cito. Prin. Item vīcī
aut spēciā.
Tacit. Ap̄cipi viro bonifīa puto offendere, quād odīse.

Ibideam. Malii illi obserui, evāq̄e irrevocabiles.

Ibideam. Qui reponunt odio, quodque saeu cogitationis indicium est,
secreto suo satiantur.

CONVICIA sperne. Magnam fortunam magnus animus in conspicua
ne impunit.
debet, & talium contemptor.

Ibideam. Cuius est proprium, placidum esse tranquillumque, & iniurias
arque offensiones supernè despiciere.

Tacit. I.
Annal. Vniuersit autem verum est: Convicia, si rascare, agnita vi-
didentur: p̄p̄ta exolecent.

Ibideam. FAMAM tamen ne confenne: & cogita Ceteris mortalium nam cu-
in eo flōre confita, quid sibi conducere arbitrentur: Princeps di-
uerſam eſe fortē, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.

Ibideam. Laus tibi & posteritas in oculis: censeasque cetera Princi-
pibus gloriari adeſe: et num insatiabiliter parandum, profferan sui
memoriam. Nam contentuſame, contentuſi virtutes.

DOCTRINAM non nihil ad hunc finem promoue: quæ dohī
languet, quoniam subtletū studiorum pretiis, etiam studia pereunt.

Ib. Pa-
negy.

Ib. Ita temporibus tuis dicendis, non dearent de cõtraingenia.

H 2

I. LI.

I. L I P S I
P O L I T I C O R V M
S I V E
C I V I L I S D O C T R I N A E
• L I B R I T E R T I I
C A P V T . I.

Prudentiam Principi per-necessariam. sine ea vim & opes iniuria. miscenda esse. sed primam illam in gubernatione prepollere.

PERT E X V I regiam hanc Virtutum vestem: Prudentia celam ordior. quam vt felici pe-
tine percurru & percūtiam, te vīa Miner-
ua nostra in uoco. ō eterni patris aeterna pro-
les. Prudētia ad omnes res humanas vif-
led ad imperium maximē quod sine cā non
solum infirmum sit, sed ausum dicere nullum. Quis nauim
mīhi dirigat, fine ferro quod affrictus Siderites? sic nemo
tempub. līne mente quan afflauie illa Diua. Vim solam
cogites? frustrā. Qualis poētarum illi Cyclopes, amissō ocu-
lōstalis Princeps, cui abelit lumen hoc frontis.

Vis consili expers mole ruit sag.

Nec est diurna possessio, in quam gladio inducimus.

At contrà.

Vim temperatam de quoque prouehunt

In manus:

Temperatam dico, prudentiae hac mixturam. *Pater* *de* *huius* *specie*
nominavit mellitus orator, *et* *filius* *de* *rebus* *rebus*, *nihil* *rebus* *rebus*
legit. *Nam* *vis* *prudentiae* *admixta*, *vis* *est*: *sine* *ea*, *abit* *magis* *vis*
noxiam.

Ncc

CIVILIS DOCTR. LIB. III.

Nec male poë

Valer. Flac.
v. Argon.

*— non solis viribus aequum
edere. Sæpè acri potior prudentia dextræ.*

Et certè in gubernatione palam potior: quia sola lene il- *Ingenio*
lud frānum est, quo voluntari rediguntur in obedientia. *Quicquid*
gyrum. Ecce, ne animalia quidem cetera domueris sine tra- *hunc*
Seneca 1. *Clem.* *Etatione quadam & ate: tu spes hominem: quo nullum*
animal morosius est, nullum maiori arte tractandū.

Naturā nos feroceſ, indotiti, & qui impatiētes, nedum
ſeruitur. & cū ad ēgoꝝ ſunt ἀδεια μετρον ουνισθεῖται, ή δὲ τετρά, & τοι
ad orrāt ἀργον αὐτοὶ ἐπονημέται: & homines in nullis magis insur-
gunt, quam in eis quos imperium in ſe adfertare ſentifuerit.

Ibidem. Et rem vidit, qui scripsit: πάτερ τῷ ἀλλοῖς φῶν, οὐ διδέσ-
ται ἀρχὴν: omnibus animalibus facilius, quam hominibus imperi-
are.

Arist. III. Illam igitur adhibe, & hoc adhibe: Η φρόντος, ἀρχαρτος. Ιδος τις πρudentia, προστασις. προστασις. προστασις.

Tac. xii. 1. Sanè omnium temporum euentus docebit, & docuit, ^{Cicero ut} plura in summa fortuna auspiciis & consiliis, quād telis & manū ^{supra omnia} bua geri.

Oraculum non insolens effatus est ille Yates:

Ευριπίδ. • Σοφὸν γαρ ἐτ βέλκωμε τὰς πολλὰς χρεῖς

Mesostoma leporinum Schürmann

Liu. XI. Quin addo: *Multa, que naturā impedita sunt, consilio expediri.*

CAPUT II.

Sed duplēcēm prudētiam ēsē: Aſe, & Ab aliis. illam optari, hanc
contingere. Rārām, imō adūrāto ēsē, vt Princeps aſe vno fatis
ſapiat.

IVR E hanc ergo Principi nostro inesse volo, & multò
magis adesse. Nam Sapientum duplex genus poëta vetus
apposite facit.

三

०५३

Propria:
Matematica,
Musica, &c.
Laudatissimus est, iustus qui cuncta videbit:
Sed laudandus est, qui parere recta monent.

Et nostra Suada: Sapientissimum esse dicunt cum, cui quod opus
sit, ipsi veniat in mentem: proxime accedere illum, qui alterius bene-
mentis obtemperat.

Cumque iis, vel ab iis potius, historicorum vberrimus:
Sepe audiens eum primum esse virum, qui ipse consulat quod in rem, & ius
secundum eum, quoniam momenti erudit: quin nec ipse consulere,
nec alteri parere sit, eum extremitate ingenij.

Prior, natus
rata in parta-
pula.
Magna etiam
vitis impo-
rtat.

Et quamquam inter primos Principem esse vocem: ta-
men ad secundos magis admoueam. Primum, quia nescio
quomodo (verè hoc, sed verecundè dicam) siue artae, siue
institutione, siue natura etiam his ab aula prima illa animis. Indicem
genitivis negat aforse.

Deinde ut eam habeant, tamen cum omnis ratio & institu-
tio vita, adumenta hominum desideret:

Tum hac Gubernatoria maximam in qua certum est, Princi-
cipem suam scientiam non posse cuncta completri.

Nec unius mentem esse tante molis caparem.

Itaque esto mihi
Sapientissimus & iustus, & omnibus opibus.

Principes sapientium commercio.

Et adsumus in partem curarum alios,

Certus magna negotia magnis adiutoribus egere:

Gravissimisque Principis labores, quis orbem terra capessit, ergo
re adiunctus.

Æuum omne videat, tardeminentes viros non magnis adiu-
toribus ad gubernandum fortunam suam nos reperi.

Oñera ñdñs ñdñs, ñdñs ñdñs: Pauca enim aliqua remus videat, Xerophy-
tus audiat.

At esse

Hesiod.
Op. i.

Ibidem.

At esse debent: πολλα βασιλεως δε θεατηματα, και πολλα δε: multi
Regi oculi, & multe aures.

LIN. XLIV. Thales mihi, si voler, rex esto, tamen si de sua vnius senten-
tia omnia geret, superbum hunc indicabo magis quam sapientem.

CAPUT III.

Itaque Adiutores ei capendum: idque iudicio. Eos duplices esse,
Consiliarios & Ministros. Qui, & quam viles illi!

• A D I T O R I B U S enim certè opus: & hoc regia pru-
dencia caput celescam, adsumere prudentes. Verè At-
ticus orator monuit,

• Precipuum Principi opus esse, amicos parare.

Plin. Pa-
neggij.
Ibidem.

Nullum enim maius boni imperij instrumentum, quam boni
amici.

Micr. Pa-
panegij.
Ibidem.

Regibus rex hoc crede. Illi Africani. Non exercitus neque
tribus auris, praefidus regni sunt, verum amici.

Cypr. apud
Xenoph.
lib. viii. l.

Huic Medo: Οι οδοι το γενοντο σπηλαιον το το βασιλεια δεσμοντο εις σπηλαιον
τον, αλλα τηρησαν φυσι τηρησαν την βασιλειαν αλλα διεστρα νει αποφελεσσον:

Non aureum istud sceptrum est quod regnum custodit, sed copia ami-
corum ea regibus sceptrum verissimum tutissimumque.

Sed quid parabis? Iudicij hic res est, quod si Principi nostro
restitutum à natura vel ab vlti, o salutarem illū & bono publi-
co natum? Tamen ego dirigam, & adminiculabor in parte.

Adiutores mihi duorum generum, Consiliarij & admini-
stri. Illi, quilingua & mente imprimis iuvant; hi, qui manu
& factis. Dignissimi illi, & a magno Philosopho scriptum:

Atillor.
Rhetor.
Aet. lib. xxi.
Attilor.
Rhetor.
Aet. lib. xxi.

To be done, et cetera, in the scriptum, lib. xxii. et cetera, Consiliarij, co-
rum que inter homines, dñnissimum est.

Veteri verbo surparatum:
Apud Pla-
ton.

Ite dñm dñm dñm i se vñcere iñ
Quiddam facrum profecti consultatio est.

Jidem maximè necessarij. Nonne consilio stant regna,
Salust. vñbes, domus? Ego ita competi, omnia regna, ciuitates, nationes, phili. dñm.
Cat.

vñque

Cosmopolites & frumentarii. Tertiò, Constantiam. Nam illaudat, qui ex alienis libidinibus. Sallust. ad Caes. ne hoc illic fluctuantur agitantur: interdum alia, deinde alia decernunt. viceorum qui dominatur similitas atque arrogantia sert, ita bonum malumve publicum existimant.

et non omnes concordie. At non Rigorem etiam: nec inconstantis putem sententiam, Cicer. pro Ballo. tanquam aliquod nauigium, & resp. tempestate moderari.

Nam verè prudens & sapiens, non semper it uno gradu, sed seneca, vna vidi.

Nec se in aliquibus mutat, sed potius aptat: & vt verbo di: Ulam. eundum, non cursum eundem tenet, sed portum.

Mediis & plausibus. Quartò, Modelstiam. & placent illi, qui specie obsequij re. Tac. tit. Hilar. gunt, ad omniaque sua agenda sunt, quieta cum industria adjunt.

Arte enim & flexu quodam opus siepe: & obliqua via eundum, quoniam licet re dñi. Talis Cornelianus Piso: nul. vi. Ann. annis fermnis sententia sponte auctor, & quoties necessitas ingrueret, prudenter moderans.

Talis Lepidus: qui pleresa ab saeuia adulacionibus aliorum in. anno. annis deflexit. nec tamen temperamenti egreditur, cum aquabilis autoritate & gratia apud Principem viguerit.

Reputatio, nro p̄f. Quintò, Silentium quia Taciturnitatis optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum: Valer. II. cap. L.

Nec res magne sustineri possunt ab eo, cui tacere gracie est. Curt. II.

Arcani ergo ipsi, nec tamen arcanorum (salubriter monaco) scrutoratores, quia abditos principis sensus, & si quid occulat. Tacit. P. Ann. tuis parat, exquirere illicitum, an ipsi, nec ideo assequere.

CAPUT V.

Quae vitanda Consiliariis: & primum que impedimenta & velut vada bone Menti! Ea quatuor notata.

Hæc loca illa plana, per quæ tuò explicitur consiliorum vela. Sed vada etiam sunt & scopuli: quos notabo. quia ludibrium profecto ventis debet, quisquis non cauerit.

cauerit. Inter vada mihi Contumacia est: ad quam non se- Contumacia, confusio- mel obixit sua forta ista ratis. Nam quidam natura ita pu- ta. gnaces, ut

Tacit. I. Hilar. Tantum sententia aliorum contradicunt.

Qui, consilij quamvis egregij, quod non ipsi afferunt, inimici: Ei aduersus peritos perniciaces.

Bis stulti, sic quod omnes sapere volunt ex suo ore:

Ne primis quidem casis. Siue quod, siquid auctoritatis in ipsis est, crebris contradicitionibus desfruntur.

t. Hilar. Discordia item inter consuafores. Stimulat enim non ratio priuati odij perspicacia in publicum exsuum. Sic & dis- scindunt.

Sallust. Caes. Quinto. Affectus. à quibus sanè, omnes qui drebis dabis: Item in longum. Ille in par- tem officia. consultant, vacuos esse decet.

Nam haud facile animo verum peruidet, ubi illi officiunt. Inprimis vbi Ita. cum quā nibil recte, nibil consideratè fieri potest.

Stat. — male cuncta ministrat
Impetus.

Littoralib. 22.11. Quartò, Anaritia, sive rei sua studium. Ex adyto Pata- reputatio lu- in fiducia. uiuo hæc fors data: Primate res semper offecere, sufficiente que pu- blicus consilis.

Quid mirum? Possimus veri affectus & iudicij velenum sua quad circuque virtutiae. Et p̄f.

Anaritia est, quæ omnia venalia habere edocet: Et p̄f.

Quæ Fides & Probitatem evertit: duo boni consilij instrumenta.

Cui plerique hominū obnoxij: sed Mercurij proles ma- Diffidit ma- simè nec de nihilo lex Thebanis, quæ vetuit vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē macta- rībus. ximē, nec de nihilo lex Thebanis, quæ vetuit vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

magis quæ vēs & vēg. ipso p̄d. d. simē mactarībus.

I. 2 CAPUT

CIVILIS DOCTR.

70 Audiat cum iudicio. Turpis Claudianus ille frutex, cuius ann. non amor non odium, nisi induit & iussa.

Qui à suis

Ducitur, ut nervis alienis mobile lignum.

Hoc.

Tamen sine Pertinaciâ. quia illud Marci Principis diuinum: *Equinus* est, ut ego tot taliumque amicorum consilium sequar. quam tot talesque amici meam ruris voluntatem.

Capitoli in
M. Anto-
nino Pha-
lograph.

Sententiani suam colet: ex hoc praecepto. *Fieri quid de-
bet, cum multis tracta: quid facturus sis, cum paucissimi, & vel
potius ipse tecum.*

Veger. lib.
V. 1. 1. 1.

Sanè anima consilij, secretum: & nulla sunt meliora consilia, ibidem. quam que ignoraverit aduersarius antequam fierent.

Libertatem admittat, nec amet Aulae verba illa byssina. *Plautus.
Apopis.*

Regum opes, & eius affectatio, quam hostis eurit. *Curtius
lib. VIII.*

At mihi salus illius desperata est, cuius aures ita forma-
te sunt, ut aspera quo vitula, & nihil nisi incundum & lesurum
accipiant.

Capitoli. In
Gord. iun.

Miser est Imperator, apud quem vera reticentur.

Sine discrimine audiat, & nec bona quidam consilia prae-
missi afficia (arcana dogma suggesto:) ne quis ipsi adperi-
fendi à vero deflecat, & *ad quodcumque res ad nos pro-
ter animi mentem aliquid, & ad gratiam loquatur.*

Thucyde.
lib. III.

Sed nec mala supplicij. Disfuturi enim sunt qui suadeant, *Curtius
lib. I. 1.*

simile susisse periculum sit.

ibidem.

Et sanè non melioris fidei babendi, qui prudentius suscirent.

Id est, Felicius. Nam profectò sepe prava magis quam bo-
na consilia proferre euennunt, quia plena querere Fortuna ex libidi-
ne sui agitat.

Salust. ad
Cat.

Imò

Centum doctum hominum consilia sola haec decuincta dea.

Plaut.
Picard.

Cum

LIBER III.

71

Cum quā (extremum id moneo) ne pugnet. & ardua *et quidam
Tacit. v. 1.
Annik.* illa atque implexa consilia, quibus unpar est, fato permittat.

1574. nov.

CAPUT IX.

Spernenda occulta Consilia, & ab Aula seruis.

AD Dō breuem, sed magna rei notam. vt spernat ge- *Adiūtio consi-
hāri impa-
tientia*
lus illud Domestici consilij, quod per prauam pru-
dentiam non nemo sibi sumit. Id ferè constat ex Aulae qui-
busdam mancipijs:

*Tacit. v. 1.
Annik.* Quibus omnia Principum, honesta atque inhonestia, landare *qui placet
legimus.* mos est.

*Cic. ad Q.
Frat. epist.
I. lib. 1.* Qui in aures eorum scilicet & simulacra, questus suis caupiā, in- *rem posse
suffurrave.* quia.

Ibid. Ah caue, cave. & quisquis priuatim tibi seruus, is de iū re-
bus que ad officium imperij cui atque ad aliquam partem resp. per-
tinent, nequid attingat.

Ibid. Quantumvis ille idoneus, tamen species ipsa gratios liberti *Principes
dilectorum.* aut serui dignitatem habere nullam potest.

Minùs, fructum. & clamat tibi ipsa Veritas: Hi sunt eu- *Ind. & om-
bicularis illi consiliarij, à quibus bonus, catus, optimus ven-
Auctiunc.* ditur Imperator.

CAPUT X.

Distum de Administris. & nota triplex, ad quam legi eos oporteat.

IAM QVE plenè absoluī de Consiliarijs: transco ad genus *Administra-
tum* alterum Auditorum, Administris. Eos dico, *QVI PV-* *Principie*
BLICE AVT PRIVATIM PRINCIPIS EXHIBENT IN
FUNCTIONE ALIQUA SVI VSVM. Publicē: vt sunt *in publico;*
Praefecti, Praesides. Quaestores, Judices, & vno verbo ij omnes qui tangunt imperij aut reip. partem. Priuatim: vt sunt *in Aula;*
ij ferè, qui ad Aula fatem vsum aut splendorem adhiben-
tur: quos suo proprioque verbo dicimus, Palatinos. Dehis
minus est illos qui in publico versantur, eligi suadeam cum
cuiā: & iupitimiis à triplici hac no: 3.

Vi Ge-

CIVILIS DOCTR.

72 Vr genus in iis honestum. Benè enim Philosopherum columnen: *Easq; & dñe, & rde, & Ceteras: Par eis metiores esse, eos Aristoteles v. qui ex melioribus.*

Vt fanis illis, qui viles tantum sibi admouet: *praci-*
viles, & viles. *negat.*

Excipio, si eximia in talium aliquo virtus. Tunc enim libens fatear, *Optimum quemque effe nobilissimum.*

Et in cuiuscumque animo virtus in sit, ei plurimum effe tribuhi. *Ibidem,*
dum.

Nam nota mihi altera, Vita est: quam super omnia spe-
cto. Légi enim: *Melorem effe remp. & propere tuorem, in quā*
Principes malus sit, & in quā mali Principis ministris.

Moribus ergo probi sint: valeatque illud,
emirur solū virtute potestas.

Malis famis illic que nihil crediderit, nullam exsuffiamis sua
partem commiserit.

Imò nec ambiguis. Nónne melius officis & administrati-
onibus non peccaturos preficere, quād dannare cū peccartt.

Ego censeo, nam in Principem
culpa cunctorum reddit.

Quoniam etat peccare cum possit, iubet.

Illi incumbit in hac custodiā imperij, vt non se rnum modo, sed
omnes ministris ciuius & reip. præstet.

At notatertia, Ingenium est, quod quia varium in nobis,
Kai b' qd apud tuos eritis, & v' apud nobis & quod est: ille ad ciuitatis, hic
ad bellicas, natura aptior.

Primum illud est, vt possit *in genio indec* 2000, 2500, 3000, 3500, 4000, 4500, 5000, 5500, 6000, 6500, 7000, 7500, 8000, 8500, 9000, 9500, 10000, 10500, 11000, 11500, 12000, 12500, 13000, 13500, 14000, 14500, 15000, 15500, 16000, 16500, 17000, 17500, 18000, 18500, 19000, 19500, 20000, 20500, 21000, 21500, 22000, 22500, 23000, 23500, 24000, 24500, 25000, 25500, 26000, 26500, 27000, 27500, 28000, 28500, 29000, 29500, 30000, 30500, 31000, 31500, 32000, 32500, 33000, 33500, 34000, 34500, 35000, 35500, 36000, 36500, 37000, 37500, 38000, 38500, 39000, 39500, 40000, 40500, 41000, 41500, 42000, 42500, 43000, 43500, 44000, 44500, 45000, 45500, 46000, 46500, 47000, 47500, 48000, 48500, 49000, 49500, 50000, 50500, 51000, 51500, 52000, 52500, 53000, 53500, 54000, 54500, 55000, 55500, 56000, 56500, 57000, 57500, 58000, 58500, 59000, 59500, 60000, 60500, 61000, 61500, 62000, 62500, 63000, 63500, 64000, 64500, 65000, 65500, 66000, 66500, 67000, 67500, 68000, 68500, 69000, 69500, 70000, 70500, 71000, 71500, 72000, 72500, 73000, 73500, 74000, 74500, 75000, 75500, 76000, 76500, 77000, 77500, 78000, 78500, 79000, 79500, 80000, 80500, 81000, 81500, 82000, 82500, 83000, 83500, 84000, 84500, 85000, 85500, 86000, 86500, 87000, 87500, 88000, 88500, 89000, 89500, 90000, 90500, 91000, 91500, 92000, 92500, 93000, 93500, 94000, 94500, 95000, 95500, 96000, 96500, 97000, 97500, 98000, 98500, 99000, 99500, 100000, 100500, 101000, 101500, 102000, 102500, 103000, 103500, 104000, 104500, 105000, 105500, 106000, 106500, 107000, 107500, 108000, 108500, 109000, 109500, 110000, 110500, 111000, 111500, 112000, 112500, 113000, 113500, 114000, 114500, 115000, 115500, 116000, 116500, 117000, 117500, 118000, 118500, 119000, 119500, 120000, 120500, 121000, 121500, 122000, 122500, 123000, 123500, 124000, 124500, 125000, 125500, 126000, 126500, 127000, 127500, 128000, 128500, 129000, 129500, 130000, 130500, 131000, 131500, 132000, 132500, 133000, 133500, 134000, 134500, 135000, 135500, 136000, 136500, 137000, 137500, 138000, 138500, 139000, 139500, 140000, 140500, 141000, 141500, 142000, 142500, 143000, 143500, 144000, 144500, 145000, 145500, 146000, 146500, 147000, 147500, 148000, 148500, 149000, 149500, 150000, 150500, 151000, 151500, 152000, 152500, 153000, 153500, 154000, 154500, 155000, 155500, 156000, 156500, 157000, 157500, 158000, 158500, 159000, 159500, 160000, 160500, 161000, 161500, 162000, 162500, 163000, 163500, 164000, 164500, 165000, 165500, 166000, 166500, 167000, 167500, 168000, 168500, 169000, 169500, 170000, 170500, 171000, 171500, 172000, 172500, 173000, 173500, 174000, 174500, 175000, 175500, 176000, 176500, 177000, 177500, 178000, 178500, 179000, 179500, 180000, 180500, 181000, 181500, 182000, 182500, 183000, 183500, 184000, 184500, 185000, 185500, 186000, 186500, 187000, 187500, 188000, 188500, 189000, 189500, 190000, 190500, 191000, 191500, 192000, 192500, 193000, 193500, 194000, 194500, 195000, 195500, 196000, 196500, 197000, 197500, 198000, 198500, 199000, 199500, 200000, 200500, 201000, 201500, 202000, 202500, 203000, 203500, 204000, 204500, 205000, 205500, 206000, 206500, 207000, 207500, 208000, 208500, 209000, 209500, 210000, 210500, 211000, 211500, 212000, 212500, 213000, 213500, 214000, 214500, 215000, 215500, 216000, 216500, 217000, 217500, 218000, 218500, 219000, 219500, 220000, 220500, 221000, 221500, 222000, 222500, 223000, 223500, 224000, 224500, 225000, 225500, 226000, 226500, 227000, 227500, 228000, 228500, 229000, 229500, 230000, 230500, 231000, 231500, 232000, 232500, 233000, 233500, 234000, 234500, 235000, 235500, 236000, 236500, 237000, 237500, 238000, 238500, 239000, 239500, 240000, 240500, 241000, 241500, 242000, 242500, 243000, 243500, 244000, 244500, 245000, 245500, 246000, 246500, 247000, 247500, 248000, 248500, 249000, 249500, 250000, 250500, 251000, 251500, 252000, 252500, 253000, 253500, 254000, 254500, 255000, 255500, 256000, 256500, 257000, 257500, 258000, 258500, 259000, 259500, 260000, 260500, 261000, 261500, 262000, 262500, 263000, 263500, 264000, 264500, 265000, 265500, 266000, 266500, 267000, 267500, 268000, 268500, 269000, 269500, 270000, 270500, 271000, 271500, 272000, 272500, 273000, 273500, 274000, 274500, 275000, 275500, 276000, 276500, 277000, 277500, 278000, 278500, 279000, 279500, 280000, 280500, 281000, 281500, 282000, 282500, 283000, 283500, 284000, 284500, 285000, 285500, 286000, 286500, 287000, 287500, 288000, 288500, 289000, 289500, 290000, 290500, 291000, 291500, 292000, 292500, 293000, 293500, 294000, 294500, 295000, 295500, 296000, 296500, 297000, 297500, 298000, 298500, 299000, 299500, 300000, 300500, 301000, 301500, 302000, 302500, 303000, 303500, 304000, 304500, 305000, 305500, 306000, 306500, 307000, 307500, 308000, 308500, 309000, 309500, 310000, 310500, 311000, 311500, 312000, 312500, 313000, 313500, 314000, 314500, 315000, 315500, 316000, 316500, 317000, 317500, 318000, 318500, 319000, 319500, 320000, 320500, 321000, 321500, 322000, 322500, 323000, 323500, 324000, 324500, 325000, 325500, 326000, 326500, 327000, 327500, 328000, 328500, 329000, 329500, 330000, 330500, 331000, 331500, 332000, 332500, 333000, 333500, 334000, 334500, 335000, 335500, 336000, 336500, 337000, 337500, 338000, 338500, 339000, 339500, 340000, 340500, 341000, 341500, 342000, 342500, 343000, 343500, 344000, 344500, 345000, 345500, 346000, 346500, 347000, 347500, 348000, 348500, 349000, 349500, 350000, 350500, 351000, 351500, 352000, 352500, 353000, 353500, 354000, 354500, 355000, 355500, 356000, 356500, 357000, 357500, 358000, 358500, 359000, 359500, 360000, 360500, 361000, 361500, 362000, 362500, 363000, 363500, 364000, 364500, 365000, 365500, 366000, 366500, 367000, 367500, 368000, 368500, 369000, 369500, 370000, 370500, 371000, 371500, 372000, 372500, 373000, 373500, 374000, 374500, 375000, 375500, 376000, 376500, 377000, 377500, 378000, 378500, 379000, 379500, 380000, 380500, 381000, 381500, 382000, 382500, 383000, 383500, 384000, 384500, 385000, 385500, 386000, 386500, 387000, 387500, 388000, 388500, 389000, 389500, 390000, 390500, 391000, 391500, 392000, 392500, 393000, 393500, 394000, 394500, 395000, 395500, 396000, 396500, 397000, 397500, 398000, 398500, 399000, 399500, 400000, 400500, 401000, 401500, 402000, 402500, 403000, 403500, 404000, 404500, 405000, 405500, 406000, 406500, 407000, 407500, 408000, 408500, 409000, 409500, 410000, 410500, 411000, 411500, 412000, 412500, 413000, 413500, 414000, 414500, 415000, 415500, 416000, 416500, 417000, 417500, 418000, 418500, 419000, 419500, 420000, 420500, 421000, 421500, 422000, 422500, 423000, 423500, 424000, 424500, 425000, 425500, 426000, 426500, 427000, 427500, 428000, 428500, 429000, 429500, 430000, 430500, 431000, 431500, 432000, 432500, 433000, 433500, 434000, 434500, 435000, 435500, 436000, 436500, 437000, 437500, 438000, 438500, 439000, 439500, 440000, 440500, 441000, 441500, 442000, 442500, 443000, 443500, 444000, 444500, 445000, 445500, 446000, 446500, 447000, 447500, 448000, 448500, 449000, 449500, 450000, 450500, 451000, 451500, 452000, 452500, 453000, 453500, 454000, 454500, 455000, 455500, 456000, 456500, 457000, 457500, 458000, 458500, 459000, 459500, 460000, 460500, 461000, 461500, 462000, 462500, 463000, 463500, 464000, 464500, 465000, 465500, 466000, 466500, 467000, 467500, 468000, 468500, 469000, 469500, 470000, 470500, 471000, 471500, 472000, 472500, 473000, 473500, 474000, 474500, 475000, 475500, 476000, 476500, 477000, 477500, 478000, 478500, 479000, 479500, 480000, 480500, 481000, 481500, 482000, 482500, 483000, 483500, 484000, 484500, 485000, 485500, 486000, 486500, 487000, 487500, 488000, 488500, 489000, 489500, 490000, 490500, 491000, 491500, 492000, 492500, 493000, 493500, 494000, 494500, 495000, 495500, 496000, 496500, 497000, 497500, 498000, 498500, 499000, 499500, 500000, 500500, 501000, 501500, 502000, 502500, 503000, 503500, 504000, 504500, 505000, 505500, 506000, 506500, 507000, 507500, 508000, 508500, 509000, 509500, 510000, 510500, 511000, 511500, 512000, 512500, 513000, 513500, 514000, 514500, 515000, 515500, 516000, 516500, 517000, 517500, 518000, 518500, 519000, 519500, 520000, 520500, 521000, 521500, 522000, 522500, 523000, 523500, 524000, 524500, 525000, 525500, 526000, 526500, 527000, 527500, 528000, 528500, 529000, 529500, 530000, 530500, 531000, 531500, 532000, 532500, 533000, 533500, 534000, 534500, 535000, 535500, 536000, 536500, 537000, 537500, 538000, 538500, 539000, 539500, 540000, 540500, 541000, 541500, 542000, 542500, 543000, 543500, 544000, 544500, 545000, 545500, 546000, 546500, 547000, 547500, 548000, 548500, 549000, 549500, 550000, 550500, 551000, 551500, 552000, 552500, 553000, 553500, 554000, 554500, 555000, 555500, 556000, 556500, 557000, 557500, 558000, 558500, 559000, 559500, 560000, 560500, 561000, 561500, 562000, 562500, 563000, 563500, 564000, 564500, 565000, 565500, 566000, 566500, 567000, 567500, 568000, 568500, 569000, 569500, 570000, 570500, 571000, 571500, 572000, 572500, 573000, 573500, 574000, 574500, 575000, 575500, 576000, 576500, 577000, 577500, 578000, 578500, 579000, 579500, 580000, 580500, 581000, 581500, 582000, 582500, 583000, 583500, 584000, 584500, 585000, 585500, 586000, 586500, 587000, 587500, 588000, 588500, 589000, 589500, 590000, 590500, 591000, 591500, 592000, 592500, 593000, 593500, 594000, 594500, 595000, 595500, 596000, 596500, 597000, 597500, 598000, 598500, 599000, 599500, 600000, 600500, 601000, 601500, 602000, 602500, 603000, 603500, 604000, 604500, 605000, 605500, 606000, 606500, 607000, 607500, 608000, 608500, 609000, 609500, 610000, 610500, 611000, 611500, 612000, 612500, 613000, 613500, 614000, 614500, 615000, 615500, 616000, 616500, 617000, 617500, 618000, 618500, 619000, 619500, 620000, 620500, 621000, 621500, 622000, 622500, 623000, 623500, 624000, 624500, 625000, 625500, 626000, 626500, 627000, 627500, 628000, 628500, 629000, 629500, 630000, 630500, 631000, 631500, 632000, 632500, 633000, 633500, 634000, 634500, 635000, 635500, 636000, 636500, 637000, 637500, 638000, 638500, 639000, 639500, 640000, 640500, 641000, 641500, 642000, 642500, 643000, 643500, 644000, 644500, 645000, 645500, 646000, 646500, 647000, 647500, 648000, 648500, 649000, 649500, 650000, 650500, 651000, 651500, 652000, 652500, 653000, 653500, 654000, 654500, 655000, 655500, 656000, 656500, 657000, 657500, 658000, 658500, 659000, 659500, 660000, 660500, 661000, 661500, 662000, 662500, 663000, 663500, 664000, 664500, 665000, 665500, 666000, 666500, 667000, 667500, 668000, 668500, 669000, 669500, 670000, 670500, 671000, 671500, 672000, 672500, 673000, 673500, 674000, 674500, 675000, 675500, 676000, 676500, 677000, 677500, 678000, 678500, 679000, 679500, 680000, 680500, 681000, 681500, 682000, 682500, 683000, 683500, 684000, 684500, 685000, 685500, 686000, 686500, 687000, 687500, 688000, 688500, 689000, 689500, 690000, 690500, 691000, 691500, 692000, 692500, 693000, 693500, 694000, 694500, 695000, 695500, 696000, 696500, 697000, 697500, 698000, 698500, 699000, 699500, 700000, 700500, 701000, 701500, 702000, 702500, 703000, 703500, 704000, 704500, 705000, 705500, 706000, 706500, 707000, 707500, 708000, 708500, 709000, 709500, 710000, 710500, 711000, 711500, 712000, 712500, 713000, 713500, 714000, 714500, 715000, 715500, 716000, 716500, 717000, 717500, 718000, 718500, 719000, 719500, 720000, 720500, 721000, 721500, 722000, 722500, 723000, 723500, 724000, 724500, 725000, 725500,

Quia aucto. Quod agitis, sine iactantâ agite. placentilli, qui aetâ vell. 11.
otiofis simili.

Qualis illa Piso: quo nemo aut validius otium dilexit, aut fa-
cilius iussit negotio: magisque que agenda sunt eis, sine velle
ostentatione agendi.

*Virtutem
dignitatem.* Inuidia sic vitabitur. cui amolienda, nonnemo delapsus
est ad virtutum etiam uitam.

Macenates illi hoc spectarunt,
— quis mens circum sua luxu
Nouerat intacitum vitro seruare vigorum.

Et callidus Crispinus nepos, qui diuersus à veterum instituto,
per cultum & munditiam luxu propior. Suberat tamen vigor animi
ingentibus negotiis par, & auctor, quod somnum & inertiam magis
obscurebat.

*Accipio om-
nium op-
tima.* Qui sapit, capis. etiam istud: ut nihil tibi adscribas, nec
ad famam tuam gestu exsaltes; sed ad auctorem & ducem, ut mihi
nisi, fortunam referas.

Luna inquam esto, & gloria tua omne lumen refunde il-
li Soli. Hec est conditio regum, ut casus tantum aduersos homini-
bus tribuant, fecundos fortune sue.

*Silvulae
capit, de-
runt illi.* Bene Agrippa. Quod magister tuus est ipsa nra etiam dulcedo, nonne pro lib.
dugochies duxi est? agorae tuas annullari, nonne dixi, ne adducatur ordo
eximius quod dico: Duxum adnoscere virum in Aula saluum fa-
tum: Vnde, ut difficultatem rerum ipse amolaret: alterius, ut
gloriam imposita summa manus illi relinquere.

In vniuersam autem in Aula pertinente vultus? duo ha-
diumque. Patientiam: veteranillius exemplo, qui inter-
rogatus, Quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset, Seneca.
Ceterum? Injuries inquit se cudo, & gratias agendo:

*Patientia
Iusta.* Item Caetelam, quia multi vobis laquei, &
Fraus sublimi regnat in aula.

*Extrem
causa.* Seneca
Hippolytus

Illic

*Fremdum
cum fatis
antra.* Illi ad reprobenda aliena dicta & facta, ardet omnibus ani-
muis, vix fatis apertum est, aut lingua prompta videtur.

Tacit. I. 1. Illic infiditores & hostes: qui secretis criminationibus infâ-
ment ignarum, & quo invictior decipiare, palam laudatum.

Tacit. II. 1. Cur te fallam? cum omnia caueris, per ornamenta ferieris.

Tacit. III. 1. Imo vt nemo te evenerit, cades sponte. quia Nihil rerum Potentia
mortali tam instabile & fluxum est, quam potentianon sua vi
Annot. nra.

Tacit. IV. 1. Vide mibi illos Emeritos: speciem magis in amicidio Princi-
pius, quam vim retinent.

Tacit. V. 1. Sive ita regum fiat, quorum voluntates ut rebentes, Reges multa-
fic mobiles, sepe sibi ipsa aduertere.

Tacit. VI. 1. Sive fato potentie raro semperne. & satias capit aut illos
cum omnia tribuerunt, aut hos cum iam nihil reliquum est quod
cupiant.

Tacit. VII. 1. Et o bene si non Aratæ aliqua vox erumpat. Tauri & Iuniperi.
Kephalos in leprosos, ne genitrix, quædas: Hæc sunt, o Cephalo, præmia
regie amicitie.

Tacit. VIII. 1. Ita eveniunt; numquam milii, &
Sic quicunque volet potens
Aule caduisse lubrico,
Me dulcius fatueret quies,
Obscuru positus loco,
Lem perfruar oito.

Nisi prouid
tous & ful-
mata.

I. L I P S I
P O L I T I C O R V M
S I V E
C I V I L I S D O C T R I N A
L I B R I Q U A R T I
C A P V T . I.

Propriam Prudentiam, id est eam quam inesse Principi volumus, praecepit difficile aliquid. Latè suam est, instabilem, & Obiectam. Itaque aliquid de ea, non plene à nobis pracepit.

A LIENAE Prudentiae semitam decurri: aperitur mihi campus Propriez, sed verè campus, in quo certam viam aut limitem quis comprehendet. Diffusa nimis res est, Confusa, Obscura. Diffusa primùm, quid enim latius se, quān̄ res humanae, pandit? quārum omnium Prudentia est, inò & singularum. Philosophum audi:

Tūnq; d'īcūn ī spāne, d'īpūca z̄mīrā d'ītērplāz: Rerum singularum Prudentia est, que nota homini per Usūm sunt.

Atqui res singulae, infinitæ sunt: quas adeò non scientia, vt nec numero complectantur.

Præcepta enim finita esse debent, & certa.

Siqua finiri non possunt, extra Sapientiam sunt.

Iam Confusa eadem, quia reverà instabile rotum & fluctuans est, quod Prudentiam vocamus. Quid enim aliud ea, quām electio rerum quæ alter atque alter teneat? Quod si illæ incerta: etiam ipsa è magis, quod non rebus solum deuincta, sed ijs quæ rebus adstant. Tempora, loca homines

Seneca Epistola 20v. Ibidem.

Circa mī-
seria vñ
sue.

Ipsa quaque
mōtus.

homines adspicit: & pro minimâ eorum mutatione ipsa se mutat, adeoque non ubique vna, vñ nec in vñ re vna. Scientia autem alia natura est.

Arith. 11.
Ethic. cap.
111.

Idem ī vñ dñs dñs, & ī dñs dñs, id est ī dñs dñs. Omnes censimus, quod censimus, natum non esse Variare.

Sanè in certum aliquid, nemo redegerit in certa hæc & stricta præceptorum vincula. Denique obscura eadem, quia res eventusque omnes humani in altâ nocte.

Dñs. Pa-
seg.

Nam occultat eorum semina deus, & plerumque bonorum malorumque causa sub diversâ specie latent.

Quis in rebus etiam obuiis non suspicatur potius de caussis, quām cognoscit? Sine caussis autem Scientia non est, nec traditio villa firma. Addo, quid in publicâ & Civili hac gubernatione, est in terrenis rebus, plerisque tamen caussæ ab alto sunt, nec periclitare in hacten.

Incert. lib.
v.

Vñque adeò (vt ille excludat) res humanas vñ ab ditta quedâ Oberit, & palmaris fæces fænasque fecures Proculare ac libris fibi habere videtur.

Itaque (verum fatecamur) ego & alij hic caligamus; nec est quicquam qui ad plenum præcepta Prudentie non dicant trahiderit, sed tenant. Quid ergo quiclico, & filioi res & oboe ventant? & faciam potius quod in Syrium aliquo & equore deprehensi, & quoniam clausum directumque iter tenerem non possum, confuse viam aliquam signabo, velet astris. O tu me adiuua, qui superastra.

Diffusa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem. Illa rursum in Humanam & Diuinam. De hac ostensum, curam Principe effe. Unam Religionem retinendam ei, & defendendam.

PRUDENTIA omnis, quam in Principe quaro, duplex est: Togata & Militaris. Illam intellego, QV AE IN COTTIDIANA HAC GYBERNATIONE, TRAN-QVILLIS QVEREBVS, INTERVENIT. Itam, QV AB K 3 IN BEL.

Dicitur. **I**N DEINIS
REBVS QVE TURBATIS. Illius materies
item duplex; **R**es Diuina, **R**es Humanæ. In rebus Di-
uinis versari can dicō, QV AE SACRA RELIGIONE M-
QVE TANGIT ET DIRIGIT, QVATENVS Tamen
PRINCIPIS EVA CURA. Iustè & conuenienter sic limito,
quia non Principi eberum in sacra ius. abfit, sed inspectio
quædam, idque tuendī magis quām cognoscendi causā.

*Sancte in omni republicâ Προστατεύεις οὐδὲ θέλεις οὐκέπειρειν: Primum Auct. vii.
est, curato rerum diuininarum.* Poet. cap.

Ad quem autem ea potius, quam ad Principem pertinet?
Διὸς ἀρέτην οὐτός τον αἰρετον μακάρος, εγενήθη ἀριστος τον τελευτην; Diogenes
Εντονος. Debet enim quod optimum est, ab optimo coli; et quod imperat, ab imperante.
Socratis apud Stoicos.

*meum
Ad augmentum etiam Imperij. Scito enim ratiōne dñe dñs Aristot.
sicut etiam ētūs p̄dēs iuris r̄p̄mōr̄ deos promores esse in eos, qui ma- Rhet. ad
ximē illos colunt.*

^{ad p[ro]p[ri]etatem.} Ausus gloriari Tullius: Romanos, non calliditate aut robo-^{Orat. de}
^{rebus.} re, sed pietate ac religione omnes gentes nationesque superauisse. ^{Aut[or]itatis respon-}

Iam verò publicè, quî salui simus nisi illâ saluâ? Religio, Laetant.
¶ timor dei solus est, qui custodit hominum inter. De istis sp.

Tolle hoc vinculum: vita hominum sultitia, scelere, im-
manitate complebitur.

¹⁰ Idemque si confundis. Nam enim & illi & tu & tuus.

illig reges, qui variam & miscellam religionem induxerant, stabiliendo, ut putarunt, sceptro: sed & mox postea & exponit dicitur, ut & Aegyptus: & ne cuiquam confirare inter se Aegypti onus posse.

O farsi

L I B E R I V.

O fatui! Vnionis auctor illa vna: & a confusâ cä, semper *vna, p*
turbæ. Musarum ille patre quante melius? cuius hoc ad Au-
gustum monitum exstat. *Tu id Sitio ambo ardore ardeat, ut et oboe-
z et zt næc ea, qd tñ dñm tuum dñm qd: Dianum illum numen,
omni modo, omni tempore, ipse cole iuxtagles patrias: Et alij vt*

Lactant. i.
Instit. cap.
xx. Overba, ab impio & ad impium, nimis pia! Hęc vera prudencia: & Principi qui sapit, religio & veneratio nulla alia, nisi vniuersi Dei tenenda est.

Cic.11.de
Dumnat. Et tenenda ex ritu veteri. *Maiorum institutaueri, sacris Mysteriis
cerimonissque retinendis, sapientis est.*

Kai τα πάτρια ἡμῶν καὶ τὰ πατέρες τηλεούσαν αὐτὸν εἴπει: οὐ patrios i-
tus migrare aut violare, ubique gentium necessarium habetur.

Boni igitur signis turbat. Irenaeus à dñs vocatus.

Famiglio, inquisturba. Tunc uetus proximus habetur, per quem deorum maiestas vindicatur.

Lafont Seriò seriò hoc imbihe : *Nihil esse in rebus humanis vel in rerum*

Serio, iero, hoc inibide. Tunc est in eis humanis religione fundendum.

CAPUT III

De vnde religione amplius que situm. Nunquamne dissidium ferri possit e saltem in tempus. idque quoadamtempore ridenter.

Ego firmiter haec nostra sententia est, Vnam religio-
nem in uno regno seruati. Quare tamen duo possunt:
Semperne puniendi qui discentiunt, & An omnes? Quâ de-

IC YE

Clementis
Europæ &
Asiae & R.
gionum.

Calumniatur,
et, quod
miseris vult:

At nos esse
bene.

Omnium
monstrum
institutum
est.

Pecantes in
religione
malitiae
neglecti.

Et error.

Turbo
fons pa-
mens.

re ut differam, non Curiositas me impellit, sed publica Vtitatis, & præfens hic Europa status, quem nego me sine lacrimis intueri. O melior mundi pars, quas dissidiorum faces religio ubi accedit! Colliduntur inter se Christianæ reipub. capita, & millenia aliquot homines perierunt ac pereunt per speciem Pietatis. Quis hic filebit? non ego, & quamvis cum Platone sciam *λόγον ταῦτα οὐδὲν ποθεῖς: calu-*
mnis hoc obnoxia in vulgo:

Nec quidquam tam probè aut prouidè hīc dici, quod non Seneca
vulnare malitias possit:

Tamen hoc discrimen, & pro virili aquam infundam in Sacrum hunc ignem. Hoc excusatius, quod confilia, non decreta adfero; nec auctero aliquid, sed pono. Tu qui legis, scito à pià pura mente hac esse: & si ipsa alter, subiici à me ijs quorum propriè cognitione hac & censura.

Vt rem in cellegas, duo genera corum facio qui in Religione peccant: qui Publicè, & qui Priuatim. Publicè peccate dico, QVI ET IPSI MALE DEO RECEPТИS-
QUE SACRIS SENTIVNT, ET ALIOS AD SENTIEN-
TIA EROM. DVM PER TVRBAS IMPELLVNT. Priuatim, QVI PA-
RITER MALE SENTIVNT, SED SIBI. De primis pri-
mó queritur, an talibus scilicet debeat impunis? nego. Punian-
tur à te, ne tu pro illis puniaris.

Maxime si turbant. Melius enim est, ut pereat vnuus, quam vt Augustus,
pereat vnuus.

Violatarum religionum aliubi atque aliubi diversa pax est; sed Seneca
vbiique aliqua.

Clementia non hīc locus. Vre, fīca, ut membrorum pot: si
aliquid, quam totum corpus intereat.

Nam quod in religionem diuinam committitur, in omnium fer-
tur iniuriam.

Vniuersi-
pōne, uig-
nos a re-
bus.

Atque hoc firmum certumque esto, quamdiu turbato-
res coeteri possunt sine maiore turbā. Quid autem, si ali-
te: &

Tacit. 11. ter, & quid si ea tempora sint, ut subita coercitio plus damni in
Annal. rempub. ferat?

Seneca
Epist. 1. Nam ea interueniuntur, vel nostrū hoc vide quo fatalis ista
est ingeniorum scabies, ut omnes disputare malint, quam vincere. *Ani-
mata in-
finita
infectio.*

Plato in
Apol. *τινοί γάρ, καὶ τὰ λογισμα: fatigunt inquirentes, & que subter ter-
ram sunt, & que super celum.*

Tacit. 11. Horū quanta multitudo: Ut rei agi possint, acie vincendi sunt.

Hic igitur iustè ambigo, An non fas tempora paullisper
Principi inspicere, quibus parere omnes Politici precipiunt. *Terrena, ut
multa solis.*

Tacit. 11. Et an non potius sit, omittere adulta & preaulida vita, quam
illud assequi ut palam fiat quibus flagitiis impaves finiat.

Seneca
Conf. ad
Hecu. *Omittere dico in tempus. Nam in morib. quoque nihil est Calidissimum,
magu periculsum, quam immutata medicina:*

Linius
Res. 1. Et scio medicos, plus interdum quiete, quam mouendo atque
agendo, proficere.

Sancti illi ab atr. bile, Dies plerumque sanat & Quiet. *Temp. multa
sanar.*

Arma, arma clamant alij. Sed nonne te vidimus, arma ar-
mis irritari?

Seneca 1. 1. Naturā contumax est humanus animus, & in contrarium atque
arduum nitens.

Tu iterum iterumque vide, an non connuere interdum
Tacit. 11. melius, quam intempestiuū remedii delicta accendere. *Et ita ma-
lum clama-
gi.*

CAPUT IV.

At puniendi singuli, & quieti: itemque an extrahendi & perqui-
rendi: Neutrū (si intentè quidem fiat) ex vñuvideri. Do-
ctor primum his opere, non tortore.

ECUNDAM. Questio est, de his qui in Religione peccant
Priuatim. Ecce labes errorum in meā mente, sed nem-
inem maculo: quiesco domi, & sileno. Hinc talis etiam pu-
nendus?

L. niendus?

nendus? De quietis temporibus, non disputo: de turbidis,
ambiguo. & interdum illa valeant,

Tacereliceat, nulla libertas minor
A rege petitur.

Nemo rex perinde animis imperare potest, ac linguis.

Mentium rex, Deus est.

piscis sic
monstrum. Sanè tristio aut intempestiuo terrore quid efficitur? ut
vultu, qui maximè servit, afflentiantur;

Corde minime. Quis enim imponat mili necessitatē vel cre-
dendi quod nolum, vel quod velim non credendi?

similares
effici. Fictitious ea res inducit. & fortasse Purpura tua cultores
aliquot efficiet, non Dei.

Discutit p-
bus. Vide ne, in statu simili, tunc via altera docendi ac du-
cendi. Fides suadenda est, non impetranda.

Ingenia nostra, ut nobiles & generosi equi, melius facili freno
reguntur.

Ecce ertantem per agros ignorantia via, melius est ad rectulum iter
admonere, quam expellere.

Ita profecto est. Tolluntur haec talia quæ sensib[us] insi-
dent, decendo magis quam subendo, mouendo quam minando.

In fidibus siquid discrepat, non abrumpis statim, sed
paulatim reducis ad concentrum: in Fide cur non idem sit?
& peccata sic compescit, ut sint quos peccasse pariterat?

Atque hi tales sèpè meliores. Multo firmior est Fides quam
reposita paxentia.

Et si Peccata etiam sèpè reposuit. & lenius tepidisque animis
quod cobortatio queta non fuisse, maxima subito terror extorste.

Sed quid Tempora, quid etiam Pietas poscat? Prin-
ceps videto: idque de piorum sententiâ. Tu ô benignus &
misericordus Deus! nam voto & suspirio locum hunc claudo
diuina

in A. A.
post. cap.
LII. diuisa hæc iungere, & effice, ut multitudinis credentium sit cor
unum, & anima una.

C A P V T V.

Transfūsum ad Prudentiam in Humanis, huic duo fontes reclusi, In-
genium Populi & Regni. De priore dictum: & per indicem
exposita Naturam vulgi.

P R U D E N T I A in Humanis rebus me vocat: de quâ li-
berius iam & libentius dicam. Hanc intellectu, PERI-
TIAM IN EXTERNIS TRANQVILLIS ET FIRMI-
TER G V B E R N A N D I. Duos illi fontes tribuo, Naturam
populi & Naturam regni. Sanè cùm omnia dispexeris, nihil
reperies peritè ad gubernandum olim aut nunc monitus,
cuinon hinc scaturio. Itaque ante omnia ad eos te ducam:
& tunc denique riuiulos aliquot ex iis deducam vuluum mo-
nitorum. Quisquis callidus peritulque regendi esse vis.

Principia
p. 1. p. 1.
Tact. An-
nab. 1. 1. 1.
Noscenda tibi natura vulgi est, & quibus modis temperanter
habeatur.

Vulgi, meo iudicio, triplicis. Tui, Finitim, Vaiuersi. Tui, Quidam
quid enim magis necessarium, quam ut cum nōis cui praece-
sus est.

Manual. Principis est virtus maxime, nosse suos.

Finitimi. iuste: quia res tibi sapientum co & secedera. Va-
riant autem ingenia, & sunt tam ciuitatum quam singularium
hominum mores: gente que alie tractande, aliis audiace, quedam ti-
midæ: in viribus, in Venere, proniores aliae sunt.

Arith. 1. 1.
Poin. Vaiuersi etiam, quoniam motus quidam affectusq; sunt, omnis
quos communiter referias in omni hominum gente. Quos
nisi nosti, qui ad eos tecumponas? Scriptum olim: Omnes uero
aperte? iò aperte? Non est ut recte imperat, cui non imperatur.

De Ida. Sine, ut veritatem noster Sophus: Nemo bene imperat, nisi qui
antè paruerit imperio.

Recte, non quia omnes reges voluerint esse subditis:
(minime, multi in purpura natii, & à successione ferè regna)
sed hoc indicate, ingenia & inclinations subditorum impe-
ranti

L 2 ranti

A nobis affectum, rebus imo
ranti noscenda, sic tanquam ipse inter eos. Audi senem il-
lum Principem: *Utilissimus idem ac brevissimus rerum bonarum
malarumque delectus, cogitare quid sub aliis Princeps aut nolueris
aut volueris.*

Audi regium suasorem: *Arbor ab invito tua regia sed tu meum Mezen. a-
bhor, tu in iure iurando hoc oportet, non si auctoritate, sed tuis
ratiis. Sed tu, nra voluere istud ut dico dico. Cura finies: Si omnia que
alium quecum in te imperant sacer velles, ea ipse tua fronte feceris:
nec peccabis quid ipsam, & omnia rite diriges, & vitam ex eo
incundissimam simus & tuissimam vives.*

Vnde
fidei

Eritis enim
inclusi

Propriis in
affiliis

Sic induci.

Allatior
dicitur

Tu igitur haec disce, vnde: à Percumtatione, ab Vsu, à Li-
bris, à Mectam nonihi, qui principis popularium Af-
fectuum de pingam hinc tibi vir in tabellā. Vulgus omne

INSTABILE. Vulgo nibil incertius.

In multitudine est varietas, & erubet tanquam tempestatum, sic
sentientiarum commutatio.

AFFE CTVS ponit, aut sumit. *Vt est mos vulgo, mutabilis habi-
tus, & tam prono in misericordiam, quam inmodicii existierunt.*

Nec quidquam facilis, quād in quilibet affectum mutare
populum.

IVDICI EXPERS. Plebi non inaudiu, non veritas.

Non dilecta aut sapientia ducitur ad indicandum, sed impetu &
quādam etiam temeritate.

Non est consilii in vulgo, non ratio, non discri men, non diligentia.
Ex opinione multa, ex veritate pauca iudicata.

Vulgus vacuum curis, & sine falsi verique discrimine solitas
adulationes edocunt.

A D PL VRES inclinat. Multitudo vulgi, more magis quam Sallust ad
indicio, post aliud aliud quasi prudentiorem sequuntur.

Pecorum ritu, antecedentium gregem.

NATY-

Tacit. 11.
Hist.

Livius
22.1.

Tacit. 11.
Hist.

1. Annal.

1. Hist.

Ibid.

1.1. An-
nal.

End. lib.

Lucan. 1.

Silius 14.

Ibidem.

Tacit. 1.
Hist.

Tacit. 1.
Hist.

1.1. Hist.

1. Hist.

1. Hist.

1. Hist.

1. Hist.

Ed. lib.

Sallust.
Lugur.

Senece. Do-
vitib. beat.

NATVRA INVIDVM. Agris oculis alienam felicitatem insatia-
inuitur.

Pravo studio, quoctam in certaminibus ludicris visitur, dete-
rior atque infirmior faret.

S V SPICAX. Municipale vulgus pronum ad sufficiences.

Sufficiens.

Nos vulgo, quamvis falsis reum subdere.

CREDVLVM. Facili cinit ad credenda accipiendaq; omnia noua:

Omnium

di.

Præfertim cito triflia sunt.

Quoquomodo audita pro compertia habent.

R E S AVGET. Cuncta, vt mos fame, in maius credita.

Avg. 29.

Sic quisque paucando

Dat cures fame: nullaque auctore malorum,

Quae fixere, timent.

traduntque metus, nec poscitur auctior.

Adstrit auditus, docili per inaniarerum

Pascere runorem vulgi paucor.

Vulgus primū & incertus rumor, max, vt in magnis menda-
ciis, interius se quidam & videlicet affirmant: credula fama inter
gaudentes & incuriosos.

COMPRIMINESCIT. Prohibiti per civitatem sermones, vniuersali-
que plures; ac si licet, veranarraturi, quia vetabantur, atro-
ciota vulgaruerant.

Vagis per urbem militibus, qui sermones populo coercent. id
precipuum alimentum fame erat.

Publica exspectatio magni secreti impatiens: & male coicidit
famam supprimentes augebant.

T V R B I D V M. Vulgus cuiusque motus noui cupidum.

Pedias
turke.

Ingenio mobili, seditionum atque discordiosum, cupidum noua-
rum rerum, quietis & otio aduersum.

L 3

Præfer-

Vilis sequi
consistat.
Præsentim SI DUX SIT. Ut mare, quod suā naturā trans-
quillū est, venturū vi agitur: sic populus suā sponte placatus,
hominum sedis forum vocibus, ut violentissimis tempestatisibus,
attollitur.

Nam vulgū sine restore, præcepis, panidus, seors.

Vereque dictum, Nihil a fūrā plem̄ principib⁹ amotis.

FAVET FERVIDIS. & plebe iudice, rō cōdīcērō nō audītū
apōlogia. qđ nō dēcērātū, bēcērā ap̄tū, rō dī iustificātū, lītū,
dīpōs. nōc̄ ap̄sōrītū, quidquid modēstū, ignātū spēcē habet,
quid circumspēctū & prouidū, segnitū, quidquid antem abru-
ptū & prēcepis, id vērō forte & virile conseruit.

Ideō vincit in eī plerūk que pars maioris animi quām confisi.

Et grati solidi, ac recordis sacudit.

Rā publica
negligit: NEGLECTI REM PVBLCAM. Magnitudine nimis, . Histor.
communum curarū exp̄s populū.

Sed diligēt. Priuata cīnque stimulatio, & vīle decūs publicū.

Intenta mala, quasi fulmen, optans dūntaxat se quisque ne at-
tingant.

Fate solū: VERBIS FEROX. Procacia plebis ingenio.

Sic clara. Sed nihil vītra verba auſurū.

Impigra lingue, ignari animi.

Semper im- MĒT V A T S P E N I M I V M. Hec est natura multitudi-
mādūm. nis, aut feruis humiliter, aut superbē dominatur. Libertatem, qua
medus est, nec sponore modicē nec habere scūnt.

Nihil in vulgo modicum, terrēt, nō paucant: ubi pertimuerint, Tacit. t.
impunit contemni.

Vulgus audaci turbidū, nisi cīm metuat,

Plura sunt, quæ tu à te addes.

Cicer. pro
Client.

Tacit. 1v.
Hist.

1. Annal.

Tacit. 1.
Annal.

Thuc. lib.

Seneca
Odispi.

Sen. Ep. 6.
xciiii.

Hist.

Livius lib.
xxxvii.

Salust.
Orat. Phil.
cij.

Tacit. 1.
Hist.

1.11. Hist.

Salust.
Orat. Mar.
cij.

Livius ex-
cij.

Tacit. II.
Hist.

Seneca
Theb.

Idem Ag-
mem.

Idem Hip-
pol.

Tacit. t.
Annual.

vi. Annal.

CAPUT

Fons alter reclusus, Ingenium regum & regni. Duo hic considera-
ta, que Communiter conueniunt, & que Distincti.

E GO ad Naturam regni proprio: è quā pauca hæc tibi
admodum, etiamq; fructus, & utilitas. In Com-
muni notitia hæc sunt.

Regnum omne fluctuans & INSTABILE. Arduum
enim & subiectum Fortunæ cuncta regendi ouies.

Vi alta ventos semper excipiunt inga,
Imperia sic excelsa Fortune obiacent.

Nihil inasum est Fortune, aduersus Imperia idem habet iuriis, ^{Salutis tēpē}
quod aduersus imperantes.

Itaque sepe occultis causis labitur, & que, domesticis stete-
rit bellis, que externis regna, nullo impellente ruunt.

Et totum ferè labitur, cum ceperit. Verè ille scripsit, Re-
gum maiestatē difficultas à summo fastigio ad mediū detribat, quām p.
in summa cīmula.
à mediū ad ima precipitari.

Non enim hic gradibus, quibus ad summā peruenientem est, retrō
ganūcīmū, atēmū difficultas à inter fortūnam maxīmam & ultimā nihil interēs. ^{In summa}
et cīmula.

Imperium cupientibus (aut habentibus) nihil medium inter pre-
cipita aut summa.

Nec Fortuna solum obiectum, etiam ODIIIS.

Seneca
Theb.

Similis mundi conditor posuit Deus,
Odium atque Regnum.

Causa sepe inpotentiā regum. Nam
Id est regi maximum pignus putant,
Si quidquid aliis non licet, solum licet.

Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.

Ei in periculacio rō Superbiā.

Odiō
pericula.

Id est obre-
gam mortis.

Qui licen-
tia.

Périles, et
fayebū.

—duras

πενιούτην, οργισμάτας καὶ σχήματα: Duo esse, quae Principatus comparent, seruent, augent, Milites & Pecuniam.

Atque alius ab cādēm mente (et si paullō improbiūs) ad suos liberos: *Οὐαδίνη, τὰς εργασίας ποιητὴν, γὰρ ἀδεὸν πάντας εἰς τὰς ζεγκένας: Inter nos cōsentite, milites ditate, reliquos omnes s̄p̄ernite.*

At munimenta possis vſurpare duplicita, Arces aut Colonias, illas vulgus & hodiernis mos tibi ingredit: ego iftas, & mos vetes. Sācē Arces non tam firmaz compedes, quam cōsentfunt: ad exiguum motum valide, fragiles (ſip̄ vidimus) ad communem & magnū. In finibus tamē & contra hominem, haud valde eas spernam: in mediterrēis & contra ciues, valde. Populo aliqui diffidit: premere eum vis? COLONIAS tibi suggero, verē ſides ferūtūs.

Hoc solidum, hoc firmum munimentum eft: in quo non locus ſolum talis, ſed homines ipſi ſunt. Coloniz enim ferē constant extēnis (quibus, cum indigenis haud facilis conſpiratio) nec vſurpanda temerē niſi in extēnos. Nam non affuet frēns ferūtūs tumida gentium inflat & que cernit, facile aliad ab opimio ſingulū regiſtūt.

Sue etiam in ferēces & recēns ſubiectos. Quidquid enim dicunt, quos viceris caue amicos tibi effe credas.

*Tacit. v.
Agnit.*

*Tacit. v.
Hilari.*

*Flor. tr.
cap. viii.*

*Cic. Orat.
Eccē ad
Flor.*

Cum. vir.

CAPUT VIII.

De Virtute dupli, feruatrice Regnorum. Beniuolentia populi commendata, & oſtenſa triplex ad eam via.

Vīs ergo opportunē etiam ab optimo Principe adhēbenda, ex fīto veteri.

Quēdam vi tractanda, quō ceteris quies sit:

Sed magis Virtus. In quā mihi quidem præcipuum Principatus robur & pondus. Eam, paullō alter quām vulgus, hīc appello LAVDABILEM VTILEM QVÆ IMPERIO AFFECTVM, DE REGE, VEL IN REGEM. Stūdiōsē ſic diſcrimino. Nam cūm duplex eiusmodi Virtus sit,

Beniu-

*Quidam
vī.*

*Tacit. t.
Annik.*

L. XXII.

*Apol. Dio-
nisi lib.
XLI.*

M. 2.

Beniuolentia & Auctoritas: naſci quidem vīraque à rege & per regem debet, fed ſedēm tamē ſuam & domicilium in animis Populi habet. atque illa, in regem Affectus eft, hāc Opinio de rege. Ex definitionib⁹ facile rem mentenique meam capies. Nam BENIOLVENTIA, quam hic qua-
rio & ſuadeo, eft SVBDITORVM IN REGEM EIVS QVE
STATVM PROMPTA INCLINATIO ET AMOR.

Quē nimis vtilis, imō neceſſaria, ad res gerendas. Plato vīlūmē ad Dion.

Epit. tr.
verē dixit: *Ἄλλο τοῦ ἀριστού τοῦ αὐτοποιοῦ, νοῦ τοῦ αριστοῦ τοῦ: Αἴ τοι οὐδὲ
πλακές ὁμιλίες, αὐτονόμη εfficacia οὐτοῦ.*

Para igitur: id quā vi triplici, Lenitatis, Beneficentia, In-
dulgentia. L E N I T A T E M promes in Teipſo primū, ver-
bi factisq̄e benignus, comitate & alloquiti officia prouocans.

Quid nī ita cum ciuibus tuis, quāſi parens cum liberis, vītūs?

Cum illā tamē exceptione, vt incorrupto dīcī honore.

Temperie opus eft: nec aut reuerentiam terrore, aut amorem humilitate captabili.

Rarē hoc ſed magna laudis, cūm virtutes ſpecie diſpareſ
prudentiū iungantur.

Sed promes etiam in Imperio: vt tranquillum id ac lene
ſit, nec alia eius facies, quām ſerui calēc ac nitentis.

Hoc ex ingenio hominum eft: qui nec totam ſeruitutem pa-
ti poſſunt, nec totam libertatem:

Domiti vi parent, non vi ſeruant.

Hoc ex vſu ipſius imperij: quia reuerā remiſſiā imperanti nō quā-
mū parentur.

Sed & fideliū parentur. Nullus terror, ait Luius, cūm omnia Hinc Fidei:
bello ardent, ſide ſocios demouit: videlicet quia iuſto moderatoq̄e
regebantur imperio.

Cæſarī ſtatutum eft: *νὴ Καὶ ταῦτα ταῦτα πάντα τὰ τελεῖα τηροῦ:* Hinc Fidei:
Potentia mediocriter exercita, omnia queſia & conſeruat.

Contra,

CAPV T IX.

Auctoritas commendatae valde. Tria offensa, que ad eam ducunt. in quibus quia Imperij precipua vñ est, accuratè & enucleatè de his disserunt.

* Lib. II. cap. xvii.
Auctoritas inter luvantes virtus altera est. quam supra quoque libauit: sed hoc tantum, nunc uberioris, & pleno magis ore dicenda est. Definio iterum: Auctoritas est IMPRESSA S VBDITIS, SIVE ET EXTERIS, OPI-
NIO REVERENS DE REGE EIVS QVE STATV. Constat ex Admiratio[n]e & Metu: cuius vtriusque temperies siue mixtio facit hanc Virtutem. Quam parari spud quasdam nationes prouis aio:

Quibus rebus
perirent Et enim ingenita quibusdam gentibus erga reges suos vene-

Curtius
III.

Apud alias regrius: sed tamen apud omnes triplici hoc, quem dicam, modo siue viâ. Formâ imperij, Potentîâ im-
perij, Morib[us] imperantis. Per singula te ducam, & figam in ijs pedem non distincte solum, sed lentè & impresse, quis carpe[re]go fulcrum hoc regnum fecit, &

Ita etiam imperij, salutis esse tutelam.

Idem lib.
VIII.

Hæc illa velut edita arx est, quâ Princeps se vindicat à re-
bellione & contemptu. Scande & occupa deo auspice, me
duce. Prima viaturum est.

Ita etiam
Severa
benigna. FORMA IMPERII. in quâ tria ad Auctoritatem requi-
ro: vt Severa sit, vt Constan[s], vt Adficta. SEVERA pri-
mum, quia perips illa & assidua Lenitas Contemptum in-
ducit, id est Principatus ipsam peffem. In hac colluvie me-
rum & hominum habendus metus, aut faciendus est.

Quae ex vñ
Principij,
Et judiciorum. Amplius, quia inducit maximam illecebrem peccandi impunis-
tatis spem.

Quis cum metuat, apud quem conditum, in[m]o constitutum

Clement.

ferrum est.

Qui

LIBER IV.

95

Cicer. I. in
Catil.

Qui per segnitiem potius quam clementiam, patiatur be-
bescere aciem sue auctoritatis?

Aristot. x.
Ethic. cap.
VII. Ne feceris, & noscē vulgus. Oi γαρ περιουνται αιδοι πειθαρηταις: Nam quibus
ταῦτα φένειν οὐδὲ τικτυθενται τοις φειδωλοις δηλοις, οὐδὲ τις φειδωλος εστιν.
τις μενοψ: Non enim itanatum est, ut Pudori objecetur, sed
ut Metu: nec ut abstineat a prauis ob turpitudinem, sed ob sup-
plicia & panam.

Adhibe hæc igitur in tempore. Salutaris Seueritas vincit
inanem speciem Clementie.

Cotys rex Thracum, increpanti seueritatem eius & aien-
ti, Stob. De
Regno. Μανια τοις έπειται εξαντία: bellè respondit, οντοντον μηναν ερε-
γεινάντες οὐδέποτε πνεύμα: Furor hic est, non Regnum. At meus hic Eu-
ror subditos sanos reddit.

Cicer. I. De
Officiis. Ita, ita. Adhibenda est reip. causa: Seueritas, sine qua admini-
strari ciuitas nulla potest.

Varron. I.
Etrigia. Si nobis digitum precidi oportere, si ob eam rem gangrena non sit
ad brachium venusta.

Sen. I. De
Clement. Tamen tempestiue, & cum intermissione, Nam ciuitatis Seljuk. in-
morea magis corrigit parcas animaduersiorum.

Cicer. pro
Caelio. Illud laudabile, quoties potes, efficere ut pax ad pacos,
metus ad omnes perueniat.

Et unius improbi supplicio multorum improbitatem coercere.

Iulian. I.
In Cœlo. Quod si crebra tamen nimis aut peruiciacia vitia: aut fa-
næ illud valeat,

Publilius. Crudelem medicum intemperans eger facit.

Tac. III.
Iunali. Ne corporis quidem morbos veteres & diu austos, nisi per dura-
& aspera coercias. Corruptus simul & corruptor, eger & fla-
grans animus, haud leuioribus remedius resinguendus est, quam libi-
dinibus ardeat.

Confarria
Antonius
Iulianus. Secundò, CONSTANTEM volui imperij Formam: quod interpretor, uno & veteri tenore flucentem. Quid fuit
mithi

mihi mutas? Alcibiadē audi verē censemēt: ἐνθάδιστα τέτοιος εἶναι, οὐ τοῦ πορθμοῦ καὶ νησοῦ, ἀλλὰ καταβότου, τούτου δὲ τοποθεσίας μετατρέπεται. Eos hominum tutissime agere, qui præfons-
tibus moribus legibusque etiam si deteriores sint, minimum varian-
tes, et per admissimis frant.

Ipsum Augustum qui sic olim ad Senatum. τὸς κακῶν τούτων οὐ πρόσθια διοργάνωσεν, καὶ μηδέποτε αἴτιον περιέβαλεν, τὸ δὲ ἐπειδὴ μετάνοια, καὶ οὐ πολλὰ προστίθεται στοιχεῖον τοῦτο σεμνούμενον, καὶ φαίνεται ὡς μεταβολὴ. Ποστατησεν λογοτεχνίαν, καὶ μετατρέψας τὸν πολιτικὸν τοῦτο σεμνόν. Ποστατησεν λογοτεχνίαν, καὶ μετατρέψας τὸν πολιτικὸν τοῦτο σεμνόν.

*Contra manu-
ta lego, la-
ticeata:* Et inopinati dogmatis causa duplex. Quod nec leges ip-
se vim & vitam satis habeant, vertenda statim aut eueren-
da. Non enim conuale/cit plant a, que se si pius transfertur.

*Et quod Princeps vilescit, qui sic vacillat: sed aquae incon-
stantia, que iussit vetat, que vetuerat, iubet.*

Sperne ergo circa te nouatores: qui ut aliquid sui videantur asserre, etiam recta commutant.

*Et scito, super omnibus negotiis melius atque rectius olim pro-
uisum: et auxiliuntur in determinatis.*

Ideò in minimis quoque rebus, omnia antiquæ consuetudinis momenta seruanda.

Sed numquam, inquit, mutemus nunquam: nisi aut summa Utilitas exprefcerit, aut summa Necesitas. Nam, fateor, nocet interdum priscus rigor, & nimia severitas, cui iam parer non sumus.

*Sed tunc quoque fiat leniter: & ut quam minimo sonitu orbis
ille in rep. conuertatur.*

niam statim, uti decretum erat, exsecutus est: veritus ne parum succederet; si simul homines transferre & inuertere vellet: sed quaedam ex tempore disponit, quaedam reiecit in tempus.

Tacit. t.
Annal. Atque hoc est, quod de eodem noster: *Injur gere paulatim,*
munus legum & magistratum in se trahere. Ait Paulatim: &
tu in re simili serua.

Tertiò, A D S T R I C T A M Imperij Formam posui id est, ut non solum A te præcipua vis & honos, sed etiam Apud te, & A te quidem ut maxima rerum auragis infse aut firmes:

Principes. *Non quia consilia spernam (valde suasi, & suadeo:) sed quia innocentere omnibus velim, qui etis à quo pendent contraria. Et hinc iudicis. *Vt subiecto seruum iure ac nomine regio.**

LIL. IX. Reges domini rerum temporumque, trahunt consilii cuncta, non
securiuntur.

Tacit. t. Annal. Aliquid hinc laxas? totum amittis. Ea est imperandi ratio, ut non aliter constet, quam si vni reddatur.

Sed Apud te etiam plerisque honos maneat , certe magnus. Doctorum ille doctor: *Kom̄ quādūcātōne myap̄jaz̄, rō m̄n̄*

1. Semper periculoso priuati hominū nomen supra (imò & iuxta) Principis attollit.

**Anistot. v.
Polit. cap.** Quid si tamen factum? corriges, sed sic, ut non detrahas
cum, sed deducas. *Διὸς ἐν τοῦτον τὸν θεόν, τὸν δὴν πολὺ^ν*
πατέραν τὸν πολὺν αἰεὶ τούτον τὸν θεόν: οπορεῖς συγκίνεσθαι
καὶ τὸν αἰματοφόρον θεόν, τὸν τούτον τὸν θεόν: *τούτον τὸν θεόν*

Nec verò magnos solum honores dari abnuo, sed & (vti-
lato anod que in Militiâ aut Praefectuâ longos. Vetus monitum: Ni-

Sene. vii. Controv.
vii. Luius xv. *E*st *b*il*t*am *v*e*ile*, *qu*am *b*re*u*em *p*ot*e*stat*e* *me*, *que* *m*agn*a* *pi*.
*L*iber*at*is (*s*ic *P*rincip*at*us) *m*agna *c*ustod*i*a *est*, *si* *m*agna *i*npe*ri*a *d*istur*a* *e*ss*e* *no*n *s*in*a*.

Quoniam
litteras per-
eas.

Poētūrū rōzēntārū dñmātū opeū, dñmātū dñmātū.
Oīz rōzēntārū dñmātū rōzēntārū dñmātū.
Multiā mens leua est, sed eīdem nūnīngā dextera.
Quemā male quod captūrū est, veritā & mēlius.

Sicut contrā alijs destinata salabriter, omni ratione potenter *Curt. iii.*
Fortuna discessit.

Gaudēant ergo qui illam habent. Nam vel ab hac solā
Auctoritas.

Yah. vñdō
magis:

— ut quisque fortunā viritur,
Ita praecelet, atque exinde sapere cum omnīs dicimus.

Plaut.
Pleid.

Nelis an in
longum:

Sed gaudent moderatē, quia mera & nuda felicitas fra-
gilis: nec quidquam poset esse diuturnum, cui non subsistit ratio. *Curt. iv.*

Femelle
musa:

Licet pullis icti suis adspicere Fortuna videatur, tamen ad vñ-
timū temeritati nos sufficiet.

Et leuita
quædam
lata:

Et quos diu profecta est, repente velut fatigata defituit. *Vell. ii.*
Destituit inō abiecit, soleatque quos plurimi beneficis orna-*Curt. iii.*
uit, ad duriorem casum referuare. *Curt. viii.*

Magna, qñ
clima ad
auctiorat-

Tu caue, caue, & poētae monito
Fortunam reuerenter habe. *Aufor.*

Facit uita
præstis
sua.

TERTIA via se nunc pандit, M O R V M , quos duplices
in Imperante h̄c confido, Internos & Externos. Illos, qui
in animo: vt virtutes, istos, qui in corpore: vt certos habitus,
aut ḡfus. Quod ad Virtutes: omnes ex concilianda Au-*Tacit. xi.*
ctoritatū sūn, imo & sp̄ecies virtutum similes: sed duæ emi-*Annal.*
nent, Pietas & Prouidentia. Nam illa fanē vulgo venerabi-
lis, facitque Principes inſtar deorum esse. *Tacit. xii.*

Et mouet opinionem, ut nil sine die inā ope aggredi-*Curt. iii.*
deantur.

Stagirites ideo monuit. *Δια τὸν ἀρχοντα τὸν αὐτὸν τὸν δικαιοῦντα.* Aris. v.
Enī dñi aris dñi & iſt̄ p̄p̄t̄r̄o: Oportet Principem res diuinās ride-*Pont. cap.*
riscurare serio & ante omnes. *i. xi.*

Additque

Additque cauillas, h̄rōz rōzēntārū dñmātū. Oleandrem
rōzēntārū, iñ dñmātū rōzēntārū rōzēntārū. *¶* rōzēntārū rōzēntārū rōzēntārū.
dñmātū dñmātū rōzēntārū, dñmātū rōzēntārū rōzēntārū. Nam ē minus ini-
fium aliquid p̄berat ab eo "Principe pati", quem religiosum deorum-
que verentem existimant: & minus ei infidiantur, vt tutores & iñfibus al-
adiutores habentiam Deos.

Iam Prouidentia quoque animis hominum illabitur, admira-*Faci et pre-
rationis pretexta velata: si nihil aut suscipis, aut agis, nisi len-
te & circumspice.*

Id est, felicit̄. Plerumque enim omnia summa ratione gesta *¶* *¶* *¶*
etiam Fortuna sequitur. *¶* *¶* *¶*

Ergo & Auctoritas: nam Contemptus à lapsu. Res aducit. *¶* *¶* *¶*
se Auctoritatem imperatorum immunitum.

Quin ipsa talis indoles, per se potens est ad Amplitudi-
nem obtinendam. siquis tardus in actionibus & celerat na-
turd, & cuiuscausa consilia cum ratione quam felicia ex ea placeant.

Int̄ Externos Mores pono gestum: ut sis compotius ore: *¶* *¶* *¶*
Arifor. v.
Polic. cap. x.

Grāui & ad seueritatem flexo, non tamen ad minas. *¶* *¶* *¶*
qānīnū iñ ḡzēntārū, dñmātū rōzēntārū, dñmātū rōzēntārū, dñmātū
p̄dāz̄r̄o dñmātū: apparet non acerbum, sed augustum. vt qui ob-
uij fiunt, non pertinet te, sed magis vereantur.

Etiam habitatio habet & afferit aliquid dignitatis, si ea in *¶* *¶* *¶*
Tach. ii.
Annal.

loco splendido & illustri. Me auctore, elige vibem aliquam *¶* *¶* *¶*
principem, vnde in omnia regnum.

Hanc cole. *¶* *¶* *¶*
Claudian.

medium non dēscrit vñquām
Celi Phœbus iter, radiis tamen omnia lastrat.

Et secede tamen interdum, vt vitato affiditatis astudio, An-*¶* *¶* *¶*
Auctoritatem absentiā tuedre.

Alia que huic refaciunt, pete è proprio Capite, Iuprā. An-*¶* *¶* *¶*
ego que dixi repeatam, *¶* *¶* *¶*
Ego que dixi repeatam, *¶* *¶* *¶*

CAPUT

Sicut nu-
gator aut
glacero,
Iusti Co-
ministris.

CAPUT X.

Adeo transiit que Uerendo regno faciunt: in quibus prima, Vis est. Ea duplex offensio: Infidus & Proditor. Vt rique quomodo cauenda aut punienda, offensum.

VAE Iulant aut firmant regnum, dixi: ad Noxiā veniendum est. In quibus prima Vis mihi occurrit, hoc sensu: ut sit MOLITIO OCCVLA VNVS PLVRIVM VE, IN REGM AVT REGNM. Occultam dixi, quia non de omni Viproposito huc mihi dicere: est enim Aperta quodam, vt Factio, Sedicio, Bellum: quas iure differo, & refero ad Prudentiam Militarem: sed falso de illa Clancularia, quae proprie opposita Vi nostrae fuunt. Hanc duplēc facio: Infidus, & Proditionem. equibus illa scilicet Custodibus aduersarū sunt; ista Munitis. Nam ego ita discrimino, yu Infidias proprii in caput regis eile velim: Proditionem in loca eius, copias arcis. Vtrunque pestilens & metuendum malum: sed metuendum magis, quam caudum. Qui possit latet: nec prodit se, nisi cū perdit. Enimvero Arma aperta palam vnes: frus & dolus occulta, Tact. 11. coquē inenitabili.

Hoc item aduersum ait ille, bonini freno opprime hand difficili, ad le effocula pericula neque facere, neque vitare, bonis in prōptu eſt.

Nam de INSIDIIS VTPRIMO dicam: scimus patrē vel Curt. 11. vnus in insidiis regem, nibil nefas esse auaricie.

Scimus fluxam militum fidem, & periculum ex singulis. Tact. 11. Hilic.

Quid proderunt cohortes aleque, si unus alterve, presenti faci- Ibidem. nore paratum ex diuero premum petant?

Profecto regum exitus si reputauerimus, plures à suis quam ab hostib[us] intremperos reperiemus.

Quid mirerunt? Quisquis visam suam contempnit, tue domi- Seneca Epist. 17.

Contempsit omnes ille, qui mortem prius.

Difficile

Ei patres,
qui deponit,

LIBER IV.
105

Difficile igitur auxilium, sive consilium: tamen aliquod, & id capies ab his quatuor, Indagatione, Punitione, Inno- centiā. Fato. Ab illā primū: quoniam omnino vtile habe- re te, *γεραιούποντας* quosdam sive *ώντας* aī etiam, *καὶ τὸ μόνοντας* τοι. *Αριστον* v. *πολιταρ* *πολιταρ*, *τὸν τρίχαν τηλίχων* ἀπόδοτον τῷ αριστον: & conari ne te lateat, quid quisque subditorum faciat aut dicat.

Subditorum, inquam, maximē Illustriorum. Nam in omnes quae acies inquirat? Hoc cūm ad alia vele, cum contraria Infidias valebit firmiter, quoniam raro, nisi male locuti, male faciunt: & Lingue temeritas, peruenit ad gladios.

Observa. reperies plerosque in insidiantium, aut ipsos alibi *Lingua men-
tim proda.* criminos Regem esse, aut sermonibus *venerantur* crimi-
nantiumque faciles aures prebuisse.

Itaque sagaci hac viā, non parum latus à domesticis hostibus manūs.

Rem enim factam habes, si drectam. Quod quā magis *Tindina
præmia p-
mitatē?* sciat, cur non Induci præmia palam decernas, pecuniam & impun-
nitatem?

Idque legē latā, & sapientius tenuatā? Ego ē re Principū *Pollux legē
victoriae.* & scio Crucifixū aut Præmio cuncta perire aſſo.

Nam cūm secum quicunque animus Præmia reputat, simul *Exponit p-
conuia rite-
falus aliorum.*

Ibidem. Et, mihi crede, carissima suorum pignorum prodent.

Sed in delationibus his vide, ut aures omnibus præbeas, *Centurias
reducentias.* non etiam fidem. Nam multi, ipse aut odio, vana deferant. ideoque, ex Macenatis monito, *ὑπὸ τῶν θεοφόρων οὐ το-
ινος μέλει, διὸ ἀπολεῖται ἐγονοτήν:* non oportet omnibus que ab his talibus dicuntur, fidem adsubere, sed acriter ea examinare & dictere.

Ammian. Et per Deum, quis innocens eſſe poterit, si accusaſſe sufficiet?
Marcill. *Ne inimicis
circumstans.*
21. Imō, quia res te tuinque caput speciat, eō magis videndū ne-

dum nequid hic properè agere videatis, aut in tuâ causâ,
tuâ causâ. Aliquo crebro vulgi rumore lacraberis, tanquam
Lomia &
dilecta spuma: viros infantes ob inuidiam aut metum exflinxeris.
Tacit. xv.
Annal.

Nam quædam etatæ o[mn]i[n]dæ multorum, t[em]p[or]is d[omi]ni. O[mn]i[n]dæ
t[em]p[or]is d[omi]ni: egerrimè vulga credit, quod quisquam incrusis insidias
armato f[er]rat & militibus cincto.

Et p[ro]p[ter]e non creditur nisi perpetratum facinus.

Liu. xl.

Vt non immerxit ille exclamauerit, *Conditionem principum*
miserissimam, quibus de coniuratione comperta non creditur, m[od]i cap. xxxi.
occisus.

Constitu-
munda: Cautè igitur age & lente. Quid si competis? puni, (se-
cundum enim hoc Auxilium est) & grauita puni. Nam in-
fidulatori aut latroni que potest afferriri misianex?

Ille est, per quam libertas & anima omnium in dubio:

Sallust.
Catull.

Ille, qui in uno capite s[ecundu]m omnes perdit, & magni fortu-
nam populi in ruinas agit.

Sen. De
Ciceno.

Hic mibi quisquam mansuetudinem & misericordiam nominat?

Sallust.
Catull.

Tua canticum Princeps nostra cautio est:

Ciceron pro
Murelio.
Sallust.
Catull.

Nec tua propriæ, sed recip. hæc vindicta. Ne sanguinem no-
strum largiare; & dum paucis sceleratibus parci, bonos omnes per-
dunt eas.

nece tem-
perat. Sed tamen ita animaduerte, vt mora interdum interueniat vltioni. Quid enim si impotuno tempore insidie de-
tecte? Disfamilabitis. gnarus, solum sepe in fidiarum remedium Tacit. xiv.
effet, si non intelligantur.

Quid etiâ s[ed] à magnis conceperet, & quos turò statim h[ab]ud
punes? Premes: & securitatem consules, ante quam vindicta.

xii. Annal.

Res enim monet, cauere ab illis magis, quām quid in illos sta-
tuere, consultare.

Sallust.
Catull.

Et quāquam ad Vindictam te incito, tamen à Veniâ haud
semper excludo. Pone illastrem aliquem deprehensum in hoc
scelere,

scelere, cui tu & patria devinchi: quid facies? Profecto pa-
nam, situ[m] poteris, donabis: si minus, temperabis.

Ibidem. Audi à muliere non muliebre consilium. Liuia suo Au-
gusto: *D[omi]n[u]s[!] e[st] f[iliu]s[!] i[us]c[ri]p[ti]o[ne] n[on] p[ot]est[!]*, prodeesse fame
tue potest.

Ibidem. Nihil glorioſius e[st] Princepe impunè leso.

Fame tantum? imo & salutis. Incredibile e[st] quantum Clementia
insignita hæc aliquia clementia, alios arceat à similitonatu, hic juxta videtur
Ibidem. vel penitentia, vel pudore. Oraculum puta: *Clementia non
tantum honestiores, sed iutiores prestat: ornamentumque imperio-
rum e[st] simus, & certissimum salus.*

Ibidem. Nam profecto parentes liberitatem eorum qui interficiuntur, "Hoc valet
& propinquū & amici, in locum singulorum succedunt. in Illustris
bus maximis fami-
liae.

Atque ita fit insidiantur nexus quidam & catena. qui
eam rumpes? Clementia ista, vt dixi: & maxime tertio no-
stro Auxilio, Innocentia id est, ne crebrè alicorū laesione,
causam ipse præbeas tui laendendi. Malo vim suam potestas Causa infor-
mativa
aliorum contumelias experitur.

Ibidem Pa-
negyr. Et discimus experimento, fidissimam esse custodiām Principis,
ipsius Innocentiam.

Iam quartum tibi scutum suggero. Fatum. Misericordia, quid
re torques? Si illud volet,
Reliquæ fidei
permissa.

Præbenda e[st] gladio pulchra hec & candida cornuix.

Cum omnia feceris, nec percussorem tuu tolles, nec successorem.

Si nolet: es saluus. Deus, deus, & c[on]sidera, & u[er]ba tua, & c[on]sidera, In Deo nos
masum.

Actio cap.
xviii. ut: in quo vivimus, & mouemur, & sumus,

Ille erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.

Quirigen
fornax ma-
rinæ. —— Δι[sc]i regnū u[er]ba[re]q[ue].

Ait d[omi]n[u]s[!] Baet[us] O[mn]i[bus]. —— Iou[an]na caru[er]e venerandi

Principis.

Venit mihi
propositum.
Deo, uti sollicitem te incolamemque preferet, si tu ceteros;

Si rem publicam bene, & ex utilitate omnium reges.

Si contra illi quoque auctoritate tu corporis oculos dimoueant, te-
que relinquent votis quae non palam suscipiuntur.

Predicatio
magis.

Peteget de infidisiis, nunc occultum & infidiosum malum P R O - Val. tr.
DITIO latruber suis extrahenda est.

Tantum incommodi humano generi afferens, quantum salutis conuenienter
bona Fides.

Periculorum quoque istud, cum scilicet plerumque intra Sallust,
maria arque in sinu urbis sunt hostes.

In quod inclinant avari maximè, qui fama, fidei, postremo
omnibus rebus commodium suum antiserunt.

Palam honesti, animo perfidios ac subdoli, Avaritiam ac libi-
dinem occultantes.

Item Temporaria ista ingenia:

Id est, homines leues, instabiles, & ex antiqui mutatione
temporum pendentes.

Tanquam cum Fortunâ fidem stare oporteat.

Denique dissimulatores & occulti, qui ad illud Homeris,
Eg. a. apogorres, naxa d' apes, proosob' bocor.

Pulchra loquentes, idem in pectore prava struebant.

Adeò ut non ante intelligas preditorem, quam proditus sis.

Imò fidem præferunt vel maximè, ut facilius fallant. Ob-
serua. Frau in parva fidem sibi præfuit, ut cum opera pretium
sit, cum mercede magna fallat.

Quâ ipsa nostra hand vanè eos noscas. Nam insicu[m] ho-
mini, quanto magis falsa sunt que sunt, tanto plus facere.

Malum, & malos istos, vides, qui vitabis? duplicitia illa vià
maxime quam suprà præiui, Indagationis & Pœnae. In illâ
nihil

Huic fide, ego vota pro te suscipio, sed haec lego: Agendum p[ro]l. Pa-
net[us]

169

muto: in hac aliquid, quia placet numquam eam differri. & ^{paucis. et}
^{litteris} impia proditio celere p[ro]l. vindicanda est.

Val. ix.
cap. vi.

Quid h[ic] trepides? omnia patient. Quod v[er]o est inuidus? mi-
stru[m] tuu[m] ageret[ur], dico: ē m[od]estia ipsa nead[er]it, immo nec in iudicium
tales adducere oporteat, sed hostium loco illeat punire.

Et vindicanda semper. Me iudice, venia non h[ic] locus:
& si quis utratur, ista mansuetudo & misericordia illius in miseriariam
curvat.

• In patriam improbi, cui & quando vñquam boni? neq[ue] tamen
spera. Abscondendi sunt, neque tam vñscendi causa, quām ut
v[er]o

in p[re]fectos federatos cives timore ab impugnanda patria deter-
retur, & in posterum documentum statuas, ne quis talentum amicuum
erit imitari.

Pœna autem gravis usurpanda. Platonem si audie, qua-
lis in Sacilegos. Amens, inquit, r[ati]on[em] iusteas, ut ip[s]i co[n]sul[ent]. Iudi-
ces istis dantur, qui sacrificia solent.

Merito. Patria nonne proximo à dijs gradu est? atqui ca-
sus istis dantur, qui sacrificia solent.

Itaque nulla esse potest in tantis sceleris immanitate puniendâ cru-
elitas.

Sceleris, quod exsecrantur ipsi hostes: nec bonum ijs, qui-
bus bono. Proditores, etiam iis quos anteponunt, iniuri[is] sunt.

Premia interdum capiunt, facet, sed non hercules quod tan-
to honore digni habeantur, sed ut aliorum sollicitentur animi.

Rem inquam amant, non reum. & commodè Augustus,
Ego propositus quoniam, apod[er]e d' in iunctu[m]. Ego proditum am[us]t, pro-
ditores non approbo.

Commodius etiam ante eum Philippus, Amare se prodi-
tu[ro], non proditores.

CAPUT XI.

De reuictio dupliciti, euersore regorum. Primum de Odio, cuius pe-
stis subiecta oculis. Fugienda que eò ducunt: mò ^{et} imago co-
rum, qualis eò in Suppliciis, Tributis, Cenfura. In hò singulis
quomodo se getas Princeps, dictum.

PERNICIE M ititur à Vi praesentem, nec infrequentem,
vides: quia,
vt ait poëta ille noster, summas frangit infirmatque opes.

^{Vixi de-}
^{mo.} Sed frequentiorem eam scito, et si tardiorum, à VI-
TIO: quod definio PRAVVM NOXIVM QVE IMPER-
ARIO AFFECTVM, DE REGE VEL IN REGEM. Tale
duplex, oppositum felicitatotidem luantibus virtutibus,
Odiūm & Contemptus: illud regem affectus, hic copi-
oñy de rego. Nam Odiūm eft SVBDITORVM IN RE-
GEM EIVSQVE STATVM MALEVOLENIA PER-
TINAX ET OFFENSA. Non enim hic intellego com-
mune & cimile illud odium, quo omnes improbos odimus: Sed ^{Idem pro}
Affectione acierem, cui ex me ortu, cum cupidine vici-
scendi. Nam metuant potentes, ob iniurias aut damnā sub
exemplo inferenda: dolent & viciſci cupiunt, ob illata. Ita
è mixtione pessimā, proles pessima nata Odiūm: quod fe-
mel in ſitum animis bonum & inuolum,

Incredibile eft quantum valeat ad pesterem.

Nam à metu aliquid qui sit firmum? malus ille diurnita-
tis eft magifer.

Nulla ruis imperij tanta eft, que premente metu possit effe diu-
turna.

Causa apud poētam veterem:

Quem metuant, oderunt: quem quisque odit, perijisse expedit. Ibidem.

^{Pauillio}
^{pedu:} Scilicet per gradus quosdam, exfcrantur, infidiantur, op-
primunt.

Tous eft pas abominatione, lors de la dureté ou des
Chapitres - Miserere. Quidni

Exdictio
Caligula.

Cicero De
Atrificiis.

Idem ad
Lemini lib.
1. ep. ix.

Sen. i. De
Clementia.

Ciceron 21.
De officiis.

Sen. i. De
Clementia.

Idem.

Ciceron pro
Leg. Ma.

Idem 11.
De officiis.

Idem De
Atrif.

Idem 11.
De officiis.

Idem De
Clementia.

Seneca 1.
De Clem.

LIBER IV.

III

^{Et penitenti}
perdita.

Quidni faciant multe illis manus sunt, tibi una cervix.

Captatur occasio, & quinon tantum opibus valent, necis quam
tamen fortunam ac tempore exspectant.

Denique inclusum illud odium omne repellere apparet.

Ah necis quantarabies oriatur, ubi supremodum odia cre-
uerunt.

Cinge te, ſlipa, muni: ſenties multorum odiis nullas opes poſſe
geſtare.

Tam mulia enim periculis petrēs, quād mulcū ipse pericu-
lum es.

Nec illa ſipſas manus, quibus te commiſſi, ſecurus apſicies.

Fuge hoc ergo, aut Regem te fugit, imò Vita. Quomo-
do autem? ſi ea fugies, quibus id paratur. Primum Vitia: de-

^{Meliora &}
vitas.

inde & Vitiorum opinio: ſem. Vita quidem tria, adulterii, prioribus illis ad Benivolentiam instrumentis: Sæuitiam, Auaritiam, Rigorem. Nam hæc mala ac noxia eſcē imperio, quis tam imprudens qui neget?

^{Aus opinione}
ad uitium.

Itaque fugienda hac moneo, non doceo: magis inſitam in
Opinione, à quā maius tibi diſcriben. Scimus enim homines,

ri metuant aut oderint, non minus opinione & fama, quād certè
aliquā ratione miquer. Opinio autem vitiorum ab illis, quæ

Sæuitiā abeunt: ſanguis enim vberium effundetur. Tributa
ab Auaritiā: pecunia ſwidē congeritur. Cenfura à Rigore:

^{Tristitia}
Conſeru.

frēnum modis inuitis imponit. Et profectō ea ipſa
ſint, niſi finis differinet: qui palam ad falutem. In his

igitur ut caute & prouide ambales, valde tibi prouidendum.

^{Supplicia ab}
Tributa.

Primum in SVPP LICII. & vide ne ſecurę Iuſtitie illam
niſi manuſecuuntur. ſed ſit apud te Parſimonia etiam vultuſi-
de mi ſanguinis.

1. Tardé

I. Tardè inquām ad ea venies. Propè enim est ut libenter ibidem, dāmet, qui citi.

Decretum hoc tibi maneat: Melius sanare vitiōsas partes, quām exēscere.

Etiā numquam venies, nisi quoties id fieri publica rati- De Clem.
tatis suadebit.

Te aut̄ tua cogites peccas. Omnis enim animadversio debet, non ad eis qui puniunt aliquem, sed ad repub. utilitatem refiri.

Aut si interdum & tua res agitur (in Principatu id eu-
nit;) dissimilat: & vultum cum induit tanquam inimicū & ma-
gno cum tormento ad castigandum venias.

Nec tam ut ipse pereant, quām ut alios pereundo deterrent.

Ad Exemplum scilicet omnia referenda, non ad yl- De Clem.
tationem. Itaque Iratiam maximè probanda est in puniendo.

Nunquā enim membris sua odit, tanquam ab̄cidiat?

Addo, quod iratus ad pannam qui accedit, nunquā mediocri-
tatem illam tenebit, que est inter Nimirum & Parum.

Sed & Gaudio abstinentium vel magis, omniq̄e cius De Clem.
notā. Ferina ista rabies est, sanguine ac vulneribus gaudere.

Et acutē poēta:

Qui fruſtū pannā, ferus est: legumque videtur
Vindictam preſtare ſibi.

Itaque hoc allēquitris, vt quamquam aduersus fontes & extre-
ma exempla meritos, Miseratio tamen oritur, tanquam non vide-
te publicā, ſed in Seulitiam vnius abſumentur.

Videndum ut pœnae ſint ē morib⁹ recepto quē ritu, De Afritor. v.
mīnū. Oportet ſupplicia morte patrō ſumi.

Lædit, quidquid in his nouim aut nimium: crudeleſque
merito, qui puniēnt cauſam habent, modum non habent.

Seneca 11.
De Clem.

y i. Etiā

Cic. 11. Ep. 1. Etiā hoc, ut Aequabiles. & ne iſdem de cauſis, alijs ple-
Office. Elantur, alijs ne appellentur quidem.

Aut iſti diuīs, alijs mitiū paniuntur. quod improbum:
Pianū lib. nisi forte in Nobilib⁹. Nam video & medicis, quamquam in
vī. aduersā valētudine nihil ferū à liberis differant, mollius tamen li-
beros clementius que tractari.

VII. Denique poſtremo, ut Supplicia ipſe numquam exi-
ſtentes, atque adeo vix pœctas. Nam & Nero ſubtraxit cœlos, inſ-
titue ſcelera, non ſpectauit.

Xenoph. in Hieron. Placet virti magnificum: ἀνδρὶ αὐτῷ τὸν πόλεμον θάψας, τὸν δὲ τὸν ἀδελφὸν ταῦτα τοιούτα, διὰ τοῦτο μα-
rrio: Utiro Principi, vbi penarum aut coſtrictarum res eſt, alijs id
delegandum: vbi premiorum aut munierum, ipſi obemundum.

Habes quā cottidiana vulgataque Supplicia fatis miti-
gent, quid in rari aut nouis? Puto enim multos aliquos &
grandes peccauit, quos circa inuidiam grandem hadū tol-
las. Hic primum illud ſuadēam: non carptim aut per inter-
ualla, ſed omnes tolli vno velut iſtu.

Specie hoc acerbius, re mitius. Nam repetita illa & fre-
quens vindicta paucorum odium reprimit, omnium irratia-
tis. Talidū ſe-
mīndū in-
mitiū pœ-
nūmātū.

Incidit ſemī, quidquid incidentum eſt: & tum malagma-
ta adhibe hæc bina. Prius, in alios Beneficia; quia ſi illis demo-
tit, auctam levitatem tuam teſtificando.

xiiii. Ann. Alterum, Deriuacionem: puniendo rerum atrocium miniftrōs. Ex ſuppli-
cio maſtrōm.

i. Hilfer. Vtique ſi & ipſi in aliquā noxā, quod ſep̄e. Olim, & ſeu-
ris quoḡ Duciſtis, vſurpatum.

Qui fuſo ſanguine, fuſi ſanguinis eluerunt inuidiam: &
viles quoſdam, velut piacularē publica odiū viuſtmas, dederunt.

Gut. x. Vulgi hominum ē ratione placati, imò leti recidiffit iram
in tre miniftrōs, nec vīllam potentiam ſcelere queſitam cuiquam eſ-
ſe diuturnam.

In Tributis
aeris, &
gadara.

VENIO ad TRIBUTA lenienda: quo nomine censio
omne genus exactiorum. Afera in vulgi auribus vox, res
in animis: nec alia crebrior odiorum leges. Nullam enim vi.
Cicero st.
tium terius Avaritiam, presertim in Principibus & rep. gubernato-
natoribus.

Quam turpis ille Homeri

Dixit ergo Baucis:

Popluorum Princeps?

Populo quidem iudice, cui pecuniam eripere, idem quod
vitam.

Taq̄ uel t̄c̄n̄ ām̄z̄ z̄p̄z̄ b̄p̄z̄;

Pecunia, anima & sanguis est mortalibus:

Ait non falsus vates. & videamus auditusque cotidie,
quā multi Principum pecunias acerbē conquirēndis, plus inui-
die sibi quām pōriū adant.

Itaque intentē & cum curā hanc quoque partem habe: &
insitum illi Odium, quā potest, deterge aut molli. Quod
Tributis hinc felicitate faſtrum te ſponde quinque his fomentis. Pri-
mo illo Necifitatis. Id plage huic animorum statim ap-
plicata: & da operam ut omnes intellegant, si fatus effe velint, Ne-
cessitatē ſe parentum.

Secundum Tiberio. Quenam respublica aut regnum sine Tributis? Nec quies-
tūlū fāmī gentium ſine armis, nec arma ſine ſtipendiis, nec ſtipendia ſine tri-
butis haberi queunt.

Hæc ornamenta pacis ſunt, & ſubſidia belli.

Quaſen-
da: Diffolationem itaque imperij doce, ſi fructus quib⁹ reſpubli-
ca ſuſtinetur, deminuantur.

Vid angida: Imò niſi interdum & Augentur. Semper enim viden-
dum ut ratio queſtum, & neceſſitas erogationum, interſe con-
gruant.

Non videt hoc vulgus, ſciō: τὰς μὲν ἀργούσις (τὸ αἴρετο) Dio lxx.
τοῖς μὲν ἀργούσις, τὰ δὲ αἰσθατά γεταὶ οὐτισμοὶ συνέχουσι: re-
ditus

ditus quidem & prouentus Principiū acribus oculis intuens, conu-
uenis ad erogationes & ſumptus.

Plinius
Paneg.
Plant.
Bacch.
Tacit. XII.
Annal.
Suetonius
Aug.
Plinius
Paneg.
Miro & video:
Magistris non egerent, plura tamen ſemper a nobis contra nos di-
dicerunt.

Sed tu ingere: & viliter interdum calendarum cum Imperio ſed regula
decidere:

Quid ambigis: numquam h̄c lufciniola defuerit ſua cantio.

Semperque in Principe, cupidio auri immensa, obtentum ha-
bebit, quaſi ſubſidium regno paretur.

Ibi hæres, ecce qui tranferant, & te contra ſe inuenti,
Miro & video: Principes ſuā ſponte audi & rapaces, & qui
magistris non egerent, plura tamen ſemper a nobis contra nos di-
dicerunt.

Ibidem. Numquam iis defuerunt, qui, fronte graui & ſupercilio trifiis,
civilitatibus fici contumaciter adſent.

Quod ſi populus tamez renuerit, tun ego ad Themistio.
elem te mitto: cuius factum vide. Is ad Andrios ſuper Pe-
cuniā legatus, δύο iδινέν τε θεού nouζον, ηρθό εγι βίαιος: duobus diis
comitatum venire ſe dixit, Suadā & Violentia.

Vide, imò & imitate. ac priorem illam Diuam ſemper
adhibe, nōnne impetrare mihius, quām impetrare? alteram,
Tacit. XIV.
Annal.
cū opus Eſt quando opus: Suadā ab eo qui inubere potest, vim
neceſſitatis affert.

Sed vide (Fomentum hoc ſecundum) vt Moderatio ſer-
vatur: ne Grandia nimis ea ſint, ſed modica, pro copiā ſillicit
aut anguſtia rerum.

Plinius
Bacchus.
Plinius
Paneg.
Suetonius
Tib.
Plinianus
Aug.

Apage iſtos, qui rem auferunt cum puluſculo.

Quibus ærarium eſt Spoliarium ciuitum, cruentarumque pre-
darum receptaculum.

Tu cum Tiberio, tondere pecus malis quam deſtubere.

Alexander olim recte: εργαζομένη, inquit, ματι τὸν τὰ πί-
λον εὐριπατεῖ τὰ λάχεια. Hortulanum odi, qui ab radice olera ex-
ſcindit.

P. 2. Etego.

Erego sanè Principem, qui pennas ita incidit, ut nequeant Es Cœ. vi.
renasci.

Carpe, carpe. Nisi facis, iure insurgent & clamabunt, Si-
bi quoque duos deos adesse, Ιωνιαν καὶ Ασσυριαν: Daupertatem & Im-
potentiam.

Denique pacem fortasse exuent, tuā magis avaritiā, quām ob-
sequiū impatientiā.

Profectò qui nimis emungit, elicit sanguinem.

Nec Sordida. Vide etiam ne Sordida. Indignum rege, lucrum ex omnioc
casione odorari.

Et quod vetus verbum ait, καὶ οὐδὲν ρεψεν φέρεν: vel à mortuo
auferre.

Morboniam mihi Flavius cum vestigali suo vrinario abeat, E. Sueton.
Et dedit
tumidum ex
flua.

Multo magis damno Delationēs, & locupletissimum quem,
que in predam corripi.

Nec nimis etiam ex meo sensu (asperè quidem exercita)
lex Maiestatis, scđp singulare & vnicum crimen eorum, qui cō-
mine vacant.

Denique ad Moderationem pertinet, ne Cerebra: & ne
identidem Provincie nouis oneribus turbentur.

Nec fū
provinci
bus: Non exquires subinde nouos finis, & varia prædandi voca-
bula:

Confessimes, quadragesimas, quinquefinares:
Columnaria, boſtaria:

Et quæ alia exaltionibus illicitis nomina Geypi isti inuenierunt, Tac. Ann.
Tu vetera serua. & ea quoque (Fomentum tertium Coér-
tibutum, Etio) vt sine Avaritia & crudelitate Ministrorum tolentur, vide, iv. Annal.

Cūteret
admodum
Tiburtum. Vtramque hanc arceo. Avaritiam, quæ Fraude grastatur:
Crudelitatem, quæ Vi. Sed ab illâ (Fraude, inquam) pericu-
lum ti-

lum tibi grande, & panè certum. Adeò Ministrorum omne
hoc genus (bonorum pace dixerim) Lauerniones:

Yefas. Apenninae nrae ὡρὴ γαλὸν: Felibus rupaciores.

Et Harpes.

Achilleo. Quibus studium nrae ἀνδρῶν Σαραντά: omnem hominem na-
tum decorare.

Lamprid.
Commod.

Predam in finum suum conserre:

Cæs. xii.
De bello
Greci. Lucellum in lucro tuo facere: & præter imperat. pecunias,
priuato compendio suo seruire.

Vno verbo,

Plaut. Asin. Homines cum senis manibus, genere Geryonaco:
Quos si Argus feret, qui oculus totus fuit,
Is numquam seruet.

Vans in
Frug. Ectamen seruandi frænandiq. sunt, aut te perdent. Ad eo-
nem, inquam, suum comedent iſi canes.

Tacit. tr.
Annal. Quomodo poteris? cautione duplici, Primum, vt res tuas
non nisi spētatiſſimo cīquie mandes.

Plin. Pa-
egy. Deinde, si fallent, amoucas: nec id sine pœna. Quā
illā? Talionis. Ereptum alienas pecunias iuerunt? perdant has
quas habent.

E. Sueton.
Veipat.
exp. xvi. Spengia faciendi sunt: & exprimendi, postquam effatum
biberunt.

Tacit. xii.
Histor. Silvulas, hac eos comprimet: et si vereor, vt nec ista. Cut Nomadic
te fallam? Succedent Mucianus & Marcellus, & magis alijs ho-
mies quam alijs mores.

Plautis
Poenig. Legibus fraudes restringe: miras per artes rursus orientur.

Vano
Trig. At ille pœnaris indagine include: erumpent.

Adeò splendens hoc aurum prestringit oculos.

Sophocles
Antiphonis. Et altè impressum omnibus,
— pœnare, — etiā orbi xiphei regnare.
— nihil effi cum lacro malum.

P 3 Iam

Iam à Crudelitate quoque & à Vicauendum, ne tot per annos sine querela tolerata, nouis acerbitatibus ad iniuriam pertant.

^{Nam} Tribuo,
Djuidio,
Modeſtū iube exigi, & vt verē "Tributa: id est, per partes.
Valdē hoc (tenuiores praetertim) subleuat, cūm postiunt *xer*" Dio 12.
διατίθενται ταῦτα ταῦτα διατίθενται ισοφέντα : paullatim & per partes,
quacumque ex prescripto modo debent, inferre.

*Non resula
Cifrienda.* Absint, quantum potest, illa extrema : ne boues ipsos, mox Tacit, i.e.
agros, possem̄ corpora seruitio aut pecuniae tradant. Annal.

In primis ut uno certoque Tributo defungantur: & in re-
liquum, sit libera nec solicitare iei suæ cuique custodia.

**Præfum à
Maior.** Non prædo, non miles diuexet. Quamvis enim graui,
tamen iniuncta imperij munera impigrè obibunt, si Vis & Iniu-
rie absint. Tacit. in
Agri.

Hæs øvrè tolerant.

Hinc ira & questus. & postquam non subuenitur (interdum ^{iv. Annal.} ne euenit) remedium ex bello.

Scient enim verè in publicum tribui: teque esse dumtaxat φύλακα καὶ τρίπον, ἀλλὰ μὴ οὐδὲ id: Custodem & Dispensatorem, ut communium bonorum, non ut tuorum.

Ita debes. non priuatum largiri, quod audiūs de rep. sumas:

Non per delicias aut sumptus, pecunie illudere:

*ut quas boneſte habere & ut licet, per turpitudinem abutipro-
peres.*

Abit. Alexander Romanus tibi praecat: qui aurum & ar- Lamprid.
gentum Alexand.

gentum raro cuiquam nisi militi diuisi: Nefas esse dicens, ut Diffen-
sator publicus, in delectationes suas suorumque conuerteret, id quod
Provinciales dedissent.

Sueton. Ner. cap. xxx. O virum, ô Principem! imitate. Non illos tyranniones: *Tutus hic Prodigii* qui diuitiarum & pecunie non alium fructum putant, quam Profusionem.

Stobaeus
Scimus. Quos Crates recte olim assimilauit ~~ταῦτα τοιούτα μηδὲν οὐκεῖται,~~
ἀφ' ~~τούτων~~ ~~τοιούτων~~ μοδίν ταυτάσια, πέριπτος δὲ καὶ λεπτοῖς ἔκεινοις ἔκεινοις
in aliis præputrisque nascuntur; et quibus homo fructum non acci-
pit, Cornu tanum & Milui.

Ibidem. Id est, *Ecclesiasticorum: Scorta & Adulatores.*

His talibus cum omnia rapiant, & raptam retineant, ut si nihil rapuerint, nihil retrahuerint, omnia deuent.

At noster ille Princeps qui *sue pecunie parcus*, *publice*
ANAVUS:

Tacit. 12.
Histor. Qui eam non abiicit in scurras, mimos, & id genus ami-
citarum debonestamenta:
Landolai
parci.

Semper abundat. & tantas vires habet Frugalitas, ut tot ^{semp} impendit, tot erogationibus, vel sola sufficiat.

**Mercur. a.
Dion. 211.** Πάτερ γαρ πάτερ (aiebat olim magnus amicus ad Au-
gustum) ἡ μάνιξ τὰ ποδὰ λαμβάνει, τὸς αὐτοῦ ποδὸς διαβλέπει
τὴν θηλήν; *Magna opes, non tam mulia capiendo, quam haud mul-
ta perdendo, queruntur.*

Quintum ultimumque Fomentum, & qualitas. hoc est, Anquid
onera et imp-
neula.
vtiuit & vnoniformis contributio sit, nec per bonam malam-
ve gratiam hunc subleues, illum premas.

Sic debet Princps. & incommoda aut commoda ciuium

Vix credas, ubi in aequalitas, quantum angantur, insita ^{Odoq; qd;} _{modus}

*humano ingenio inuidia, ut pari dolore aliena commoda, ac suas
inurias metiantur.*

Huic

Huic autem Æqualitati ratio vnica, Census: res saluberrimae magno futuro imperio.

*Platino
ad lega-
tum.* Quem nesciri aut neglegi hodie, non mirer? iure. cum tam prompti obviisque exempli sit, (nam quæ mediocriter bona respub. olim fine illo?) & simul tan manifesti vius. Plato verè: *την πόλιν μεταξύ των σώματων τοποθετεῖς ξένον: Καμικαὶ* ^{Liberum} *οπες suas in censum deserad, ad multas vites.* ^{De Leg.}

*Conducit ad
plenum reg-
natum.* Sanè ad multa. Nam hac vñâ re fit, vt omnia patrimonij,
*dignitatis, etatis, artium, officiorumque discrimina in tabulas re-
ferantur.* Flor. t. cap. vii.

*Ad vero mā-
bentes scien-
tias: Atque ita quantum yrbes gentesque singulæ numero mili- Linius 1
tum, quantum pecunia valeant, monumenta exſtent.*

*Ad tributa
pariter impo-
nuntur.*

Denique ad nostram hanc rem, ut & quiter ex censu quot annis
Tributa conseruantur.

Itaque, si sapientis in tuam publicamque rem, reuoca. & lecti
Censores, populi auctoritates, suboles, familias, pecuniasque censento. 111. De
I. eis

* Quibus potestas omnis estimationis summaeque facienda per- 11. in Ver.
mittatur.

*Sed à quo lecti? si me audis, vt odium suspicionesq; mu-
neri detrahantur per se aspero, designet ipso populus, vt cui ibidem,*

In opida lioni. Quām multi legendi? Sunto bini aut terni in singulis ciui-
tatibus. Ibidem.

Census ipse quoties instituendus? Variant. καὶ τοι μόνον. Antiphon.
λεπτομέτραι καὶ εὐαγγέλιον, ἵνα τὰ μὲν οὖτις φέρεται καὶ οὐ πεπειρασμένα, οὐ πάντα. Politeia.
εἰς in quibusdam ciuitatibus vertente anno censentur, in diis maiorum.

Ego in annos, tutius meliusque censeam : ob migratio-
nes, mortes, opum augmenta aut imminutio-

*De Cenfū: SED à Cenfū ad CENSVRAM transfo, vicino flexu. Ea enim terția odiorum materies, de quā tamen mitigandā fruſtrā diſteram, nifī prius de vſurpandā. Nam (heu æuidēde-
cūs!)*

Cic. de
Rep. cuso!) rem moribus & vita utrissimam adeo oblinione obsole-
tam videmus, ut non modo non colatur, sed etiam ignoretur.

Definitio e'gitur prius aperienda est. & appello Censu-
ram, ANIMADVERSIO NEM IN MORES AVT LV-
X V S E O S , QVI LEGIBVS NON ARCENTVR. PRO-
priu enim hoc cius munus, <sup>Quod mis-
tis</sup> legibus non admodum <sup>sive est, sicut
rejicitur.</sup> ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum}
procurat, ne quodcumque in rebus publicis ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum}
per aliam ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum} ^{admodum}
partem agmina nundinam sunt, neglecta tamen aut insuper habita, mul-
torum magnorumque malorum canussa prebeat.

Tacit. III. Imò paullatim, omissa, funditus rem publicam trahant. Aut peit.

Quid enim prodest foris esse strenuum, si domi male vinitur?

Profecto nisi singulis quoque hominibus officium ac verecundia sua confiterit, partarum rerum æquatus celo cumulus sedem stabilem non habebit.

Ciceron in
Pison. Hæc itaque instituenda est, magistra pudoris & modestie: Firmiana
ha. uincit.

Pro Cluēt. Et eligendus unus alterve Praefectus moriorum, magister veteris discipline.

^{Tacit. 11.} Ut metus aliquis etiam præter leges sit; & sciant omnes
^{8 annal.} *Caudim Manubrium habet non defuturum corrigendi autorem.*

Nas duo tunc distincte Censura subiiciuntur, Mores & Luxuria, Mores intellego, Lascivias, Libidines, Ebrietates, Iurgia, Periuria, & quidquid tale Probitas ac Modestia dannant, Igitur noster Censor omnem etatem, & omnem salutem ad sexum castigabit. Praeas artes malaque libidines ab inveniente Californiae prohibebit.

Ibidem. — *At* senibus, eas voloptates quas eorum etas sine dedecore non inserviant attingat;

*Ab vniuersâ plebe otium: ut habeat negotia sua, quibus à ma-
In plebe
nânia,
lo publico detineatur.*

Ibidem. Denique dabit operam, ut omnes Probitati atque Indus-
tria non Sunctissima neque Dinitissima studeant.

Q Nam

Q Nam

CIVILIS DOCTR.

*Censore at-
mptu-
tum.* Hec sunt, quæ effici à Censore cupimus. Quo telo? du-
plici, Ignominia & Multæ. Illa quidem propria eius est, &
Ignominia. solam illa. *Censoris indicium*, ait Cicero, nihil ferè afferat *damna-
to, nisi ruborem.*

*Timoris enim causam, non vita paenam in illa potestate esse vo-
luerunt.*

*Et Multa in
Primitiva.* Sed ut nunc mores, alteram ego illam omnino adiun-
gam. *Quid enim si quidam ea duritiae oris sint, ut depudere* Seneca Ad
didicerint? Seren.

Et voluptatū non illecebris tantū, sed ipsā infamia gaudeant? Valer. lib. vi, cap. ix.

Sanè eos multem: nec ex sanguem illam & ferream frontem Plinius
nequitiam conuulnarem notis. Paneg.

Cottidianum enim istud, ac sine effectu iurgium sit.

HABES variuersam Censuram. tu institue, aut potius reflitue eam, o Bono generis humani nate Princeps. Omnia iacere sentis, bellorum impetu perculsa atque prostrata. Cicero pro

Quo dicitur, si Excita, per deum immortalem, reuoca fidem, comprime lis-
anum, bidines, & que dilapsa fluxerunt, seueris legibus vinci.

Immidio fera. Non nego, quin *aspera haec res in principio futura sit.* *Sallust ad Cicerum.*

Quia noua, quia contra sensum vulgi. *οὐ γὰρ πονεῖ τὸν οὐδὲν*
πάντα, ἀλλὰ τὸ δίαιτας διατέλεσθαι τὸν θεωρεῖν: Nam multitudine voluptatis
tempore, id est iuste *εὐεργετεῖν* vitam amant diffusam.

*Sed sperne-
do hic imp-
etum.* At tu capesserem pub. & omnia aspera per uade.
Quid trepidas multorum felici potius audiens libidini consule

Ea verò apud sapientes clementia erit, retinuisse ab studiis & ibidem, falso voluntatibus.

Non si flagitiis obsecutus, delicia perpeccus, presens gaudium Ibidem cum mox futuro malo concesseris.

*Hoc quidquid hinc asperum, facile mirigabis triplici-
naturam obseruatione. Primam sive factam Confundit, et secundam*

vita

LIBER IV.

vita tua ad illam normam, ad quam alios formas. O mitem & efficacem hac ratione Censuram! Adhanc dirigemur, ad hanc conuertemur.

Tac. III.
Annal. Et præcipuus adstricili moris auctor eris, antiquo ipse cultu vi-
Eluque.

Nam vita profectò Principis Censura est, eaque perpetua.

Cicerone pro Sullâ. Neque enim posse, quisquam nostrum subito fingi, neque cuiusquam repente vita mutari, aut natura conuersti.

Senee. 1.
De Clem. Tempore opus : & vita quadam tollit facilis Princeps , si
patiens eorum est.

*Quosdam pudor, avos neceſſitas, non uos fatigas in meus muci-
Nam peregrinatur quorundam animus in nequitia, non habitat.*

Tertiò denique, si Præmia diuides in bonos. Quis censebit nisi virtutis amore te asperum, cum tam benignum te videant in eos qui habent illam? *Premio C pautrem, contuleris. Solon omni dixit:*

Plinius Verè. Nam, *præmia bonorū malorumque, bonos ac malos faciunt.*
Næg.

*Videbis semper eō impensis laborem ac periculum, unde bonus
atque emolumentum speretur.*

Iamblich. Πάντα τοι πυρεύονται επειδή, οὐχιτάσιον οὐδὲ απόλυτον, οὐδὲ συγκέντων αυτὸς αρχὴ διανοώμενος: Augetur et crescat, quidquid in honore est: deficit et minuit, quidquid in contemptu. Atque hoc signum clarissimum est imperij bene constituti.

Tu vſarpa. & vide ne te Principe, sit bene factus tantum ex
conſcienciam merces.

EINIVI de Odio: hoc addo, adeo ut imitari possent
hanc Regnus, vt nesciam an vlla ars aut altus penitus eam
Sallo, ad euellat. Nam libertas iuxta bonis & malis, strenuis & ignavis
C. **E**. **otabilis est;**

Q; Idcoqua

Microm
et quodam
pro aliis.
Ideoquæ per naturam in odio nobis, qui quis eam libar.
Libat autem omnis Princeps. ergo quamvis id agat, ut neque
meritio te oderit, erunt tamen semper qui oderint.

Sed tu sperne,

— edis qui nimium timeres,

Regnare nescit.

Seneca
Oedip.

Eduard
West.
Odio dico hæc plebeia & levia. πάντη γάρ δέκουντο κακίδες & Plutarch.
φαραρίσθε, φόβος τούς πολεμοφόβους: Omnimenū populo incit malo-
gnum quiddam & querulum, in imperantes.

Seneca
Oedip.

Et verissimè à rege Magno dictum: Regnum esse audire male, Idem
cùm facias bene.

Id in locis lat.
hodiis:
Solaberis igiturte illo Augusto: Satis est, si hoc hab. mus Aug cap.
neque nobis malo facere posse.

Aug cap.
Lxx.

Dum prius
in priv.
Et melioribus item sanioribusque iudicijs, quoniam te
aliquando seriacarma, honorisque ternus Annalium, non hec Plinii
Panegy.
breuis & plebeia predicatione colet.

Suum cuique decus posteritas rependet.

Tacit. xv.
Annal.

C A P U T X I I .

Definitio & rituperatus Contemptus. Ostensio qua illum gi-
gnunt; à rege, si sapient, figura.

Definitio
Contemptus.
CONTEMPTVS sequitur, quem Vitium alterum fe-
cimus cuerendo regno. Is est ad nostram rem, IM-
PRESSA SVBDITIS SIVE ET EXTERIS, VILIS AB-
LECTA QVE OPINIO, DE REGE EIVS QVE STAT V. Pefti-
fera omnino res Regnis: quorum anima & vita ipsa es-
tioritas, & eximia quadam opinio de imperante. Quogenim
vis alia est, quae efficit, ut et mortaliū milibus vna anima pre-
fideat, nonnumquam senis & inualidi.

Seneca
De Clem.

Vt anime, pedes, manus, oculi, negotium gerunt: & illius insu ia-
temus, aut inquieti discurrimus:

Polidem.

Sic hec immensa multitudo Auctoritatis quasi spiritu regitur.

Litt. 11.

Quis vero aliter regat? Vires imperij in consensu obedientiis sunt: sicut cum
est multa non impedit.

Lucan. v.

Consensus ille ab estimatione: per quam,
— unum, tam magna iumentus,
Primum factura, timeret.

Sen. 1. De
Clemen.

Hanc tolle, tollis Regnum, omnisque hic imperij contextus in Ex regno
multas partes dissiliat.

Lucet. v.

— Subversa iacebit
Pristina maiestas soliorum, & sceptra superba.

Aristot.
Rhet. 11.
cap. 21.

Quid autem clarius eam tollit, quam Contemptus, & Antecep-
hac epopea & epic proposito inveniatur: opinione actio in id, autem con-
tempnitus.
quod nullus rei pretiumque certeas.

Idem v.
Polit. cap.
x.

Igitur ille, mors & interitus regnorum: imo supra ipsum regnum
Odiu, aliquo aspectu. Philosophus indicavit: Διὸς διάπολη
οὐ αἰτίων, διὰ τὸ μέλλον ἔτερον τοῦ πονητοῦ, πάντας καταρρέον-
ται, οὔτε τοῦ νόσου οὔτε τοῦ γενετικοῦ τοῦ πατέρων, τὸ μὲν οὐτοῦ εἰς τὸ κα-
τερόν, οὔτε τοῦ νόσου οὔτε τοῦ γενετικοῦ τοῦ πατέρων: Cum due caussa sint, οὐτοῦ
τοῦ πατέρων οὐτοῦ γενετικοῦ τοῦ πατέρων: Cum duas caussas sint, ob
quae in surguntur in Tyrannos, Odium & Contemptus: alteram ca-
runcula adesse Tyrannum oportet, Odium. è Contemptu vero plurime
sunt euer sonum.

Seneca
De Clem.

O verè Phœbum, longè semper aciem ingenij jaculati- Enī in pone,
tem! Ita res est. Causa prima & mortio cuerdendis regnis, pl-
erumque ab Odio est; sed extrema & efficax maxime à Con-
temptu. Nam illud rex dum, vel, ut cum poëta dicam, nau-
dax est, nisi armatur ab isto. Metus enim sapere retinet: quem
Tyranni habent pro asyllo. Ideoquæ cum causâ exscrutabilis
ille verius & qui multos dedit precipites, ijs placuit:
Oderiat dum metuant.

Seneca
De Clem.

Quamdiu enim hoc frēnum; incurrere magis cupiunt, Henricus
ren. 8. 11.
dolus.
quam audent. At excutit Contemptus, & efficit ut non ve-
lis fo-

Nec tamquam frequens nū misis Reges, illo iūlō, sed audias & tenies. Itaque certa ab eo permisit.
*nunquid crebra? haud censeo. Neque enim ab *vollo* pericolo for- Phinīus
tuna *Principis longius* absit, quam ab *Humilitate*. Paneg.*

*An contemnatur, qui imperium, qui fasces habet? nisi qui bus-
milis & sordidus, qui e prius ipse contempnit?*

Legimus
quodam
Non inquam erebra ab eo solo: (nam Odio misericordia iam
dixi; præferim siquis versus legitimusque sit Princeps. Ta-
men quicquidem: qui vites docebo, sed breuerit. Cur distin-
dam? nonne in Auctoritate formandâ, satis muniu hanc ip-
fiam viam? Satis: si vos hoc scribitur, Tunc in r. 2. cap. 2. et 3. cap.
opus est: Eandem contraria ratione sententia esse. Aristot. 1.
Topic. cap. 112.

Oratio eius. Fit igitur contemptus in Principem ab his tribus maximis: Formâ imperij, Fortunâ, Moribus. **F O R M A** imperij: si iustitia senior & remissior. **Q u o d** peccatum peccant ij qui nimia lenitate dulces, **Cicerio ad Atticum**

XIV.
Tacit. 15.
Hiltor.

Effusè dant se populari auræ, & omnem insigne plebis ru-
morem effeciant.

Bis noxij, in sc & in temp publicam. Qui & plebi reuerentiam omnem excludunt: & licetiam prætent peccandi. H. Aristot. viii. 3d. Iosua n̄m ἀρχαὶ τῶν οὐρανῶν τὸ εἰδέχεσθαι. Polit. cap. ad ipsorum quæst. : Facultas faciendi quod cibulit oīsum, non potest comprehendere ingenitam singulis hominibus praimitat.

Acutè olim Fronto, in Nervam senem & iam eneruem:
αὐτὸν μὲν ἐφ' ἀντεροποέησθαι, οὐδὲ οὐδὲν ποιεῖν τῶν, ζόγον δὲ οὐδὲν.
Dio in
πάσα πάτερ: Malum dimitte esse, Principem habere sub quo nihil ullus
lucet: pessū vero eum, sub quo omnia omnibus.

Ep. & L.
viiiij. Nec lenis solum Forma ad Contemptum facit : sed &
Leuis. quæ decretis legibusque variat , & de quâ dici possit,
Arius medio Venti campus. Adag.

Am Prinzip. Maximè si ipse Princeps insigni mobilitate ingenii; : Tact.

*Quem subitis offensis, vel intempestitis blanditiis mutabilem, ii. His
merito contemnunt metuantque.*

*Etiā, si Soluta Forma, nempe cū rerum omnium in-
curiosus Princeps, & leui auditu, quamvis magna, transmitit.*

Ahundē ratus si presentibus fruatur, nec in longius consultans.

Sí, o no. Honores effusè dñidit. Magnos. Diurnos

Quidni illum speculant, aliis adhaereat, qui munia transmittit:

¹¹² *Eiusdem Scriptae videtur exire de Imperio?*

*Fit secundò Contemptus à FORTUNA. neq; si non
Ex Ouidio uerba ea non mater; & votis tuis malignum pedem oponit.*

Tacit. II. Scito certò. *Prospéris tuis rebus certaturi ad obsequium, Forum tuum aduersam omnes ex aequo detracabunt.*

Schol. Αὐτὸς τονίζει ταῦτα αὐτὸς εὐλεγεῖται;

Ruente quercu, ligna quiuis colligit.

Amplius, si eadem munimenta tibi non dat aut subtrahit, Aberrare; quibus insistas.

Cuit. vi. Successores dico certos, aut liberos. Valde ab ea spernunt, & vertunt se ad spernatur aliquem Solem. Alexander Magnus scit, & questus est: *Orbitas mea, quod sine liberis sum, pernirius.*

Reuera enim, ut Tragicus ait,
Euripid. τὸν εργον παιδεῖ, ἐρυμας δάμαστι.
Munimenta regis sunt liberi.

*Tacit. v.
stibor.* Et non legiones, non classes, & quæ firma imperij munimenta,
quæcumque numerus liberorum.

TERTIO & postremo, fit à MORIBVS Contemptus: Denique à
xv. Annal. maximè istis. Siquis Libidini deditus, sequé per licita &^{et} illicta sedat.

Nam muliebria hæc flagitia valde opinionem non regis
Scæca De modò sed virti detrahunt. Alij virilis peccant, ait quispiam t

In Venerem ac libidinem proiectorum in honesta labes est.

R

*In pari causâ, qui Luxi & saginæ mancipati, emptique:
Medio diei temulenti.*

Noui Vitellij sive vituli, qui ut ignava animalia, si cibum ibidem suggestas, iacent torpentique: & preterita, instantia, futura, pari obliuione dimitunt.

Dux noster ad Prudentiam, bene. Αποδεικνύεται τοις Λαζαρίταις v.
τα πόρων γηραιοτάτοις, καὶ πολλές φανεῖσι διδύμοις ταῖς επιστημονίαις. So-
lute viventes, despicibilis fuit; & multas opportunitates pre-
bent infidelibus.

Օ՛՛ զ զ ա ն ո ւ թ օ , մ ա ս ս ր ա ց պ ո ւ թ օ , մ ի շ օ , ա լ լ ո ւ մ ի շ օ : *Aristot.*
մ է օ ծ յ ո ւ թ օ , ձ ե ն չ ս ա ւ մ օ : *Nec enim facilis aggressus aut con-
tempus sobrius, sed ebriosus: nec vigilans & excitatus, sed som-
nolentus.* *v. Point.
cap. xii.*

Item, in quibus tarditas ingenij, stupor, debilitas lingue: Cicero, i.

*A rēmē-
tūnīa.* Aut alia magis leuicula, vt Fācīes parūm decora, Āetas
grauior, Valetudo imbecillior. quāt sēpē irrigui ~~et~~ fasti-
dio sunt: Tact. t.
Histoz.

Vt est mos vulgo, fortuita aut externa ad culpam trahenti;

Et Imperatores formâ ac decore corporis comparanti.

Plura talia, ipse manu facilis educes & hauires è fūulis,
quos ad Auctoritatem reclusi.

CAPUT XIII.

Quæ situm an Prudentia mixta locum apud Principem habeat? id est, ea in quâ fraudes. Dicatum, & doctum, aliquem habere.

VIDEOR liberaliter satis & plenâ, quod dicitur, manu-
tibi promptissime è gemino Prudentia fonte: & quem
problem ac merum. Fâlne est vt leviter mifecam, & iungam
aliquid è fraudum face? ego puto. quidquid Zenones qui-
dam mihi abnunt, quibus vnum illud ad tandem, cum vir-
sus dñe dñlum sit, probatur.

Qui

*Qui fas non putant Rationem bono consilio a diis immortali-
bus datam, in fraudem malitiamque conuerti.*

Quos alibi sanè libens audio: hūc quā possum? Ænum & sed menses
homines qz.
contra
lunæ. homines ignorare mihi videntur, & dicere tanquam in Plato-
niis modis, non tanquam in Romuli face sententiam.

Inter quos enim vijuimus? nempe argutos, malos: & qui ex fraude, fallaciis, mendaciis, conslare toti videntur.

Ipsi Principes, cum quibus nobis res, plerique in hac
classe: & quidquid leonem præferant,

Et hic mihi clamat quispiam, nequid insidiosè, nequid simulatè, nequid fallaciter.

Tecum velim, quâ potest? Per fraudem & dolum regna euentuntur, notat Philosophus:

Tu seruari per eadem, nefas esse vis? nec posse Principem
interdum

Cum vulpe iumentum, pariter vulpinarier?

Præsertim si publicus Vsus Salusque suadeat: que semper
cum Principis vsu ac salute coniuncta? Profecto erras. Com-
muni utilitas derelictio contranaturæ est, non solum rationem.
Id, ex voto
Principis, &
publica.

*Stare omnes debemus, tanquam in orbe aliquo reipublicæ. qui
cum iam versatur, eam diligere partem debemus, ad quam nos illius
rotulæ salutis aue conuerteret.*

Turpe aliquid in eo mixtum videbitur? frustrà hoc enim Bono fine
assectu, quod plerumque turpe haberi solet, turpe non erit. quadratus cas-
ta res.

Semper officio fungitur, utilitati hominum consulens & societati

Itaque ne tanto opere, quanto, mirentur aut indignentur, si, nobis arbitris, non semper superet vera illa et directa ratio: principes praestituti, etiam si eis non dicere.

Velimusque principem, aucto quidem placitumque ingenio: sed tamen eruditum virilia honestis miscere.

CIVILIS DOCTR.

152
Res tamen
ad pugilat.
Misce, dico. Nam ut proflus ab Honello recedat, nulla
vis suadere me adgit. Sperno serio & execror illas voces.
Nihil gloriosum, nisi tutum: & omnia retinende dominatio[n]is ho-
nesta esse.

Sallust. et
Lepidus.

Item:

Vbicunque tantum honesta dominant[ur] licent,
Precario regnatur.

Seneca
Thyest.

Ad Ocum hi sensus, vnde nati. De me facio:
Ego ille sum, qui sceleris committi vetem:
Ego sum magister iuriis ac moris probi.

Auctor
Taco.

Clemente, non
dilectore.

Et hoc volo tantum, ius fasque esse interdum in turbido
hoc rerum humanarum pelago, obliquare sinus:

Virgil.

Et si recta portum tenere nequeas, id ipsum mutat a verisimilitudine Cicerone ad
affequi.

Leontulus
epit. t.z.

Alij respon-
sori.

Quis me adeo culpet, aut cur a Virtute abeam? Vinum,
vinum esse non desinit si aqua leviter temperatur; nec Pru-
dentia, Prudentia, si guttula in ea fraudis. Semper intellego,
vt modicè & ad Bonum finem. Nónice matres aut medici
quoque, tenera etati fucum ferpe faciunt.

Y' puerorum atas improvidas iudicetur
Laborum tenet?

Luctet. et
Ibidem.

—deceptaque, non capiatur?

Ibidem.

Mensis epis-
tola justitia.

Cur Princeps non idem in Plebeculam suam, aut vice-
num aliquem Dynastam possit? Profecto
Cum contendis nequatum est, clam tendenda est plaga.

Pacius.

Principis
Littere &
causa.

Et ex Spartani regis monito: Orni[n]i h[ab]ent[ur] ipsa v[er]a[rum] plura, Ly-
canderis et ceteris: Vbi Leonina pellis non pertingit, oportet Vul-
pniam effueri.

Iacob. Q
xxv.

Mihi, cum Pindaro, semper laudatus ille vir, qui

—r[ati]on[is] m[od]estia
Op[er]um i[st]e p[ro]m[oti]us m[er]ita h[ab]et.

—fidu-

LIBER IV.

—fiduciā referens
Animus grauerit frementum leonum
In d[omi]n[is] crimine, consilio verd vulpes.

Tuquē, in tempore & loco, esto securus, quid isti a Scho-
Arbitros. lā aut Vimbā adolescentuli dicent: quos scio vīc[m] mōderātūs sis. ^{Adolescenti}
Ethic. cap. 331. ^{h[ab]et parum}
cūdōs dīscipulūs. Cūdīs dīscipulūs non e[ss]e idōnes audītores: ^{caput:}

Multò minūs Arbitros, & virum profectō quārit hoc ^{h[ab]et fons}
tribunal, qui dū d[omi]n[u]m. Q[uod] r[ati]o karār[ū] b[ea]ta ap[pl]audit: non g[ra]u[r]us re- ^{aut p[re]f[er]it}
xum que cuenunt in hac ritā.

Ab illo facilē obtinebimus esse quamdam, vt vir sanctus
Rashlin Proverb. ait, x[er]odo x[er]o, b[ea]ter[us] x[er]o: honestam arque laudabilem callidi-
tatem.

CAPUT XIV.

Quomodo, & quatenus, Fraudē admittēnde. Trip[lex] carum genus
factum, & distin[gu]it[ur] alia in Regnum recepta, alia exclusa.

Nec tamen ita h[ab]et differē, vt frāna omnia Fraudē ma-
litia[rum] que permittam, absit. Difinitionum tibi lu-
men præferam, & nequid libero nimis pede vageris, lineis
suis limitibusque includam fallacem hunc campum. Fraus ^{frāna}
vniuersē mihi h[ab]et, ARGVTVM CONSILIVUM A VIR-
TUTE, LEGIBVS DEVIVM, REGIS REGNIQUE
BONO. Et trip[lex]: Leuis, Media, Magna. Illam appello, ^{Exordium}
QVAE HAVT LONGE A VIRTUTE AB ITA, MALITIAE ^{finis}
ROR E LEVITER ASPERSA, in quo generem hilii est Dif-
fidentia, & Disfimulatio. Medianam, QVAE AB EADEM Media-
VIRTUTE FLECTIT LONGIVS, ET AD VITII CON-
FINIA VENIT, in quā pono Conciliationem, & Dece-
ptionem. Tertiam, QVAE NON A VIRTUTE SOLVM Magna.
SED LEGIBVS ETIAM RECEDIT, MALITIAE IAM
ROBUSTAE ET PERFECTAE, vii sunt Persidia & Iniu-
titia. Illam suadeo, hanc tolero, istam damno, Ordine om-
nes vide. In Leui, Diffidentiam primō posui: quam ego ^{commodata}
proflus Principi infuso: quia vt in actionibus omnibus ^{regredi}
tardum lentumque cum esse expedit, sic in fide & assensu. Vt
R. 3 inten-

C I V I L I S D O C T R.

intentus, inquam, suspensusque ambulet, & paenè dixerim,
vt nihil nisi quod in oculis incurrit manifestumque erit, credat.

Etsi enim Creditas error est magis, quam culpa, & quidam in
optimi causisque mentem facilimè irrepit:

Tamen à Principe remouenda ea longissime, apud quem
plurimum mala creditas facit.

Nōne pro omnibus ille excusat? Turpe igitur, & omni-
bus noxiis, illum Labi, errare, decipi.

Iam faciles isti & incauti, quād opportuni iniuria!

Vnde patet, & passim apud eos, minore metu, & ma-
iore premio, peccatur.

Imo & in eos peccatur.
Aditum nocendi perfido praefata fides.

Reducat ergo se Princeps, & utrum hoc scuto reddat; Ni-
bil credendo, atque omnia cauendo.

Amici & fidi videtur: circumspice.
O vita fallax, abditos sensu gerit!

Nimis multis simulationum inuulneris tegitur, & quasi certa
quibusdam obtenditur vniuersi quisque natura. Peccati, oculi, virtus,
perpeccit, mentitur, oratio vero se pessime.

Quod ille clamabat olim: Ω φύσι, οὐδὲ φίλος: O amici, ne-
mo amicus;

Tu iure potes, quia profectò in domo Principum, nomen tan-
tum Amicitia inane irritumque remanet:

Res ipsa exultat, &
Licit omne tuu vulnus in aula,

Centum pariter limna pulset:
Cum tot populi sibi patet eae,

In tot populi via vna fides,

Itaque merito Pragmatici homines, omnibus historicis prece-
ptis, verbis denique, cauere inuenient & vetant credere.

Cicer. Ad At. cap. xx.

Ille

Sene. tr. De lla.

Cic. Epist. lib. x. cap. vi.

Sen. 1. De Ita.

Cic. Phil. Salut. In- guth.

Tacit. 11. Hilar.

Sene. Ord. Seneca.

Cic. Orat. Post redit. in Seneca.

Hipp.

Cicer. ad Qu. 1. Lib. 11.

Cicer. pro Cn. Planc.

Tacit. 11. Annal.

Cicer. 11. De officiis.

Pro Milo.

regent, qui non tegeant: nec aliter possunt in, quibus commissa est plena misera-

tate re publica.

L I B E R . IV.

Ille Siculus insulat:

Νέαρε, καὶ οὐκαντάς αἰσθάνεται τὸ πόνον τοῦ ζωῆς:
Vigila, & memor es ne quid credas: nerui hi sunt Prudentie.

Clamat alter à Graciā:

— σοφεῖς Σ. Αντικας
Οὐδὲ τοῦ δόθεο γενναιότερος βασιλεὺς
— sapiente Diffidientia,
Non alia res utior est mortalibus.

Quid ergo? inquires. nulli credam? Non hoc suadeo: Quibusdam
(Utrunque enim in vita est, & omnibus credere, & nulli) tamē falso-
dum
Cicad. Q. fides. His talibus, quid etsi quod non & committi & credi re-
l. Epist. 11. Ad Lentu. epist. 11. Recipit, inquam, paucis: at in specie, omnibus, id est, Fron-
Diffidientia
te & vulnu, quibus Simulatio facilimè sustinetur.

Nam nihil magis hīc cauendum, quād ne Diffidere vi-
deatis. Multi fallere docerunt, dum timent falli.

Uult sibi quisque credi, & habita fides ipsam plerumque obli-
gat fidem.

Itaque Diffimulatio adsumenda, quam posui & suasi lo-
co altero: qua, verē Diffidientia huius proles. Quid enim
cū opus, si mutua inter nos fides? Hęc est, quæ frontem aperit,
mentem tegit.

Necessaria sanè Principi. adē, vt veteranus Imperator
dixerit: Ne sit regnare, qui ne sit diffimulare.

Et Tiberius ab eadem mente, Nullam, vt rebatur, ex virtute
tibū fuis magis, quam Diffimulacionem diligebat.

Displacebit hoc ingenui alicui fronti, & clamabit: Ex om-
ni vita Simulatio, Diffimulatioque tollenda est.

De priuatā, fateor: de publicā, valde nego. Numquam ei principis
regent, qui non tegeant: nec aliter possunt in, quibus commissa est plena misera-
tate re publica.

Vt.

Vt ad effectum consiliorum suorum veniant, multa simulent Lib. x.
oporet inuiti, & dissimilant cum dolore. lib. ix.

Apud Ioseph. Nec id solum aduersus Exteros aut Hostes. Nam ibi receptum dogma est, Vt malum sub linguis, non in linguis habeat. *Cicer.*
xv. Moral.
quia

Professa perdunt odia vindicat locum;

Apud sen. Sed etiam apud Tuos. Aperti isti & simplices, sine fuso
sine fallaciâ:

Et qui animum, quod dicitur, in fronte promptum gerunt: *Ennius.*

Numquam apti huic theatro. in quo, me iudice, pri-
mum locum Afranius Simulans habet.

Sed cum mo-
da hincida. Sicutamen ut apte eam fabulum agas & decorè. Ol. 2 ap. 16.
τρίπον γενόμενον τῇ διαφέρεσσι τῷ τὸν λόγον ἀντὶ τοῦ πολεμοῦ πολεμοῦ-
κούσον, καρπεῖται γάρ τοι: Nam qui medice dissimulatione ruruntur,
et in iis que hand planè perspicua & ante pedes oculoisque sunt,
gratiis apparent.

Cotrá, qui immodicè & ineptè, reverâ fatuelli. Cui enim
bono tegmen, si transluces? Quin semel hoc in omni gene-
re fraudum cape:

— Dolis non sunt Dolis, nisi astu colas.

Plaut.

HABES de Leibus fraudibus. ad MEDIAS venio: in
Conciliatio-
mēs quid? quibus Conciliatio prima, siue ut liberius dicam, Corru-
prio. Ea est, cùm callide inclinas & allicis ad te eorum ani-
mos operâque, qui alieni iuris. O artem nimis hodie Prin-
cipibus receptam! que vna ferè in Aulis plerasque res (vt ille
Vitruvius. Salustiad
de Fortunâ ait) ex libidine suâ agitat.

Sed & vi. Quam valde etiam attollit Tullius. & Proprimum hoc esse *Cicer. xxi.*
Prudentie statutus Conciliare sibi animos hominum, & ad vices suos
aduincere.

Dicitur. Quod duplci via fit, Suasionis & Doni. Rarerent illâ:
hac alterâ cerebrimè, vt hodie corrupti depravataque mores *Ibid.*
pumque su- sunt admiratione diuinarum.

Quotus-

Quotusquisq; est, cui nō illa bona atq; boneficio potiores sunt? *Quod si*
liberis faci-
lētis viligat-
*Itaque sc̄te & tec̄tē hac machinā si vitare, ubique reperies, *carmen.**

Ibidem. quos pernicioſa libido teneat aliena potentie decus atque libertatem
ſuam gratificari.

Ibidem.

Tacitus

Agnit.

Qui & Principem suum, & omnia eius, penitentia habeant. *Arenaria-*
foras.

Atque adeò (hoc reconde) in ipsa hostium acie inuenies tuas *In bello pro-*
dant. manus.

Quid? quod in sacrum & indiuīdū thorū penetrar-
uit illa frās? Rem turpem! & feminæ etiam inducuntur
Africor. v.
Politi. cap.
xxi. siue emuntur, *λέπχεισσαν καὶ τὸν αὐθιόν :* ut effarent & enua- *τενοῦσι*
tient que contramarost.

Tacito. In Tacito legi. Secreta quoq; eius, corrupta vixore, prodebatur.

Iam Deceptione est, cùm inducis alium in tua commoda, *Decepcio-*
errore aut mendacio obiecto. Quod licet probumque in *qui mīhi sita*
Principē est, volunt probi auctores. Magnus Plato censuit, *Licet se fer-*
v. de Rep. *τοῦτο τὸ λόγον διάτητον θέσιον γένεται προτοτάξιον : εἰν τὸν αὐθιόν*
τούτον : crebro mendacio & fraude vii imperantes debere, ad com-
modum sub ditorum.

Lib. VIII. Et noster Plinius: *Decipere, inquit, pro moribus temporum*
Prudentia est.

Quinetiam nescio quis poëta;
Diphilas. *Τραγῳδῶν τὸ λόγον διαπλά-*
τετράποντος σὲ τὸν περιουσικὸν διαρρήπι.
Exstremo mendacium, si gratiā
Salutis effers, nihil habere incommodi.

Principes sanè promptè audiunt, qui nescio quomodo *Principes;*
laudem occulto magis tramite, quād apertā via petunt.

Val. VII. Vim differunt, potiorem dolum arbitrantur:

Val. VIII. Et sep̄ quod rerum aut temporis angustia negant, sagacitatem
consilij affequuntur.

Decipiunt verbis, literis, Legatis. atq; adeò ipsos Legatos:

S. Eſequi

Eosque per quos fallere alium cogitant,
Fallunt.

Seneca
Thyest.

Qui satis
nisi mone-
tur.
Et quid didicam? vno verbo, cum Lysandro plerique
sentient, nō dico nisi nō credo neque non dico, iuxta quod de rī gōtā rī dēcō Appia.
nō rī nō op̄. Et rī Verum falō esse melius, sed rī triusque digni-
tatem & præstantiam V̄ suū discerni.

Tolerat h̄c
non mone-
tur.
Atque h̄c, humanam Prudentiam si consideras, proba,
Quidn̄ ad Bonum enim publicum referuntur: quod insi-
tum in illi malitia virus facilè exsurgit & absorbet. Ut medi-
camentis venena laudabiliter miscimus, salutari illo fine sic
videntur & papaveris usū nō tollit. Agnoscere etiam: In ista pharmaci, hec Piso v. De
talia virtus esse.

Piatar.
Appia.

Addo receptissimos mores, & quòd h̄c consuetudine iam
pro nibilo habentur.

Sallust. Iu-
gur.

At rī p̄
mō fons.
Imō necesse tam est etiam, quòd contra tot insidiantes, vix
est vt rī suoque alter rueratur Bonus Princeps. Quibus
causis ego quoque prædixi tolerari Medias has fraudes à me,
non tolli. Quid tamen, rectam illam diuinamque legem si
considero: herero valde & fudo. Abnuere illa nobis videtur:
& à simplicissimo ac purissimo deo h̄c effata manarunt:
Alominatio Domini est omnis illa for.

Prius. 112

Item: Ne velis rī mendacio rīllo, numquam enim prodebit fre-
quentatio illius.

Ecccl. VII.

Et vt claudā omne effugium, ecce palam de Principibus:
Non decent stolidū verba composita, nec Principe labium mentiens.

Proust.
XVII.

Quid obtendis tu Politice? Publicum bonum? Sed enim
vit sanctus occurrit: & Mentiri, inquit, nō licet nec pro dei lude.

Augustini.
ep. VIII.

Tu pro humana aliquā reculā aut gloriā vis? Vide, rī-
de (vt invertam ubi dictum vetus) ne dum terram defendas,
celum amitas.

Democrit.

Sancte agn̄e vos, aut me, hic expedio. nisi quod idem ille
misericordia Antistes luggerit, Eſſe genera quaedam mendaciorum, in quibus
pacata sunt, non sit magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa.

Augustini.
Pil. v.

In cā

In cā classē Corruptiunculas, Deceptiunculas censē-
mus; idque tunc saltē, cū a bono legitimo que rege con-
tra malos usurpantur, Boni communis cauſa. Si aliter, ſe-
pē non tantum peccatum, ſed grande peccatum ſunt, quid-
quid me rideant veteratores ab Aula. Qui ambulat ſimpli-
citer, ambulat confiderter.

Censē-
re.

Sequuntur M A G N A E fraudes, quas ad bina capita redu-
xi, Perfidiā & Iniuitatē. Eas palam verbis amplectiāt ut
terciū paucos video, nimis multos factis. Nam de Perfidiā,
duoties per cauillo & arguiloas, fecunda clusa vidimus aut
pacta in animo ita ſentient: rīcū, rīrā, rīmā, rīdā, rībā, rībā
Ezcurā, rīcū, rīrā, rīmā, rīdā, rībā, rībā: Pueros quidem talis circumueniri
oportere, at viros iuramenti.

Fraude
gen.

Itaque ijs fati, ſi quamcumque rimam effugio reperiant.
Faderū par
eclatim
eludunt:

Cicer. 111.
De officiis.
Lin. IX.

Scimus omnes,
— quo pacto ſoleant perplexarier:

Pactum non pactum eſt, non pactum pactum eſt, cū illis lubet.

O vani! Certe enim Fraus diſfringit, non diſſoluit periuirum.

Et quid exspectent, niſi iratos omnes deos, quorum cludi-
tur numeri?

Iidor. lib.
11. de funi-
mo Boni.
Nam ego illud ſcitur pro firmo habeo. Quacumque arte
verborum quid inret, Deus tamē qui conſcientia teſtis eſt, ſic illud
accipit, ſicut ille cui curatur intellegit.

Iam altera Fraus Iniuitatē eſt: cū ſcileſer contra iura &
leges, ſe & ſua improbè potius quam callide augent. Ab hoc
fondiſti actionum riuali.

Aſſid. v.
Polit. cap.
x.

Eminentis illuſtreſque viros, καὶ ἀγρότες λαθεῖσαι φαντάσιοι, οὐδέ
εἰπαν δὲν, ὡς ἀρρενογένεις τῷ την ἀρρενογένειος: perdere clam vel
palam, ſin in exſilium mittere, tanquam emulos & dominationi
quofdam obijces.

Tacit. 11.
Axial.

Huic rei ſtruere canſtas, vel ſponte oblatas arripere.

Per canſtas
aliquatas

S. 2
Nam

Nam illud nimis mite & dilutum putant, *specie legationis*, *Historia aut honoris, seponere.*

Tollunt potius. quoniam, ex scito Aulæ veteris, *oī rebymkō*. Plutar in
Pomp. res à d'Amico: Mortui non mordent.

Et laudatus ille Cæsar etiam, sive undevisus hæc sunt Dio xlii.

*Idem. Iuli Caesaris
fratris inimico-
ni, Imò nonnullos, dī iuxta r̄pō s̄p̄t̄lēr̄, c̄c̄ b̄n̄c̄lām̄, c̄c̄ iuxtaq̄ C̄l̄c̄. Ibdem.
pelz̄us d̄p̄t̄l̄m̄s̄t̄w̄ b̄n̄c̄l̄ à suis & qui eiusdem partis erant, per insi-
diis, in ipsi acie tolli curauit.*

Ab eodem capite manat, aliena appetere, & insidiari temporibus. velut in morte aliquā Principis. Opportuni enim magnis conatibus transitus rerum.

Sic in dissidijs finitimorum & turbis. Iuxta enim Ari-
stophanem *angustissima tunc captura:*

Et isti magni in partem accidit, aduersus omnes valescunt.

Et hoc alterum: O *Cœm* (μαχαίρας) νερῷ, βλάπτε τελέσθη ὅπερ Idem A-
εγκλητικόν: Qui isto (gladio) prædalet, is optimè de finibus disputat.
poplit.

Ha voces, & in animo illa decreta : Quidquid valde utile sit, id fieri honestum, etiam si antea non videbatur.

Item: *Suaretinere, priuata domus; de alienis certare, regiam* Tacit. xv.
laudem esse. Annal.

Si Principes iustitiam sequi velint, ac suum cuique restituere
quod vi et armis occupauerint, ad casas et egestatem reuecturos. Cicer. 111.
De Rep.

Habes in parte istorum Scholam, nam vniuersam ut excutiam, nullares me inducet. Quid autem opus? Ex oraculo scriptum,

Seneea
Thycst.

*Vt nemo doceat fraudis & scelerum vias,
Regnum docebit.*

Ego illud potius videro, Tolerandāne hæc talia, an dam-
nanda.

Et magnam quidem aliquam apertamque intulitiam, Aliquam nec iij palam probant, qui probant. In exigua & palliata modo appulantur. dō connuent, & afferunt, *de aīzayzārā dīmūr tā māzār, zākō bādārā*, *tā māzār tā māzār dīmūr zākō bādārā*; nec sūrūm effe in parvū à intulitā abire, qui *saluām cam velut in magnis*.

Quid enim, inquit, si vnuſ aliter regnum meum tur-
bant, nec legibus in eos facile vindicem sine maiore turbā,
nōne fas clām tollere? Videtur. & hoc referendum inter
magna illa exempla, quae habent aliiquid ex iniquo, quod aduersus
ſimiles virtutate publicā pependuntur.

Quid etiam, si leges aliquæ aut priuilegia Subditis, non
pro meo bono; violare non possum? possum: *xix* & *xx* *reverentes*
manus, *ad* & *iiij* *reverentes* *apex*, *apex* *re* *sunt*; nec *iuxta* *leges* *solum*,
frangere. *II*. *III*. *IV*. *V*. *VI*. *VII*. *VIII*. *IX*. *X*. *XI*. *XII*. *XIII*. *XIV*. *XV*. *XVI*. *XVII*. *XVIII*. *XIX*. *X*.

Denique tertio, si virs aut prouincia Statui meo perop- Alemae con-
portuna, quam nisi occupo, aliis faciet cum eterno meo me- parie:
tu aut damnos non praeveniam? Illi volunt. quibus hac ta-
lia femeſit licet & proba, si cum succelus.

Honesta quædam scelera successus facit.

Dio
LVII
Επὶ δὲ τοῖς ταῦταις τό, τι θεωρεῖς αὖτις καταβέβηστ; Εἰ τοκε-
τῶν πυθάσ: In his enim talibus, semper & victum premunt ac de-
decorant, et victorem honore omni afficiunt.

Sen. Hetc. — profferum ac felix scelus,
Eur. *Virtus vocatur.*

Hec, taliaque sunt, quæ rectissimas etiam mentes à recto abstrahunt: ut quo Vulnus vexillum suum prætulit & explicit, illuc eant.

Aristot.v.
Polit.cap.
34.

Ita Aristoteles paullum se inclinat, & censet Principem principes A
διγενεῖς τοῦ πόλεως, οὐκαλλούς επός αρίστην, ἡ μάχησθαι, Ε μὲν ποτέπον, διετελεσθαι
S 3

interfuerunt, imò & p̄fuerunt, bellis: partim in Senatu & populo illo versati sunt, vbi assidua materies & agitatio habuitur. Viderunt igitur, audiebunt: & quod caput est, cum iudicio obseruant causas ipsas originelque retum, nec exordiū solū cūuentum, sed dīnā ipsa. Alexander ille, in re quidem bellicā verè Magnus, Homerū fibi militia magistrūtū asūmēre & asserere nihil verbēbat: nō meliori iure ergo mihi illos? Nam vates illi (eximius fama & supradominata fames, sed tamen vates): quid nisi vnum bellum, & idipsum fabellis aperfum decautari? Nostri isti (histōris, eos me intelligere palam elab: omni pāne & aeo bella, contiuitatā feri, & intertemerata fide p̄fuerunt. Nec id tantum, sed saep in ipsā narratione, aut extra eam in concionibus, velut datā operā bellorū monita & consilia miscererunt ad omnem rem Militarem. Quæ cius pars siue ars est, quam non iū cū exemplis subiiciant, tū verbis etiam delibet? vt in Exercitu, de Cāstris, de Agminibus, de Signorū collationibꝫ, de Pidiorū in oppugnationibꝫ, de Commentiis, de Insidiis facientiis atq; vitudinibꝫ, de reliquo rebus quae sunt propriæ bellū administrandi.

In quibus cum iam tot annos verfer, & curioso isto mentis oculo cotidie vager per latos & latos illos Historiarum campos: cur non mihi etiam fas intelligere & indicare aliquid in ipsis? Non enim vidisti, inquit. Cetero, ideoque nec fum auctore traditionem armorum mihi vindico, sententiam & iudicium tantum, eaque ipsa alia tria sententiae alienae. Ecce in circulis omnibus, atque etiam, si dissi placeat, in communis, sunt qui exercitum ducent, ubi castra locanda sunt, sciunt; que loca pro fidus occupanda, quando cum hoste manus conferenda, quando que cedantur sit:
Ethos nemo carpit, ego canicula & impudens, si vicitrum
Videlicet, ut in primis, quod in aliis, in aliis, in aliis.

Amu.

AEmulabor in parte, & dicam, Non ego dux aut miles,
sed qui his in tempore confulere aliquid possum, & suadere.
Itaque pergam adiuatorem ne vacillanti pede, in incepto : &
ex veterum Scriptorum velut horitis Sententiarum flores legam,
& intexam in has Capitum corolas. Quid si probet &
iudicet a me fieri, nemo damnetur: alter, tum ego quoque
nihil negem. Quia quas volantes, & venti pola, hac esse.

Sed vtrum horum sit, iam res docebit : quam oqdior, & compono me in præliarem statum , strenuè tibi cum Aristophane,

Γεράνων, Βελούσων, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμώσας:
Consilio, calamis, & lingua pugnaturus.

CAPYT III.

Prudentia hæc pars commendata Principi : quæ necessaria ad tutelam salutemque regni.

MILITAREM autem Prudentiam, ante omnia nec-
sariaam ego Principi astro, adeo ut sine ea vix Prin-
ceps. Quomodo enim alter se taceatur, sua ea fuos? Vis nu-
dum ^{Principis} _{missus Tunc}
da ac mera huic rei parum est, nisi arte quādam & confilio.
temperatur: id est, Prudentiā militandi. *Autem* ^{ad} *tempora* ^{ad} *an* *76.*
Cetera ^{ad} *tempora* ^{ad} *76.* *Et* ^{ad} *tempora* ^{ad} *76.* *Et* ^{ad} *tempora* ^{ad} *76.*
Quoniam ^{ad} *tempora* ^{ad} *76.* *Cum enim dno sint, quibus omnis res publica seruat, 2 dno,*
in fortis Hostiis & domi Concordia:

Polyb. vi.

Hanc quidem abunde Togata Prudentia praestiterit: il-
lam, non est ut aliud petas aut impetres, quam ab istâ.
non certe felicem, & cum successu. Benê ergo scriptum: Cete-
re vicinumque dissimulari, *et boni Duci Imperatoris esse virtutem.*
Nec Fortes
de officiis, si
ne Prudentia
Militant.

Tacit.

Et Homerus perfectum suum legitimumque regem or- Absolue re-
giū lam.

Homerus

Αὐτὸν δέ, Βασιλεῖ τὸν αἰγαθός, καρποῦ τὸν αἴγυνθος:
Verumque, & rector bonus, & bonus Induperator.

Cicero p.
M. 2

Ac nimis dicendum est quod sentio. Virtus militaris, prestat ceteris omnibus.

Ac nimis dicendum est quod sentio. Virtus militaris, prestat ceteris omnibus.

1

Quæ

*Rerum quies
& serenitas à
Meditatione.* Q[uod]x enim res vitam aut tranquillum vsum habeat sine
istâ? Patria, libertas, ciues, atque adeò ipsi reges latent in tute-
la ac presidio bellica virtus. *Ibidem.*

Itaque vides, quam serio haec amplectenda sit: & merito animum atque aures dare te debere ad hanc disciplinam, quæ talis.

CHAPTER ELEVEN

Materies, & ordo dicendorum. Bellum externum definitum, & remota ab eo suscipiendo Injustitia.

MILITARIS omnis Prudentia circa Bellum est: Bellum autem duplex, Externum & Internum. Illud definitio, VIM ET ARMA IN PRINCIPEM AVT POPULVM ALIENVM. De quo primò dicam, & vniuersa quæ cōfaciunt precepto ad tria hac Capita redigam: Suscipiens, Gerendi, Finiendi. Horum aliquid si neglegis, aut pereram administras, vix est vt Bono Euentu vnguam lites. In Suscipiendo bello duo factio moneo, vt Iniusitia omnis & Temeritas ab eo absint. Illa prior maxime: nec vnguam arma villa moueas, nisi quo mos & ratio admittant. *Sunt enim et bellis, sicut pacijs, iura: in talijs que ea non minuit, Litteras quæ fortiter debes severa.*

Atque adeò in omni republicá maximè conseruanda iura sunt
belli.

Nam temere in acie versari, & manu cum hostile configere, im. Ibidem
mane quiddam & belluarum simile est.

*Alios premi-
fina & per-
petue cades
erunt.* Quod si admittimus, quid aliud quam omnium interficien- Tacit. iv.
tiuum bella existent? Hitler.

Et barbaro ritu, cedem cede, & sanguinem sanguine, ex-
piabimus.

*Absit, nec vñquam animum tuum penetrent illæ voces;
In armis ius ferre. ¶, omnia fortium virorum esse.* Lilius v.

Items

LIBER V.

Item: — Quæritur belli exitus

Et illud subtilissimæ malitiae:
 hec acie et rictum factura nocentem est.

Non, non, mi homo: erras. nec Acies est que innocentiam approbat, sed causa. et si plerumque, fateor, Euentus beli, velut aequus iudex, ynde ius stabat, ei victoriam dedit.

<sup>Etsi ab hac
bona, sic plen-
erumq; bona.</sup>
Nam causa, velut Caput Bonæ spei est (licet hic allu-
dere) quod te ducat ad Triumphales illas terras.
Causa iubet superos melior sperare secundos.

Et occultâ quâdam internâque vi,
Frangit, & attollit, vires in milite caussa:
Quenq[ue] nisi iusta subest, excutit arma pudor.

Imò ausus est Græcus poëta scribere:
Ovidius et Petrus ac dñs, cōsī nādīcē pālīm:
Iniqua bellans bella, saluus haud redit.

Nimis rigide scimusque interdum aliter esse, arcano & ⁱⁿ ~~in~~ nobis ignoto fine. Sunt autem iniqua illa omnia bella, quibus Ambitus aut Avaritia causae. Quam multa ea sunt? Nā, si verum fateri audemus, plerisque regibus ^{vna} & ea vetus ^{et} profunda cupiditate Imperio ^{et} Districtarum.

Libidinem dominandi, causam belli habent, & maximam gloriam in maximo imperio putant.

*Atque id in magnis animis ingenio que plerumque contingit.
Quibus pulchrum videtur ex omni occasione querere tri-*

umpung.

*Deorum eximia, ruris aequa et opus
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Humanis mauroa bonis creduntur.*

Itaque hi tales armis omnes habent - acerrima

quibus vietis plumborum maxima sunt.

T 2 Itaque

Nec usquam, aut unquam, hoc falsum: illis maximum dis- Tacit. iv.
crimen, penes quos aurum et opes, præcipue bellorum causa. Histor.

Bene igitur poëta:

*Rupere fædus impius lucri furor,
Et ira præceps.*

Seneca
Hipp.

Addi passit
C. Ira.

Aptumque, quod de Irâ subiungit: que ipsa inter iniustas bellis caussas. Nam illâ, aut odio impulso, armâ sepe mouent, non mouenda. Dantibus hanc alitatem illas plus Antistes: Nocti cupiditas, plesigendis crudelitas, implacatus & implacabilis animus, seritas rebusandi, hbdio domandi, & figura sunt similia, bies sine qua in bellis ure curvantur.

C A P V T . I V .

Ordine & partite posita, que ad Iustum bellum requiruntur: & maxime quibus id causis capiendum.

FVGIES igitur ista Princeps, nec vnumquam bello te implicabis nisi iusto. Quod, inquires, illud est? distinctè accipe, quod tria haec habent iusta: Auctoritate, Causam, Finem. Auctor iustus est, ipse Princeps. Nec enim culibet satis fara aperte Bellissimas portas: sed ordo naturalis mortuum **Augustinus**, paci accommodatus hoc poscit, ut safe cypendi biu[m] auctoritas atque taumam consilium poneat Princeps sui.

*Ante supremo
magistrum* Aut certe eos, qui in quâque rep. loco Principum. Ideo Plato legi sanxit: *Fâs nô lâ de reis et apôs. ratiq. spâs nô trâg. auct. nô Lib. xii.
novit, d'at eto l'eo Zeta. Siquis priuatum, sine publico fato, pacem
bellum ve fecerit, capitali h'.* *De Legibz.*

Defensor, jam et invictus. At **Causa iusta duplex**, **Defensio & Invasio**. In **Defensione** quis ambiget? *Illud est nou modo insumum, sed esset, neq[ue] farium, cum vi vis illata defenditur.* Cicero pro Mil.

Hec & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & ibidem feris natura ipsa prescripsit, ut omnem semper vim, quamcumque ope possent, à corpore, à capite, à ritu sua propullassent.

^{N*on* f*abili*m*z*} Defensionem autem dico dupl*icem*, Tuam & Alienam.
Tuam

*Sallust.
Catil.* Tuam, cum vim à te tuisque arces, & libertatem, patriam, parentesque armis tegis.

^{111. De Rep.} Alienam, iterum dupl. : cum à Socijs , aut oppressis. sed & alio;
De Socijs intellexit Tullius: Nullum bellum, inquit, à ciuitate
optimam suscipitur, nisi aut pro Fide, aut pro salute.^{w Janus}

Fides sanè agitur, & ea te impellit, ut opitulere ijs, qui
buscum societas tibi & auxilijs paet. Itaque & Princeps
Philoophus decreuit. Ótērē dēcērētūs, q̄d ius tuum non vobis, h̄t̄p̄
per se vobis, h̄t̄p̄ hōpp̄r̄m̄, q̄d vnuad̄z̄t̄ d̄m̄m̄b̄r̄. B̄nd̄: Oportet ini-
tiari p̄f̄sso p̄f̄sso armis capere, sine pro cognatis & beneficiis,
itemque suis iniuriis afflētis auxiliari.

Nec dissimilis ratio in Oppressis. quos si grauior aliquam
vis aut extrema Tyrannis virget, videatur cogere i.e communis
Societatis vinculum per adiutes. *Qui enim non defendit nec*
obficit, si potest iniuria, tam est in vito, quam si parentes, aut pa-
triatus aut loco defracti.

Ambros.
De eccl. In dō & Christianus dōctor in cā parte : Foritudo que per
bella tuerit à Barbaris patriam, vel defendit Infirmos, vel à latro-
nibus socios, plena Iustitia est.

Arque hæc licita & legitima Defensio est. mancas in eâ ^{Difensio}
tantum, nec hoc prætextu pedem manumque promoueas,
& alieha apprehendas. Quod Romanos scitifice, ingenuè fa-
tetur Romani eloqui flos. Noster, inquit, ^{fieri, nos} ^{longius esse} populus sociis defen-
dendis territorum ^{etiam omnium} potitus est.

Iudem 1. De officiis. Malè: nec tu imitare. Iam Inuasio quoque licita & iusta est, sed non omnis. Illa palam, cùm injuriam vindicas, & iuste gentium res tuas repetis. Nam iustitiae primum hoc munus officiis. **2. De cuius nascet.** Nisi facies iustitiam inuiri.

Exceptionem vides. Itaque si quis res tuas aut ius rapuit:
Sed prae-
cape arma. cum ea conditione tamen, ut ex formulâ veteri:
tensimur clavigatum id est res raptas clavè repetitum.
teria. ut
924.

Cicer. 11. Nee enim, eriam Iesum, iuste statim bellum inferes; sed cum
De offic. 11. duo sint genera decretandi, unum per Disceptationem, alterum per
Quæ poterit
dissensum.

T 3. Vim.

150 CIVILIS DOCTR.
Vim: cumque illud proprium sit homini, alterum belluarum: con-
fugiendum est ad posterius, si vitio huc superiore.

Obserua, quoties enim iudicio quispiam se ficit, arma fi-
stenda sunt; & non solum in bello, sed & in mera vita; ut Archidam,
grauiissima gentis rex consulit: In eum qui iure agere & iustitia
cere paratus est, ne fas bellum sumere, sanquam in iniurium.

At si abnuit, & res retinet: quid est quod contra vim sine vi
sieri possit?

Hic illud valeat: Iustum bellum, quibus necessarium, & piz
arma, quibus nulla nisi in armis relinquuntur fess.

Iam & Inuasio quædam legitimam videtur, etiam sine in-
juria, vt in Barbaris, & moribus aut religione prorsum à
nobis abhorrentes: maximè si potentes ij, & alterna ipsi inua-
serunt aut inaudirent. Causa enim hic est, Coercitio, & in ma-
lo retroflio. Augustinus eleganter: Cui licentia iniquitatibus eri-
petur, viriliter vincitur.

Idemque iterum: Apud veros dei cultores, etiam illa bella pec-
cata non sunt, que non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio
gerantur, vt malo concerantur, & boni subleuentur.

Specio causas alias, & de Fine adiungo: qui etiam in bo-
nâ causa potest esse malus: Quid si enim Vltip tibi proponi-
ta: quid si Gloria, aut Imperium? peccas. nec dirigenda aliò
arma sunt (si pura ea esse vis) quam ad Tranquillitatem &
Tutelam. Ita bellum suscipiatur, & nihil aliud quam Pax que-
sta videatur.

Sapientes Pacis causâ bellū gerunt, & laborem fse otij suscep-
tent. Sallust. ad Cat.

C A P V T V.

Temeritas remota à bellorum initisi: & summatis, que in suscep-
tione omni cogitanda sunt.

S A T I S (quod in me quidem est) ab Inuictâ te arcui,
sunt etiam à Temeritate. Nec enim statim, vel cum
iulta Causa oblate est, descendere te velim in Martium
hunc

L I B R E R . V.

Salust. Inq.
Ibidem.
Liu. xxx.
Ibidem.
Seneca
Theb.
Liu. ix.
Sallust. In-
q.
Virgil. Gorg.
Seneca
Hipp.
Lucan.

hunc cāpum. Magna res est: deliberationem postulat, eam-
que lentam. Nam scito omne bellum sumi facile, ceterum egeri-
re difficultate. Nec in eiusdem postulare initium & finem esse.

Vt in pœnum facilè te demiseris, haud facilè eduxeris: ita
in bellum. quod incepere cuius etiam ignano licet, deponi cùm vi-
toris velint.

Thuc. i.
Liu. xxx.
Ibidem.
Seneca
Theb.
Liu. ix.
Sallust. In-
q.
Virgil. Gorg.
Seneca
Hipp.
Lucan.

Itaque si sapis, τοποθετώ τον πόλεμον, έστις, αριστος γε πραγμα-
τεύειν, και δέργεται: quidquid preter opinionem euenire in bello p. da omnia
est, prius quam ingreditur, considera.

Cum tuas vires, sum vim fortunæ, Martemque belli communem
propone animo.

Vtrimeque ferrum, & corpora humana erunt. Nusquam minus, Ram Man
quam in bello euenient respondent.

Licet ornare tecum Gracie robur trahas,
Licet arma longe milesac lae explicet;
Fortuna belli semper ansipti in loco est.

Quix per omnia humana, maxime in res bellicas potens.

Itaque quantumvis opibus tuis confidas, non debes certa pro in-
certis mutare.

Non expedit concutere felicem statum.
Quid iuuat te aruo hamo pescari?
Simul pars, ac flentata dœcta, vniuersa fortuna cuertere potest.

Adde hoc mala, qua necessariò in omni bello. cuius non cleo pub-
licæ praesertim.

Dignus honestus, & qualiter abdūtū arus colonis:
Tum sceleris, dempto fine, per cunctas domos
Iure, nullum caruit exemplo nefas.

Et quod caput est, quæ sanguinis effusio & quæ cædes? cedra.
Stat crux in templis, multaque rubentia cædes
Lubrica.

¶ ferrum in
bello dimi-
natur.

De iomina
viro alia
iustitia.

Vigiles,

Stupes,

Lubrica faxa madent, nulls sua profuit etas;

notum quid cede calentibus armis
Quantum ire licet, motuque quid audeat ensis.

Silius 1,

Hæc publica sunt, quid si accedunt priuata etiam tua mala? Nam ararium exhauditur, conuersa in usum militum omni Tacit. 1.
pecunia. Hilt.

Te objicis periculis, imo & calumnij. Nihil enim tam ca- Quinta.
da excipi. pax malitatis seruorumque, quam bellum. Decimus.

Causa male Imo scripsit quispiam *πολεμούσας την πόλιν* dicit *αγάθων τοὺς οὐρανούς*. Bellum instituto, necessum esse Prin-
cipes male audire & culpari, ob dannum.

Et sane iniquissima bellorum conditione hæc est, prospera omnes si Tacit. 1a.
bi vindicant, aduersa vni imputantur. Agric.

Hinc re- Qu talia penitus si confideras, an non fateare Bellum Augustia-
fertus non nūtum deselendum? xix. De
litteris. Cimeti.

Præsertim pio & Christiano Principi, qui, ex diuinâ lege,
alieno sanguini tanquam suo parcit, & seipsum non esse hominem Sen. epiph.
prodige videntur.

Sperne igitur illas in Aulâ tuâ furias facisque bellum. Lin. xli.

Quo in numero interdum Nobilitas, cui in pace duxius ser- Tacit. xi.
uitum est:

Turkis, Sæpiùs feroces aliquot & turbidi: quos dixerit *περιπολούσας* Thuc.
Esti tibi iher. auris, *ταραχήνες*, id est *άλασαι* in *πολυτελέσι*: in id na-
tos, ut neque ipsi quiscent, neque alios finant.

Ephes. Non raro etiam Peregrini aut Exules, qui suâ spe aut me- Tacit. iii.
tu, cunctantem in arma propellunt.

Nam, vt poëta canit,
Quemque sue rapient scelerata in prælia causse. Lucanus.

Sue, inquam, non Tuse aut Publicæ, ne erres. Sed tu quid
credas? In tali re, scito consilium ab omnibus dari, sed periculum Tacit. ii.
pancos sumere.

Vno

+Histor. Vno aderuo ita languebunt omnium studia, qui primò alacres
idem atque animum ostentabant.

Ne temerè ergo crede: & sententia vnius scuto omnes
istos fusiores repellere. *Πλουτῶν οὐ ανίσσον, ιπαθεγε δὲ μετα-
ποιεῖν*. *Εἰς γροκτανην την τελείαν της οὐρανού*: Susu bellum non expertis, ut quis
Rati. 1. *τοις προπομπαῖς* videt.

Felicem & magnum Augustum illum semper cogita: qui *Vix uir-
tutis* *τοις προπομπαῖς* *τοις προπομπαῖς* *τοις προπομπαῖς* *τοις προπομπαῖς*
nulli genti sine iustis & necessariis (vocem nota) causis bellum *τοις προπομπαῖς*
intulit.

Tacit. De Atque vitam hunc affectum tibi imprimam! ut sine cu-
Morib. pido, sine impotentiâ, quietus secretaque,

Plin. Pa- Nec provoces bella, nec timeas.
nrgyri. Id beatiss, quām suas alienasque fortunas p̄ se metuque versare: Nec male.
Tacit. De Morib. Gom. Et illuc descendere, ut aut perire necesse sit, aut quod aquē Am cedes
Gom. 3. Histor. apud bonos miserum p̄ se occidere. infinita.

CAPUT VI.

Ad Gerendum bellum tria requisita. Primum Apparatus triplex,
Pecunia, Commictus, Armorum.

D E C R E T A mea in Suscipiendo bello habes: tranfeo
ad Gerendum. in quo tria considero vel potius desi-
dero, Apparatus, Viros, Confilia. Apparatum dico, R. E. S. Apparatus
NECESSARIAS A D V S V M O M N E M B E L L I. vii sum bellum quid &
hæc tria: Pecunia, Commictus, Arma. Nam hæc nisi iam ante & ex preparato habes, frustra cogites de bello. *Prius facias*,
Quippl. *est parare bellum, quām exercere.* *Post bellum*.

Illiō Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.

Nam in ipso bello, incommodum aut seruum, quoniam, *Per bellum*
Pericles a. ut prudentissimi Atheniensium verè monuit, *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*: Ex preparato copie, *bella responde-*
pod Thuc. *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*: Ex preparato copie, *bella responde-*
lio. 1. *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*, *τοις προπομπαῖς*: Ex preparato copie, *bella responde-*
magis sustinent, quām violentia collationes.

V

Igitur

Igitur prouido Principi antequam incobetur bellum, de copiis vegetis
expensisque solicitus debet esse tractatus.

*Premise si-
nus vitalis
belli.* Maximè de Pecuniâ. quæ adeò necessaria, ut quemad-
modum medicis negant sine nervis homines ambulare posse:

Ita nec bellum vsquam progredi sine istâ. Hæc motum, hæc animam illi dat: & oraculum est, τὸ πολέμου, γνῶν Thuc. 12. τὸ γνωμόν τε καὶ νοητόν: Pleraque bellires confici Consilio & rati Pecuniarum.

Nec armis
nullis fine
silla. Nam profecto, si consideras, iehu o' πάλιμφτο μεχθέντων πόλεων, idem t.
απόδι την αίρει, δι' ή την έστα αφεντού: Bellum est non in armis maxi-
mè, sed in expensis & sumptibus, per quos efficiat arma & ve-
lia suae.

Et plura de Pecunia; vi supradixi. Nec minus necessaria etiam Annona; sine qua non dicam vincere non est, sed nec vivere. Nam qui frumentum necessariumque commeatum non parat, vincitur sine foro.

Et reliquis casibus potest in tempore subueniri: pabulatio & annona in necessitate non habent remedium nisi ante consulta. Idem IIII.
cap. III.

fus duplex. Paranda igitur ea, & quidem in usum duplicum: Militum, & Praesidiorum. Illi, dum in agmine & castris sunt, ne egat: ista, ut aduersus moras obfisionis annuis capiat firmamentum.

Mitari libertas in re Romanam dispositionem. quæ ad
vertrumque hunc usum in plerisque opidis, totius anni, in⁷ ace-
to, frumento, farido, atque hordeo & paleis, condita habeat.

Culpare contrà hodiernam incuriam. cùm ferè mendicatas ad omnem desperationem vocat armatos.

Disciplinam non potest seruare ieiunus exercitus.

*Et, ut Imperator ille dicebat, miles non timet, nisi
matus calceatus est.*

TERTIUS. — **A** **S** **I**

1 E R T I O loco Arma posui, intellego, ut Armamentum aliquod Princeps habeat, in quo ad certum numerum peditum equitumque tela & arma. itemque tormenta, machina.

chinæ, puluis, & quæ talia iuuandis viribus hæc aut prior
etas invenit. Addo naues, & instrumentum omne nauti-
cum, si regio eis maritima & portuosa. Nam subito ista
ègri paratur: & semel parata non solùm in bellum valent,
^{sed} ne sit bellum. Nemo prouocare audet ac facere iniuriam in bellum.
reigno ^{ad} populo, qui intellegi expeditum atque promptum ad in bellum.
eradicandum. facient;

¶dem 11. Et qui desiderat pacem, præparet bellum.

C A P V T V I I .

Milites terrestris quidem bello necessarij, duplices: Equites, pedetane. quasitum breviter. virorum maior usus.

AT VIROS hinc intellego, AR MATAM MVLITIVDIN-
I NEM, APATAM IMPVGNAVEL REPVGNARE.
RE. Eam diuidio, in Milites & Duces. Milites iterum di-
plices, Pedes & Equites. Nam vtrisque sanè opus est à qui-
bus omne bellicis confilii robur, & fine quibus quamvis gregia,
invalide lant.

Sed viris magis dubites. Polybius (peritus hercules in Epipli pre-
omnite bellicâ & ciuii scriptor) Equites attollere videtur, & in
vini præcipuum ascribere ad vincendum. *μετρίον τοιον*, inquit,
προστίθεται πάλιν πόλεμος μέρος, οὐδέ τι μεταβολή εἰναι τοιοντος.
πάλιν τοιοντος τούτου ανθεκτοντος ἡγετος δύναται μεταβολή: Melius est ad
bellum, *dimidiat partem pedum habere, & preannule numerum*
longitudinis, ut ambo omnia pars bofibus nactum in aciem dencere.

Nec de Pugnâ, nimis negem : nego de Bello vniuerso, in *sai* dema-
quo Peditem prepono. Nam ad opida propugnanda aut
expugnanda, quis equitum magnus virus? quis etiam in
montanis locis, aut impeditis? Ex quo intelligitur magis neces-
sarius resp. pedites qui posunt vibue prodeſſe.
Tutu belli pe-
cap. 11. *na in pa-*
gina.

¹⁰ Scriptor meus hoc vidit , & vigilanti lectori ingessit , de
Cetius : Omnes inquit in pedite rebur

Additum: *Alios ad prælium ire videas. Cattos ad bellum;*

*Quanquam & in ipsis prælijs cur Pediti minor vis? Tar-
dius ille vincit fortasse, sed certius. Nam equum virium ibidem,
proprium, citè parare, citè cedere victoriam.*

Quin ipsum illum impetum & procellam equestrum

Disce. vbi cumque bona & composita militia, Peditem
praelatorem: apud rudes aut barbaros, contraria. Nec sanè ini-
tiliter disciplina & ratio illum prouexit: quia parabilior, & si-
mul maior numerus pedestris sumptuosa & impensa minore nutritur. Veget. II.
Enim rudes & barbari, qui non possunt nisi
capit.

CAPUT VIII.

*Utrosque bonos esse debere: alioqui pronibili omnis copia. Fieri
bonos dupliciter, Dilecta & Disciplinā. Ea negligi hodie, & su-
per bac re iusta veraquē querela.*

Hec discrimina Militum sunt: quæ frustrâ tamen ingero, nî illi boni. Cuivsui quamvis magna equitum, Pedumque multitudine, signava, imperita, & tantum multitudin? Tu seito non vites eam habere, sed pondus;

Et esse impedimentum maius quam auxilium.

Gratus ille scitè monuit: *χαρᾶν δὲ τῷ πολέμῳ, καὶ ἐκδρομήν* Syne^{Ep.}
πολλῶν. Manus opus est bello, non multis nominibus. LXXXI.

Tolle mihi vana, & in oculis vulgi magna. quoniam in
enim confitetur non tam prode filii vestri dicitur.

Etiam in multis legionibus, pauci sunt, qui prælia profligant.

Ad virtutem ergo veniendum id est, ut bonos eos habeas fortisque nec habebis inquietum, nisi haec duo velut instrumenta adhibeas, Dilectum & Disciplinam: alterum parandis ijs, alterum formandis. In quo video futurum ut multa siuadam, quae ex vfo magis quam vfo in vfo. Quid faciam? bodiernam Militiam tritii oculo intueor, pudendam lugen dampnq; nobis, hofli ridendum aut spemendam.

Tacit. t.
Annal. Itaque cogor apertis tibijs canere, & illa militie flagitia pa-
lam aspernari:

⁹ Atque adeò imaginem eius proponere: non ut convitium
et uocaciam, sed ut medicinam. Nam principiò, Dilectus sunt fore di-
killa.
^{Ex Gallo} quæ forma apud nos? nulla. Emunt militem, non legunt.

Pecuniola proponitur, tympanum strepit: & ecce co-
vulsum alicui.

Lxx.iii. èunt aliquot ignoti inter se, ignorantia que-
tur eis pos-
sumus.

*Cult. IX. Purgamenta Urbium Juvarum:
Tinct. III. Sanguis de Rosis ex Floris ruribus peccati necessitate est.*

Quibus ob egestatem & flagitia, maxima pericula hellefium invaserunt.
At eti latrociniis helleorum insolentes.

Pseudo- Atque ut uno verbo absoluam, quorum lingua vana, manus vix esse.

rapa:issime, gula immensa, pedes fugaces, que honeste nominari non possumus, possunt inde honestissima.

Plerique enim profecto tales: (nam omnes absit ut cul-
pem.) aut siquicunq[ue] melioris non immixti, facile abripiuntur
velut obd[icit]ur a reliquo illa f[ac]e. Atque haec in Discetu,
in Disciplu: quid? ne formam faltem eius & extrema tanquam
sive vila
magis plena

*Atque vi olim virtutis modestiaeque, nunc procacitatis petu- Cenam
Histor. lus. ^{la}lentum.*

11. Histor. *Omnia indisposita, temulentia, pernigilis, ac Bacchanalibus, quam
Defolantibus, et ceteris proprietas.*

Imò n.c. in procivitū ex castris habentur. sed per omnia muni- Paganus ex
castris

cipia desiles, hospitibus tantum metuendi:

V ; Effun-

v

Effun-

Cenit. Effundunt se in luxum, & epulas, & nocturnos carus.

Prius, & Ibi circumferri merum largius iubent, debellatur super mensa. Curius VII.

ALEXANDRVM. Suas vives extollere, bofium paucitatem contemnere.

Aproposito impensis Sed, o dedecus! ad ipsos cum ventum est, neque animo, neque auribus, neque lingua competere.

Et fit illud Homericum,
— πάνο δέ οντας τοιάντας οὐ πόσον.
— inquit pedes cum tuis mens decidit imos.

Progenie. Verè galeati lepores,

Violenti ad praelata, quia capunda pecora, aliqua vis sit: ita ac signis collatis nulla est.

Dominio. Nam ita colletis, ita habitis, nec in victoria decus est, nec in fugā flagitium.

Ad summam, Militia hæc nostra est. Exercitus linguis, salutis, quam manu promptior, predator è focis, & ipse preda bofium.

CAPUT IX.

De Dilectu captum duci, sed primò questum, Exteri an Domestici preferendi nos istos censemus, cum canidi.

QUAE omnia foeda, turpia, & perdendæ militia patræque esse quis non videt? Tibi emendada Princeps: cuius est pro salute resp. & noua excogitare, & antiqua refire.

Iste immunitas Restitue ergo illa duo, quæ iam praesignavi, Dilectum & Disciplinam: sola probæ germanaque Militia vel funda- menta, vel firmamenta. Dilectum appello, EORVM QVI

ARMIS IDONEI SVNT CVM IUDICIO ELECTIO- ANTIQUA & NEM. ID QVE ET VIS. Diserte addo, & Tuis. Nam Mi-

litiam hanc Peregrinam qui approberint, aut quis se ño Di- lectui in cœlo locutus est. Mos inuenit, fateor, sed non Ratio, quam

Ego audio, & Domesticum militem longe semper preferam. Extero. Causa istæ.

Infidi

Infidi sapè exteri: & maiore ex diuerso mercede, ius sajque Nam die- des apud eis.

Tritum illud, in ijs propriè obtinet,
Vanalesque manus, ibi fas, ubi maxima merces.

Iudem Refractarij. amantque non iuberi, non regi, cuncta. Virginitate: que ex libidine agere:

t. Histor. Idque sapè propinquo summe rei discrimine.

111. Histor. Cum tumultuari eos videbis & seditione agere:

t. Annal. Aut in ipsa etiam pugna, sine pudore flagitijs, sine curâ decum, Amoribus abire, fugere.

In Agric. Quid mirum? non fide, non affectu tenentur,

Ibidem. Ut serio velint aut debeat dominationi alienæ sanguinem commodare.

Litius vi. Itaque plerumque plus ibi minarunt, quam periculi.

Tacitus. Adde, quod graues incolis, soliti omnia tanquam externa aut Cimis pri- mis, rytibus bofium, curere, vestare, rapere:

Cim. 11. Populatores terre, quam à populationibus vindicare debebant.

Cic. 1. ad hunc. Imò teipsum diripere, vera birudines arari;

Et quidrum operâ maximè, hodie
Offa vides regum vacuis exsucta medullis.

At in Domestico & proprio milite, melior mitiorque res Magis filii Iuniorum, Cimis 2. est, quoniam fortitudinem magis, quam fidem colit.

Ibidem. Cui obsequiū et patientia imperij longe prestantior, quam exeteris. Obedient.

Sen. 1. De Clem. Ille item acer in acie: primâ fronte concurrent, & aduersa Astra in pa- gnum: vulnibus peccora ferens, ne Imperatoris sui signa vertantur.

Ibidem. Est enim naturâ plerisque populis viribusque, confessus qui- dam protegendi amandique reges.

Curius x. Quod nomen, genies que sub regibus sunt, pro deo colunt.

Denique

Denique ille modestior, & reueretur ac suspicit loca sedes- Tacit. 13.
Histor.
que patrias.

Vt ego omnino præferendos censem genitos tibi milites, Curt. x.,
non ascitos.

Nec illos tamen planè spernendos, vtique si maior vis aut
necessitas ingrat: per quam mitu suadam ad finitimos, qui
auxilia mercede faciant.

*Sed auxilia. vt vires inquam & robur exercitus eis tuis sunt,
nec corpus exterius faciant, sed membrum. Nam id cauedom Liu. xlv.
semper prouidis ducibus, exemplaque vetera pro documentis ba-
benda, ne ita externis credant auxiliis; ut non plus sui roboris sua-
rumque propriæ virium in castri habant.*

*Alioqui, videne scitio, sed sero plores: & fiat illud vetus,
Eumenos τὸν γένεσιν λατρεῖον:
Decepit ipse runcam palus suam.*

CAPUT X.

*Obiecta & reiecta ea, que contra Domesticum militem dicuntur.
Hunc regum esse, illum Tyrannorum.*

A T enim, inquiet aliquis: *Gens gentem precedit in bello*, Veget. cap. 5.
& plaga celi non tantum ad robur corporum, sed etiam animorum facit.

Ergo melius, spretis Domesticis, Mercenarios conduceat
pugnaci aliquam gente. Item: Regi à subditis periculum, si
cos armat. *non in fide, non in officio manebunt.* Lucius

Atque adeò aliquid fortasse aduersus summi imperij maiestatem audiēbunt. — *Ibidem,*

Hæc iacta vulgo & inseri auribus Principum scio: sed
malignè profecto aut falso. Nam quod ad primū, verè illud
dico non nego: sed hoc quoque vere, ex quauis Europæ No-
stre parte (illi scribimus) si modò exercitati & prudentes viri vni
lecti in preponantur, celeriter manum bellicam posse adorari.

Viros

ib. Viros enim ea vbique fert: qui omni armorum disciplinâ vel arte bellandi, veteres illos milites qui orbem terra subegerunt, facile coequabant.

Institutio modò adhibeat & Disciplina, de quâ mox ^{Responsum ad} dicam. Iam quod ad Metum à subditis ille verò vanus. ^{quam} Hec ^{ijam.} persuasio illorum fuit, qui hostilia ^{cum} facerent, timebant.

A Tyrannis, inquam, hæc opinio. ¶ οὐδὲν τούτον αἴτιον οὐδεποτέ γάρ τι παραπλεύσας, οὐδὲν τούτον αἴτιον οὐδεποτέ γάρ τι παραπλεύσας. ¶ οὐδὲν τούτον αἴτιον οὐδεποτέ γάρ τι παραπλεύσας.

Atea à nostro Princepe abest: cui bono, semper illi boni.
Obijcione se mucronibus infidantium,
Et se suaque iactabune, quocumque desiderauerit imperantia
salutis.

CAPV T XI.

Qui legendi in milites? Duo genera facienda: Ordinarios & Subsidiarios, atque utriusque seorsim descripti.

Ergo dilectus es tuus esto. sed ut addidi, cVM IV DI-
C^{o:} quod in his duobus pono, Quos & Quomodo
legas. De priore ita censeo, duo genera Milium scribenda:
Ordinarios, & Subsidarios. Illos qVI A DSIDE VTE VE-
LUT EX MVNERE AT QVE ARTE MILITENT: illos
qVI RARENTER, qVI QVE DOMI SINT ALIARVM Subsidarios.
RERVM. Prioris illos non aliud est volo, quam legitimos
quosdam perfectosque milites, & vt ita dicam, vere Martis Priori leu-
pulos, quicunque legi in hanu sponspm, formentur omni ar- C^{o:} uia
morum exercitio, disolvant se in armis, rufa militia.

Qui sint velut inuicta quædam acies : & ipsa plerumque
famæ bella profligent.

Hi tales omnino Principi necessarij, *in pace decus*, *in bello presidium*:

X Sed

X Sed

Nomini iij Sed necessarij haud multi, non solum quia Sumptus vi-
fricando (immensi enim faciendi sint in assiduum illum frequen-
Ob causam temque militum) sed quia Turbas. Nam profectò vbi illi
duplicata, multi, facilè proni ad res nouas:

Tum ingenio suo, tum vbi vires reflexere, securitate.

Atque euenerit, ut contra morem obsequijs, contra fas discipline. Annal
interdum vim meditentur.

Ros item in- Quibus rebus vna cautio, si nec multi nimis sint: nec sem-
pare, vna ha- per vna. Hoc volo, ut extra bellum, centurias tantum suas tunc.
bendi, maſque nouerint.

Nam longis spatii discreti exercitus, quod saluberrimum est ad ibidem,
continendum militarem fidem, nec vitiis nec viribus miscerunt.

Sed quo numero Ordinarij illi igitur? Aegrè certum ali-
dicta, regia in- dicum, quem definiam (pendet spē à temporibus rei, tum à ma-
gnitudine cuiusque regni:) tamen communiter egiū mīlīa.
Praeterea, ex pōtē sic præcribo. In mediocri aliquo regno, vnam "Legio-
nem fatis esse, cum tribus equitum" Alia: in magno, alte-
quaque legio, tum tantum. Nam Equitum numerum paulò grandio-
rem, quām pro modo Peditum, hic esse volo, quia es Subsi-
diariae cuiusque. Pedites facile explesa, & bonis reperies: at in Equite
alter est, in quo tractu & motu opus, ut exerceas & docen-
dum cures equo, armisque.

Subsidaria- Ordinarij illi sunt. At vs b s i d i a r i s etiam opus vt
rum de ceteris, te firmes: quoniam palātū est, exigua illam manū non
esse ad omnē vīm hostilem. Hos non aliud esse volo, quām
paratas semper Auxiliare aliquas copias, fine duplicit: siue
vt prioribus illis in acī iungas, siue vt in praefida distribuas
Dissimilē ab opidorum. Qui hoc ab Ordinarijs differunt, quid illi qui-
dem totū genere vite milites sint, & tantum in vīsum prelio.

Ordinarij. Taci. De
Taci. De
Mon. Gom.
Sallust. ad
Graf.

rum se posse, velut tela atque arma, bello referuentur:

Illi, dum taxat inuenit sueta arnis, & more militi exerceita.

In pace, sibi Qui extra bellum tempus, in artes vita que varias difficiantur,
convenit. Sallust. ad
Graf.

In bello, id- Res suas agunt: per bellum euocantur, & candem aut si-
militer.

millem operam tibi, quam Mercenarij, prestant. Sed hoc me-
liorem: quid non solum reverentijs & equalius duci parebunt,

Ob causam Sed etiam minus impendiosi tibi erunt. quoniam om-
nino vīlius confiat armis erudire suos, quam alienos mercede con-
ducere.

Quod exterii illi in iu & reditu consumunt, hoc si in ar-
mandis illis impendis & exercendis: egregiam habes, & ad
manum tibi semper militare manū. Nam illi: longin-
gue accersendi, & cum dispendio spē exspectandi sunt: hi
in tuā fede, vno edictō euocantur & adiungunt. Vnde eos para-
bis? è pagis. Nam opida hīc fugio causa duplicit: primū,
quia omnino melior ad anna rustica plebs, vt mox dicam:
deinde, quia reverenti etiam Principis consulo & quieti.
Nam ab armis ferociorem & magis exaltantem populū ve-
fieri, non est negandū, que si opidanis passim adtribuis, ve-
reor ne locis & incūibus fructe rebellionē fortē capient,
vīliū pīmū in mītū.

Ob causam Fiducia loca-
Taci. De
Annal.
Ibid.
1. Hilfor.

re. Ut solent homines, Odio presentium, & cupidine mutationis;

Atque ita patescere occasio etiam aduersum te possit.

Qui metu longè à Paganis, tum quia naturā mītores
tum quia varie sparsi & didūcti, non temere consentiant &
coēcant in vīnu. Nec enim alia in Subsidiarijs mea mens;
quām vt per pagos vicosque singulos, quini, deni, viceni (vt
frequenter aut infrequentia incolarum erit) descripti instru-
cūque habeantur: ijdēque in centurias & cohortes suas
rūne denique conueniant, cūm erit bellum. Quos grandi
aliquo numero esse quidni suadeam? Nam reverā hoc illud
est, Bellum parare simul & arario parere.

Numerū; Si cōsiderā aut quadrangula millenarias cohortes (ita di-
uidam, non in legiones) ex illis legas, vīle cōfīcam: imō si
plures, sed Peditum tantū. Nam Alas rusticis non artri-
bus & melius, vt in Nobilitatem & in dītes hec à pauperibus
onera inclinet.

Ob causam Plura, & tenuiore filo, de utilissimā re in Notis.

CAPUT XII.

Verè cum Dilectū utriusque capiendi: & Note quinque ordine posse, germane in multis virtutis.

Quo cligas, dixi: pars altera Iudicij superest, Quomodo. Nec enim paucum profectò aut temerè oblati adsumendū sed cœstra quoque, quos ad laborem & periculum accipiunt; Seneca. Epist. fastidiosus legunt.

Quid mirum? Vires regni, & Romani nominis (ait ille) fūdamentum, in prima Dilectorum examinatione confidunt. Veget. cap. viii.

Quo magis haec pars tibi cum curā habenda, & cum consuetudo, in omnibus locis, & ignava & strenuus nascit: Cap. xi.

Illi ferū inquisitione reciendi, hi capiendi sunt, si forte quidem militaria vis & felicit. Boni autem robustique militis certa industria & velut Notæ sunt, ad quas non fallaciter cum legas. Quas facio quinque: Patriam, Aetatem, Corpus, Animum, Vitam.

Nomine PATRIAE intellegi palam est locum, vbi quis natus aut educatus, quem haud temere in Dilectū consideres: quoniam profectò locorum affectus asbonum quaque ingenia darat. Curi. vii.

Fortior miles è confragoso venit: segnior est, vir bonus & verna. Seneca. Epist.

Itaque in veritatis militiā hunc sperno. Nam verba illa Tacit. Annal. multitudi, laetitia sueta, laborum intolerans:

Mercurio ad dicta, qui effeminat, semperq; homines, quanto pecunia dites & voluptibus opulent, tanto magis imbellies. 111. Annal.

Ex agris ergo, nostro iudicio, supplendum robur præcipue vi. Veget. cap. x.

Catonis oraculum audio: Ex agricolis & viri fortissimi, & milites strenuissimi gignuntur. 1. De Re R. cap. xii.

Et vnu constat aptiorem armis rusticam plebem, que sub diu Veget. cap. xii.

& in laboribus enutratur.

Quæ

Sallust. In-
gut. Quæ assueuit biemini & astem iuxta pati, humire & quiescere, domi-
odem tempore uipiam & laborem tolerare.

Cest. 1. De bel. Gal. Minimeque ad eos mercatores sapè commeant, atque ea que ad simili-
mariam effeminandos animos pertinent, important.

Talibus viris, non labor insolitus, non locus vellus asper aut ar-
duus erit, non armatus hostis formidolosus.

Veget. 1. cap. xii. Nescio enim quomodo minus mortem timet, qui mirus delicia-
rum nouit in vita. sine dñ.

Tacit. vs. Itaque ex ijs leges, fed hos maximè, qui saltu os locos inco-
lentes, duritate patientes, que magis insuere. Opimii
ex ijs, juc-
fro. Cognit. 111.

De Motib. Genu. Aut si Septemtriones & mare versus, ipso terra sua foli
& celo acruis animantur. Aut ad me-
borem.

Veget. 1. cap. iv. At T. Nota altera AE T AT I S est. in quo, si antiqua conser-
tudo seruanda est, incipientem pubertatem ad Dilectū cogendam
nullus ignorat. 111.

Ibidem. Quod vult etiam ipsa ratio. Nec enim tantum celarius, sed tuus le-
ti etiam perfelix imbelluntur, que discuntur à pueris.

Legi igitur eos suadem, ex Romanā regulā, ab anno
xvii. aut paulum suprà. Nam istos grandes & veteranos generis
mi si menses, vnde etiam vetera vitia: vt sunt propria huius facultatis
mala, inertia & contumacia, & deditatio parendi.

Cicer. Phil. Ego sanè in Dilectū non tam veterans intuendos nobis
arbitror,

Quām eos qui possint aliquando esse boni veterani. Ne-
que enim longitudo aetatis, aut annorum numerus, artem bellicam
tradit, sed continua exercitatiois meditatio.

Idem 111. cap. xxii. Facilius autem est ad virtutem instruere nouos milites, quām re-
uocare præteritos.

Nota tertia, CORPVS. quod grande & prælongum pla-
ciisse nonnullis video: vt C. Mario, qui tyronem exegit ita
vt senos pedes, vel ceriè quinos, & denas vincias habent:

X 3

V.

Ex cuius finu omnes triumphi mandantur.

Aeneas Silanus.

De quâ verissimè Imperator ille ad milites: *Disciplina maiorum remp. tenet. que si dilabatur, & nomen Romanum & imperium amitteremus.*

Nam sine cā quid Dilectus? ille saltem qui possunt esse boni milites, inuenit; sed hæc facit tales & seruat. *Paucos exercitos fortis natura procreat, bona infestatione plures reddit ius duxria.*

Nimis negligens bellicos.

At ea tamen hodie non dicam languet apud nos, sed obijit; neque mala, sed nulla est. Ut omnino, si reducere & infinitare eam volumus, de his toria vellibris, nobis antiqua consuetudo repetenda sit:

Respondeamus Romani.

Et maximè Romanorum. Quis enim populus melius aut firmius cum coluit? Imò *Disciplina castrorum antiquior fuit patribus Romani, quam caritas liberorum.*

Qui fidem meam respiciunt.

Magno quidem cum fructu: quoniam, si inspicimus, ea sola acriter retta Principatum terrarum Romane imperio peperit.

Dilectorum Disciplina.

Quā ipsā de causa, tu animose Princeps, omnibus imperiis nervis ad reuocandam pristine disciplinam militis debes committi:

Ex parte.

Me, pro viribus, adiuuante & præcente, Appello autem Disciplinam, SEVERAM CONFORMATIONEM MILITIS AD ROBUR ET VIRTUTEM.

Ex parte.

Partes eius sive munia (vt quæ variè sparsa sunt, in doctrina quendam gyrum redigam) facio quatuor: Exercitum, Ordinem, Coitionem, Exempla. Priorē dūe ad ROBUR spectane maximè, tertia ad VIRTUTEM, quarta ad VTRUMQUE. Per EXERCITVM, intellego, vt electum militem affidue ad Arma condocifacias & ad Opus. Ipfsum nomen ita suadet, nam *Exercitus dicitur, quid melius sit exercitando.*

Quid in omniā valēat.

Ipsa res & ratio. Cū enim ad omnes artes perficiendas vnu aliquo & exercitio opus sit: cur id in illā militari neglegamus, sine quā alia artes esse non possunt.

Eadem hinc.

Vergil. 11. in Fisi.

Cassius

Ibidem.

Alex. Segn. apud Lamb.

Videat.

An. Cat.

fo.

Cassius solebat dicere: *Miserum esse, cum exerceantur athlete, venatores, & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor esset futurus labor, si coniunctus esset.*

Veg. et.

cap. I.

1. cap.

viii.

2. cap.

xvii.

3. cap.

iv.

4. cap.

ix.

5. cap.

x.

6. cap.

xv.

7. cap.

xvi.

8. cap.

xvii.

9. cap.

xviii.

10. cap.

xix.

11. cap.

xx.

12. cap.

xxi.

13. cap.

xxii.

14. cap.

xxiii.

15. cap.

xxiv.

16. cap.

xxv.

17. cap.

xxvi.

18. cap.

xxvii.

19. cap.

xxviii.

20. cap.

xxix.

21. cap.

xxx.

Cassius solebat dicere: *Miserum esse, cum exerceantur athlete, venatores, & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor esset futurus labor, si coniunctus esset.*

Imò & felicior labor. Nam in omni pugna, non tam multitudine, sed virtus indocta, quā ars & exercitū solent praeflare victoriam.

Ergo tu curabis, ut sine Legio, sine Auxilia fuerint, exercantur affidue.

Quomodo? Primum tironibus, per cotidianā exercitia, Armentum g̃ denonstranda doctrina.

Idque exemplo veteri, à Campidoctoribus.

Vi Misere, & destinatio ista, & magnus viribus iacent;

Ut nō sint tristare futuri, & obliqui istib⁹ venientia tela deficiere;

Ut militari gradu ambulare celeriter & equaliter dicant;

Sic ut locum defierant, ne ordines turbent.

Denique, ut quæcumque evenire in acie atque pugnū possint, armis in campis in meditatione praesciant.

Cui tertiū vult, eos interdum ister se, in modum iuslē pugnare concuerint;

Ac tunc premium etiam aliquod proponi, ut tali marciat. Cum pugnando a qua regula ab invicto, & ratiō inveniatur, ut aperte & roborante iugis, & equestribus turrib⁹, que equo optimè ventur⁹, & Legionariis ciboribus que corpus decentissime gerent sub armis.

Hoc armorum exercitū esto: sed addo & Operis. Ut exercitū condicat tiro affidue Laborare, decurere, portare pondus, & sclem puluereque ferre.

Indurant hæc militem: & exercitus labore proficit, otio conseruans.

Sed vnum quoque scep̃ habent, cum in arduis expeditiūibus necessitas immunit annonam pariter & arma portandi.

Y Nec

preferimus ad
cepsa finit
das:

Nec ista tantum, sed et castrorum quoque munitionem debet ti- cap. xxx.
ro condiscere.

Eo que sine fossam ducere, & sudes scienter figere. cap. xv.

Cur pigiatur? Nihil neque tam salutare, neque tam necessarium inveniuntur in bello: cap. xxxi.

sine ab mu-
nitione in
castra.

Sive ut te tuare, sive ut hostem premas & circumvalles. Sanè Dugitus Corbulo, Dolabri, id est operibus, hostem vinceret. Tunc in Stan. dum esse dicebat. cap. ix.

Hacten
Romanae
fita:

Hæc noua, inquiet aliquis. Imò perutera, nec Romanis tantum visitata, de quibus audi Tullium: Dolabri, & Ciceron. quantus agminis? Ferre plus dimidiati mensis cibaria, ferre su- Tufci. quid ad roros velint, ferre vallum. Nam scutum, galeam, gla- dium, nostris milites in ore non plus numerant, quam humeros, la- certos, manus.

Hoc Germani-
nu. dicitur.

Sed etiam priscis Germanis, è quibus Catti militè suum, super arma, ferramentis quoque & copiis overulant.

Sic ipe-
dicitur.

Alliis etiam gentibus. Atque hæc vera, hæc pulchra militia: non ista nostra, ybi in agmine plus calonum, imò & fortiorum est, quam militum. Nam fostrores & ciuiusmodi operas, deus bone, quanto labore quaerintus, lumper circumducimus! Sapimus tandem, & cum Pertinace Militemus.

Nec baccrandunt esse difficultia, si rursus accesserit.

Omne opus difficile videtur, antequam tentes:

At nibil est, quod non affida meditatio facilissimum reddat.

Et cur desperes fieri posse, que saeta, fuit?

Onibus
vix in ex-
equa.

Iam pars altera disciplina, o R D O: qui multipliciter in Militia seruandus. Primum in digerendis copijs per legiones, cohortes, centurias, decurias. quod pulehrum, quoniam inter se & securum, vadet in idem eum, dux, & auxiliis, & Xenop. roros traducens; ordinatus exercitus, uacuus, & summissus affici amicis, mo- Decon. leffissimus hostibus.

Sed

Lucus. 15.
flans, facili partiensi quacumque opus sit, facilius iungenti.

Tacit. 1.
Hist. Eademque facilius ad imperia: cum miles scilicet centurio- Adimper-
ni, centurio tribuno obsequitur. dom;

Sen. Epist. Atque ita ordine imperium Ducis simul omnes copie sentiunt,

Beudem. Et ad nutum regentis, sine tumultu respondent.

Certum enim & clarum est, non omnia omnibus impe-
randa, sedita se ducum auctoritas, rigor Disciplina habet, &
multa Centuriones Tribunosque tantum mœris expeditas.

Veg. 1.
cap. ix.

Iam id quoque videndum, In Itinere vel in Azie, ut omnes Ad incendia-
miles incedendi Ordinem seruent.

cap. xxv.

Ut equali legitimeque spatio miles distet à milite:

Ibidem.

Nec ultra quam expedit, aut conglobent agmen at laxent.

Xenophon.
Oeconomicus.

Grande in his rebus momentum: & stèpè integri exerci- Dignissi-
mus perire a tal aliquippe confusione. Eg in d. sed in trax or. & leg. & gen. in-
ter natus ad Sparta, usq; n. rege: Egit vero nihil tam rectile aut decorum
bonimibus, quam ordo.

Quem in castris etiam mihi serua, villa habeant apud Odis in hi-
dimenione vias suas, portas, foras: & sint velut ad formam
pedes.

Veg. 111.
cap. viii.

minute virbis. Ibi pro gradu, legionibus, auxiliis, equitibus, & Apagippia-
pedibus, lacrimis quibus papilio tendant, deputentur:

31. cap.
111. cap.

Sic ut facile cuique sit & locum suum & commilitones Dilectissi-
reperi. Nec enim solùm per Centurias velim eos tendere, sed, in
sed haec in contubernia duos sint: ut decem militibus sub uno
papilio & degentibus unus prestit Decanus, qui caput contubernij
nominetur.

Et plura talia, quæ aleno isto & pœnæ arenarum funicu- Dilectissi-
lo agre necno, tu prompta ea habes apud Polybium maxi- Comitatu-
mè, ac scriptores Romanos.

Capit. 6.
ad 111. mercur. v.
coercer. seruans.

Pars tertia, COERCITIO: quæ mores scilicet militum
Y 2. coercer

coeret ac frater. Nam et si, nescio quo passa, afflatae dimitantur: Cato*mod. l.*
bus difficile est morum custodire mensuram: Varap. *ix.*

Maximi cit. etiam. Tamen custodiendi aliquatenus aut soluitur militia tua, imò perit. Tria sunt, sine quibus non robur in exercitu, non ordo: Continentia, Modestia, Abstinentia. Seruabis *Vitanda de plectus;* hac igitur, Continentiam primò, in Cibo & Venere. id est, ne milites tui effusè sint coniuiri & ventri dedit, & turpis- *Sallust. Ia-*
sime part corporis. *guchi.*

A suo militie & lat. guri. Vt ratus res eruerit: & degenerat à robore ac virtute miles *Tacit. i. 1.*
affuetudine polypatrum. *Hil. 10.*

Siquid ardoris ac ferocie habuit, popinis & commissationibus induit. deteritur.

Haud vane olim dictum: Vna Annibalem hiberna soluerunt, *Sen. Ep. 1.*
& indomitum illum nimbus atque alpibus, eneruauerunt fomenta *Campane.* Agnus vest, pustis nisi est.

Quæ tu caue, & arce securiter à castis tuis luxuriosos ap- *Tacit. i. 1.*
panus conuiniorum & instrumenta libidinum. *Hil. 10.*

Moder. sive secunda. MODESTIAM secundò exiges, eamque tripliciter, in Verbis, Vestibus, Factis. In verbis: ne sint vani, buccā turbidi, & quod dicunt, Attici milites, qui coniuiri & circu- *Littor. 1.*
litibus, cum de hostiis mentio incidit, vix manus teneantur. *xxii.*

Sed idem vix vultum eorum sustinent. Nam id cœnta semper firmum: Ignauissimus quaque, & in periculo minimum *Tacit. i. 1.*
a furia, nimis verbis, lingue ferocias. *Hil. 10.*

Videbisque viros nos militie, sedis magnos, ad verborum *Littor. 1.*
linguaeque certaminarudes esse.

Egregiè noster: Fortissimus in ipso discrimine exercitus, qui ante *Tacit. i. 1.*
discrimen modestissimus.

Iremque Philosphus: Ol'lo ab alijs, è totijs dico dico, ap'risq' Anthon in *Ethic. ad Nicom.*
s'is'is'or' Curi fortis, in opere ares, ante id placidi.

Quibus felicet petus animorum, ira que tacite plenum, om- *Littor. 1.*
nem ferociam in discrimen ipsum certaminis differt.

Compece

Compelce igitur ventosas linguis, & cum Memnone
dicito: Pugnare te conduxi, non conuicari.

Piatarch.
Apoph.

Iliad. 7.

Sallust.
Catil.

Ibidem.

Cantus.
Littor.

Sueton.
Iul. cap.
lxviii.

Ibidem.

Tacit. in
Agic.

Veget. i.
cap. xx.

Ibidem.

Ibidem.

Cantus.
Littor. viii.

Y 3

Et q' ap' xep' r'lo' q' mo'ð'us, k'w'lo' d'z' d'z' d'z' :
Lingua in consilio valct, in certamine dextra.

To cont' vid-
tu sp'j. ma-
nus.
s'p'le &
i'f'la'nta'ns
c'f'f'ra'ns
ta'nd'a'.

Mile hor-
mar.

Cesar hic
disponit:

confus.

confus.

confus.

Nim mala.

p'li'c'at'.

Hildeg-
ger, mago
mala.

Y 3

Odi

In Vestibus modestiam etiam quero. quia etsi melius,
eos in decòris armi & militaribus equis, quam in scortis atque
coniuiri libidinum habere:

Tamen feruari modum valde approbem, & sperni exter-
num omnem luxum. Magni duces sic statuerunt: Horridum
militum esse debere, non calatum auro argentoque, sed ferro &
animis frustum.

Quippe illa, predam verius quam arma esse: nitentia ante rem,
desponsa inter sanguinem & vulnera.

Tales priscilli Macedones, non auro, neque discolor vestie,
sed ferro atque ero fulgentes.

Etsi Cæsar in mente alia, qui suos habuit tam cultos, ut ar-
gento & auro politis armis ornaret, simul & ad speciem, & quo regi:
tenaciores corum in p'lio essent, metu danni.

Sed nempe Cæsar, qui rigidæ & præsa Disciplinæ adeo
non retinet, ut sit iustitiae solitus, Milites suos etiam vnguentato,
bend pugnare posse.

Tu sperne superba'cuia, nec teneat aut terreat manus aspe-
ctus, & aurifugor atque argenti: quod neque tegit, neq; vulnerat.

Mulc magis hoc vide, ut benè armati tui sint, quam vt
ornati. Necesse est enim, vi dimicandi aciorem sumat audaciam,
qui munito capite & petore, non timet vulnus.

At nunc (pudor) gravis pedis lorica videtur & gala.

Ita sit, rit non de pugna, sed de fugacient, qui in acie nudi
exponuntur ad vulnera.

In factis denique Modestiam exigo, ut obnoxij nimurum
parentesque sunt, intenti ad ducis non signum modo, sed nuncum.

Y 3

Odi

paruisissimis finibus, imperium suum pñè solis regionibus & mundi ipsius fine distendit:

Idque post Deum, hac vñâ duce.

C A P V T X I V.

Transitum ad Duces. Eos necessarios, non solum utiles. Duplices esse. Semper in ijs Peritiam magis quam Virtutem spectari. & unum in uno bello esse debere.

De militibus, perduxì quò volui: alteri in nunc è Viris flum & manum meam postulant, id est Duces. Quos viles bello esse quid dicam? in quo necessarios: animam nempe exercitus, & vitam ipsam. adeo ut verè scriptum sit, *Mi* Cust. 3. *harem sine duce turbam, esse corpus sine spiritu;*

Et, ut remiges sine gubernatore, ita milites sine Imperatore, nihil valere: Quinque, v.

Tanti esse exercitum quanti Imperatorem, alibi leges.

Bene & perite iste dirigit ille bonus. male? malus. Itaque
tu (quod rarissimum, nec nisi ratione Discipline concessum) plus in Tacit. De
Duce repones, quam in exercitu.

Illum ante omnia quæres, talem, quam eis describap. Duo enim genera Ducum: Primatij, Secundarij. Illi, QVI SVMMA REI IMPERANT, SVISQUE AVSPICIIS ET DVCTV REM, GERVNT. Illi, QVI IMPERANTIS ALTERIVS NVTV SIVE IVSSV IMPERANT, ET SUO SALTEM DVCTV REM GERVNT. In prima classe, qui quis Rex aut Princeps, in suo solo: in altera, iij qui ab his constituantur Administriri bellorum & Legati. De prioribus illis, cum bellum est, interesse eos pugne, an seponi melius fore, dubitauerit.

*Pro effi-
mante.* Nec iniuriâ. Adesse enim ipsi rebus debere videntur.
quoniam

—*Ubi summus Imperator non adest ad exercitum,* Plautus
Citius quod non facto est vsus, sit quam quod facto est opus. Ampl.

Addc

Plutarch. Aegop. Adde, quod præsentia suâ robur & vires inspirant militi. nec male Antigonus olim trepidanti gubernatori (in nauis prælio contra Ptolemaios duces) & multitudinem hostium nauium cauifanti: *Ego dico, tamen, utræcunquam apud nos obvias arresteremus,* *Me vero ipsum, inquit, præsentem cum quo compatis?*

Recit. sed tamen altrinsecus causa ambigendi etiam: quia ^{reverentia} Tacitus ¹¹ Hitler. tutius videtur, vt ille summus dubius prætorum exemptus, summa rerum & imperij seipsum reseruet.

Egesip. v. cap. xxx. Nam in milite, unius fors est; in Imperatore & in universorum periculum.

Ego distin*cti*uncula rem expedio. Nam si status imperij,
aut salus prouinciarum in discrimine vertatur, debet in acie stare.

Idem. At centeo minori bella, minoribus auctoris eleganza.
et Ann. Non enim decorum Principi, si una alterave ciuitas turbet, omitti urbem unde in omnia regimen.

Nec de nihilo inualuit adagio:
Proverbia-
lis resus.
Ilōnōl s'egmōl Kapias d'πολεσ:
Multi imperantes perdidere Cariam.

Ergo legendus aliquis vñus peritus, prudens. ne quem tu semper
imperare iussiris, si sibi alium imperatorem querat.

^{v. Politie. cap. 11.} Nam peritiae potissimum hic ratio. & recte Aristoteles: Enim peritiae quidam se
in exercitu, eis non herculeas natus, sed bellicis, rite apertis: In bellis
ca Profectus maior aspectus habendus Peritia, quam Virtutis
aut morum.

Z CAPVT

Boni Duciis tuabera sine Nota, quinque cas videri: quas ordine explicamus.

SED VOTUM hoc magis tibi referem, & clarius liqueat, qui vtiliter capienda: ego tibi veros germanosque Duces & eorum partes, paucis nec vanis coloribus depingam. Tu da mihi mentem, & quod in sacris olim acclamari soluit, Hoc age. Ego in legitimo Due quinque haec require: Scientiam, Virtutem, Providentiam, Auctoritatem, Fortunam. SCIENTIAM: nempe ut artis sue gaudens sit, & qui militiam longo usu combiberit, non auditione solius aut lectio- ne. Qui pures, inquam, per prouincias stipendiia expluerit:

Tacit. IIII.
Annal.

Et nullum genus belli sit, in quo illum non exercerit fortuna.

Cicer. pro
Leg. Man.

Qui noxii, quis ordo agminis, que cura explorandi, quantus vr-
gendo trahendo ve bello modus.

Tacit. IIII.
Annal.

Qui secundarum ambiguarumq; rerum sciens, eoque interritus.

Liu. xxxi.

Nam isti assidue in rebus prolixis & latiss. dispergit, nec temerè aduersa cufiam reputat, quem fortuna nunquam decepit.

VIRUTEM secundo adiungo: & intellego Corporis ingenijque vigorem quandam, & simul Amimi pugnabitatem.

Tacit. IIII.
Annal.

Vigorem in his talibus. vt exerceat legiones etiam sine bello, cu-
rā, prouisa, perinde agat, ac si hostis ingruat.

Tacit. IIII.
Annal.

Ifsemet plerisque in opere, in agmine, gregario militi mixtus, v. Histor.

incorrupto duci honore.

Qui austus

Sed prestat,
Et vici duci-
uu.

— primus sum piffisse labores,

Primus iter carpisse pedes.

Liu. xii.

Quicquid adeo de se possit effari: Facta, non dicta mea, vos

militiae sequi volo: nec disciplinam modū, sed exemplum etiam à

me petere.

Liu. xii.

Ipsa manus sua pilis gerens, praeceps anheli

Linca. xx.
de Cato.

Militis

Militis ora pedes, monstrat tolerare labores,
Non iubet.

Cicer. pro
Leg. Man.

Denique breuiter, cui adsit Labor in negotio, Fortitudo in pe-
riculo, Industria in agendo, Celeritas in confiando.

Ibidem.

At Animi virtutes adhibenda etiam quædam sunt. Non ^{interventus ha-}
enim solùm bellandi rursum in summo atque perfecto Imperatore ^{erit} ^{hunc},
querenda est, sed multæ sunt partes eximie, huius administræ co-
mitis que virtutis.

Ibidem.

* Quantæ Innocentia debent esse Imperatores & quantæ omnibus in
rebus Temperantia: quantæ Fide: quantæ Facilitate & quantæ Hu-
manitate!

Ibidem.

Quæ nisi aut omnia, aut pleraque habeat, non ego possum
Imperatorem in aliquo numero putare.

Tacit. IIII.
Liu. xxxi.

At tertio PROVIDENTIA M laudo: id est, cautos cum ^{prudentia} ^{cum}
Et antequale duces, nullo loco, nisi quantum necessitas cogat, com-^{cautus}
misuros se Fortune.

Ibidem.

Sperno equidem istos ferocios ac preproperè agentes:
Et contemniendis, quam cauendis hostibus, meliores.

Tacit. IV.
Histor.

Esi grati sapè vulgo, quoniam stolidis aut barbaris cum ^{discedit} ^{aut est} ^{est}
Etatio feruntur; flatus exsequi, regum videatur.

Liu. xxi.

Li. sanè si militaris suffragi res sit, haud dubiè Minutum ali-
quem Fabio preferant auctem.

Suetonius
Aug. cap.
xxv.

Non tu sic despises, magisque cum Augusto, Nihil minus ^{sed temer-}
in perfecto duce, quam felicitatem temeritatemque conserue, ar-^{itas alii fit}
bitabere.

Plutar.

Ec cùm Sertorio, On dñi q; exegit, regum uicidiosq; ac ^{lanti illi}
in Sciro. Brñtor: Quid oporteat dacem restituere magis, quam proficere:

Cato apud
Varr. cap. xlii.

Præliorum enim delicta emendationem non recipiunt.

Plutar.

Et ut ille aiebat, Oñiñ q; modisq; dñc, s. p. n: Non licet in bello
Apopit, bis peccare.

Z z

Atqui

**Atqui peccat pñne necessariò, qui festinat. Temeritas, præ-
terquam quod stulta est, etiam infelix.**

Nónine exposita ad omnes laqueos? Polybius pulchre: πεντακάριον γα την θεωρίαν την καλύτερην άποφ. ἐν διαβολούσαντι. Lib. II. 10. Λέγεται τούτη την λέξιν, ηρωικής φύσεως από την φύσεις. Πεντακάριον επί την θεωρίαν, επί την θεωρίαν, επί την θεωρίαν. Κλεορίας επί Αὐδαίας επί Ιμπέτου πράτη ρατίον, επί Βανίτης επί Τύφου, βοήθειας επί ορηποτηνών, νοσίας επί μαξιμάνιμης ανησυχίας. Nam ad omnes in fidias, frances, atque astius obnoxias eis huc talis.

*Quod si tamen non labitur: quid efficit? parum. & Te-
meritas ubi primum impetum effudit, sicut quedam animalia, amissio-* Curt. 13.
so aculeo, torpet.

*Laud. famis-
tus:* Ergo omnino ex Euripidæ scito,
Ατσαλὸς μὴ ἐσ ἀριστῶν, ή θεογονίες σε πλάκις:
Melior est *Dux circumfletus* *qui impetratā* *inducit*...
Euripid. in
Phoen.

*Sine timidum, pro cauto, tardum, pro considerato; imbellem pro
perito belli vocent:*

Sinc leti sint in vulgus milites, ferociā ducit.

Mala te sapiens habet metuit, quoniam multi inimici tuos.

Ista nubes, que sedit in montibus, sollicitata præcellat aliquando imbre dabit.

Non enim ego ut nihil agatur, moneo: sed ut agentem te ratio Indiducat, non fortuna.

Quanquam vitinam & ista ad sit! Nam quarto loco in-
Duce desidero F B L I C I T A T E M. Ea sanè comes ferè con-
sili & rationis est, sed tamen paullò benignius quia usdā
atribuita à Deo. Ille vnuus eius auctor: *cumque præstare à seipso* Clio-
nemo potest. *je Mair*

*Omnia dicitur felicitas; sed non sicut
Felicitas est munus a summo Deo.*

Etsi igitur Prudentia potens valde ad suum opus.

In Ep-
nom.
ego cum Platone censco, spartaniū regnū duxisse ab aliis discepili:
Militarem artem plurime fortunę egentem.

Eustat. in
Iliad. Suntem in quidam profecto ērrebat ymnus: quartā
lympani. Minimē qui-
busdam ad-
TIRNAE.

Ex Agell. Qui domi habent equum Seianum.

Adeo cuicunque rei manum aut mentem admouent, ea ^{ad eis} se auertit. Contraria, quibus etiam veni tempestatis que obse- agnata. Cicero pro log. Manil. cundant.

^{Ibidem.} Itaque in Ducibus diligendis, hanc quoque fortè aspiciam. & existimò olim Maximo, Marcello, Scipioni, Mario, &c ceteris magnis Imperatoribus, non solum propter virtutem, sed etiam propter Fortunam, sepius imperia mandata, atque exercitus esse commisso.

Cicerone pro leg. Manili. Postremum Avctoritatem requisui. Vehementer enim pertinet ad bella administranda, quid hostes, quid socij de Imperatoribus existimant.

Ea proles maximè Felicitatis videtur: tamen apud Tuos, ^{xxi. lib.}
etiam paranda ab astricta quādam Imperij formā. Vegeti-^{xxv. cap. x.}
^{xxvi. cap. x.} monitum prudens: *Dux*, inquit, *Auctoritatem maximam seu Semina-
ritate sumat, omnes culpas militares legibus vindicet, nulli erran-
tium crudatur, ^{xxvii. cap. x.} *cōscere*.*

Nam faciles profecti isti & mites, viles sunt. Bene olim das facili-
Appians
Beticus. matibus.
Scipio: rōs m̄tā t̄p̄c̄s q̄z̄d̄m̄s t̄p̄ sej̄p̄, t̄c̄d̄m̄s t̄c̄d̄z̄ḡ.
p̄c̄ p̄t̄p̄d̄ d̄l̄z̄, rōs m̄tās q̄z̄d̄m̄s t̄p̄ sej̄p̄: Dūcum austeros & rigi-
dos suis, at faciles & largitores, hostibus esse viles.

Ibid. Quid ita? ut quod ceteris non possit nisi ex iustitia et deo. Contempn-
teries non est in se iustitia, sed iustitia in eo. Nam iustitia
quidem (facilius) mulier delectari videntur, sed eisdem conte-
munt: illos (austeros) auferari, sed iudem obedirent, & per
omnia parent.

Tacit. 2.
Histor. Imò reuera nec militibus quidem illi ingrati, eandem virtutem
admirantibus cuius laudes sunt.

Praesertim si temperetur interdum aliquā comitate. Nam Indiā fauorem militum ut largitione & ambitu male acquiras, ita si per bonas artes haud spēnendus.

Vt sunt, Exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque Curtius
paullum à priuato differens.

Item, ut quis inops aut saucius, vestem & fomenta dilargiri;

Alijque vel ingenij dotibus vel animi artibus, vt pariter curiosus ac Venerandus sis, efficere.

C A P V T X V I.

Consilia necessaria bello esse. Eorum specimen siue gustus; itemque monita, que vñi Ante pugnam, & In pugnā.

Ac de Viris, vniuersè iam absolu. Confilia superant, vltimum sed necessarium Belli instrumentum. Quid sine iis Apparitus omnes sint? fumus, quid Virtù funus. Nec verbi ostendit opus: *Pericula atque negotiis compertum est, in genium in bello plurimum posse.*

Videbisque magnos Duces plura consilio, quam vi persecisse. Tacit. 11. Annal.

Ideò Cæsar definitij, *Non minus esse Imperatoris consilio sit perare, quam gladio.*

*Et Carthaginenses, Ducebella prauo consilio gerentes etiam si Val. tr.
prosterna fortuna subiecta est, cruci tamen suffigebant. quod bene cap. vii
gerunt, deorum immortalium adiutorio; quod male commisserant,
iporum culpe imputantes.*

Nec sanè immeritò. Nam etsi multum cùm in omnibus rebus, sùm in re militari potest fortuna.

Et quidquid est prosperè gestum, id pānē omne dicit suum. Cicero pro

Tamen profectò Consilij quoque magnæ & validæ hæc
partes sunt: ab eo quæ bono, illa ferè bona. Quo adspicimus
dixit Attius, Fabrum esse saxe quemque fortuna.

Et Fabius: Bono Imperatori haud magni momenti fortunam esse: mentem rationemque dominari.

Consilia

Consilia igitur adhibenda. sed quæ, aut quomodo? **agre** tamen certe
quidem. **dixerim.** Nam **Consilia** magis res dant hominibus, quam homi. presertim
etiam: **nibus.**

Luius
xxii.
Sed nec decore satis dixerim, An ego iam nunc locatus in
urbem sciam, quæ tibi armato gerenda sint?

Ridear, nec immerito aliquis me dixerit delirum illum
Phormionem. Itaque numquam hoc mihi sumam, vt tan-
quam è sublimi, Sagatis aut Paludatis, in Togâ mæ praece-
pta dem: sed falso ex magno Cōfisiiorum acero paucâ se-
ligam, & velut pugno præferam in exemplum. Quid tam
vi partit & methodo aliquid fieri, distinguo Cōfisia, in Re-
cta & Obliqua. Illa appello, QVAE PLANAM ET MILI-
TAREM VIAM INEVNT: Hec, QVAE OCCULTAM
ET FRAUDIVM ATQVE ASTVS SEMITA GRAS-
SANTVR. Prioris generis hæc fuit.

Polyb. ix. OCCASIO in bellis obseruanda. κρατεῖ δὲ τὴν πάτην τῶν Occasionis
αὐθεντικὸν ὄντα, οὐδέποτε δὲ τῷ πλημματῷ. *Valeat verò in omnibus hu-*
mbris et in aliis et in bellis, sed nolle Occasio, sed maximè in bellis.

Occasio in bello, salet amplius innare, quam Virtus.

Luino Itaque armatus intentusque sis, ut neque tue occasione desis, illa eripio
XXII. neque suam hosti des.

Idem lib.
xxviii. *I*dest viri & ducis, non deesse Fortune præbenti se, & oblatæ
caſu flectere ad consilium.

CIVILY. II. FAMAE SERUENDUM. Nam Famá bella constat, & sèpè famam
etiam quod falso creditum est, veri vicem obtinuit.

Fama bellum conficit (ait alius,) & parua momenta in spem metum re impellunt animos.

Tac. xii. 2. Praesertim sub initia. & Fama in nouis cæptis validissima est:
Anual. Primis-

Causa duplici, primum, quia ex arbitrio tuo potes facere, ibidem quod tibi vita iudicata, cum nullus obficit.

Deinde quod tuus auges confidentiam, & aduersariis minuit, quia fortiores videntur, qui provocare non dubitanti.

Plus animi est inferenti periculum, quam propulsanti.

Quod valde item pertinet, si ante & in pugna Dux alacer, ardore animi vultu oculisque prelensis.

Quid enim audeant, si te videant segnem, & ruelat animi captum, hic illuc clamoribus circumagat?

Profecto necesse est ad fugam parati sint, qui Ducem suum sentiunt desperare.

Excita, & docce: Quod timoris minus sit, ed minus ferme periculis est.

Fugere mortem, qui quis contempserit, timidissimum quemque eam consequi.

Semper in bello his maximum periculum esse, qui maximè timent. Audacia pro mero haberi.

Ne pigros quidem sibi fata disponere, sed unicum bonum diuturnam vitam existimantes, sepe acerbâ morte occipi.

Hæc taliaque (pauci ponio in exemplum) opportunitates: & quamquam virtuti confidet, tamen exhortationes & precies miscebuntur.

Iam pugnas. Tui inclinantur ne diffide. Euentus omnium (aut certe plurium) priorum, inter initia contra illos magis justus, quibus victoria debebatur.

Hic animo opus, & nullum, in tali trepidatione, constanter. Dux aut fortissimi militia officium omittit.

Ocurrit a paucis, retine cedentes, ubi plurimus labor, rursum ibidem aliqua spes, consilio, manu, voce, insignis hosti, conspicuus tuus.

Audi poëtam de Cæsare:

Ipsa

*Lectio 33.
lib. viii.*

Ipse manus subiicit gladios, actela ministrat, Promovet ipsa acies, impellit terga iurorum, Verbere conuerae cessantes excitat hastæ.

*Veget. 111.
cap. 23.*

At contra, Tui vincunt cohibe, nec nimis diffunde. *Fre
Villani* Prosternit ipsa acies, dispersos ac passim sequentes, reparatis viris quicunque ribus interemit.

*Tacit. 11.
Histor.*

Satù citò incipit victoriam, ubi prouisum fuerit ne vincare.

In Agric.

Aliquando etiam viciis ira virtusque.

*Veget. 111.
cap. 23.*

Præstutum si nimium instas. Clavis ex desperatione crescit Non periret audacia, & cum spirituibilis est, sumit armam formidat.

Curt. 16.

Reprobent ex fugâ pugnabunt, quia fugere non possunt.

*Veget. 111.
cap. 23.*

Ideò Scipionis laudata sententia est, Viam hostibus quæ fugiant via munieruntur.

*Froben. 11.
cap. VI.*

Et Pyrrhus inter cetera precepit Imperatoria, Memoria traditio, Non esse pertinaciter in blandum hosti fugienti, non solùm, ne fortius se necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilis acte cederet.

Quod postremum, callidum ego scio, & aptum in militiæ arti, non tota. Denique à Prædâ etiam arcendus miles. Nimis se dux pectora, pè oblitus & concentibus prauum inter ipos certamen, omisso hoste, vacua, folia confundandi.

CAPUT XVII.

De callidiis Consiliis sine Strategematis: An utrius ius & fast Nostrâ sententia, non utilia ea solùm, sed gloriosa.

Prioris generis Consiliorum specimen vides. venio Strategematis ad genus alterum, flexuosum magis & occultum: quo- te quid, & quodrum vi propriis in arte foleriantque posita proficit, tam ubi cauenitus, quam ubi opprimundus est hostis.

Ea, Graecianâ voce, Strategemata dicimus: etedo, quia Cœsare, aut manant inueniuntur quæ à Duce, vel quia bono illo maxime digna. In quo tamen contouerter si aliquid nobis, cum simpli-

*Quidem ea
damnum:* simplicibus illis candidisque naturis. quæ dannant, & aiunt
esse veri militis, imò virti, non fraude, neque occultis, sed palam
& armatum, hostes suos vlcisci.

Stare pro ijs poëta videtur;

Օսմանով օկույց օքտոբերի լուծը

Κτεῖναι τὸν ἐχθρόν:

*Vir nemo mentis altæ clanculum velit
Occidere hostem.*

Tacitus
1. Annot.

Euripides
in Rheio,

Atque etiam populi quidā noui & veteris. ut ab illā ipsā
fallace Graciā, Achæiā qui, Polyblio narrante & laudante, p. 111. Lib. xiiii.
in cōsideratione nō exponit, dīcēdūt tēcēt postulatū spōrū dī dīmēnū
mūtū, in tantū abbreviatiū a machinationib⁹ iſiſ & freuendis
dolis, yī nec hostes ūs̄ vellet per fraudem vincere.

Quæstio 7. *Causam idem addit. T. πολυτελείας τοις, inquit, οὐδὲ λαμπρότητος, εἰδὼν ibidem, μηδέλατον τῆς πολυτελείας καὶ μάτια της τοποθεσίας μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ θεοῦ. Καὶ φύγετε τὸν αὐτοτροφόν. Κονῖτες, neque splendidaν neque firmam vlam virtutis nisi quis palam & ex condito depugnans, avinos quoque deciscens adulteriorum;*

Scilicet

—nulla est Victoria maior,

Quam quæ confessos animo quoque subiugat hostes.

Claud. in
vi. Confes-
lat Hopot

Nam reverâ, qui dolo succubuerunt, facile iterum insur-
gunt: non virtute, sed occasione & arte Ducas viatos seratis.

Denique scripsit Romanus quispiam: *Eam vir sanctus & sapiens scit veram esse victoriam, quae saluā fide & integrā dignitate parabitur.*

*Atqui nonne utraque, inquit, haec periclitantur? & ubi
dolus ac susplantatio, vix fides esse posset, certe non dignitas
salua. Haec sunt quae ab ipsis dicuntur: ego contra dissero, &
repono. Primum, hostem eis, in quem eis usurpamus. id est,
quem perdere mos fasque sit: & quid refert quo modo? Tri-
tum illud poterit innocuit.*

Cum quo poëta alter:

— 250 —

διοτ τὸν αὐτούς πάσους τὸν ἐγχειρόν.

— oportet quidlibet
Conantem, frangere aduersarium.

Ecce venator etiam feras quasdam vi & manu interficit. A familiis
quasdam occulit subtiliter & laqueis aut rebus captati quis
reprehendit? A laude propriis totum hoc genus infidularum
abesse videtur, quam à culpa. Certe vir & dux bonus Brafi-
cas, ita estiatur: *mā nūc pūlūc mā nūc nūc dīgāz hōz, dāz mā māz.* Ab illis
qui pūlūc dāz dāz rāz rāz rāz, rāz rāz rāz ad appetentes: *Ubi bellū sur-
pudētē dāz dāz rāz rāz rāz, rāz rāz rāz?* ad appetentes: *Ubi bellū sur-
pudētē dāz dāz rāz rāz rāz, rāz rāz rāz?* ad appetentes: *Ubi bellū sur-
pudētē dāz dāz rāz rāz rāz, rāz rāz rāz?*

LIB. IX. Ipse Polybius admirator paulo ante Achaeorum, palam ad nos transit. & ait τοις πλευραισιν θεοτατοις τα περισσοτερηις αριθμοις επιτελεσθαι, τοις διδωμενοις την καιροφυσην την περισσην. **Faciendum** militarium ea esse minoris laudis ac momenti, que propidam επι την απαρτητην, **hinc ex occasione et per dolorem.**

Quod si gens etiam genti opponenda : an Spartanos ap-
pendere eum Achaeis vereat in eadem lance? in quo virtute &
fortunā a preponerabundet. Illi igitur, spartani brevē etō uulnērato-
rum, ut pugnare ab eo pugnare solitus erit, hī dō rōtū sibz uulnērato-
rum, in rōtū sibz cū insperatis; et si pugnacis, tamen digniorē mā-
gistris, quād conuenienter boniū cōfessant actionē rationē & mente
in lūtū am, ouidū illos per vīm aut robur.

Maiorem scilicet minoremque viatimam, pro re tali,
At negat, inquit, Euripides esse vii generosi. Errant, non
ille de hoste publico aut praelitis loquitur: sed sentit de pri-
uatis inimicitia, in quibus locum (iustè quidem) esse non
vult hinc fraudi, aliud est in bellis. Nam etiam Romani ve-

Et cum Pindarico illo Tantalo ——————
ravissimam magnam felicitatem conquever non possunt.

O stulti! Et res noscimus. Dux quod non ducit, ut certi voluntates debet. Thuryd.,
dixit omnes. Is quin bello ab res secundas exultat, non co-
gitat quam infida fiducia se extollat.

Fortuna vitrea est, tunc cum splendet, frangitur.

Habebat vices conditio mortalium, ut aduersus exitus secundis, se-
cunda ex aduersis nascatur.

Vulnus timere quid potest? quod non timet.

Iam in CLADE duo monco: vt Prudenter eam & For-
titer feras. Prudenter, hoc seni: vt noris eam serio, & ap-
pendas. Nam quidam, è contrario, leta omni fisi fingunt:

Aut non me-
deramur.
Et numeri clades occurrentes, stulti dissimulatione, remedias po-
tius malorum quam mala differunt.

Quod nulla ratio est, ve fata. Nam primùm,
clades scire quis refugit suar,
Cruciat timorem, dubia plus torquent mala.

Sicut contraria, sapientia calamitatis solatium est, nosse fortunam suam.

Deinde, profecto:

Iners malorum remedium, Ignorantia est.

Imò nullum: nec mederi tibi fas cum necsis. Tu vero
agnosce, atque adeò examina & appende. Si exigua damna,
irà te magis quam metu accendant.

Si grandiora, ne sic quidem basam abjice,

Nec prælii viuis cunctu paueſce.

Nonne Mars communis & ruitum sep̄ erigit, & adfligit Lumen
victoriem?

Infirmi ingenii est, lapsu aliquo, summe rei diffidere, cum exi-
guis momentis subito inclinatur omnia que in bello geruntur.

Ergo h̄c illud valeat, vt feras Fortiter.

-Regium

Regium hoc ipsum reor

Aduersa capere, quoque sit dubius magis

Status, & cadentis imperi moles labat,

Hoc flare certo pressum fortē gradus.

Didicī fortē & strenuos contra Fortūnam insufflare stremitidos
& ignauos, ad desperationem formidine properare.

Tu vero erige te, vires iuxta & procul sitas circumfice:

Noui dilectus, noua querantur auxilia:

Oppida aut castella, aduersis moras obſidionis, annuis copiis
fermentur.

Ad summam (bonā modo caſſa tua sit) omnia expiere:
more arguum, qui obtrito capite, poſtreum caudū minatur.

Si inſta pia bella dij aduersantur, fortibus tamen viris licebit
bone & mori.

Quoniam quidem unum omnibus finem Natura vel ferro se-
ptis statuit:

Id solum refert, non iſsumus ſpiritum per ludibriū & contume-
lari effundant, an per virtutem.

Ad pacem ex animo abortio. Ac primū illuc inclinamus eos,
qui Viſiſ fed ad Turam & Bonam.

SEd fatis, fatis, iam Pugnarum est: Pax salutaris quando
nos recipies? Ad te venio, & ab iterfo Martio hoc pul-
uere, quicquam paulum sub felici arbore Minerua. Dixa
quomodo Suſcipienda bella, & Gerenda nunc audiā, quo-
modo Finienda. Nam

Si eterna ſemper odiā mortales gerant,
Nec caput vñquam cedar ex animis furor,

Sed arma felix teneat, infelix paret;

Nihil relinquent bella, tum vñquā ager

Squalidū aruis, subditū rectis face

Altus ſepulcas obruet gentes cimis.

b 3

Quamuis

confidere decet, nec praesenti credere Fortune, cum quid Vesper ferat, incertum sit.

Sapientiam
causa mite.
Profectò si in secundis rebus bonam quoque mente darent dij, Lib. xxx,
non ea solum que euenerint, sed etiam que euenerint paucent, repu-
taverint.

Dabis ergo Pacem, nec ita aliena appetes, & de tuis dimicces. Ibidem.

Pax non
la illa.
Sed qualis? mitem. Nam bellorum egregij fines, quoties Tacit. xii.
ignoscendo transfigitur.

Qui benigna.
Cogita, Ignoscendo populi Romani magnitudinem auxiffr. C. Sallust. O-
rat. Philip.

Negue vitiis quidquam, preter iniurie licentiam, eripuisse. In Togam.

Quidni imiteris? Quantà pernicacitatem in hostem, tantà benefi- Tacit. xii.
centia aduersus supplices veendum. Annal.

Vt animosè debes tanto munere deorum, dandi auferendiisque Sen. De
vitam potest: Clemens.

Et interdum contentus esse, nihil ex rege vieto, preter gloriam, Ibidem.
sumere.

Nam nata
infames.
Ex Familiâ tuâ hoc erit, imò etiam ex Vfso. Si enim duram
acerbamque das, quis seruabit? Nec credideris vltim populum, Lut. viii.
aut hominem denique, in ea conditione, cuius cum poneat, diutius
quam necesse sit, mansarum.

Vives semper in pectoribus eorum, quidquid istuc presens ne- Lib. ix.
cessitas iniunxit.

Et in tempore clamabunt, Miseram pacem vel bello bene Tac. xxi.
mutari.

Bona con-
fusione.
Liberè & verè olim Priuernas ille in Senatu Romapo, in-
terrogatus, Qualem ab ijs pacem exspectarent? Si bonam Lib. viii.
dederint, inquit, & fidam, & perpetuam: si malam, haud di-
turnam.

Veriloquium est: Ibi pacem esse fidam, ubi voluntarij pacati ibidem
sint, neque eo loco ubi seruitutem esse velint, fidem sperandam esse.

Esto

Esto Pax igitur Mitis, sed in eos qui ex animo cam vo-
lunt. Nam siqui subdole aut insidiosè agunt, hos tales ad Infida tem-
Veget. xi. 11. stringe. Frequentius enim conventionum pacis que simulatio cre-
cuntur.

ibidem.
Polybij hinc dogma aurcum: nunc est idem aperte manifestum ut tuus. An malum
recte, sed recte ratione videlicet mea deponit, & qd' mihi deputatum tuus ap-
pebit, nō t' aliquid invenio nisi inq' deinde, & ceteris rationibus, & quibus, & ante
cognoscit, & qd' atque rati' & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & quibus, & ante
rati' & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, &
ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, &
ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & ceteris rationibus, & ceteris rationibus:
Opportet eos qui rebus præstant, nibil magis curare, quam vt ne eos
lasciat quo animo sunt qui aut bella sinunt, aut amicitias consti-
tuunt, quando temporibus cedentes, & quando reueras animis fru-
ti pacem inueniunt. Ut illos quidem, tanquam subfessores & infida-
tores temporum, obseruent ac caueant, ita si fidem habent, tan-
quam vere subdat, aut amici, quidquid euenerit, imperent at-
que precipiant.

Hominibus suasi haec tenus, nunc ad te, o æternum Nu- Oratio pro
pax,
men, qui non Deus es dissensionis, sed Pax:

Paul. ad
Corinth. cap. xiv.
Ierem. cap. xvi.
file.
Breves, sed calidas preces conuento. O mucro Domini, quo-
aque non requieceris? Ingredere in paginam tuam, refrigerare, &

Ex eadem cap. xxix.
Cogita super nos cogitationes pacis, & non afflictionis, vt des-

I. L I P S I
P O L I T I C O R V U M
S I V E
C I V I L I S D O C T R I N A E
L I B R I S E X T I
C A P U T E R.

Ad finem bellum ventum. & eius miseria breviter oculis subiecta.

EN I M Extero bello imposui: utinam Ci-
uilibus malis! quæ nostra per tot annos videt.
Linius
Purpura

Quid sit Ci-
vile bellum.
Colorem mi-
jorum.
Nam hoc Ordo me trahit, & definio Ci-
uile bellum, A R M A S V B D I T O R V M
P R I N C I P E M . M O T A , A V T I N T E R S E S E . Q u o n i h i l
miserius, n i h i l fœdus, & quod meritò mate ipsum dixerim
calamitatum.

Homerus verè scripsit,

Hom. 22.
Iliad. 2.
Iliad. 2.
Aspernos, οὐδέ με, οὐδέ τοι οὐδέ θα,
Οστρόληπτος ἔχειν υποβούντος:
Ille nefarius & sine gente tribuque mibi esto,
Qui Civile cupit serum & exscrucit bellum.

Cuius mentem explicit & diffudit magis Tullius: Nec primatos socris, nec publicas leges, nec libertatis iura cara habere posse. test, quem discordie, quem cedes ciuium, quem bellum ciuale delectat, eumque ex numero hominum ejusdem, ex finibus humanae naturae exterritandum puto.

In secessu.
Et re ipsa quid scelerum ab eo absit: que re humana supererat, aut divina impolluta sunt?

Castræ.

Gen. 11. De-
lita.
Castra ex vnde parte contraria, & parentum liberorumque sacra-
menta diuersa.

1 Cor. 11. 13.
Videre parentes
Frontibus aduersis, fraternaque cominus arma:
Cognataisque acies.

Tacit. 1.
Hist. 11.
Hist. 11.
Quid cladum non ei inest? Proscriptiones innoxiorum ob-
diuitas, cruciatio virorum illibrium, vase virges fugā & cadibus,
ciuium miseriorum bona, quasi hostilis preda, venum aut dico data-

Tacit. 1.
Hist. 11.
Hist. 11.
Occidere palam, signacere non nisi fallendo licet.
Non etas, non dignitas, quemquam protegit, quo minus supra
cadibus, & cedes stupri miscantur.

Lucan. 1.
Nobilitas cum plebe perit, lateque vagazur
Enfis, & à nullo reuocatum est perire ferum.

Tacit. 1.
Hist. 11.
Iam minora illa flagitia adde. Fluxam per discordias mis-
tum fidem:

1. Hist. 11.
Corruptam Disciplinam, quam in pace inexorabilem, discor-
dia ciuium resoluunt, patatis virtrime corruptoribus, & perfida-
plana impunita:

1. Hist. 11.
Ideoque Pecuniam inter ciuiles discordias ferro validiorum.

Aus. 11. 11.
Cernimus trlices in omne sat nefasque auditas aut venales,
non sacro, non profano absentes:

1. Hist. 11.
Quique obnoxii ducibus, & prohibere non ausis.

1. Hist. 11.
Sciantque per turbas & raptus facilius eos ad ciuale bellum
impelli.

1. Hist. 11.
Ataque vniuersè verum: Ciuiibus bellis, plus militibus quam
Ducibus licet.

Lucan. 1.
Rbeni mibi Cesar in vndis
dux erat, hic focus. facinus quos inquinat, aquat.

Tacit. 1.
Hist. 11.
Quidq; quid nec apud rotatos & paganos usq; quam fides
aut amor? metu ac necessitate hic illuc mutantur:

Variis
modis.
c. 3
Faciles

Faciles occupantibus, & meliorum incuriosi.

Vitria
spissas

Ad summam, Omnia sunt in bellis ciuilibus misera, sed nihil
miserrimus quam ipsa victoria.

II. His.

Cicero, II.

Epit. ad

Familiq.

Ita illa.

Que etiam si ad meliores venit, tamen eosq; fieriores im-
petuoresque reddit: ut tamen natura tales non sint, necessitate ef-
fici cogantur.

Nec pote-
tia, nec
imperium.

Duces enim accendendo ciuilis bello acres, temperanda vittoria Taxis, II.
impare.

Ibidem.

Bellorumq; ciuilium bi semper exitus, ut non ea solùm siant quae
velit vittor, verum etiam ut ius mos gerendus sit, quibus adiutori
bus parta est vittoria.

Cicero, XII.

Epit. ad

Familiq.

Ita illa.

Plura sunt in detestationem huius pestis: quæ nimis no-
ta nobis, omitto.

CAPUT II.

Decauissi ciuilium bellorum. Ee facte duplices, Longinque &
Propinquæ. Prius de prioribus dictum.

Caro bie-
re, carne
belum.

ILVC transfo, ut de Caussis eius distinctè differam, &
de Fine. Quid eni; opus de Modo gerendi? par illæ aut
idem, qui in Extero. Et alioquin, non tam de Gerendo co-
cigitandum sapienti Principi, quām cauedo. Et caput,
hic pes rei. & initia profectio ac feminina. Ciuilium motuum
refringenda sunt: aut vbi accensa, nulla Prudentia te ha-
bebit indemnum. Necessariò aut interitus consequetur, aut
mutatio rerum. Igitur de Caussis bñasq; & intē dixeram:
& in herbâ, si possum, opprimam pestilentem hanc frugem.

Caussi Re-
missas

Caussi Civilis bellii duplices: Remotæ, & Propinquæ.
Dico illas, Quæ PRIMAE VERAEQUE CAUSSAS SVNT,
SED MINVS ADHAERENT EFFE CTVI, AVT APPA-

Caussi Pro-
pinq;

Illas, Quæ ORTAE AB ILLIS, EVENTVI
CONIVNGVN TVR, ET PALAM SE OSTE NDVNT. Prio-

Ratum ei se-
di ratione gi-
gante coles
datur,

Sapientes intuerunt: Vulgi oculi versi ad istas. Sunt in-
ter Remotas duas, Fatum & Luxus. Fatum in primis: quia
ab euen-

LIBER VI.

207

ab euentibus omnis ævi certum, Deum velut sollemitter
magna imperia perdere per hanc viam.

Lxxviii.

In se magna ruunt. Letis huic numina rebus
Crescendi posse modum.

Ad Cat.

Licet de omni republicâ præfigias, quod Crispus de suâ:
Ego sic exsilio, quoniam orta omnia intereunt, quâ tempeslate
viri Romane fatum excidit aduentus, cives cum ciuib; manus tue
conservatos. ita defessos & exsangues regi aut nationi præda futu-
ros. Alter, non orbis tertiarum, neque ciuitate gentes congregatae,
mouere aut contundere queant hoc imperium.

Plot. III.

At Luxus etiam causa altera. Que enim alia res ciuiles fu-
res peperit, quâm nimia felicitas?

Lxxviii
in quoque
en genere

Idid.

Opes atque Dinitus affixæ seculi mores, mersamque vittus
suis quasi sentia, rem publican peffundacere.

Ibidem.

Magnifica apparatus coniuviorum, & sumptuosa largitio,
nône ad opulentia paritur a max Egaliatam?

Tacit. II.

Cum felicit rapacissimo cuique ac perditissimo, non agri aut fuc-
nus, sed solainfrustra vittorum manebunt. Ab illis imp-
erio alienus:

Idid.

Hi tales, misere ciuitat, & priuata vulnera, reipublica malis ab his
operire statuerunt.

Vell. II.

Quippe ita seres habet, ut publica ruina quisque malit, quâ-
sud proteri; & idem passurus, minùs confici.

Lucan. II.

Sunt igitur isti gradus:
Non auro tecili' se modis, mensaque priores:
A spernata famæ.

Ibidem.

Hinc vixura vorax, audiomque in tempora fænus,
Et concusa fides, & multis vido bellum.

Sten. Con-
fidentia

Atque ha duæ Remotæ illæ causæ sunt. quod in eas re-
medium: in alteram nullum. Frustrâ cum Fato pugnes, in illam, in qua
est diuino decreto. Ita Fato placuit nullius rei eodem semper loco
flare fortunam.

Nihil

Nihil mutationis periculo exceptum: non terra, non celum, non idem Ep. totus hic rerum omnium contextus. Quamvis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem, sed illum ex hoc cursu dies ali- quis ducet.

Certis eunt cuncta temporibus, nasci debent crescere: exflingui. In-

At in Luxum (si tempore prouides) firmum auxilium
habes à nostrâ Censurâ.

C A P V T I I I.

*De causis Propinquis belli Civilis. Ex tres. Factio prima est: eius
perniciies in omni statu. ¶ sinine dissidia vñquam vñsiz*

Hæc cigitur sunt, ut poëta ait,
 publica belli
Semina, quæ populæ semper mœstre potentes.
Lucus. 1.
venio ad Propinquas cautias: quæ tres occurunt, Factio, Se-
ditio, Tyrannus. Factio nomen, PAVCVRM AVT
PLRVMS INTER SE COITIONEM, ET CVM ALIIS
DISSENSVM. Cui origo sapè à priuatis, aut publicis fa-
miliarum Odijs: sibi p̄tus ab Ambitione, dum quisque præ-
tate vult, aliumque detrahere: & hinc fini conspirant. *Nemo Sen. Epis.*
enim eorum qui in rep. verfantur, quos vincat; sed à quibus vin-
catur, absicit.

Habet hoc vitium omnis. Ambitio. Non respicit.

Trudunt igitur se, vt fluctus fluctum. atque inde con-
tentio, odia, bellum. *Factiones* subre, eruntque pluribus populis
magis exitio, quam bella externa, quam famae moribus, que quia alia
in Deum iras, velut ultima publicorum malorum, vertunt.

*Nam quod quidam hodie male callidi eas etiam appro-
bant, & negant Principi quidquam aduersus subditos viuis;* Tacitus
quam si in commune non consulent. Attic.

Improb. Heu quam errant! Cum enim duplex, ut in definitione ostendi, Factio sit, Paucorum aut plurium: perniciosa utraque, & haec quidem palam, qua viribus freta statim ad ma-

Liu. xxxiv. nus & arma tendit: & plerumque pars que domestico certamine inferior est, externo potius se applicat, quam cui cedat.

Sed nec prior illa minùs exitibilis, quæ inter Paucos & Folio pro
sum usus
potentes. Nam paullatim, ut Philosopherus quoque adnotar,
ai *τοις γραμμασιν σδεικησαντας ταυτας μεταγενεταις ειναι των οντων;* Nobilium
factiones trahunt ad se & in partes varias sunt etiam populares.

Imò argius hi placantur. neque alius solet esse discordiarum exitus inter claros & potentes viros, nisi aut vniuersus interitus, aut victoris dominatus & regnum.

Quomodo igitur viles? nam hæc exemplis herè atq; ho-
die etiam sumus edo. illud quidem fateor: haud ab re eccl;,
leuiter inter se dissidente finitima opida aut prouincias: sed
leuiter, & hoc vno bono, ne in te conspirent. Cato in familiâ
suâ id spectauit: qui dñs me sicut hunc uidebat, ut de po-
sitione, parvitate, & ceteris, utriusque & libenitatis tempore contentiuncu-
lae aliquas aut diffensionem inter se suos callide forebat, sufficiat han-
bēti numismatique concordiam eorum metuereque.

Sen. Epist.
XCVII. Nec malè h̄c illud applicauerim: *Societas nostra lapidum*
fornicationi simillima est, qua casura nisi inuicem obstante, hoc ipso
continetur.

Talens igitur, aliquem diffusum, & soluta inter accolas odia. Et hinc finis
item rite
Fortasse tolerem: at nunquam veras illas, praesertim inter 164
Nobiles, factiones. Imo nesciunt neque possunt, quod sicut, aut Factiones le-
principes Philosophos, & ceteri per rurorum prouincias. Quod dicitur: Nobis
mundi contentiones & partes, etiam legibus opriet probhibere conari.

Dio 111. Neque insignia vlla, aut discrimina Nomium Vellium
que pergittere: saluberrime olim à Mæcentone monitum,
ad Augustum. Kállinos, inquit, τοις τις ξενοποντας
συγδιάλογοις παραπέμψας ἐκπονεῖ, καὶ μετεπιτίθεται ταῦτα, πε-
ρὶ τῶν τις δικαιοθεωτῶν, ἵνα ποιησιν ποιεῖται: Optimum verū
immunitias omnes & ambitus certantia proflus exponere, atque
ad eis non Nomina noua, aut aliud quid, ex quo oriri dicta possint,
in his permittere.

10

Argue

Esferma. Atque haec talia in semiue comprimenda. καὶ ἀγράνθινον διατίθεσθαι.
τῷ τοιούτῳ διάβολος, καὶ ἔχειν τὰ τέλη ὑγμάνων τῷ δικαιώματι σαρκί. **Poim. cap.**
Iniciant ipsis cauenda sunt, & dissipanda magistratum aut potestum contentiones.

Parua enim s̄ep̄ scintilla neglecta magnum excitauit incendium.

*Venandi et
-tio* Et semper ab hoc genere summum periculum est, si cœtus, & concilia, & secretas consultationes esse sinas.

C A P V T . I V .

Causa altera è Propinquus, Seditio. eius Origo, Progressus, Remedia, distinctè explicata.

IAM Seditio etiam causa Civilis belli. quam definio, MVL-
TITUDINIS IN PRINCIPEM AVT MAGISTRATE,
TUS, SVBITVM ET VIOLENTVM MOTVM. De cuius
Origine, Progressu, Remedij vultere & ordine dicam. Ori-
go ei a causa varijs. Saepè ab oppresione aut metu. cum im-
minentium periculorum remedium, sive a pericula arbitriati.

Annot. Conseruantur arma. Aristoteles causum hanc distret-
te tetigit: *Δια δὲ φόβον, οὐκτίποτεν δικαιοντα, θέλειν v. Polit.
μὴ δέ τις έργον, καὶ οὐδὲ πονητικάντια, περιθύμως θέλειν αὐτά.*
*Sic ut Ob metum seditiones mouent, tam hi qui scire iniuriam, me-
suientes perant, quam i; qui in se exsuffiant, praevenire volentes
prīus quam in infaturat.*

Ab Indulgentiā etiam, & rebus laxis. quomodo Appius apud Liuium dixit, non miseris, sed licentiā, tantum concitum Liuus 12 turbarum: & lasciare magis plebem, quam seuire.

angustia, Sæpè etiam ab Inopìa, & rebus artis. Semper enim in ciuitate quibus opes nullæ sunt, bonis inuident, vetera odere, noua extunt, odio suarum rerum mutari omnia student.

Denique sapissimè à Ducibus, cùm Tribuni quidam ex-agitant & signiferi turbarum. Nam *multitudo omnis*, sicut ma-re, per se immobilis est: Lustus
xxviii. 12

Æoli

*Æoli isti excitant : & causa atque origo omnis furoris penes
auctores est, reliqui contagione insanunt.*

*Quos Amoris
impellet*
Quos operat est, utribi describam. Sunt in ea classe pri-
mum, Ambitiosi aliquot homines, qui priuatum degeneres, in
publicum exitiosi, nibil spesi nisi per discordias habent.

*Quique honores quo^r quietā republicā desperant, perturbata
consequi se posse arbitrantur.*

Secundò, Obérati & re familiari perditâ. quibus scilicet affi-
Ques es ad-
q̄a fides in pace, & rebus turbatis alacres, & per incerta tutissimi.
dūm;

*Quibus quies in seditionibus, in pace turbæ sunt:
Iles ére qui à tumultu en tumultu bellum ex bello serunt.*

Tertio etiam Vani quidam & ventosi, qui non tam premiis
periculorum, quam ip sis periculis leti, pro pretiis & olin partis, no-
ua, ambigua, ancipitia malunt.

Hæc origo est, hæ causæ & flabella: at Progrediuntur. Progressus & annales. Hi tales variâ arte imperitos animos impellunt.

Ibidem. Primò clām, & nocturnis colloquiis, aut flexo in vesperam die,
dilapsis melioribus, deterrimum quemque convegantēs.

^{1. Histor.} Illic inferunt querelas, & ambiguos de Principe sermones, que
que dia verbamente vulgi.

i. Annal. Mox etiam, promptis iam & aliis seditionis ministris,

*iv. Histor. Agunt audaciūs: & palām libertas ac ſpecioſa nomina prete-
xuntur:*

xvi. Ann. Sed quām falsō? Nam ut imperium euertant, Libertatem
praeferunt, si cuiterint, ipsū aggrederentur.

^{iv.} Histor. Nec quisquam alienum seruitum, & dominationem jibi, concupiuit, ut non eadem ista vocabula usurparet.

Adstrepit tamen his vulgus.

zumens: d z Mox

d 2 Mox

214 CIVILIS DOCTR.
dū pādōrā : Lupum autem auribus non teneri : at populum &
ciuitatem auribus maximē eoperet ducere.

Ambigū
proposita
descende.
Offer blanda, imò ambigū promitte, quid refert? Facilē
mix irita facies, que per seditionem exprefserint.

Sed in de
clamore
hilaritate
honestate
Capit. fālē
proposita.
Ego bonum hunc dolum toto oſtio admitto. Falle, falle
potius, quam cæde. Quod si quid hīc macula; elui id velim
clementia & lenitate. Ad te redicuntur ne faci. *Omnium cul-
pa fuit, paucorum sit pena.*

Abundē sat: si nefarie ſeditiōis auctores ſanguine luant, Linus
quod admiferunt.

Imò ſi vnuſ alterve, maximē prompti, ſubvertantur.

— Quidquid multeſ peccatur, multum eſt.

Unde orta culpa p̄ficiat pena confiſat:

Et ſcito ad multitudinem, caſigationem ſatiſ effe.

Sed nec in conſciōis inquire. Bonā ſide ſecuri omnes ſint;
& Tiberij exemplo, quanquam multi ſuſtentaffe opib; iuuiſſe Tacitus
conſiliis dicentur, haud queres.

CAPUT V.

De Tyrannide. quid ea ſit, & eius ingenium? mala ſubieſta oculū:
que ſtamque, tollenda ea an toleranda?

TERTIA inter Ciuitis bellī cauſas, Tyrannis. Quid
ca eſt? VIOLENTVM VNIVS IMPERIVM,
PRAETER MORES ET LEGES. Aio violentum, quia
vniq; aſſide-
ra: ad hoc aſylum.

Quod ciuitibus tenere te inuitis ſcias,
Strictus tuetur enīſ.

Praeteralīa, hoc inter Regem Tyrannumque diſcriſi-
mēt: quod alter arma habet, quibus in monumentum pacis viſitari, al- Sen. 1. De
tert. vt magno timore magna odia comprefcat.

Aio

LIBER VI. 215
Aio etiam, Praeter mores aut leges. Nam apud Tyrannos sine legib;
Ius eſt in armis, opprime leges timor.

Auferre, trucidare, rapere, falsoſ nominib; Imperium, atque
vbiſ ſolitudinem fecerint, Pācem appellant.

Speci tamen aliquā legum, euertunt leges: & habet huic ſinib;
rei Delatores, quod genu bonum publico exitio repertum, nec
penis vñquam ſatiſ coſcitur, per premia eliciunt.

Ibidem. Atque vt quis diſtriſtior accuſator, apud eos vñlē ſacrosanctus amar deſ-
et: leues ignobiles, penis adſiſcuntur.

Salut. Itaque ſub ijs quam quiſque peſſimē fecit, tam maximē tutus eſt. Tunc ma-
iſi. Iai. Catil. Tyrannis enim boni quam mali ſuſſectiores ſunt, ſemperque
aliena virtus formidolosa eſt.

Tacitus Agri. Inde ſinistra erga eminentes interpreta, nec minus periculum
ex magnā famā, quam ex malo. Tunc de-
dati, boni,
aut illibati.

i. Hift. Nobilitas, opes, omiſi gestisque honores, pro crimine: & ob vir-
tutes certiſſimum exiſtum.

In Agri. Imò etiam ob Doctrinam. Nam pellunt Sapientie professo- Eius de-
res, & omnes bonas artes in exſilium agunt.

Ibid. Quid ita? nequid vi ſequam honesti oculis occurrat.

Plinius Paneg. Ipsi enim viriſſimi, inimicis virtutis artes, non odio magis,
quam reverentia elegant.

Tacit. Agri. Quin metu apud posteros infamie, ſeu iūt in ipſa Scripta: ſcripta auer-
& monumenta clarissimorum ingeniorum in foro ac comitio exiuntur. ſuau.

Ibidem. At non etiam illo igne abolent vocem populi, & conſcientiam Profrā ab-
generi humani.

v. Annal. Mili ſecondiam eorum irridere libet, qui preſenti potentia ſreti,
credunt exſtingui poſſe etiam ſequentis eui memoriam.

Ibidem. Nam contrā, purius ingenii gloriſit auctoſitas, neque aliud ex- Duci maior
terni reges, aut qui eadē ſenitudo roſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque ſenitudo
illius gloriam peperere.

Hæc

*Ostensio
nōmī* Hæc facta Tyrannorum: qui Fructus acerbi. Sunt enim in omnium odio: & malos Principes detestantur, etiam qui malos faciunt.

*Omnis vi-
ciosus mē-
tum.* In assiduo Mctu: & ad omnes suspicione panidi.

Ideò adimut per inquisitiones loquendi audiendi, commercium. In Agric.

Nec linguas solūm, sed omnium manus obseruant, & eo quo-
que tempore quo non captantur, peti se indicant, nullumque mo-
mentum immuno à metu habent.

Sors ista Tyranni
Conuenit: innideant clariſ, forteſque trucident,
Muniti gladiis viuant, septiſque venient,
Anticipes habeant arcas, trepidiſque minentur.

*Conficiā
nā primā* Adde cruciatus & tormenta interna. Nam si Tyranno-
rum mentes reclūatur, posseſt affici lanitatis & illius, quando-
ut corpora cverberibus, ita faciūt libidine, malis consolatia ani-
mus dulacretur.

Et

Quād vellent numquam sceptris fulſiſſe ſuperbiſ!

Adde facinorū atque flagitia ſua iſpis quoque in ſuppliciū
cortentur.

*Inſertio
nāmī* Denique quis exitus? deſcio, aut cades. Nam reges con-
ſenſunt, liberisque ac nepotibus tradunt regna: Tyrannorum ex-
ſocribat ac breuis potestas eſt.

Thales interrogat, nō d'omnes clūtrādān̄? I'egyptiā ſp̄g, ꝑ.
pavor: Quid difficile vidijſſet: Tyrannum, inquit, ſenem,

Nec poēta noſter vanus:
Ad generum Cereris, ſine eade & vulnere, pauci
Defendunt reges, & ſiccā morte tyrami.

De Renuo. Immanem bellum hanc vides, ſed quod in eam reme-
diūm duplex: Auferre, aut Ferre. Illud, cretioris ſpiritus eſt;
qui videtur moriendum potius, quād vultus afficiendus tyrami.

Cicerō r.
De officiis.

Nec

Villorū qd-
dam vīlēt-
rēm.

Tacit. r.
Hilbor.

Flut. in
Bruo.

Tacit. r.
Hilbor.

Seneca
Oedip.

Tacit. r.
Hilbor.

Vicelio
sana mala
Adeo enim ista & ab alio, & quomodo sterilitatem aut nimios
imbris, & cetera natura mala; si luxum & auaritiam dominan-
tium tolerare debemus.

Nam subli-
mum est
pax.
Indigna, digna habenda sunt, rex que facit.

Quid calciras? Principi summum rerum iudicium dix dede-
runt, subditis obsequiis gloria reliqua eis?

Nihil gam exasperat feruorem vulneris; quam ferendi impa-
tientia.

In ipsis agrestibus feris, artifissima vincula, si se excitent, impi-
muntur, si quietant, relaxantur.

Sed & in teipso vide, nequa durioris imperij culpa. Nam
vt verè magnus illi regum dixit: Regum ducumque clementia
non in ipso modo, sed in illorum qui parent, ingenio sita est.

Obsequio ml. agunt imperia.

Interrogatus quispiam, quid ita Sparta florere? quâne reges
resti imperare scirent? Imd, inquit, quis ciusc parere.

Cosmopolita
reputatio
O benè & tu tibi sume. Nam sapè retractas, & consumta-
ciâ atque mani iactatione famam fatumq̄ prouocas.

Rit pietatis
natura libe-
ritas.
Plenam meramque libertatem spiras. neficiis, quomodo v. His
peffissimis Principibus fine modo dominationem; ita quamvis optimis
modum libertatis placere:

Et necessariò consumaciu inferiorum, lenitatem imperantis de-
minui.

Motus (ob-
dura:
Ponchos animos: & compescit ardorem, peritus obsequi, eru. In Agis
ditusque virtutia honestis misere.

Ne contumaciam cum pernicie, quam obsequium cum securita-
te malis.

Assidue cogita: quanto libertate discordi servientibus sis rit-
ibus, vnum effici seruante.

Qui prius et
genuit ac
admirata.
Mali sapè Principes, fateor & dolco: sed calumniando
peiores.

peiores etiam facimus. Ita ingenium vulgo. audent passim
& gaudent

Statius
Theb.
— humili lessi veneno
Summa, nec impotis unquam certuice volenti
Ferre duces.

Theod. i. Atque, vt ille ait, τὸν παρὰ δὲ βασιὸν τοῦ ὑπάνθους: Presens impe-
rium subditis semper graue.

Tacit. iv.
Histor.
nec hæ continua, & interuentu meliorum pensantur.

xii. Ann.
Concludo igitur, Ferendam regum ingenia, neque vñi crebras
mutationes.

CAPUT VI.

Questiuncula per occasionem inserta, An misericordia bellis Civilibus
vñ bonus? utrumque ea agitata; & cum clementia aliquo per-
sonarum definita.

Hæc initia & hæc Causæ sunt belli Civilis. Modus
Gerendis sequebatur: sed iustè negauit de eo me dictu-
rum. illud saltē hoc loco lubet querere, Qui gerat se in bel-
lo Civili vir bonus? quiescat, an abeat in partes? Quietè Ra-
tio & Exempla suadere videntur. Ratio: quia arma civilia ne-
que parvi, neque haberi possunt, per bonas artes.

Tacit. x.
Sallust. Iu-
gur.
His ciuibus armis, ait Sallustius, dicta alia, sed certacū vtrum
bonum publicum simulantes, profud quisque poterit certant.

His ciuibus armis, ait Sallustius, dicta alia, sed certacū vtrum
que de dominatione est.

Cicerone
in Epist.
ad Att. v.
Quid ergo viro bono, & quieto, & bono cuius magis conuenit,
quam obsequi à ciuibus controversiis?

Addo, quod scutia quædam & feritas annexa his bellis: Quæ conditæ
à quâ sanè immensùm abhorret vir bonus. Cicero hoc ad
Epist. iv. spectu clamat: Melioris medius studius cuius & roris puto, quo-
uis supplicio affici, quam illi crudelitati non solum praefesse, verum-
etiam interessere.

*Ex quinque
guaribus
turrit.*

Iam Exempla si queruntur, illuvia fute. Aliunt gloriari id. Ad Pa.
solitum & Hortensium, quod numquam Cuius bello interfuerit. mil. vi. ep.
xvi.

A fini etiam Pollio's factum ac dictum memorabile. Nam ro- Vel. II.
gante Cesare, ut secum ad bellum proficeretur Atticorum: Ego, in-
quit, si crimen vestro me subtraham, & ero prada vitoris.

*Civis, De-
bet esse
honestus &
boni, non
malitiosi
& qui
quoniam.*

Eplura reperies. Tamen altrius fecus, Ratio pariter & Ex-
empla. Ratio hæc. Vbi dissidium, cur vir bonus se iungat se
à suis? id est vi his armatis, scipie bonos viros, aut eos quicum- Cicero, ad
quis dientur boni, sequatur.

*Et Solon lego
ut sit.*

Sapiens ille Solon lego etiam Medios istos quietolique
submouit. In casu, inquit, ciuitas discordia, qui non alterius Agathias
parte se adunixerit, sed solitarius separatusque à communis malo
ciuitatis fecerit, si domo, patria, forsanque omnius careto, ex- Cicero, ad
xii. cap.
ad Atticus, cap.
xii.

ful extorris que esto.

*Perrini, non
negligere.*

Quid Romulus ille Cato, virtutum vina imago,
Certius sapientis exemplar, quam Hercules aut Vllices,

*Baldus:
Baldus:
Hijus &
alios in
terris val-
uerunt:*

Nonne non comitem solum Ciuitibus armis se præbuit,
sed ducem: confortat. Ergo & vir bonus idem facit. & quem- Cicero, ad
cunque fors tulerit eum, subiicit potius cum iis qui dientur esse epifti.
boni, quam videatur à bonis diffentire.

*Baldus:
Baldus:
Hijus &
alios in
terris val-
uerunt:*

Conflictum sententiarum vides: nos quid volumus? pa- Cicero, in
tem. Veramque sententiam probam efe dicimus, sed cum
discrimine quodam personarum. Clarus quispiam aut il- Cicero, in
lustris est: veritas in republica, atque in ea excellentius se gerere Cicero, pro
studuit?

*Sed mali-
bus:*

Posterior ei sententia tenenda: & faciendum quod pecudes Id. ad Att.
que disperge, si generis sequuntur greci.

*Sed mali-
bus:*

Quis color aut ratio, cùm tranquillis rebus ad clauim
federis, ut deserta abiciat sequumur, turbatis? non potes. Huic
generi hominum, scimus dignitati esse feriendum, recipub. con- Id. pro
fendendum, offici rationem in omni via esse ducentam.

*Sed mali-
bus:*

Misce te & iunge: sed cum hac lege, ut apparcat Sapien- Cicero, in
sem ep. vii.

*Item Ad
Fam. IV.
Ep. vii.*

tem & bonum ciuem initia bellis ciuitis inuitum suscipere, extrema
non libenter persequi.

Consilia tua si ad pacem confers, si in ipso aestu bellii, ita Minori classi
ac vitoriam moderaris: id virum, & ciuem! At parte altera, & quicunque:
*Item pro
Sextio.*

later aliquis? & eft ex eo genere qui missas fecerint bonores,
ne rem publicam attingunt?

Hic, me iudice, nec Civile quidem bellum attingat. Cur
nunc se det in turbidum illud mare, qui tranquillum non
tentavit? Ille vero neque tutius, neque honestius reperit quid-
quam, quam ab omni contentione abesse.

*Cef. in lit.
Ad Att. x.
ep. vii.*

Celius ad Eligit cense aliquod opidum vacuum à bello, dum hoc decer-
Cic. lib. X.
ad Atticus.

nuntur:

*Cicer. Ad
Att. vii.
ep. xxv.*

Sed cum eā item lege, ut ne propensor ad turpem causam affecta-
men à bonis
fuerat.

Animo saltem quis patriam non inuerit? Cape exemplum
ab ipsa Modeftia & Prudentia prole, Tito Attico. qui ita exemplum
in rep. eft versatne, ut semper optimatum partium & eft, & ex-
istimatetur: neque tamen se Ciuitibus fluctibus committeret, quid
eos non magis in sua potestate existimat at eſe, qui ſe huius dediſſent,
quam qui maritimiſi tactarentur.

*Cic. in lit.
Suetonius
Tul. cap.
lxv.*

Vir optime filue, & probande magno illi Cæſari: qui de- Cæſarius
munitante Pompeio, pro hostiis, se habituunt qui recipub. defuſi- deponit, Pro-
feu: i ipsi medios & neutrīs partis, ſuorum ſibi numero ſatu- prius in-
tendit.
ros pronunciavit.

*Cic. in lit.
ad Att. x.
ep. vii.*

Hoc nostrum arbitrium eft in re litigiosa, in quo facile in-
tellego, pugnandi cupidis hominibus me non satisfaciere.

*Item pro
Maccia.*

Sed idem illi vitam meam cogitent: ſciantque consilia no- Cæſarius
stra pacis & ſope ſocia, non belli atque armorum eſe.

CAPV T VII.

De finiendo Ciuii bello. & Operis mei finis.

SED serio iam exfulto. & vt nautae
— quando ex alto procul

Terram confiunt,

Ex animo latantur: si ego, qui terram non aspicio, sed tan-
go. Breue fatem spatiū intret, de Ciuii bello Finiendo:
quod tñā nec mutatā velificatione occurram. Finitur Ci-
uili discordia duplicit, Pachione aut Viator. Illam eli-
go, & omnino inclius Sapienti id potius existimn, quām armis
& ferro rem in discrimen adducere.

Plaut. Me.
nach.

Cicer. Pa-
lip. v.

Mibi omnis pax cum ciuibus bello Ciuii utilior videtur.

Etiam temporaria & parūm firma. Nōnne diuilius animi
interē coalefcit?... Erant, qui exacta hic omnia volunt &
*ad liquidum perducta. Ac tē simul & verē Curtius: Nec sal-*Liber.**
lebat Antipatrum difentire ab animis gratulantium virtutis, sed bel-
lum finire cupienti opus erat decipi.

Idem Pla-
lip. II.

Liber. vi.

Rex prudens sēpē morum magis quām bellum metuet.

Liber. viii.

Tamen plerisque placere video Fini di modum alterum:
qui veram volunt & sine exceptione Viatoriam.

Thore. II.
cap. 113.

Quæ splendida sepius, quām salutaris: nisi magnā quā-
dam prudentiā moderaris. Nam ex viotoriā cū multa mala,
tum certè tyrannū exsistit.

Cicer. ad
Antic. vi.
ep. vi.

Tu caue, & callidum Micianum hīc audi: Initia bellorū ci-
uitium Fortune permittenda, Viotoriam consilii & ratione perfici.

Tacit. III.
Hibon.

Illa adhibe, & in primis semini motuum tolle. Capita
specie honoris aut munericis ablega, vt nouacipientibus aufera. — Tela. ana.
tur dux & auctor.

Tacit. III.
Hibon.

*Ipsos milites remoue, quos s̄pargi per prouincias, & Exter-*III. His.**
no bello illigari, pars consilii pacis que sit.

v. Hibon.

Sēpē bellum externum firmam concordiam peperit.

Sed

LIBER VI.

223

Sed ante omnia Clementie vestigijs tu adhære. neque
*Cai. *Liber. viii.**
audies importunitas genera hominum, qui tot miserorum ciuium
sanguine satiari nequeruntur.

*Itali. *de legiōnē**
*Initi. *de legiōnē**
*Scilicet ut ipsi trahant, rapiant, & tanquam urbe captiā, libi-*de legiōnē**
dine ac licentiā sed pro legibus vivantur.

Cicer. ad
Brut. epist. v.
Non, non: Brutus tibi doctor melior. cuius sa' uberi-
*mum effatum, Acrius prohibita esse bella Ciuii, quām insupe-*confidens**
rātō iracundiam exercendam.

Idem pro
*Marcell. *de legiōnē**
Indica à plerisque ignoratione potius, & falso atque inani metu,
quām cupiditate aut crudelitate ciuii bellum esse suceptum.

Sallust. ad
*Cai. *de legiōnē**
Ita res tuas augebis, ita famam, & efficies ut nec iniurici qui-
dem queri qualquam audent, nisi de magistris domine tua.

Senecc. I.
*De Clem. *de legiōnē**
*Nullum ornamentum Principis! assiglio dignius pulchriusque est. *Primi regi-**
quām illa corona OB CIVES SERVATOS.
clamor.

Sallust. ad
*Cai. *de legiōnē**
SED ego haec tenus, ô Princeps, que mibi utilissima facta CONCILI-
*VIJ. *de legiōnē**
vis sunt, queque tibi usui fore credidi, quām paucissimis po-
tuis, perscripi:

Nunc voto fxiendum volumen est.

Tacit. IV.
*Annal. *de legiōnē**
*Et socios, ciues, ac Deum ipsum precor. hunc, ut tibi ad finem *Etsi Pim-**
ripe vixit, quietam & INTELLEGENTEM HUMANI
DIVINI QUE IVRIS MENTEM duit: illos, ut quando-
cumque conceffiri, CVM LAVDE ET BONIS RECOR-
DATIONIBVS, facta atque sanam nominis tui profequantur.

ANNVE O REX REGVM.

I V S T I L I P S I
AD LIBROS
P O L I T I C O R V M
N O T A E,
E T
D E V N A R E L I G I O N E
L I B E R.

Aucta omnia & innouata.

A N T V E R P I A E,
E X O F F I C I N A P L A N T I N I A N A,
A p u d I o a n n e M o r e t u m .

M. D. X C I X.

Cum Priviliegij Cefareo & Regio.

REVERENDO ET AMPLISSIMO³

P R A E S V L I
I O H A N N I S A R A C E N O
A B B A T I V E D A S T I N O ,
E T A C O N S I L I I S
S T A T Y S B E L G I C E

NO TAS quas vides, & adiunctum *D*e
vñā religione librum, aut̄a h̄c varie
aut̄ innouata, tibi datum dicatumq;
imus, Amplissime Praesul: atque int̄
mo meo voto, vñā nōn agius aliquid
aut̄ speciosius munus! Certē merebaris, & impensē
ego volebam, sed quid est? aliud p̄re manu nunc
non erat, & differre diutius professionem huius æris
alieni, pudor meus & ingenuus animus recusabant.
Tu ille es, cuius beneficia à quadriennio iam in me
summa, qui aduenientem in amicitiam tuam admis-
isti, aut̄ potiū aduocasti; fontem benignitatis tuæ
vñtrō referasti, & verè fontem: ita largiter & peren-
niter in me fluxit. Nec in me tantum publica & te-
stata beneficia tua sunt in omnes, quibus commen-
datio aut̄ insigne aliquod est Religionis, Virtutis,
aut̄ Doctrinae. Enim sacerdotea sacra si intuerar, quis magis
ea defendit, ornauit, ampliavit? Aræ & templa vetera
instaurata, aut̄ noua instituta, tui operis sunt, tui,
religiosorum cactus correcti, aucti, propagati; & uno
verbo, omnes pietatis verae, id est antiquæ, mylta aut̄
culto-

cultores, te habent decus, subsidium, portum. Quid
aliæ virtutes? simile. & cùm nullā in re minus ratio
constare tibi videatur quām in donando, mirā pru-
dentiā domésticā tuā aut parcimoniam fit, vt superfit
semper quod dones. Nec ista in gratiā aut gloriam.
Deo foli & vībus humanis imputas: & fructum
beneficij vīnum censes, fecisse. Ut stellæ in cælo lu-
cent, hoc tantūm vt luceant: sic tu naturā & incli-
natione beneficus, sine aliā affectatione aut aspecto.
O rūm mirumque virum! & in litteris magis hoc
lubet diffundere, id est, in re nostrā. Quis earum titu-
lum in Belgicā sibi inscripsit, & te Patronum non
assumpsit? ratus: cùm etiam eos quī colorem & spe-
ciem earum habent, iuvēs. De Nicolao Quinto,
egregio inter Pontifices, fama tenuit, cùm sermo ali-
quando esset, de Mūsicis litteratisque viris, & dice-
ret quispiam, Poëtas aliquot bonos Romæ esse. Non
credo, illum subiecisse: cur enim ad me non veniant,
quietiam mala pateo? Magni, sed & candidi animi
vox, quā significabat, non compotes solum optimarum
artium, sed & candidatos à se diligi: & in iis
demerendis munerandisque decipi se, eis non de-
ceptum. Excitabat scilicet ita alios: & ad rem ma-
gis inuitabat, cùm & spem viderent honorari. Simi-
le in te est: & quisquis nomen hoc litterarum ha-
bet, velamenta & infulas, vt sic dicam, præfert, qui-
bus apud te exoret. Ah vīnam in hac & aliā vir-
tute tibi similes, qui gradu similes! quorum aliqui
(plerique nolo dicere) in illâ altitudine, nil nisi alti
sunt: & vt cupressi, cetera steriles, præter speciem
nihil

nihil habent.. At verò in te laudanda etiam alia.
hoc imprimis, quōd curas tuas à singulis ad publica
etiam profers: & patriam consiliis & prudentiā op-
portunè iuuas. En tenebras & confusione temporo-
rum; tempestatem in mari, in terra; bella pro ieli-
gione, pro imperio; dissidia cum veris hostibus, cum
ciuibus; & omnia sic turbata aut desperata, vt pars
consilij censeatur, consiliis non se miscere. Sed tu is
obuiam, & in quiete aut subductione aliorum, ma-
num ad clauim porrigitis: porrigitis dico, sed advo-
catus. Ille, ille Rex post hominum memoriam Optimus
Maximus, bona tua vidit, cùm te coram vidit:
illam dignitatem corporis, eloquium oris, animi
prudentiam: & statim in favore illud consilium,
quod rerum statuque vocant, adscivit. Quām iu-
dicio hoc fecerit, iudicia omnium consentiunt, qui
te mirantur, vt Numam aliquem aut Lycurgum,
sacris humanisque rebus, pacis bellisque artibus, mi-
xtum & idoneum: & in duplice munere, feliciter &
industriæ omnia, sic ut in uno alius, obeunt. Magis
his virtutibus PRÆSVL, & alius, quas fileo: quia
iamnunc grauari te sentio hos sermones, in quos
nec me dedissem, nisi quia publice interest, aliquod
virtutibus præmiū, aut præconium faltem effe: &
ne iis sit tantūm ex conscientiā merces. Tu meum
animū, quod præcipue volebam, vides. tuum
nunc & postea, etiam tunc, credo, cùm auulsus ab
hoc corpore in eternis illis locis erit. Quælo vt ita
censeas, & eius obnoxij addictiōne testes, ac velut
obfides, hos libellos capias: si per se haud magni
a 3 pre-

pretij, operi tamen adnexos, cui predium aliquod Fama adhuc esse voluit, & spero volet. Quod autem non perfeci vno tenore & protelo totum opus, non mea culpa aut ignavia est: sed valetudo interpellavit, tum & occupatiunculae, quae nimis sape distrahunt aut diuellunt. Fielias, si ille volet, qui super nos vult & potest: qui te AMPLISSIME PRÆSVI, Religioni, Patriæ, nobis diu seruet. Louanij, postridie Natalem Dominicum. &c. IO. xcv.

S V E T O N I U S I N A V G V S T O
C A P . LXXXIX.

IN euoluendis viriusque lingua auctoribus, nibil aquæ sectabatur, quam Praecepta & Exempla, publicè vel priuatis salubria: eaq; ad verbum excerpta, vel ad domesticos, vel ad prouinciarum exercitumq; rectores, vel ad urbis magistratus plerunque mittebā: prout quisque monitione indigeret.

I V S T I L I P S I

A D I . L I B .

P O L I T I C O R V M
N O T A E .

POLITICORVM LIBR. I. Ita inscripti, nec per deitatem, ne per am. Nam est propriæ Principatu anima, & cito hanc in fructu mihi [opus] tamen & librorum prior pars velut communis exordio ad quamque Rempubl. est: & postea praecipta ad omnem Ciuitatem utam.

Sue Ciuitatis doctrine.] Recet ha lucet veritas: et Politicen istam Ciuitatem Apuleius reddit, de Philosophia: & Seneca Ciuitatem eam partem dicit.

I N C A P T V I.
Praloquium.

Veterum monitis, iudicio & verbis.] Ita fecimus. Laudes & ligna ab pag. 11.
alii accipi: addicere tamen exprimere & forma, tota nostra. Archibellus pag. 12.
ego sum, sed materiam varii undique conduxi. Nec aranturam fave pag. 13.
in isto melior, quia ex se sua dignior: nec nostris vilior, quia ex alienis
liberamus, ut apes.

Duo Rectores, Prudentiam & Virtutem.] Sive duo etiam fuleras pag. 14.
sive quibus laudabilis & firma Respublica nulla unquam fuit, nulla erit. pag. 15.
Testigunt etramque alii: sed si neminem difiniret ant plene praecipuus id
amplexus fuerit, libera magis vox erit quam superba.

I N C A P . II.
De Deo.

RECTVS deo sensus, in deum cultus.] Ita pietatem definimus. pag. 16.
& hac duo sanci præcipia sunt mutuæ sue partes, Nostre supremum illud numen, & Venerari. pag. 17.
Laetitiae: Omnis sapientia hominis in hoc pag. 18.
cultum. pag. 19. Idem: Sapientia præcedit, Religio sequitur: quia prius est
Deum scire, consequens colere.

Ita appello Summum illud.] Heu miserium! adiutori cognoscere pag. 20.
Summi illius remoto sumus, vi ignoramus & nomen. Ipse increpat: Cor
querit nomen meum, quod est Mirabile: Et Damascenus: roborans
qua donis mætris regi aversus est: Comprehendi omnino diuum illud non poset, neque nominari. pag. 21. Etsi nos tamen nomina ab antiquis habemus, pag. 22. quod mireremur, pleraq; gentes quadrilatera. Sed cum eadem Da- pag. 23.
masceno sentio, nullum nomen aptius Deo irtibus, robi orbe. Causa. pag. 24.

faciūscimū, deorum metum iniiciūdūtū. *Et multi uidēnū dī-
cō, non hanc togā tam iūtū aliū mūlēbū, sed itam illam adūmādū &
militare, q̄e, tādē Cartūs ait, aliquoū impotē, faua, mirabilis,
vbi vā religiōne capta est, melius varius quam diuicis fūt pāet.
Itaque oīrātū hāc p̄e uīrī p̄e Cīsī, p̄e Vī. Ille Sīpa, q̄a lūem
in Capitōlio confubat: *Q̄oīrōtū, quā cīserūnū circūmcaebāt: C. Ma-
riū, q̄y Syānū quādam fatidīam, Ārībānū: P. Syāla, q̄y in prā-
lin p̄fērē & olītū solūtū Sīpū Apollīna, & exemplā plāra. Sed
dālī Carolī VII. Galōrūm regū exūmīcūtū rē acīlī a valde reparant
hōc commentū. Virgūnūlī fūt lōhānū Lohāzīngū, tā dōne in flītū.
an hūm nū alīq̄a p̄fērē sūburātū? q̄a plāmā at Regēm entī & mirā
constātītū afferat dīniutū [mīlēm p̄fērē] a Galīa Anglā. Rēvelatū
ad cōfūlūm: *uā, dīfā, dīfā. Regi admittōrū vīsū, & prāderētū.
Eis a-
nō operā- & dūlī (nām arā gērēt, & vīrū p̄fāt). Ārīlānū
at a obſtōnū literātū, & p̄tērātū alla fūtērētū gēfā. Ad-
tērātūmātū nū aſſūlūtū vātīcīnū fētē, cū Johānā capītā Anglā &
Plātāmānū dūlī, cūn evālūtū & brādētū.***

Religentem oportet esse, religiosum nefas. ¶ mens prout huic ver-
su, religione cum modo abeant, ut omnia bona; quia talis esse definit,
est absit. Nam religio sum p[ro]ficiat in vita, & cum copia quadam
immodica, et Misericordia, vincatur. Si autem alius modus hic *excedens*,
certe Principi: ita omniis quis in Reg. vestarum. Niceronius *Gregorii* lib. 11.
habet in se: t[em]p[er]e non proprie[n]tate, non u[er]o uirtute nostra. *Sic* Sto[icism]os, *op[er]ari*
et *ap[er]tus* noscere iste *ap[er]tus* est propositus. *Op[er]ari* dicitur ut illa *tristitia* *pro[le]ptica* *no-*
men *tristia* *h[ab]itu*, *ut* *ap[er]tus* *nostris* *modis* *postulatis*, *ad* *nos* *ad* *re[st]ra[n]ctio[n]em* *re-*
stituta *h[ab]itu*. *Nam* *in* *u[er]o* *de* *Contemplatione* *mentem* *deficit*, *huius* *tali* *montes* & *speluncas* *conuenient* *at* *qui* *vna*
cum *vittute* *ciuitatis* *etiam* *mores* *coninxunt*, & *notitiam* *fibi* *parvitate*
varium, *ille* *verò* *populum* *ad* *optima* & *saluberrima* *ducere*
idoneus *est*.

Optimus animus, pulcherrimus cultus.] *Breniter hoc ipsum & acutae Latitantes: Religiosissimum est cultus, imitari. Etiam Hormes Lih. v. 16. ad. fabri.* *Ἄρτεμις οὐ τὸν μία ἐστι, πολλὰ καὶ νομοί: Vincus (cerre
precipitus) dei cultus est, non esse malum. Poësem hic quadam appositi*

& verè: sed Megarensis ille Sapiens mihi inclamat, me p' te' t'w' h'z' c' b' d' g'
Moyen illum Ægyptium.] Historiola, quam appesi, amæna & ho-
die vtilis est. Tu, si tubet, ab auctore eam pete.

IN CAP. IV.

De Fato,

Et vocem Fata sequuntur. **J**ac mente veteres Fata voluntur **VIII. 16.**
Toni praefit esse cum filio & tabulis, ad inscribenda cisa dicta. Latine tamen, ioue
Pacatum: An vtili maestatis tuae participe Deo feruntur affilicte Fata. **VIII. 17.**
cum tabulis: sic tibi aliis visu diuinam subfuerit, quod diximus feri-**VIII. 18.**
bar ac fugerat? **E**t Alcianus Capella Parcas, feribus luto appellat,
quod eius decretum in circas tabulas referant. **Ouidius** affectus:

Nullis consiliis vel auxiliis vitamus.] Ammianus: Nulla vis hu-
mana vel virtus meruisse vñquam potuit, vt quod præscriptit fatalis
ordo, non fiat.

Heu fatus super certas minores! Ita Iupiter ipse adest aliis
potest. Me quoque fatum regunt.
Et Apollo Pythius and Heraclitus: Tunc ne peregrinari moxem ad d'vum sit, qd'
προνόμων εστι; Decretum fortè nec deo quidem est effugere,
impia sententiā dicam, an filia? Cur enim nomen sitculum à Fato nimis
quam certant. Et non p'cum D'num sicut Fata esse dicimus, magis Nomini
contradicimus. Quia aliquid cum deo et dicimus. Nam que hic comparatio pra-
dicta est inde, qd' si amigabim ludeamus per sententiam isti, an ipsa super illam, ut illam
Sel'muta, sanguinuit, Fata an Dei petiit? Ab his sententiis: *stato cum nobis.*
Set et Nisi
le & hoc satis. Ordinem fati aeterna series regit, cuius haec prima lex
statim. Quid
et stare decreto.

12 NOTE
ταῖς φύσεις μετα, ἀνάθεστο τοι καὶ μάλα εἰς γάρ τον τὸν παρόντανον;
Nam vbi diuina Prudentia non committat confusis actiōnibusq[ue]
hominum, malūvis ex istis obvenerit, & cogitationib[us] valde aduersit.
Nam tunc neque vir confusus, confutus est; nec fortis, fortis, sed
etiam fagifera confusa confūcetur deſtinut, & generula max-
imā ac fortia facia turpe & infamē extum conqueſtuntur. *Luis
bretauer de Galloren adaeſta ad Vrōem:* Octeacū animos Fortuna,
vbi vim suam ingruentem frang non vult. *Sed & Demosthenes, cum
Athēnienſes ſuo casu confuso p[ro]ficiunt, e[st] sp[iritu] clavat, verere ſi pi-
etate, ut dicitur, d[omi]nae d[omi]nū: nequid diuīnum rebus ſe inferat & ad-*

Enseparat. Ut quod accedit, etiam meritò accidisse videatur.] *Lucani eadem*
mens. Hoc placet, ô superi, vobis cùm vertere cuncta
Prosternim, nolisque amittere. Lib. vii.

Propositum nostris erroribus addere critim?
Et reuera ordo casum & eventum, & etiam humana ratione non
altera cader debet nisi indicemus. Omnia [agentia] quia res omnes ita diriguntur
futilitate & fleti, & tamen in suis istis videamus. Quod ingerit ad peccatum in-
peccatum non, non, sed ad lapsum, id est, res & fortunas mutat; ab alto
decidit, ab initio atque & hec talia externa summa sunt ipsi consilii factum.
Saluacionem gradum non frustra. Et cum in dilectum suum, sine ipsis consilii factum.
Qui tamen uita
sunt, qui a lieto, qui a triste, qui a pietate, qui a honeste, in probato.

Tibi quis hic fructus? *Fruitum unum & praeiunum expedit, Patientia: Iste alterum nunc adipsa, Scientie, Vos qui in Regno aut Republic. Sen. Ca. In Toto q. s. scire: ferre & volvi omnia sursum, deorsum, & nullius rei codem ad Hoc latitudine ex semper loco stare fortuanum.*

Regatur fati mortale genus,
Nil abi quisquam spondere potest

Sen. Ca.
Hoc sit,
utq. tunc.

Firmus & stabile.
Atque *natura sit*, rebus cunctis *in se* quidam, velut orbis, *ve quem-*
admodum temporum vices, ita & motum vertantur: mo^r Imperio-
rum. Grati^r feruntur? pos^s ab Atri, pos^s hos Roman^s, pos^s hec Scythia: &
*qui scio an non brevia aliquig^s? Nam fata maligena perpetua-*ten, pa-**

— Sic omnia veri
Cerminus, atque alias afflumere pondera gentes,
Concidere has.

Start in fuitq[ue] Sycis sine Tureas iam video &flare. A multis annis
nihil eorum praecepti: prefecisti (veri utinam) p[ro]ficiunt casum. Et actualia, +
quibus rebus constitutus interres, confidere: & quantum humano ingenio
potest grande quo inclinat se fata, & tu ad illa. Nam m[er]it quid pagines?
Eadem vates.
Est enim in d[omi]no deo amissus opus agnitionis & portas, & ab eis non seruari possunt. Nisi
vix tunc amissis deponit, ne quis in eis d[omi]na misericordia regi aperiat, & amissis
tunc deponit, ne quis in eis d[omi]na misericordia regi aperiat, & amissis
facta honio dicat, quicunque cooperantem & committentem
non habent superem dexteram, histerram & mare & aetrem aduer-
Gri

fari, tangu quo fugituum aliquem Dei & infiniti violatore in efficaciter persequientia. *Ascontra* qdnam Fatum vergit, alia etiam omnia: & velut
ritiam illi mundi quanti agri aut insulae. *Casar* ad Principatum venire debet:
Societatem cum illi Pompeio cōs̄at, & calce subiecta iuxta eis. *Deinde*
poenitentia & frumenta, casum damocles an pro me p̄actat, turpiter & im-
perit in illis fugit, aleam de famis & uno p̄leto tactat felinante.
Romanus imperare fatus est. *Annibal* Cannum Romanos non patit: *Pha-*
lipus sedes finē efficiat cum illo sacerdoti, & nouū cum legato velut casu ca-
piatur: ceterum reges quisq; cant, & alijs p̄s alios vincant, fatali om-
nium ignauia. *Quid* de hodierno Europe fatus cogitare. *Sed* *Fatum*
quid tibū quid: *quid* omnibū se me inicuit? *Eccen* munc, *Pi-*
ntinym illum meum, quo neminem sc̄o, semē me fidelis amans, illi p̄lumbertur
exti column, & filii mei lacrim, afflītū. *Heb*, *ben*, *egregio* & *scribere*

I N C A P. V.

^{PAC. 29.} **P**O TEST contingere nocenti ut lateat, latendi fides non potest.]
in Hippol. **I**mitatus est & argute extulit minor Seneca;
Seclus aliquia tutum, nulla securum tulit.

J. N. C. A. P. 1

Esse, quam videri, probus malis.] *Machianellum ergo nemo an-*
dat, qui simulatum ne qua cum virtutem Principi induit, & scena
seruientem. O doema ad Principium perniciem pariter & subdilitorum!

Honestum ei vile est, cui corpus nimis carum est.] *Cato Censatus in hunc Cenatum Culrus magna cura tibi magna virtutis incuria.*

IN CAP VIII.

QVIS QVI IS in re Ciuli intellegens haberit volet, opus ei Expe- Pao. 13.
rientia. *Mulda & pulchra apud Philo/ophum in loco vide, quem*
bis ciuitati, tunc certum, intellegere ex aliiquid ex lectione vel andiu in rebus
Ciuitibus posse, atque etiam indicare, tangere aut tractare eas non posse, sine v/su. in aliis quod-

IN CAP. IX.

Eadem ad Ciuentum hanc partem vellimina. Non tamen omnia Historia, ne vere, sicut unum nonnullum terrae gigantum nec habet primitus, Prudentiam Cintulum. Quia illa figuratur, quae et res suas Notas habet: *Perspicuum, Explanacionem, Iudicium, id est una legitima Historia, & perfecta.* Ita. Nec enim illam ego unquam censera, ut curiose non aliquid defraudeam. Nota, VERA & SEPIUS. Ne res peremptiores, omnes pariter & ex parte narrari, nec quinque, quin nullius fere inclinat libetim animalium haec sunt enim, non vellet. Et & canoraria virtus: & quod non aperit, a planum ac pectus plerique audent, sed spectent virtutis. Nam similitudinem in Principiis aut scilicet formam, ruris aliquid non esse fide. Atque si fundimentum operi est: ergo & auctoritate. Aut in hac pectus & Dianysius. Propterea & rigo & exortus & Veritas, principium prudentias simul & apertient. Ut animatus celos stellas, reliquum corpus multo redire: sic fortior, si ab eis haec lumen. In falsa & errante, quomodo non sed farem & erretate, et rite fieri nunquam te diriges, aut in tua actione. Nota EXPLANATIO: et res velletur non fideliter tantum narrari, sed bonalitatem sua, exponere. Domine & amare, nescio quid in aliis sit, sed

non modo causas eiusentibus gerunt, sed ratio etiam causas non ostendunt. T. 2. 3. lib.
Magnas laus, & *Polybius* indicat, *Ita necessaria, ut si vobis non habeat* acutumque ex parte. *Tropaeumque, iurum, ianuamque ad eum ducit, ut* *lib. 111.*
Tunc *hunc* *adspicere*, *quod* *ad* *prae**dictum* *postea* *ad* *inventum* *est* *rebus*, *ad*
aliosque *causas* *autem*, *ad* *utrumque* *utrumque*, *magis* *ad* *inveniatur*. Ad His-
tuorumque *auctorum*, *Quare*, *Quomodo*, *Qui* *fons* *quidque* *est* *alium*, *et*
ex ratione *satius* *occedunt*, *quidque* *in* *ca* *reliqui* *id* *ludicrum* *magis*
quam *doctrina*. *At* *Nota* *tertia*, *IUDICIVM*, *ut* *discrem* *luminis*
ab *albitate*; *et* *hac* *probet*, *(sed breviter)*, *et* *quasi* *alud ageret*, *hac*
met, *quod* *principum munus* *Annalium* *reor*, *ne* *virtutes* *seculi*
et *veque* *prausi* *didiit* *fachique* *ex* *potestorie* *et* *infamia* *meruit* *fit*
subtilitas *par*? *Quo* *actiones* *vitam* *conformat* *et* *dirigunt*, *si* *ad*
casum *profecta* *derret*. *Nam* *prauis* *aliqua* *ut* *imperitus*, *frustra*
se *ebat*: *Si* *cum* *sanc* *irruerit* *maga*, *quam* *nolle* *nequa*, *quia* *va-*
statis *aparet*. *Hoc* *fuit* *tres* *litis* *Nos*, *qua* *in* *quamque* *Historia*
petrari, *Festivis* *hinc* *Nous*, *scimus* *proba* *boni*, *et* *hinc* *arripi*. *Scribere*

ed visne etia ad specimen distincte scriptores aliquod tales tibi ingeramus
faciamus

*factam: et si in hoc iudicio, iudicium meum ipse in iudicio mitto. Distinguam Indicium R̄-
per Tempora & Gentes. Inter Gracos veteres duo sunt mirificè mibi probi, non probi.*

THVCYDIDES; qui res nec multæ nec magnæ nisi scriptæ, sed vñ Thycydeis
palmarum fortæ præcepit omnibus quæ multæ & magnæ. Elevatione tota
grævi & brevi, deni sensim, fuisse indicat: occultè vñque in frustis,
actiones vitamq; dirigenz, orationibus & excursionib; pæcè dantur. Quem
quod sapientia legas, plus austeras: & numquam tam tam dimittas te sine siti.
Alter ad eum sibi

POLYBIUS, qui multa & praelata libri X. compoedit, sed pars de regia
plerique, aut tam patet, aut manifesta ad nos videntur, cum fratre Querci ha-
bitate induit & praedicit Thucydides bimaculatus, cor & pluma filosatior,
qui excedit, abrumpt, diffundit, & sene non tam narrat, quam ex profeso
dicit. Sed recta & salutaria obiectio tuis montis: & quae hoc meum a Prin-
cipiis communemaduimus, quid a duxi in eum inquisivitatem non vnu, sed
jeni fu se sperit & reuelat ipse. Nam Thucydides sive actor & ob-
jector, sive auctor, Principe matu, nunc Principi aptus.

Inter Grecos medios PLV T A R C H V S est, qui non Hispaliorum propriè deplamans, sed particulas Hisp[an]ia scripta & abegit, illiusrum virorum vissas. Sed dignus tamen, si quis alius, Princeps fr[ater]is, qui c[on]sum misericordie format, & diffusa ex aequali quadam scribendis via ad Virtutem ubique & Prudentiam doct[us], sed ad illam magis: &, nisi falor, melior emunuo quam auctor doct[us].

XENOPHONTE M prætereo^t abit. Sed landatissimum ille Cyrus eius
non habet hic locum, quem magis ad exemplum pati vult, quam ad fidem scriptum.
In reliqua Historia Graeca inquam, aut Persicâ; sunt fuisse
ille, & siu, erit in circumscriptione scriptor: e quo tamen huius magis Prus-
tianum habet Ciuolum quām ut vīlā tan propinet. Sententias quidē
dogmatarō misit. Sed iuduit nos hic ergo viā alia. cum Thucydidem
adū latenter, & in suā manū ut appeteret (d' candidam, & ab omni
ambulatione vacuum mentem) primū pīc pīculū & diuagauit.

Iam inter infimos quoque Graecos duo sunt, quae non contineat. Prior est de Nomis, NICETAS CHONIATES, qui res Graecanici impetravit scriptum, postea à Iohanne Commone Alexy F. ad urbem captam, sive ad Baldwinum Flan. ab anno 1204. dum. Ipsum adhuc unius notis, faterem, sed dignissimum vestitum; purum et rectum ingenium, si illud alio aera. Sicut eius operatio, per se & Home- rum sapientissima: at res & narratione, ad distinctam, composta, sine vanitate, fine, invenimus, breuiam quod facere sit, & fidem. Crebra ad eum cum opportuna monita: iudicata non libera, plam, sed una, ad summam legi vos Politici, oratim mili abquis pro indicatis habebit, certe debet.

*Alter est, NICEPHORVS GREGORAS, qui histeriam & De Grecis
filam narrationis tuis excepti, at non laudem. Scriptum enim ab urbe capia-
res, ad Andronici Palaeologi posteriori mortem: sed nequam partem capi-
gatione aut industria, & via placata transiit suis. Superfluit, autem ergo
iur: & restorationis propriam misericordie, indecorè, immo inope, Indicata tamen
eius*

etiam crebra, & plenamque recta: causis eventuum curiosi posita: pietas incubata, & multo opportune ad primam illam causam relegata, id est Deum. Sanè Prudentiam & fatum non alius scriptor afferat magis. Legendus cum hoc nomine, tum etiam illa quod pletat, eum Historia ab uno nostro non diffidat: sed litteris difensu illi, in Sacra reperies, hanc disimiles bocinum.

De Tacito.

LATINI sequuntur, quorum agmen CORNELIUS TACITVS
mibi ducat. Ante Linium inquinis. Non eloquentia, aut alia virtutibus: sed
tio quas nunc consideramus, Prudentia & Indicus nostra. Quis illa verius
narrat, aut brevius? quis narrando magis docet? In moribus quid est, quod
non tamcat in affectibus, quod non recusat? Attributis omnino scriptor, &
qui seruos ipsum agit, quod non agit. Nec enim Historia plam est, sed
velut horum & somniorum praectorum. Ut y gressuere ac pinguis, in
genio gemmas invenit, ne confusa est nosa formarum: scilicet pessima.
Sententias, seris narrationis nihil omnia ad leam. Sebost tamen quibusdam
et obiectus videtur. Ne vero nito, an ipsorum Nam autem arguitque
scriptoris fato: & tales esse debere, qui cum legent. Ideo Confidaria magis
Principium, quam ipsi commando: qui habeant hanc Sapientiam simili &
Prudentiam verum dicem.

De Sallust.

Alter esto C. SALLUSTIUS, omnino primus, si libros modo eius
habemus. Sed historiarum operis illud totum perire: & ex his pauculò,
admirari eum magis libet, quam anxius indicare. Ita video, Thucydidi si-
militimum esse: & ideo que de alio dixa, dixisse hic me puta.

De T. Livio.

Tertius est T. LIVIUS, magnitudine quidem & maiestate operis am-
bitus. Diffusus illi & placidus, in concionibus maxime differtur, & ta-
lum eminio quatenus Fabius scriptor. Praeterea ei obiecta ab Africis debet,
nisi fallor, sermonem quadam pregnatissimam, nec tam in verbis quam filo lo-
ris. Ne quoque supradictum cum aliis, ut frigida, immo & rauca, & ap-
cavida: deriusq; liberum tamen in exscriptis hanc culpam. Indicatio sen-
tentie, bonae est, & si non frequenter, quid rescripto loquitur, doctaque
copia est eventuum & exemplorum.

De Q. Curtio.

Sequuntur scriptores duo, velut precepit Principium, & assidue iam in ma-
nu sibi habendo. Q. CURTIUS: quoniam indice probus est legitimusque
Historicus, si quisqua fuit. Mirum ferme eius facultas, in narrationibus
lepos, astrictus idem, & presumes, subtilis, & clarus sine curâ & illa accu-
ratis. Verus in iudicis, argutio in sententiis, in orationibus supra quā
dixerim facundus. Quod si varium magis argumentum habuisset, fallor,
aut varia Prudentia eximium magis specimen praebebat. Sed Alexander,
quid nisi bella?

De C. Cesare.

C. CESARIS suis ipsi digestis: compositæ sunt, & pari modis ita ac
libertate. In libro sunt qua cœlum, & in eum tamen culpâ, nam malam di-
gnam & alienam manum acceptâ, satis misi liquet. Prudentiam non è
verba cum haeret, sed facta: & maximè Militarem Commentarij enim
sunt, & nihil pollicentur prater nudam simplicitatem narrationem.

Inter media atatu scriptores (prob dederim!) non est quicquid promedio est
Hilse.

Historico laudem, adeò latente imperio barbarest statim & squalor omnia
occuparunt: & si quis scripsit, erat ad vanam delapsi, fallo vera, aut ma-
tura vero, miscuerunt. AMMIANVS tandem MARCELLINVS de Annis
fidei & indicis sibi claris est, modo sibi.

LAMBERTVM etiam SCHAFNAVRGENSEM hanc planè Delens,
schoffesten-
gegen-
Tolitan.

Vix ne RODERICVM TOLETANVM, in Hispanicis. Vterque de Rola,
bonum, quantum posuit in istis annis.

At patrum & nostris eas videtur Historiae se commouisse. Scriptis eam De Comitis
ante annos paucis minus centum PHILIPPVS COMINAEVS, ita
laudabilis, ut nibil verius componeat eum cum quoniam antiquorum. In-
credibile est quām ille omnina videt, penetrat, arcana consiliorum eruat, &
subinde in literis nos alfabitaribus varijs, praecipue. & id diffite, Ptolomeo
quidam exemplo. Namq; amplerem Polypium aut talen aliquem nec
vidat: & hoc quoque laudem eius augeri, quod tantum pro illustris, litterarum om-
nium rudi, & eloquio verum pertinet, & naturam quidam inducit honestate. Ita nunc sicut, & linguarum aliquā cognitio nula vobis placet. At Prin-
ceps noster hunc legit, & Enchiridium COMINAEVS utilissimo. Dignus
Alexandri omnibus hic Philippus.

PAVLVM & MILIUM comitem hunc do, qui in Gallia & res quo- Dr Pauli
gue Gallicam scripti, est non Gallicus. Ludovicus XI. deinceps Italia abs-
tulit, & vindicavit sibi. Ille, ut recte dicam, pene eum inter nos, veram & De Pauli
veternam Historia viam videt, eam firmo pede calcavit. Genio scribendi
eius dictum, seruoq; prefatus, prefatus, subtilitatem & argutias inclivans, &
relinguens defensionem, aliquod in animo tricollorū. Sententias & dicta sape
miscerit, partis antiquis. Recens iparam (edulio) scriptator, severus iudex: nec
legi proferre ait, quia magis liber a scripto. Deducit autem est, quod minus ille
placeat, quia paci fieri qui capti hanc bona. In tanto tamen virtutibus utri-
be latebat, quod illam parum necrit, & prægit duidit, eam in manus
quidam membra. Hoc cum in omni serio & oratione pariter congruum sum
in Annalibus minime: quoniam est, ut ille ait, tarda quidam & incersi stru-
ctorum. Quia. Deinde, quod in exactis, alibi minus minus & caliginosus, id est que
subiectum aliis (sed rarenter) laxis & solitus. Etiamq; etiam neq; es
quid affectat in nominibus hominum, locorum, urbium innomendata, & in
vetere formam redigenda: (severidie, interdum rabe), sed, ut cogi-
do, semper indebet. Porrum Chatterius Galorum Cancellerius, Qua-
ndigarius mihi sit ille ipse Cancellerius, dicitur Praefectus iuriis & ubi-
que rex Tarragonensis, Caftulonenis, Dux Geldabenensis: qui nobis &
miseribus fuerint, Aragonum, Caffella, Geldria: Talis infinita sunt
audacter & ambitus innovata, & can frau de pariter a cruce collorū. In
biis, & paucis aliis, si regnare leuitur eam nubis fas: (audio dico) virum
areare, ne supra omnes hanc nouitiam, & ad prius lamen.

Sunt & anni nostri Historici duo, quae tangunt. FRANCISCUS GIVI- De Franci-
CIAK DINVS, prudens periusq; scriptor, & quia tales lectores suos fa- Giacominus.
c.

ci liber es & verax ab effectibus immuno, si tamen ab odio, quod retinere
nisi non (em)erat in Dcim Vrbani. Siquidem postea, ut illigere
potest, sed parum astrictus ad Vitam, deo propterea huic enim non erigitur. Quod
et insolu longior est. & Quod minime solum aequaliter narrat, per parum ex lege
aut dignitate Historie: quia, ut Ammannus ait, discutere per negotios
et cœlestibus affectu, non humilius ministrus indagare caufarium.
Sed ne oratione striae vegetabilis, aut castigata, aut ex parte, aut
solute vagantur. Denique, ut vero, inter nos fratres, summae et ipsi Eboraci
cum inter veteres, mediegerunt.

Lip XXXI

46 P. Lovin

* Heranno,
edente lo.
Leundla-
vicio.
De Pella

De PETRO BEMBO aliquid addam; illi utri dignitate & fama vir
quiam tametum Italius & in Veneta pars non auxit, lucti in nar-
ratur, vel frigeri in verba officiataculis habet materie aut tempore
separata digressa. Quare nos vixi in Tulliano etiam penitus; quia sic dict
non possum (quippe nona, vel in ignota) mitra verborum ambi comprehen-
dit. Ipsa tamen tota scripta & formulae composta, quas hic omnia Roma
et, & Republica ab illa stante. Sant in quibus tunc, sunt in quibus inde-
& cim tam curiozis & veroe fibo cauerit, reperitur, quae non dicam
Tullianis non poterit, sed Latinis.

*Hac iudicia nostra super praecipuis Historicis sunt. Nec enim omnes sanè
duoco, quidopue? Bonis ad usum & exemplum hac satis sunt, improbis
ad calumniam plus satis.*

IN CAP. X.

De Doctrinâ.

AD Prudentiam facit validem.] *Omnis omnino Doctrina ad Prudenterum facti, & animos interiorum illi cultus.* Tacitus enim auctor, & tradidit format. Aristoteles dicens solitum: ἡ μὲν πρότερος ἀπὸ τῶν περιέχουσαί εἰσιν λαρυγγὸς φωνῆς, ἡ δὲ δεύτερη τῶν μαζεμάτων: Απέκτι καὶ τούτη αεριλημαν accidit, οἷα δοκεῖ.

*Zadīrānīkām
dōmāt*

*Quia animūm ad accipiemād illam p̄parant.] Nam animus
ostē p̄ se fēcōs; mollescit p̄ doctrinā & si frangit, disiungit effectus
& omnes motus magis habentē in P̄tūlātē. I. latrūchus pulch̄e: Ooo ḥā d̄p̄
in C. m̄m̄ Com̄*

AP. I. LIB. POLIT.

1

Haurienda, sed ad usum.] Abst enim ut Princeps hic desiderat, aut ad seruandum in meditacione confundetur. Ut qui ignem a vicino petat, non illuc haret, ^{seruanda} ut una, sed ablatio eo domum focum suum accendit; sic capiendo à Doctrina igniculis illa Prudentia. Et ad usum actionem, Ciuitatem transferendis sunt.

Qui fructuosa, non qui multa seit, sapit.] Egregie in hac Ari-
piam. οὐ πολλαὶ μεταποίησι τὰς εἴδη τῶν πολλωνά, οὐτε
εἴδητες τηρεῖτε γενέας τῶν πολλωνά, οὐτε πολλά τοις
τούτοις αὐτοῖς οὐ πολλά, ἀλλά οὐ κράτος απόποικοτες, οὐτοὶ αὖτε αἱ:

quipiam te facit ubi multi sciuntur, dixit. Ut non iij qui plurimum
concedant & excentur, melius valens si quis modice: ita non qui
plurima, sed qui utrilibet legentur, doq[ue] studiorum & studio. Ergo
modus tenetus per eum Principi, nec immixtus Iuliano D[e]fensor [alios]
magis & multipliciter variante Imperator malo audiuit, tanquam Graecu-
lus littero, & Philophae minus datus. Sed nec Hispania extra cul-
pam affectata supra a modum doctrina. Peccatum pariter Michael D[omi]ni fa-
lise, B[ea]tissimi Imperator, qui, dacentie Michaelis P[re]dicatoris, non tam litteris je-
dictis, ut dignitatem rerum penes alios est, & surplice imperium debone-
flaretur. Ego san[ct]a Trajanis aliquem malum, deinde leuiter, sed vigilan-
tiam, et ipsius remonstratio[n]em ex littera diligenter

Tenuitque, quod est difficillimum, ex Sapientia modum.] *Pal. statu in
cha braga & adsonio. sicut quis igitur illa Principis apud modum? Ego
hunc sensi, ut neque nibil, neque omnia dicat. Nam locutione Undicemus et
mum valde damo, qui filius Carolum omnium bonorum aratum redimemus.
volvi. Ne esset, ut atebat, in confusione capiendis refractior, & tenacior
sui fensus. Et metheubar et pugnab apertius. Nam iam regna datur et
dicitur his fratres suos, ut arbitrio circunveniantur*

homines, & ex eis vestigia, quae sunt propter nos, & quae sunt magna subditorum indignatione & domino Coiberum causa, panem dicam, inquit, qui, cum Amalasuntha regia seruam filium suum Atalaricum liberaliter in istius docebit, curaret, & tui factu ad amorem venient, querentes regem suam, necredit ne decenter in istius. Nam si omnia littera longe a rebus & armis absente, & effamintur in animo, & ad timorem traducti, Dure haec omittuntur, & magistris exercent, fatis amplis doctoribus in-

fructus, maioriibus suis. *Farens Amata* unius deum, *curus* vestrum
per d^mnum. *Hecatula* & *Barbara* sunt aīg. omnino ferā in illustratione for-
mandi in primis illi, qui itanati sunt, ve bona malaque eorum ad tem-
p^m pertinente. *Qualis* ea ē se debet, alia fortia se fūsūs, hic & c.
compendio dicam. In *Liuio* legi, de *Seruio*, pstre rege: *Eridutum attributū*,
c. 2 quibus
^{in Libris de his}
^{in Libris de his}

Actis Princeps
Principis
Tunc gen-
tium.

Elegans
Civitatis
Graecie.

Litteras
fornicatae.

Et interius
Latinae.

Potius &
Hellenica.

Qui legendo
in Helveticis.

Physica non
genitudo.

Mores qui
te valit.

quibus ingenia ad magna fortuna cultum excitantur. Tales, neque
alii, in Principiis eorum. Credat triplices sunt esse: ad Splendorem, ad
Prudentiam, et ad Virtutem. Primi Genera Eloquentia est et Linguam
scientia. Opus sanctum istud, vel in legationibus audiendum, vel in consilis,
vel in publicis disputationibus. Infantibus est Principis surpresa, & debet ab eo
erit. Sed quae eloquentia cum decessit? Tacitus de Augo se praedit: Erat ei iustus, sed
prompta ac fluentia, & quae Principem deceret, eloquentia. Profes-
soribus est alia aliquae conuenientia, non morsa illa aut efficiata, & que aetem aut
stadium praefeat. Quidam Tiberiana sita de quod idem scriptor, Attenuat, bidentem.
callitacum quia verba spenderet, validum senibus, aut confutò am-
biguum. Nobis non difficit, immo in Principiis maturo iam aut & regni,
hanc ante ilam probem. Proficiunt & facilitant sermonis si adolescentes,
sicut etiam hoc liberata & examinata erat. Sed si interius ambigua
ant innotescit, hanc damnam quia scimus inter exploratores aut calidos, qui
legationis aut dilectionis accident. De Linguis cetero, non nisi ea dif-
fendas, quarum apud subditos aut vicinos crebriter videntur. Mitridates hic est
laetus erit, qui omnes suorum ditionem: super flumen est, & pompe magis,
quam vi. Romanos illos proceres, quia legio alias cultus à Latini & Gre-
cis: & sufficiunt, quia pars & communis seruit per terrarum orbeum.
Noster Latinus inter omnes dicit, etenim ex lector (si quis) in sermone
vitupbit, sed maxime ad eum. Quia Disciplina melior, non compre-
hensa hic erit, nec verisimiliter ut ilam aut in dulore, temporib; habent. Ad-
diderat est, & facile posset, si Praceptor ad indicio probu, quoniam cir-
cumducat per varia & superratiaca praecepta. Pauca haec, & lectio, in brevi
tempore, dum dabunt.

• Ad dictionem autem o' magis, quia etiam nunc quasi commune
vinculum est, quod Romanus inter se commerciis litterarum & sermonis
iungit. Scimus vero Principes in grandiori tanta estate, cum vobis videant,
et sumptuose, prout non neglectant malis in inventu. Sed pergo, Ad Pruden-
tiam palam faciunt Politica, & Historia, quia dixerat coram fontem.
Quod illa praecepta complexa sunt, hec praeferunt exempla: & prudenter ali-
quam melior, mens haurire semper ex istis. Hac precepta & petiuntur letitia
ac palestra Principum: fata etiam hic exercitari, incedibus ibi & alio-
no fructu. Sed in quaenam et orbem aut librum de Historiis sum dissimus:
de Politici, nemo misib; ante Antisbotem: cui Platonis Leges & Rem-
publicam, & Xenophontis Cyrum velim addit. In hac classe pono Mili-
tararia, cuiusmodi vetera & noua nostrar; legata. Inter veteres, Leo Imperator
boni est, in libro hunc res scripto, inter novas sunt multe & erant, ta-
dictio tamen eligendi. Ad hanc partem etiam addo, Physica, Geographica,
Astronomica, Geometrica. Omnia hoc in Prudentiam necesse est, non
dicit plenè certe, sed tamen libere. Physica primum, quam mentem atque illam (quod
idem in astrologia) & abundantem à vano metu aut admiratione rerum. Plat-
archus sapienter confidens, et notat in Pericle, quoniam auctoritate
habuisse Anaxagoram, à quo imbutus scientia rerum sublimis & ca-
lefactus, non solius alto fuit animo, sed & oratione credidit, longè à ple-
beia & futili loquentia. Nec verò, inquit, hunc solum fructum Periei
dedit Anaxagora, confutando, sed etiam omnium superfluatione li-
berauit, quæ terrorum ex rebus aetereis aut aetheris imprimit ignoran-
tibus

tibus earum cauiss, quem eximit naturalis disciplina, & pro terrifica
& vrente superfluatione tianquam inferit cum bonâ spe religioneum.
At Geographia quodvis novetur, ut vna protinca & membris suis regnū cognoscit.
Prorsus ad confita facit (deletationem omisit, que maxima & liberalis est)
ad confita, in quā, factis suis terrarum, & magnitudines, sicut interula
nobis, tum etiam portus atq; aditus, fluminis, maris, montes, denique prae-
pura opida & munitiones; & quidam aliud extinxit Deus in machina illi: 2
inferiore ostendit. Astronomica addat, ut tempora anni, & tempore, aliosque
stares, novetur aut praefigatur: dies noctes, alibi duerit, communiter cursus
sidarum, & alias auctiūda (fed & vni ad opportunitates agrestionum terrā
aut mari. Polysius hic diffundit, & Principi am. Duci bono commendat, in
libro seu ix. Idem & Geometrica, ac reuera ad casta locanda, opida conuicta
magnienda, propaganda, frumenta, tormenta dirigenda, atq; hinc se par-
tem nomen negavit, & Principi baculum tangendam ut possit studiar. 2. Missa ha-
bitum ha-
Nam multum opera & studiū, in ista poenitentiam, hanc dicunt: nec habenda
problo vel A Forum reges quod/dam, vel Calle Alphonso. Octonum, qui
tots in Mathematicis ad Astrologiam, calum potius colubre quam terram.
At quod handmagnum citam reges eos fuisse, res & facta clamant. Cœbat
Principes non subtilitatis, & insinceritas nimis cum capti: non sicut mis-
tis. Ans. quod Nervos obcluimus a granu corpora Tactus: Neto pueribus
statim annis viuidum animum in alijs detinor, celare, & pingere, can-
tus, aut regimur equorum exerceere. Hac indigna magno Principi: cui
federat summi potest debet,

Virgili. Ans.
Annot.

Tu regere imperio populos. Romane memento:

Et ad hunc finem atque artus, alia artum dirigere ac referre. Archite-
tonica tamen non abscit, vise & decorum dignissimum escribit: atq; vta, et adiutoria
nā videntur nostrā, non ad Palatia Aut Arces solū, sed ad opidata frumenta
quod veteres fadiscent. At vero tertius generis artes, Ad virtutem, vta Principi
Principem probum merito, in genio modicum, consonant adserit sum me-
tus, aqua, sicutiam est, publice expedit: & hoc talia per doctrinam etiam
informat. Ethica facient, & quam verè ac proprie Philosphia licet. Alius
citat. A griseipan non auditemus Neronū matrem, que filium, aut Suet. Alius
citat. A Philosphia arcuit, monens imperato contraria esse. O fe-
minam alia quoque improbad: quid sicut imperatio contraria! Itaque
ex libidinis imperium volat gerere, diuina & humana iura ferre: quod
tunc illi eximi fecit. At qui bene, p. illi, feliciter imperare, in instrumentum
& adiumentum ei Philosphia est, sed habita etiam cum modo. Apisitum
in hac parte Plutarchus est, cuius omnia scripta cum prudentia & virtute
int. in serit: et Seneca libello aliquip addere, valde si è meo voto. Ifsum famulatu
Syrachism etiam commando, de quo versibus Basilius Imperator ad filii: Spudila
c. libris eius ciuius & regias virtutes colligit atque haurit. Libri autem
facies tractari in seruo. Et voli, etiam cum non die, dico. Quia enim nec it
caput in virtutibus Pietatem esse: petat & suo fonte, & in omni parte so-
lernis misceatur. Hoc principia in Institutio: sunt: à quā molieres illas
aries Muicen & Pollini ferme aut certe non exigo. Themistocles dictum
Principi conuenit: qui cum rideatur ab iis, qui scirent & gavari mox nra
taliū artium videntur, At ego, inquit, lyram aut platearium tractare
c. 3 ntelicio,

nescio, urbem quam paruum acceperim, claram & magnam reddere, id scio. Nec diffisa ab his iudicio Petropoli Macco cuius Alexander cum feuis aliquando & suauiter cecinisse: Non te puderit, tam bene carnare: Et addit Platarchus: Satis enim est, si vel audire varet regi canere, tesalios, & Mulis abunde honorem habet, si in huiusmodi artibus exerceentes sic spectent. Hoc si Graeci admodum magno Romani, & orbis Cornelius Nervos: Scimus Muicen nostris moribus abesse a persona Princeps, faltare etiam in virtus ponit. Arg. hac si recto, quid de fabellis ad corruptas factis? In quo numero Amadeus est, ingeniose negotiorum proles, peitentes libet, si vnuquam facti, & status blandi infect aut & interficiuntur. Fugit Princeps & Autlici, qui vera & ferocius in clausula manu plurimum has profutura a fida & interdum non profutura a verbo de Commodo Imperatoris Lampridius: Sed tot dicit plinianum magistrum nihil ei profuerint. Tantum valer aut ingenii vis, aut eorum qui in aquila institutores habentur. Nota, canentium ab aulicis corruptioribus in ipsa Aula, & militiis seruum ac probum adianiores Principes admittendum.

I V S T I L I P S I

A D II. LIB.

P O L I T I C O R V U M

N O T A E.

I N C A P. II.

De prefantia Principatus.

PAG. 193.
Respon-
saria.

RE GNUM res inter deos hominesque pulcherrima. Id est bellissimum in locutio Eugor: Ita ut in oculis regnatur pars, & ratiō būtis ad alios, & ratiō ad alios, & ratiō ad alios, & ratiō ad alios, & ratiō ad alios. Omnes factantur, Regnum, inter diuinam humanaq. bona, maximum augustinum & summo studio appetendum est. Atque ego si me funderem in screendo undandam, Principest uelut, benignus auctoritate, & ingenioem fraterat: sed male te hec ab aliis petere, qui in Politice (tribunali) habent has Disserentia nulas velut pro proprio capo. Miliu alta mens est, & tamen quasquid ad rem dicte petet, (femina eius in Texu nostro talia se habet. Quod scio me (semel mox) alibi feruisse.

Mox illud
mox illud
mox illud

I N C A P. III.

De Feminarum imperio.

PAG. 194.
Respon-
saria in
potestis.

P RIMO si fons confutatio aliquot gentes. Pleraque gentes in Christiano orbe, excepto Gallie regnum. Sed & veteres Asia, India, Europa, &c. & rebus Arriani: Neoplatonico in Aula, & in aula Septemvirorum, & in yuanae apud Alex-

219

A D II. LIB. P O L I T.

23

XII. ardor: Recepit solitumque in Afia, iaminde à Semirami, etiam feminas imperium in viros exercere.

I N C A P. IV.

De Electione & Successione.

M IN ORE discribente sumi Principem, quām queri. I. Abiit pag. 42. Cornelis a hisc tenetis illud frēnes Imperatiū in resimilis: aīd Almanum. Apud Mi- on. Cetera pars in auctoritate Cetera, majora dī in parta tūr. Quod nec ab Principi- patione. I. Cetera pars in auctoritate Cetera, majora dī in parta tūr. Quod nec ab Principi- patione.

I N C A P. V.

De Initio & Mutatione in deterius.

S IVE etiam Regni ipsius natura hoc fert. Potui addere causam pag. 42. Tertium, Fallum de regnato opinione. Nam quod Gallie ultimū exēctū, Ante impri- pag. 42. quis omnium iudicio dignus imperio, nisi imperasset: id multo aliud, quod bonū īfē, adepto dīg. imperio ostendunt in fei mōres. Necesse est & Pittace dictum: Apud apud sūspicū: Imperium vitium ostendit.

Diuturnitate in superbiam mutant. I. Arg. scilicet tam magna regna, tam scilicet fortis, atq. ita ipse Tiberius post tantam rerum experientiam, vi dominations consulvis est, att. metu scitior.

Imperium iis artibus facilissime retinetur. I. Clārē & pulchrē pro hac sententia Polybius, cūm queritur Hispaniam & Carthaginem pulchri- asse: Nam soylat, alter censibant quām imperia debere, alter fer- uari: nec imbibuntur, osc optimē retinere dominia, qui in idem in- fluitus perferunt, quibus aīt initio fuit adepti. At verò illud clarum testatumq. exemplis est, quod homines felicitate adequantur be- nignitate in alio, & bona de se opinione. idem, cūm adepti que vo- luerant, ad iniurias & impotentiam in imperiis delabuntur, fit me- tristis. & vna cūm imperantium mutatione, ipsi subditū fe & af- fectus mutant.

I N C A P. VI.

De fine Principis.

V TE ea opibus firma, copiis locuples. I. Populus ab his extensis pag. 42. Principatus bonum maxime metitur. Itaque leges sine ritu in Mexicana Historia (libenter, & incunde ritus noui illius orbis confidere) in exercitacione & exercitu. & in armis in hec ver- bi: Iustitiam fe administratur, nullum est libidinis oppresurum, bello forte futurum. Effectum in Sol cursum splendorēq. fauim tenebit, nubes pluerent, nūc current & terra producent omne genus friguum. Quia pūtrēta, et pūtrēta dei propria, tamen & apud suis regibus exp. Elizab. De Borgondiis, Amisano: Apud hos rex appellatur generali nomine Hendinos, & ritu veteri potestate de- polita remouetur si sub eo fortunata banebit belli, vel legatum co- piām negauerit terra, quemadmodum solent Egypti calus eiusmodi adū-

Exercitacione
& exercitu.

In armis

In armis

adsignare rectoribus. Et quid fatuitatem accusem? vetus haec opinio, immo sapientissimo Homero predita: & sub bono rege vult omnia extrema etiam bona. Sic enim Ulysses ad suam Penelopam:

— οὐτοὶ τοι μέν περιπλανῶντες οὐδὲν θέλουσι.
Οὐτοὶ δέ τις οὐθενὸς μηδέ μάντει, τούτοις
Ανθράκων ἐπολλόμενοι οὐδὲ μάντει αἰώνας,
Εἰδούσαις τούτοις φόρον τελεῖν μίανδρον.
Πλευρὰς κρίνεται, βρεφοῖς τελεῖν καρφόν
Τηνὸν δέ γε μάντεις ηὔδασσα τελεῖν περιπλανῶντες
Εἰς οὐρανὸν ἀρπάζοντες τοῦτον αὐτὸν —
— tua latum confundit Olympum;
Sicut percebris regis, qui nimium currit,
In multisq; probis; virtus iura æqua minifrat,
Ipsa illi tulli nigracis, prompta atq; benigna,
Ferrugines legesque & ponis arbor ornata est,
Prouenient pecudes, & puppediat mare pices
Ob rebus imperium, populi fors tota hæc est.

*Rippl. Pria-
cepsema.* Nec remp. tuam esse, sed te recip.] *Hadrianus Imperator* in con-
cione saepē dixit, Ita se rempub. gesturum, vt seiret populi rem esse,
non propriam. *Vix aurea, & res multo magis, cūm proclatur.*

IN CAP. VIII.

De Regno Virtute firmando.

L L. et recipit status optabitis. Partem hic magis Polybiana sententia, ut
quadruplicem expressit. Atque digna ad scribere, quod est omnia ab aliis
intra partem solitaria, sed etiam a scriptoribus cuiusdam hanc habeat, non tam
dum laudes autem regum eis nos tenet, aut tam in eis, sed, quod in aliis auctoribus,
tacit ut sit, non in eis, sed in aliis, quod auctoribus istis auctoribus auctoribus, non tam
hunc sed eis tunc auctoribus, qui per se sunt auctoribus, non tam auctoribus, non tam
tunc auctoribus.

IN CAP. LX.

De Imitatione & aspectu cinuum in Principem

De iustitiâ necessariâ regnis.

CERT, filibet.] *In ille Augusta dictam est primitum fum ad suorum initiantur.* & addidit amplius: *An necis te Imperator est & leges date, non acciperet? Sicut, ut Vetus sit, magnitudinem tunc per peccandi metuuntur, quidquid liberet pro hinc actus. Ammianus ab urbris, sed hoc ipsam dixit: Nulla vacat quae prauitatum apud eos, qui quot vident, maximas putant esse virces. Ab hac fonte Perarium indicum illa responso Cambys, rogante in una lex permettere nuptias cum fore: illi negarunt tamquam inuenient, sed quantum aliam quâ licet Perarium regi facere quidquid licet. *Aquit turpa & perniciosa illa Anaxarachia adulatio, quia cum Alexander lamenteraretur ob Clytem interfectum, nec platta admitteret: dixit, corrum illum, ut veteres sapientes luitim adfrecerent lou fecerint, nimis quod quicunque à lous decretū, id iure quoque factum Anaxarach tales, sed occulti, vitnam non hodie cum imperante!**

I N C A P . X I .
De Iustitia administratione.

Medeatur noster Princeps.] *Vtinam, vtinam! Luidouic^o Galliarum* pag.^{50.}
x i. hoc propositum: & caſſidina illa, vera tabes Gallic^a, nunc non lige^{re} & lie^{re}, ſi de pinculis annos fuifet. Exoriatur aliis, & efficiat ut tandem ^{neſtendit.}
tertia ex libidine defingit.

IN C A P . X I V .
De Fide.
[Capitolo vicinam Iouis opt. max. eccl. voluerunt.] *Credo hanc* PAG. 54.

IN CANADA

N. C. A. P.

bere iugum. Lunam omnis eorum filia & omnis ager, magis nuda & levia fuit, quam Cari ipsum caput. & simul cum dicto plosum fuit, & caput offendit tan glabrum quam galeae eius quæ adiecerat. Ita quidem appetuerunt, iuxta manum in ollam mittere; fin minus, statim abire, & extra Romanam prefare esse, tanquam legatione omnium defunctos. Extra Deum amet, hac uero obitum, smo beretum.

IN C A P . X V I .

PAG. 57.
Externas-
perita non ad

TRISTIUM & argentario exus] *Quae ducimperit non nulli adiunxit, quasi concilianda Majestas. Platarchos breves in Cimbrum ad Pausaniam.*

PAG 18.
Nimia comi-
tas handli-
na.
Penicillia in*li-*
am

Viles plerumque, qui n'niuum ciuiles.] *Omnino ab ista traditione qua-
dam opus iis qui gubernant, & ne nimis vulgo se evulgent. Periles sciunt:
qui ante familiari maxime & comis, sumi temp. attigit, ab omni ciu-
tanicorum & consuetu se absinuit, vita generis quadam subdoluo, & plane
mutato. Causa Plataarchus adiungit. Διατριβή, γιτ, οι φύσεις πονηρών πατων.
τέος ξου περιπολείδης, οι διαφύλακτος ει συντάχτη, το φόρος εις ουδενός
Comitis enim facilius fattum omnem atterit, & iis familiari consuetu-
dine age culiosus illud opinionis de te auctum.*

IN CAP. XVII.

PAC. 55.
Ne regari
famini.

tele.
now
they

Ne tamen coniungit imperii obnoxius.] **N**am quod subsidium lib. xxi. 11.
in eo, **v**isq[ue] Tacitus, qui à fama regatur? **C**ui tamen Annal.
seruus viti ploramus feroces & militares gentes, obnoxias esse, Aristo-
telis notam; **b**edea nos videmus. **S**ed ut imperia malueram, ita confusa
temper danno. **V**isitare sepe eis Principis adiut: praefixum signa à C. 1. P. 66.
tar p[ro]p[ter]o magu fad ad pridentiam & virtutem. **A**n Augusti peni-
tuit, **L**iu[m] suam audiret? **F**erdinandus Hispania regem, libidinem cui
fama Consulium, Canarias, Nostram oram, eti[us] Mauros, & hanc
magnitudinem suam Hispania in parte detet. **M**aritum enim sum, et si
e[st] virum magnam, tamen b[ea]nus quæ alium aut plenidem, ad illos frisia illa
facta implorabatne se ducet. **A**vit in vita prius, eadem misericordia. **V**ina
autem abitum, aribus litteris q[ui] amica, ut sermonem Latinum, atque
granior diciderit, & auctori libroq[ue] intelligere atque interpretari
poterit. **T**u fortunā & in morib[us] infida, atque etiam in part[em] pena-
triam, tu clementer vix vocem. **R**aram hercine exemplum, & cum vete-
rissima eam coram tam

Corui

Conuicia si trasface, agnita videntur spreta, exolefunt.] *Spreuit Magis Pisanus Augustus, qui cum audiret Aliam suam quendam mole de se pectori arsis-
tare, faciat, inquit, tecum Elianus et me linguis habete.* *Anno
mille philippus Macedo, iudicentibus amicis, meditatum hominem in exilium
misericordia. Minime sis, inquit, ne vagus & ero, quid plures de nobis ma-
le loquatur. *Plura & obvata talia exempla, sed cautele vestre canitibus:
quia non omnes Augusti sunt filii Philippi. Ramiro Hispanorum rex misere-
re probus fuit & in marius complexus, ab eam cum cimis irius Alicias effec-
tus, & diuturni intentim perierunt, ad extremum ex artis, & tandem ex viro no-
bilis de vestatos, in Osi avrbe gladio percuti iuicit: addito dicto, *Neficit Non fati-
vulpecula cum quo ludat. Reipub felicitate ostendit peritulum summae sita, ror-
ta voleris, & leonem velicata.**

*Salust. ad
Cat.* sed Nobilitas tamen maximè : quia patres valere decet consilio , populo ^{et Nobilitate} Supermacanea est calliditas.

- 6 -

IV S T I

名古屋大学附属図書館所蔵 水田文庫 41497370
Nagoya University Library, Mizuta Library, 41497370

IUSTI LIPSI

AD III. LIB.

POLITICORVM

NOTÆ.

IN CAP. I.

De Prudentia necessitate.

PAG. 61.
Difficile p-
natur.

V L L V M animal morosius, nullum maioris arte tractandum.] *Inde Lutianum hoc efficiuntur.* Excellentibus ingeniis citius defuerit ars, qua ciuem regant, quam quā holocē supererent.

Mens vna sapiens plurim vinctus manus.] *Hoc Vl-*
fes ille apud sapientium uicem volunt, cum Minervam (id est Pra-
deniam) sacrificatur:

Ara sua dicit ipsa uita παρεστάνει την απόπει,
Καινά τραπέζων οι γεών απορει μαργαρίτα
Σὺν τοι, πόντων θάλαττα μαργαράς την αρχήν;
Atqui ego, si mihi sic adiutias catia diua,
Vel tercentum contra homines concurrent pugna
Autim, te fructus comite, δέ δια, & adiutare.

IN CAP. II.

De duplice Prudentia.

PAG. 62.
Vt ratiōne
& lege
in letoī
cū deī.

Principis sapiens, sapientium commercio.] *ominis.* Nullum cap. xxi.
maius iudicium bonar mētis. Principis potest offendere quam ut adiu-
ngat fibi & familiariet viror virtute & famē celebres. Nam
omnes statim iudicabunt cum talem esset, quales nū qui apud illū.
Hoc fīe uile, non tantum in confuso, sed etiam in contubernali quo/dam ha-
bere, infīgi tranquilitate vite, nullis reip. negotiis permixtos. Nam annal-
istēna hac fama uide ad suum famam. Ita. *Alexandro Calliphonem, Scipiōnū Panarium & Polybūm, Augūstū Areūm & Atheneōrum, aliis*
alios ad hōbēfē scimus, prīnū mago ornāmenta qām publicē adūmenta.

IN CAP. III.

De Adiutoribus Principis.

PAG. 63.
A pōtū p-
dū sūmū
dū sūmū
dū sūmū
dū sūmū

S E d qui parabis? iudicet hic res est.] *Inō recessit alqua Industrie.*
Nam summi preparari quidam pōtū, ut sicut apī. Taurarum Prin-
cipis cepti à pueris instituit, pacis autēlē futurei adūministrati. & Germano-
rum proceres Alumnus quis/dam (nā appellant) ut sumptu edūcent, in cum-
dem usum. Quid si immitur Princeps, & scelēta quidam ingentia a tenuis

N O T A A D III. LIB. P O L I T . 31

formari currit ad res Ciuiles laudem. Apud Macedonē quid sternatū, *Macedonē*
liberos regibus trāderet, ad munia hād multū scūlūbū ministeriū abhorrentia. Exculabant feruatis noctūm vicibū proximi foribus eius adīs, in quā rex acquirecebat. Ij actos ab Agafonibū sequos, cūm rex a cencūta dicit, ac morebū: coniuncta utrūq & venantem, & in preciis, omnibus artibū studiorū liberalium exult. Præcipiūs honos habebatur quidē licebat fedētibus vesci cūm rege. Caligandi eos verberibū, nullius potestis prater ipsū erat. Hęc cohors, velut Seminarium Ducum Præfectorūq apud Macedonē fuit. hinc ha-
bēre posser reges, quorum stirpi pōt multas stātes Romāni opes ademerunt.

IN CAP. IV.

De Confidariis.

O P R I M U M quenque fidelissimum putat.] *Rex Salomon (enīm pag. 64.)*
scripta diuinæ humanae Septuaginta plenissimā, rīti & Syracusā, zoni *Salomon*
DIOU. G. XI. cē tibi commandē, pauca verbū: Conflītū impiorum fraudulenta. Ex *scripta*
clido antem ab hac probitate etiam eis, qui rem suam privatim malegererūt, dīcōtū
CIPRIAVIT, contaborebāt aut dēvōtōres. Basiliū lmp. ad filium: Συμβούλουσεν ή ζητε-
τούσι καλλίστη τῶν διδόνει βουλουσαίνοντες την δικαιοσύνην τοῦ οἰκουμένης, ηλάτην τοῦ
καθολικᾶτον επίσκοπον αὐτον. Ηγεμόνας πρύτανα δικαιοσύνης τοῦ αιώνος: Confidariis
victē is, qui rebus propriis bene confiduerunt, rēcēcēt eas admīnistrā-
runt, non autem qui per imprudētū male. Nam qui fuis rebūs ma-
lē profixerent, numquam ille bene confiduerunt alienis.

Morū animorumque prouincia gnatos.] *Etim lingue scītamen Confid-*
*fero dñer̄t̄, in loco quātib̄rēt̄. Nam isti qui per interpretēt̄ accī-*scripta*
pōt omnis aut redūct̄, nec tam grātī metū dāt̄ ad agendā, ac mul-*lē*
ta nec fāt̄ oīs fulgūt̄.*

Non extero temere, non adūnas.] *Nota Princeps, nam hic pēca-*
*mus. Ut ratiōne remeda quidam ab Afrī aut Indī petītā cīstīmūs pē-*contūnū*
rumqē extērā īgenā praeferunt interior. At non operis. Primū, Talib
quis ab hac uerbē. Indigenē hand facilē convegent, in suā rep. plus ali. Iam,
quid credi aut tribū alienā. Indēlītōr, quēt̄, & aurēt̄ quidam animo-
ram. Secundo quāt̄rā sit, morū, incēnīt̄, & testū rēp. pērīt̄. Plāto īpēt̄ ēm
autē brenzīt̄ & rētē dīxīt̄: Ed ὅτος ποτὶ κατά ή συνεργός. Confidūm
cius est, qui ret̄ cuiusqē peccūt̄. Quod idem albi difūt̄: ποτὶ παντὸς
μία αρχὴ τοῦ καθολικᾶτον επίσκοπον, ή διu τηροῦ ἀνθρώπον, ή ἀ-
παρτος αἰματārīn αἴρεt̄. In omni confidētū principū, nōfīc id
de quo confidūm inflūtū: autōt̄ aut̄ vīa aberrare neccēsum est. Ter-
tū, qui etiam sūt̄ in pēt̄, sūt̄ tamē aīfectū aut̄ fides. Qui pōt̄ in alte-
nam repūblicā ē in quā ſempē illud cogitēt̄: Mihī illt̄ nec ferūt̄,
nec metūt̄. Itaque ad commodātū, aut arbitriū Princeps, vide-
ba pleraque ab iis refert̄. Quarōd & ultimō, quia vīa compētā, confi-
dia externā ferēt̄ effīcēt̄ insātia. Alexander male audīt̄ cōceptū, cūm Perīs tēdūsēt̄.
audiit̄:*

Alibi 1.
in Phaidō.
Hinc Epid.

Quod idem albi difūt̄: ποτὶ παντὸς
μία αρχὴ τοῦ καθολικᾶτον επίσκοπον, ή διu τηροῦ ἀνθρώπον, ή ἀ-
παρτος αἰματārīn αἴρεt̄. In omni confidētū principū, nōfīc id
de quo confidūm inflūtū: autōt̄ aut̄ vīa aberrare neccēsum est. Ter-
tū, qui etiam sūt̄ in pēt̄, sūt̄ tamē aīfectū aut̄ fides. Qui pōt̄ in alte-
nam repūblicā ē in quā ſempē illud cogitēt̄: Mihī illt̄ nec ferūt̄,
nec metūt̄. Itaque ad commodātū, aut arbitriū Princeps, vide-
ba pleraque ab iis refert̄. Quarōd & ultimō, quia vīa compētā, confi-
dia externā ferēt̄ effīcēt̄ insātia. Alexander male audīt̄ cōceptū, cūm Perīs tēdūsēt̄.
audiit̄:

3

NOTES

*Ratiocinabili-
tate, et
finito.*

audit: Romani labi, cùm Gracos & extoros: nosfer Carolus Audax, (ne
plura cumulem) cui ruinam suam nisi Campobacchus debet: Eftatum hoc ha-
bit. *Pe. In quin domum vesillorum venimus, signum ei funeralis: si rix, la-
benia, ad quam fulcendam adhibenent peregrini. Quod tamen ita intel-
le-
go, si multi, nam et vno aut alter interdum, fidei aut ingenio valde cogniti-
tus, hanc pertinaciter damsem.*

PAG. 45. Item seneſ.] *Qui tales non annū magū, quām moribus. Nam in quibusdam, ut in ſeneca, non pueritia, fēd, quod eſt grauius, puerilis remanet.* Epist. IV.

*Conſilia ſenum, haftas iuuuenum eſſe.] Pindari dictum eſt, vii è
Plutarchi Lycurgo videbū, cui hoc Aristoteleum vclut interpretamentum
adde: n̄ iuit d̄ invicem ce reuārēgo, n̄ d̄i. Deponit ēs moribus invicem. V. V. Poli*

Capitanei esse homines accusati, maxima ac miserissima naufragia sunt. Deinde, quia non cadit in statem eam *Auctoritas*: que tamen ad iubendum sua-
*dēcūmū plurimum valeat. Opinio sapientis aliquo, plebem magis mouet, quam
Sōnōmō res aut ratio ipsa. Seleni iustitia velut rōp̄a dicitur, sicut Iunonē.*

Ex quo sicut etiam in dicitur a d'ocrois i' yd'c'noz & z'z: valde iuuenem neque magistrum gerere, neque conculere, etiam si optime à mente constitutus esse videatur. Re's etiam Romana grande olim fulcrum, Annaria le-

Fortunā variā exercitōs. *Nam qui aſſiduitate in rebus proſperus & latuſ, quid sapit? Non temere aduerſari caſum reputat, quem Fortuna. Lia. xxx. nunquam decepit. At quidam ex parte eius, p. magis illę de Modestiam faciliſ & Cautionem, principias duas, p. magis ad Redēctiōnē:*

— ο πενταράθος δὲ τὸν
Καὶ αρματίδιαν φέρει
— Qui mente laboravit,
Prudentiam inde auferat.

Tacitus item de Caractaco, Quem multa ambigua, multa prospera ex- Annal. xxi
tulerant, ut ceteros Britannorum Imperatores premeret. Annibal,
de se, ad Antiochum: Hæc suadéo, qui ut non omnis peritissimum sum Lxx. xxv
l. viii.

Caroli v.
Sapiens.

beni, cum Romanis certe bellare bonis malisque meis didici. Nec solum Consiliaris, sed ipsi Principes optimi & prudentissimi, qui aliquando in aduersa forte. Carolus v. Galliarum rex quia sapientia fuit, atque adeo economus id etiam tulit: sed quem fortunam non habebat, eum non possit.

Ludovicus XI. plane callidus, sed ille quoque non per annos sex à patre & patria profugus, apud Philippum Ducem Barcundie

igit, quia nisi ex iustis Emanuel Allobrogum nuper Princeps, in eadem hac
dassit. Verissimam igitur Gracorum verbum: * Ego vici te, iusta sis; &
Misericordia Prudentia bona mager.

Quod latiss sit, acutos] Prefecto mali & inepti, qui nimis. Dispu-
tare

AD III. LIB. POLIT.

stare & formicinari magis, quam suadent possunt: & tempore saepe terunt, non ins-
tillum, quod dictum, terribilium. Tu caput carum esse colligisti, non in acu-
men, aut seruum non tam magis copia, sed in dama, ad modum norma.
Et autem plerorum huic acribus abefit. Achabius lumen vide, quod cu-
scum est, par bonum sat felix! Caius Borges Consularis, quidquid ex-
cepit & fecit amicum. Vide Clementem V. 11. Pontificem, miram et in-
genio vino emines tribuant; fed in actionibus consilium, qualem in felix, Roma
scen & numerum dolet. In populi spes hoc nobat. Quia ne quis Adventem
fessante Spartano, Florentino, aut Venetio, ingens & aceriusque fuisse
melius tamen confutavit, hos rumpit, sive directe, sive oblique.
Causa huius retribuit. Prima, quam in Texia libato, quod velocius flave-
nientia fermento aliquid, & nec quita, quista sumvit. Altera, quo in me-
dioclystici invenientia & rationum copia, per rursum natant, & agere expe-
dient aliudq[ue] cui insufflant. Tertia, quæda si sibi proponunt quoniam non, non
erant, & mentem confusam, aderent & stimulauit a subtilitate mentis. Atque
ille spes p[ro]p[ter]e, nec quidquam tuatu (obiter vero & vix) quid de conflictione,
ex ipsius inde mortale indicare, ut corrum qui apud ilum magis. Sed
aliqua hic querunt. Quod ergo? utiles quoniam dano, etiamne litteratos?
Haec profutus, ego vero literatos est in Confusionem admittit, sed quoniam non
hoc tantum, quia sola & nuda ijsa cognitio litterarum se faciliat,
valde repelle. Constantius Imperator Constantini. Me q[ui]dam indec
hunc hic peccavit: qui, ut at Zosatas, non ubi t[em]p[or]e, non ubi
traxi, sed ubi usus erat, sed ubi horum, quod debet, ut in yd[em] p[ro]p[ter]em ius-
trum, et q[uod]m[od]o? neminem in Senatum allegit, nisi eruditum, quicquid
se ad dicendum exercuerit, & scire ferib[us] vici d[omi]natio oratione & solu-
tione. Nam t[em]p[or]is non generi: nec vel doctissimi ferper ad rup[er]i apti.
Necesse est si adfert aliae illi docti, de quibus in his Capite monemus. Quia
si adfertur, & magis tunc, & Principi operandos! Nam desperabiliter eri-
ditio litterarum, quia natum laudabilem examinè reddit ornatum. Ibi
prodens iuuenit, quod sapientum fiat: ibi belator reperi, vnde animi
virtute roboratur: in Principis accepti, quemadmodum populus sub
aestimata componat. Nec aliqua in modo potest esse fortuna, quam
litterarum non augeat gloria notitia. De his talibus v[er]a sapientia lo-
gatur: Ego Sapientia habito in confuso, & eruditus intersum cogita-
cionibus.

IN CAPS.

De Ratione consulendi.

CONSILIORVM gubernaculum, Lex diuinia. **A**perte ergo par-
merit **C**onsilis inter se debere vires Sacros religiosos; id est, legi **A**scenti-
tus peritos. Tamen alij abnunt, et indecora sunt imitentur cuncti hanc in **C**onflitu.
Miximorum. Nicoborius **G**raecus inter hos videtur. **O**nus yā, inquit, **S**tropho
πανταρχη τε καὶ πατρούλιος, καὶ πατέρων, συντιτελεῖται: Non
enim **S**piritus contemplatio, & Cūlia administratio, ut plurimum,
inter te iunguntur. Et **Synecdoce Cyrenensis Episcopus** multa aperiunt:
Πάτερα μέρος πάτερος τετέλει, πατέρων δέ τις πατέρων εστι. Cui-
alem virtutem iungere cum sacerdotio velle, et misericordiam non
misericordia.

misceda. Ac plura & diffusa in tam rem ibi scribit. Quid ergo nostrum
venia sic tenemus. latero esse possumus & debere. sed faciemus. tunc videlicet.
cum daremus plane fruis grandibus actus. & quia tantum univer-
sum statim. Nam siue ane gradu audiremus? fuit ut rebis & auctoritas
bona sentiente adserant. sine te virum prout ceteris videntur. in aliis ruen-
tes. Nam quoniam illi reuiri Cittatum pro re non persistunt spectent
in illis alborum conulant. & Syrachides non sicut scripti: *Animam*
viri sancti enunciata liquido verba. quam lepitem circumspicentes fe-
dentes in excello. At *tempore tamen eis & apud eis* etiam rebus confundi
minoribus abderiorum non probem: ne id mihi aut ex Horum readeatur. aut
publico. & diffidere videtur tamen cur. scilicet illa de seru: nec terre-
nus nisi quaque aliquid habet numerum. ita comitare aut ducere & administrare
vixit. Tertius.

*Liberum est secundum.] Magnum in Consilio atque vtile mundu[m],
liberis et lingua. Solen ultim[us] recte. Exclusa[re]t[ur] pro id[em] a[ll]at[us] t[em]po[re] Lat[er] in Se-
xad[ic]a. Confuse non quia sua fuisse, sed quia optima fint. Scipio-
nem, non raro haec nimis in Aula Principum virtus: Et v[er]o scire cuius rei
nim[us] laborat magis fatigia? quid omnina possidentibus deit: illi xxi.
qui verum dicat. Certamen persequitur adulatione et[em]p[or]t[us] & d[omi]n[u]s ne ma-
gno alieni folium, sed h[ab]it qui magis spud magnum. Placentini ad Landen-
ses ferre hoc totum genus, pauc[us] v[er]o envenit. Inter hos t[em]po[re]s: Et si liber-
te semper cum Rego loque posse, sed non de Rego. Cum modellis tamen: ad
magis Herodion ibi t[em]p[or]is aut Curiam: Libertatis quoque in ad-
monendo [Alexandrum] non aliud nisi libebat: quod tandem iam vi-
pabat, ut magis ex parte permisum, quam vindicatum ab eo videbatur.*

Tertio Constantiam.] *Turpis enim & faida illa scilicet sententiam multum, & certum signava nos certe mentis. Id, cum singulis Consiliariis, summisq[ue] Consilii, vitandum, ne andant illud, quod carolum v. Imp. faciat concire in Germanorum conuentus solet, quas similibus visperis: quia (alibat) vitillares suaruntur, sic illorum posteriora decreta, priora.*

At non Rigorem.] *Confusa enim aduentus & tempora accommo-
danda & sive infestantia sunt: atque ut Plato ait, καὶ πάντες εἰποῦσιν της θρησκείας
μέλος, φρεσὶ τούτην αἰτίαν την τὸν φραγμάτων, ὅπου οὐδέποτε οἴηται
πάλιντον αἴτιον, ἀλλὰ μη φραγμάτων, καθεστησαν αὐτοῖς τούτους τούτους
τούτους, εἰ τοι φρέσι μισθρόν: oportet, tanquam in talorum iactu,
ad id quod occidentes suis aptaret, quoquecum modo ratio id opti-
mum esse dixerint, non autem, quasi pueros, plos quoque cadentes,
firmiter eam rem tenere in quam impigeret, & clamando curirian-
se, atque tempus consumere. Confusa ergo noua pro rebus nouis, aut ubi
priora imbrevera.*

*Reges, leonis
regnati,* Arte enim & flexu quodam opus sapere. *Seneca apposet;* Huc illuc
fratris lenter motis flexendus est animus, paucis si ruror optimus.
*Calidissimis
præfatis.* Plerique enim rectorum rectore aliæ agent, et ipsi salubrare eum pernunt.
Callithēon hic offendit, qui præter montanam magnis fas Doctora, rem apud
Alexandrum abiciens & affer. Quia debet alius diecias, sed non quomodo de-
betas.

*Quoties necessitas ingueret, prudenter moderans.] Praelarum huius Pisone exemplum, ut, non invenimus. Plato ad Dionis propin- gnos: ταῦτα διὰ τὴν πάροδον αὐτὸν διενόσκειρον γέγονται οὐραπόν. Λέ-
σην μὲν διαβάσθε αὐτὸν φαντούσθεντα, εἰ μάλιστα μεταποίησην,
μητὶ ἀπόδειξεν. Ηνος: Hoc enim animo ergapratama fumae-
dum, viuere prudenter virum potest. Dicere quidem, siquid non
rele admittantur ei videatur; sī tātē, si futurū putei ut neque
fructū dicat, neque dicendo vita periculum incurrit. Quodnam ita
verum, nisi ex aegri regnum periculiter. Nam tunc nūdum di crimen ho-
mīnū constipatū temet, quis clamet. Themistocles ille exempla, quaelim
ad Lacedaemonem: Feti, fed tam audi.*

Quintò Silentium.] *Omnino seruandum in Consilio, quod vim habet.*

*beata ut uas sum. Et seruandū tuis uas confluentis casis, qui arduum
nimis est, meruisse Principis fecerunt, ubi sibi cognoscitur, prodi-
vel ab alio formidatur. Alexander cum arcans ducum littera He-
breos tuis legibus, detractione annulū orietus adnotu, quis sibi id factum
pateret, et finaliter in Consilium lectus est, os sibi clausam à Princeps signatū
per se cogitare, apud quos, als Ammanni, nemo cōsulorum est con-
ficius, prater optimatus facturum est, fidis apud eos Sicutius quoque
colitur numerus. De *Quibus & Curitis*: More quedam Periarum, ar-
canum regnum mira celant fide, non metus, non speculat evenit, quā
prodanū occulta, vetus disciplina regum, silentium vita pericula
fanxerat. Simile apud Romanos, *quemur Curia, in tanto numero Senato-*
rum, silentio sic vindicat clausa, ut non dicam vnam, sed neminem au-
diere credes, quoniam tam multorum auribus fuerat communissimum. No-
tabile illud de Eumeni rege: qui cum Roman venisset, & regem Perfini
*Senatu colligat, ac de teō cum Patribus deliberauit: in praetentiā
nihil, praterquam fusile in Curia regem, ferre quicquam potuit, bel-
lo denique perfecit, quādque dicta ab rege, quādque responsa essent,
emanauit. Mirū & distintra silentis fides.**

PAC. 67.

Vix utrū refigari, rēfagāndī modū. Demōsthenes merito Sparta-
norū in iustūmū lūsū quodidie. Ferunt, inquit, apud eos cum decer-
nitur, quemque sententiam suam liberē promere: sed vbi decretum
est, eadem laudare omnes, & adiutores esse etiam illos qui contrā
dixerant.

Dicenda inter consuafores.] *Pernito si semper, non aliter quam si
ramzes & nauta deglantur in vna aliq[ue] nau.* *Tacitus notat: Iulius Annal. xii.
Clasificatus Suetonio dicens, bonum publicum prius similitudines
bus impedit. *Seruit illa euenit, vbi inter collegis amulatione.*
*Quod remedij est aut ponatur ea, aut certe separantur. Aristidis exemplor:
qui Themistocle vel aduersus eam tamen vna in legatione miti fessent,
& ad portum Vrbo venient: Vtine o Themistocle, iugul, unimicetas sua,
paulisper h[ab]et deponimus, receptunt eas cum redierint? *Scitulus cel-
estans, et rite.***

Auraria, sive rei sua studium. **Ab pretio!** Nullum enim est officium tam famelium atque follium, quod non auctoriam coninuerit ac violare soleat. **Quintus, et Pindarus, et Hippocrates, et Virgilius, et Lucretius, etiam Sapientia capitul & iurexit. Igitur tacenda sunt, & omnes ad eas curam.** **Quid illi populi, quibus leges fuisse Aristeles, et Virgilius, qui agros limitaneos hinc habent, non admittentur ad Con-**
filia bellorum, quia libet prius rei auctoriam audire minus com-
riode potest. Ne Principis remedium hic aliud quin ut natura tales
eligiatur? Et cum prolixus complectitur, et quoniam ex lexe existent.

Lex Libanis, que vetuit. *Videntur remuendi à réip. administrationes mercatores, cuius non unq. Primum, quia confutat & inclinatur auctor: ideo publicam rem, in suam vertant. Secundò, quia parum magnanimi at plenidiclatius, ut Arisitola viru[re] artem, alijs vix. 5. novos res. Sic et p[ro]p[ter]e aperte invocari: parum genero[rum] habeat ratio vita, &c.*

vitæ, & virtutis audierat. *Tertio dengue, quia in publicâ perorâ Au-*
uthoritatis tamquam & Cuius lata acutus omnis indecorus Patri-
bus eis vifus. Ab haec sententiâ fati se pere, praeterea in Regno. Vbi
tamen aut rancorabilitas, aut pterig, bonorum suorum amplectans ut deus vi-
ta; non nimis eis regedam. & scio Venitos, Florentinos, Genuates, Bata-
nos fiscifatim, hacten magno iuvenale. Quintum oligodignitatem bar-
baris affecterat, amicisca cum dynasti conciliaret, & ad multarum re-
rum pertinentia conferret. Neta Princeps & hoc genere hominem cum fra-
tu sapientie, fuit ad explorandam, fidei adstringendam & aditum aliquem
apud longinquo & ignotis faciensdam. Nonne haec Lusitanis regibus limen
ad Orientis regna & primus eruditus.

Etiam etiam, etiam etiam cum cynatis conciliaret, & ad multarum rerum pertinat conferret. Nea Principis & hoc genere hominum cum fratre saepe vire, sive ad explorandum, sive ad ingensim & aditum aliquem apud longinquos & ignotos faciendum. Nonne hoc Lustani regibus lumen ad Orientis regna & primus eruditus?

Impedimenta boni consilij.

*Cum sapientia non commiscetur.] Non hercules, sicut si Imperitia impunita proles. Thucydides: Αγαθὰ μια Σράτος, λογισμὸς δὲ τόπον φέρει: In-
tuita Fiduciam, Prudentia Cunctationem gignit, sine ut Herodotus
translatus: Imperitia Confidentialiter, Eruditio I morte creat. Cuiusmodi sunt ab aliis.*

reges Adulatio etiam saepe mixta: dum auribus illorum seruiant, & tam magnos validosque eos faciunt, quam videri volunt. Talis Minio ille apud Antiochum: qui ignarus omnium externorum, viresq; astimans regis

rebus in Asia Siria gestis, remere cum impulsi ad Romanum bellum.
Accedit enim in genio quo Alexander Acaean, qui tanquam non
vrum bellandum nescie esset, consulteretur, sed ubi & quā ratione bel-
lum gereretur, victoriā leātudib[us] animo proponere affirmabat.
D[icitur] p[ro]filiens genus presertim ubi Princeps ipse ad typhum & fasū inclinat

*Conſilia calida & audacia.] Quæ tamen haud ſemper imprefata, ne erit
ter. In communi quidem administratione rerum valde demandanda: at in novo
aliquo aut febito diſtrime, vifuer & neceſſario ſaſe adhibenda. Apud ſunt, vñtilis*

*Capuolinum scribitur: Hanc nouis rebus debere inesse constantiam, ut
apienda sint consilia, non querenda. Doctor noster regulam hanc sugge-
rit: Cunctatione non opus, vbi pernicioſor sit quis quam temeritas.
Inne obcedat dicer. Inter accipitria deteriorumq[ue]a media feruntur.*

Celeritas infamis nanopraeius. 1. Pulchre Arctabnum apud Uxored.

Consulta oportet exequi festinanter.] *Velleius M. Agrippa hanc* PAG. 69.
an dem tribuit: Vir, inquit, labore, vigiliâ, periculo inuictus, & per omnia extra dilatationes positus, consultisq; facta coniungens.

De Principe, qui se gerat in Consilii.

PAULI,

In tempore
deliberationis.

Tertium
venerabile.

Pro tempori
bus consilia.

Athenaei
ab aliis.

Tertium
venerabile.

Non
tempore
consilia.

Selene
magna.

PAULI,
tempore
consilia.

MATURÆ deliberat. Ne enemias felicites, quod in consiliis in felicibus (Tacit. verba) ut optima videantur, quorum tempus effugit. Tu vero tempus finit, cum re non erit fabia, delibera, quia oportet, ut (sic) Demosthenes dixit, ut axiōs vobis rei, apud' haec nō dñe, tūc φιλία, tūc τὸν πράγματον non subequi & comitari res, sed rebus ipsius antecedere & praire. Et addit: Sicur Imperatoris est praeire exercitu, sic benē confulti viri ipsi negoti. Aliud tamē in fabia, ob facta potius opus quam consueta. Tum festinandum, neque hastandum, et qui neque alienis consilii regi, neque sua possunt expedire. Enimvero autem Demosthenes, dum haec est fala, promptius confundere & prodiere oportet, ne eueretur: postquam flodus exsuperat, inane est studium.

Magna in rep. momenta sunt temporum. Quād id necū adīo est super cādēm re, alio agere alio tempore, aliud sit cādēm. Seneca p̄lōbre: Consilium rebus aptiū res nostras feruntur in modo voluntari, ex Epid. temp. go confutum, die naeī debet; & hoc quoque tardum est nimis, sub manu, quod auctū natatur.

Peccauit hic in plurimi statu. Verisimilē est nec quidquam tam abs salutis quād disputando rem extrahere, & sāpe labefactare. Causa: Achæas vnde, & legem habuiss, ut in convenientibus dies vñus deliberations effect, alter decreti. Vtī ipsa autem lēx, ut optimatum a populo statu: Principi vñre facile, vñs & pauciores consulunt, & a nūta eius pendunt.

Non inutilē contatione. Sive in deliberando, sive in appārando. Demosthenes Athenenibus suis non semel hoc obicit, & tardat huc impetrat res amissas. ἐπει γέρεις, τοῦ περιπτέρου πρόσωπον παρασκευασθεῖσα, οὐδὲ τοῦ πραγμάτου παιρού παρασκευασθεῖσα, παρασκευασθεῖσα. Nam agendum tempus in appārato confundimus. rem autem occasione non expeditam ignoramus vestīa & tarditatem.

Necē dies rerum, verbis terat. Sed nec disputatōnūlē de verbis: quod in cūdi hāc diffēlētē enemias aliquotē mēnti, & prudētē rūſiſe. Audiat Latinorum illē Frater, apud Linum: Ad summam rerum nostrarum pertinere arbitror, ut cogitatis magis quid agendum vobis quam quid loquendū sit. Facile erit, explicatis consiliis, accēsūtē commoda verbā. Nec promogit vñquām consiliari, qut circa hāc vñquām occupati. Composita orationē alibi locum habeant, hic brevis dīctio & reūtūm iudicium.

Audiat cum iudicio. Latē hoc patet, & momentum habet. Primum est, quod hic monē, ut non sicut se affectū quodam & inclinet ad unum aut alterum sed rationē sp̄iā magis ſit. Demosthenes hoc quoque suis Athenenibus: Sed si quidem verba audituri conuenientis, hac di- Exord. ix. cere & audiētē oportet: fin autem super rerum electionē deliberatur;

res ipsas per se nudas, quantum potest, diuidicere vos horor, auferentes sermones omnes qui faciēt videntur ad fallendum. Secundum, ut Postūmū quād in quaere re maxime audiat, atq; sis credit, Lubet ad cōfiderē exemplū Imperatoris Alexander Seueri, quo Lampridius: Fuit illi confusudo, vt si de iure aut de negotiis tractaret, folios doquos & difertos adliberet, si verò de militali, milites veteres, & fenes bene meritos, & locorum peritos ac bellorum & castrorum; & omnes litteratos, & maximē eos. QVI HISTORIAM norant: requirens quād in talibus causis quales in disceptatione verfabantur, veteres Imperatores vel Romani, vel exterarū gentium, fecerint. Tertiū, vt non tam numerū, met̄ sententias, quam appendit. Vetus hic querela Plini: In publicis consiliis nihil tam iniquā quād ipsa equalitas, nam cūm sit impar ostium prudentia, par omnium ius est. Locum non habet in Principe, qui etiam et rerum, & adūm sententiam omnes trahit.

Qui à suis ducitur, ut nerū] Quod Galba meritissimū obiectum, Pauli non credidit, quod suos Suetonius: Regebat trium arbitrio, quos viā & intra Palatiū habitantes, nec inquam non adherentes, Pedagogos vulgo vocabant. Nec tamen abhinc, vñm alteramq; valere gratia, auctoritate, fide apud Principem posse, sīc & débet: sed cuius nempe nota prudēt & probitas sit: atq; hoc ip̄m nūtia, vt non simus aut alter illē audiantur. Santo enim vel presertim, tamen profecto nemo in omnīre, sed nec in omnī horā, equaliter [ap̄t: & vñlē] Cominus dictum, à mercede sapo non iudicem, qui manū fūimus. Pūtū illē & fini nubemens, non semper ex parte. Ergo tanta plures audiri, utique in rebū grābūs: & sic Arribanus, apud Herodotum. Per seū regi: Rex, nūtia diuerse varianteſe sententia dicuntur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet vñ ea quā dūta ēst. At cūm plures fūt, licet tanquam aurum purum fecerint: quod folia separati cū nequeat, alteri applicatum comparatumq; potest. Adūt etiam, quād nūtia illē aut alii precepēt, faciēt à sūmō vero abeūtū p̄nūtūdū ap̄tūtū & a cōfido. Cominus itaſeſerat, & fidei mātētūtū: Squis singularis tantam habeat fidem apud Principem, vt eum alii obseruent, & meuant, is reuera dominatur, & regnum obtinet, fūtis rebus tantum & facultatibus consulit, publicis neglegetis: quod regi (Carlo Odo) scimus evenire. Quod ip̄e de Carolo imperiū successore Ludovico patru, idem de plurib⁹ p̄sīt, & dederit vel nūtia exempli. Non lobet, nec leō, maga illā ūtē vñm, vñtūtū paulo, de lucto Imperatore Graco: qui Thedorum quendam Castamoniū, hominem & ad tempora, alias recutēt, tam ad pecuniarū ap̄tūtū, non fūt tantum fed sītūtū p̄fectū, quem, inquit Chōiates, Logothetūtū designatūtū: & ab eo ducebatur, reducebatur ve obnoxium aliquod animal, aut potius instar principij omne quod ab eo imperatur peragebat, nihil ip̄e differens. Contigit autem mari illūm Thedorum: quid dēndēt? querit alium dominū, & adolescentulum quendam, vix à tabulis & scholis digreditur, summa rei praticit; qui non ipsum Imperatorem solum, vtī cūtūtū maximum parus pīcis qui Propompus dicitur, ducēbat quād volebat & circumagebat, sed & militares numeros legionētūtū trachabat:

bat: quasi ab ipso *femine* & *incunabolis maximarum* rerum administrationis innutritus esset, aut quasi ab ipso natili fecerit caput eius: haud alter, quam *Sybillam*, filumque ab aliis prodidit, de fabrica vniuersi differuisse fentur. *Facet deinde addit Chonates*, & *fab/annat*: *Erat, inquit, illi adolescentes*, velut apicula aut culex, aures lenis adiuvante circumfusans, aut ex niger pumilio, qui maximum terrae pondere elephante gubernat, vel ut funiculus, qui canem suam nalo trahit, vel dentique et angusta porta aut fermitate, quod ad Aulum duceret. *Et quid maxima/ proferet haec [non r/ia], aut mor/ia potius & Satyr/ia digna.* *Facet* qui volet *Principum, adiut/ius vestrum aut mortuus quid esse?*

Tamen sine pertinaciâ.] Alterum hoc est vitium, nec mollem & sequacem nimis esse, nec refractarium oportet. Sapientia aliquid sed & altius putet, quam animi temperantie pulchre mihi complexus Homerius videtur.¹⁰

Peccant hic sepe magni, qui ut fortunā, sic sensibus, super alios se putant.

Itaque Seneca hunc affectum expressit:

Sceptris superbas quisquis admouit manus,
Quā cedit, ire.

Imò quidam ita fatui, ut etiam post consilia, ne alienae sententiae cogere vi-

In hoc numero iste Xerxes

Gratia indeutus bellum, *Falerne refer*) adhibitis. Afixe principibus, Ne videtur, inquit, meo tantummodo vobis fusis, vos con-
stat; et ceterum mentore, parendum magis vobis est, quam fia-
lendum. *Nec in infelicitate omnia futilitas dictum.* At ergo hec quoque nomine,
*Principem parum artus esse diximus ad pritter confundendam quod de re
maxime agitur.* *Bent autem hos Cobati guidam spud Cartium.* Nam
ura mortalitatis hoc quoque nomine praua & sinistra dici potest, quod
in fuis quoque negotio habebitur est, quam in aliro. Tuncida sum-
mitate corrum, qui fui fuidae. *Sicut lances in re gente, & gubernatores
comitii tam garebant aliquad plaus et primi crimis non erat ita si Thessalos (spud
autem) semper fit surbitur, contentumque se vlo. *Plus inudicari
potest, plus in iustitia faceretur & incautele placet.**

Sententiam suam celet.] Quod duplice sensu amoneo. ut nec ipsa de-
lare quo inclinet, ne ceteris (aut Tacitus) assentiendi necessitas fiat: sed
et dictum iam sententia, aperiat quam probet. Deorum enim ita, quasi sua
naturae quedam relinquant: sed & visile ad effectum, ut minus peri-
litetur effiri.

Anima coniugi secretum,] Cui faciendo, reperio & iuramentum interdam interpositum apud Principes, Itam etiam Capitolium in Gordianis: Unnino exemplum Senatus confici taciti non aliud est hodie, quād non velut clementia (ad *D*icitur *letitiam*) concubato ad interiorioribus, ea disponit que non sunt omnibus publicandia: de quibus adiuvare etiam soletis, ne quis ante rem completam quicquam vel audiar.

audiat vel intellegat. Prudentur autem consilia non verbū tantum, sed & figurā, de quo fiducia ita monuit Polibius: Primum praecipuumque cor-
responditum quod ad felicem consilii exiitum requiriatur, est fieri. Itaque ne-
que gaudii offensione, ob spem felicis inopinatam affligentem,
neque metus, sed neque familiariter inducunt aut affectu & amore,
quidquam communicare cum exercitu opteret, sed cum diu summatat,
fine quibus res ad exitum deduci non possit. Nec iufipsis antea quam
cuique re agendae tempus adigit. Silere autem non lingua tantum
opteret, sed multo magis mente. Multini enim ferme quidem celan-
tes, ipso aperctu & vulnu, & factori aliquo, reuelantur fua de-
ret. E vero per formam verisimiliam, & quidam iuficiari de consilio vix dant
ansas aut metus, & magna copia tantum manifesti.

¹ *Libertatem admittat.] Imò verò & prouocet, atque arte elicitat in-*

dirigant quod Principem re censem, aut in gratiam eorum flecent, qui ipsi in flagrantia gratia non reguntur. Itaque inter misericordias Principis subiecta hinc in aliis & qualibet aliud agente, sententiam ab hoc aut illo seorsim exquirere, quodammodo cognoscere. Miseria calida & frequenter fecit, scriptum reliquum Paulus Iustum. Interdam non per eum, sed per interpositionem perasiam tamquam exploratori. Sed & hoc est illius, sententiam sine ordine, qui immutare ordinem charitatis patet, ne adest, sed postmodum ex ordine, sed & ut aliquam ordinem

*Suetonius de Augusto: Sententias de maiore negotio, non
necesse est quod ad ipsam sententiam referatur, ut perinde quis-*

11. neque ordiné, sed prout libet, perrogatis, ut p[er]mitte quoniam unum intenderet, si c[on]fidentiam magis, quam a[ttent]ionem efficit. *Videlicet* autem, in scriptis ex parte & clausis tabulis, *Item* & *accusatio* *contentia*, & *ceteri liberis*, *finis alterius gratia* aut *efficiat*. *Suaderet* hoc *Augusto Maceno*, apud *Dionem*: In caufis grauioribus, sententias non palam rogavit, ne amicis tuis fauientes parum libere quid fentient pronunciaret, fed in c[on]scriptis et[em] scriptis ad te colum, ne cui alij in oratione perficerent iube & lege s[ecundu]m statim deleri. Ita enim verum lenitum cuiusque maximè cognoscere, si eum illi a nemini aho cogniti sunt, perficere habebunt. *Sed si* vis*scriptu* *causa* *interius* *causa* *aut res est* *minus* *liberis vel* *scriptis* *partes*, *tum remedium*, *solas* *relinquit*, & *in se* *deliberare*. *Alihi* *etiam* *non* *dispicere*, quod *Turcans* *Principis* *audio* *u[er]o* *parce*, *ut* *in proximo* *Senato* *h[abend]i* *laco* *posint* *occulis*, *cum* *velint*, *confidere*, *h[ab]ent* *per cancellis* (*ad e[st]remp[ta] op[er]is*) *enim* *sententias* *audire* *et* *tenere* *adfectos*, *cum* *non* *adferi*, *as* *fit* *specie* *et* *contraria*. *Ideo* *&* *libertate* *de* *contentiis* *videtur*, *cum* *non* *coram* *sit* *immanicata*; *sed* *&* *intenue[n]tum* *adferre*, *cum* *simper* *posit* *an* *colat[ur]* *&* *adfecte*.

*Regum opes sibi⁹ ascensio, quod hinc eſſerit. Quod situm
ſi subērēt & ſipmū Aula, ut dicitur [i]n apud me excedat.
animi regem, p[ro]p[ter]eas. Iunat ſcena verba[m] animi & hic apparet.
Monitabo tibi, cui rei incedit labor magnum fatigā, quid omnia
poſſidentibus teſt: ſentire illi, qui verum dicat, & hominem inter-
mentientis ſtipuentem, iſp[ec]tū confutandū pro nescia blanda au-
diendi, ad ignorantiam peri[du]ctum, vindicet a confuso concentu
tuos*

tuque falsorum. Non vides quemadmodum illos in præceptis agat ex-
fus: libertas & fides in obsequium seruire submissa, dum nemo ex
animi sui sententia fuidet diffidatque, sed adulandi certamen est, &
vnum omnium amicorum officium, vna contentio, quis blandissime
fallat? Nec nra sanz, tam crebrum hoc genus esse, nam & fructum pra-
fentem capiunt, & res in facti a fine labore. Tacitus: Sudore Principi.
Hoc quod oporteat, multi labores; attentatio erga Principem quemcumque
fine affectu peragitur. Vnde dicens in reto veroq; consilio adiungendum,
in adiutio agendum est: in adulatione, cum verus amor aut cura tui publi-
cig, non sibi in facti omnia dici, tantum ad voluntatem.

At minus falso illius desperata est. Tale hoc Ciceronu: Cuius aures
clausae sunt veritatis, vt verum audire non possit, eius falsus desperanda
est. Quod de Perse rege dicam, quia ab amicis dubius liberius adiungendum
vita præterita & corporis, strangle pugione interfici dignus qui verum
politicum non audiret, & ipse ac regnum perirent, si cœnisti.

Non rem
nra sibi
aut vnde
consilia.
Nec bona quidem consilia præmii adiiciant.] Causam habes in
fizitate vel ambitione humana, quia cum feme sterum, placuisse & vivi-
deat, & premium retulisse, extra limites facile abeant, & sibi in danu-
meranti. Sed & si placuerit, & superbiū induant: legendum. Macen-
tianus apud Dionem aduersus hanc videtur, sudare. Augens. Eos qui lib. 11. 12.
rectam lentitatem probant, dicunt: & lauda & honor. illorū enim
inveniunt ipse bene audiunt, qui verò aliter, neque ignominia affice,
neque accusa. Mentre enim illorum considerare oportet, non autem
aberratio nem caligare. Concio, quod communiter prædictum Consilia
rum honorare se præmiari, fas & ius: at non ob singula consulta aut sua.

Sæpe prauia magis, quam bona consilia, prosperè eueniunt. Aut
non sapere, ut salutis serè interdam: & dominatur adiutio in humana
rebus, præter omnem rationem nostram, prepotens illa ratio, id est Fatum.
Dicitur
consilia.
Hoc Demosthenes facerit: Confultores veltros, impediti, ut postores, Exordi. 23.
liquid aliiter accedit, accusatis: neque consideratis, quartæ & rationis
bus colligere optimata, quantum homo potest valetque, id noslrum es-
se; effici autem ista & succedere felicitate, id plurimum in fortunā fu-
turi est. Itaque vir prudens non sibi duplicit, si in mente & ratione
reto minus reetus, ut etiam cum Phocien sentiat ac dicit, quia cum ali-
quando data sit, & rogatus, ecquid panisterit? Minimè, inquit, nam mea me-
liora, etiæ hæc felicitas. Cui ad ipsas hoc Artabanus, apud Herodorum: Sua-
lib. 11. 12.
do tibi rex, inquit, bene deliberare in quo maximum est lucrum.
Nam etiam si alter accidat, nihilominus tamen bene consultum est,
& superbiū Fortuna consilium: qui verò male consultum cepit, si for-
tuna ei arrisit, ille est quidem voti sui compos, fed nihil fecit malum
consultum est. Atq; hoc de Consilio, ad quia quoniam bellum & cōmodum
est. Capit sine tractatio in Leone Imp. de Apparatu bellico, subet id totum
hic adscribere, cum fructu imo & voluptate à Politico legendum.

Quo-

Quomodo consilium capiendum sit.

C. A. P. I. I. I.

OMNEM actionem consilium anteponit: inconfusa enim rerum tractatio
haut fatis tua est. Nam quanquam interdum quis glorieatur se, quia fi-
xauit & deliberauit, & res suas gererit, multa prospere atque ex tempore gef-
fisse: tamen perraro aliquod sale viuente fortunatæ colet.

2. Propterea in primis precipitamus tibi, ut ante omnes res fasciplendas, ma-
xime autem bellicas, consilium cum iis praefatis capias, qui tibi ad hoc idonei
videtur: etiæ genitrix. Turmacha reliquaque sunt. Vbi verò firmataent
aliquam habeat consilium videbitur, tem plasm de cuius deliberaſti, sibi ſu-
ditio & diligenter contendas ad extum perducendu: nisi quod perfice solet ac-
cedere aliud in tinctu adiutorum & contrarium consilio contingat. Consilium
autem quidam tandem sit, & quemadmodum consilium tu expedire pos-
fas, explanabo.

3. Consilium est, deliberatio quædam de re agenda vel non agenda. Si res
agenda non sit, statim ſilendum tibi est: fin agenda sit, modum agendi vel
quomodo: tempus vel quando, vbi vel locum: quid vel rem agendam quem
vel perfonam qui hoc ſuipercus & ad extum perducendu: est: proper quid
vel caufam causis gratia res ſuipercit: confidere oportet.

4. Qui deliberaturas fecum est, ante omnia fiam: ipius mentem ab omni-
bus perturbatibus liberabat, maximè autem ab amore vel odio atq;
omni alia perturbatione, que rei de qua deliberatur damnoña esse dicitur.

5. Deinde non solum quid facile ſuilegito, & in hoc incumbito, sed etiam
omnia quia viuente poſſunt animo proficere: fortassis enim poſt rem incu-
piam aliquod teibi quod imprimit conducibile est, offert, quoq; antea pra-
termittiſti.

6. Quod si tecum ipse non solum capere consilium, verum etiam alios afflu-
mre voleris, triplum tamen ab omni perturbatione vacuum præbe, ac si fo-
lius deliberas. Consultores autem adhibe experientes rem, & prouidit, per-
spicaces, arcamuram ac propteritatis tuae socios, ad excoigitandum folentes,
fideles, qui tibi neque ad gratiam obtinebant, neque illi qui rei ſuceptor
exiſtit, neque ſibi mutuū, fed qui quod cogitant dicunt, qui ſimpli animo &
incorrupto fuit, nullumque ex iis rebus lucrum querunt, fed eo ipso tempore
quid maximè voleat ſe explorant.

7. Suntemus qui cum lucrum aliquod aut comprehendimus, aut ad ſe, aut eos
quos caro habent atque diligunt, pertinere poſſe vident, totam iudicationem
rei eō transferunt: & qui perhacces fuit, vnuſum consilium ab utilitate
communi, ad quod ipſi volunt deducunt.

8. In rebus occulsi & abditi, fideles adhibe tibi & temperantes viros & ta-
citos, & qui in ſu & non aliorum poſſetate fuit, clam ſecrete res iſa, vt fe-
cresores fiant, minimè ad cognoscendum multitudine indigent.

9. Delibera tardè, niſi aliqua neceſſitas celeritatem requiri: vbi consuleris,
ſi nullum impedimentum fit, maturè facito.

10. Tempus & locum, quemadmodum prædictum est, rei idoneum elige.
Sed de cā referas non ad teipſum ſolum, ſed etiam ad omnes qui tecum con-

fili

filii participes fuerant, & quid factu opus sit, cum multis delibera: que verò agere voluerit, cum paucis communica, & vbi optimum ex omnibus consilium cepit, apud te solam tene, ne adutaris hoc indicetur, & infidus illocum apparet.

11. Res ipsae diversas & plurimas saepe afferunt sententias, fortassis autem quenam res circulans omni ex parte manifesta fieri, si singulare confusorum sententie interdilectum in vnum conseruantur.

12. Omnes autem debent luc spectare & connenire, ad salutem atque illam multitudinem conseruandam, & ad curam proutioneumque eius qui eos conuocauit sumpcidiem.

13. Finis consilii sit tibi, ut cognoscas in rebus gerendis vbi & quando agendum vel non agendum sit, & quia de causa quidquid agendum.

14. In deliberatione tua, & in omnibus sententias que in deliberationem venient, ad eis dabo oportet, posse illud fieri, atque uile esse: hac enim duo si non admittit, infrauenit consilium esse & temeratum statim comprehenditur, & quasi ante oculos illius uitium cernitur.

15. Si enī iniuste sit de quo delibera, non modò non commoderabis, uerum tuam laederis. Si vero non possunt de quibus deliberabuntur est perfici, inanis haec confidatio ad temerarium extum, quod fieri nullo modo ait ut via potest, neccesariorum pertinet. In primis autem vitare oportet eas offensiones, quae in prompta fuit, vulgaris enim hominum folci rerum futurorum cogitationibus seipso oblectare, offensiones autem circumstantes prouidre non solent.

16. Uelillius autem est in omnes partes animi quasi excubatio, & eorum quæ villa ratione fieri possunt in confidendo rebus petrدادio: ita enim fieri, ut neque teipsum nimis casce & temerarii exposas, nec rufus nimia retum cupitate illecebras, in manum aliquod differentes incidas.

17. Rufus timor absque vila audacia, ut vix non abeat: & qui quoquis casus temerario formidat, temere saepe aduersus seipsum multa facit, & que ex viu tuo sunt negligit, & ab uiliibus rebus sumpcidiens abhorret.

IN CAP. IX.

De occultis & domeficiis consilii.

PAG. 71.
Viam hominem consilii, in familiā autoritate sed dignus, sed iusta queq. inter dignos. Crede hunc femei Princeps, nobis genitorum aut alium a fratribus illius excludamus, & consagaberis illi in quoque ordere. Ista te quoque Amiani somma, sed approposita, in Confessum Imperatorum: Mercari complures interebantur. Eusebii fauorem, cubiculi tunc prepositum, apud quem (si veraci debent) multa Constantius potuit. O figuratum, sed aperum motu in multum erat, sicut hominem Eunuchum, aliquid apud Imperatorem posset, ut ille inueniat. Et quasi ipse potens rerum & arbitrius esset. Multa, inquit, apud illum Constantius potuit. Eo venient descenduntq. isti, qui domesticis regnum praebent. In Claudio Imp. nomine Cupido, sicut similes qui libertis uxoriibusque addicatus (aut Suctio) non Principem

Dilectionis in
Graeciam.

epem se, sed miniaturum egit. Vnum hoc incommode, Indignitas: adde alteram, Prædatio: unum rapient, exhausti, vendant omnia, & aqua beatas agant. Crebrus olim malum & in his toris frequens, præstente que libetis autem uuchi. Sprexit Alexander Imp. (bonas & varie imitandas) qui uti Lampridius ait, Eunuchos nec in consilio, nec in misteriis habuit, qui foli Principes perdunt, dum eos more gentium aut regum Perlarum volunt uiuere quia à populo etiam amicissimum Principem le mouent, qui internunciunt, aliud quam respundet saepe refentes, claudentes Principem suum, & ante omnia agentes, nequid fecerit. Qui cum empeti sunt, & praui fuerint, quid tandem possunt boni sapere?

Bonus, cautus, optimus venditū Imperator.] Dicitum hoc & que-

ria Diocletianus fuit, de quo Vopiscus: Sed ego à patre meo audiui. Dio-

cketianum Principem, tam priuatus dixisse, Nihil esse difficultus quād ex-

bene imperare. Colligunt le quatuor vel quinque, arque vnum con-

silium ad decipendium Imperatorē capiunt, dicunt quid proban-

dum sit Imperator, qui domi clausus est, vera non nouit: cogit hoc

tantum fide quod non loquuntur: facit iudices quos non oportet,

anouerāt rep: quos debet oblinere. Quid multa et Diocletianus ipse

dicebat. Bonus, cautus, optimus venditū Imperator. Nec dilemit,

quod Mithibus apud Deum prætorio, vir ludans, Gordiano Angusto, & ge-

nera suo exsipi, apud Capitolum: Euafitis nos grauem temporum Mi-

culan, quā per i padones & per illos qui amici tibi videbantur (erant Mi-

cautus, utem vehementes inimici) omnia vendebantur, voluptrati nobis est,

& eō magis quā tibi gratior emendatio est. Neque enim qui quām

fere potuit, datas eunuchis suffragantibus militum proposituras, ne-

gatū l'aboriosum primum, aut interemptos aut liberatos, pro libidine

atque mercede, quos non decebat: vacuum atrium per eos, qui

cotidie infidulionē frequentabant: initas fachones, utru decipere-

ris, cum inter te de bonis pessimi, quaque haberent consilia ribem

fliggebantur: bonos pellerent, detrahendos infinitarent, omnes polte-

riō tuas fabulas vendentur. Dñs igitur gratias, quid volente teipso

emendata rēp: est. Delecta fanē esse boni Principis vocerū, & eius

qui omnia requirat & uite ferre, & qui pepulerit homines, per quos

antē velut in AVCTIONE POSITVS NYNDINABATVR.

Quae uita interdum diffusa ex lego & repeno, ut in aliendū cōsiderum

Imagine, sua Principes videant. Et dāment, si habeant, excedentur &

abstinent, si non habent.

IN CAP. X.

De Admīnistris, corumque lectione.

E LIGI suadeam cum curā] Et necum Cæsarius, in persona
Theodoric regū: Ad ornatū palati credimus pertinere, aptas di-

gitatibus perlonas elegere: quia de claritate seruientium, grecis fa-

bit, ius Paus.

ma dominorum. Tales enim prouherit Principem decet, ut quoties

procerum suum fuerit dignatus alpicere, toutes le cognoscat rectiu-

dicia habuisse.

Ven genis iis honestum.] Eximetur interest, & de his talibus p[er]sona major melior. Tiberius item rex, apud Cai[us] & Proum[us] dente[n]t nostr[e] ratio est, in tenera etate merita futura tractare, & ex partem virtutibus prolixi indicare successum. Quia bona certa sunt, que fidem ab exordio trahunt, dum omnis necrit deficeret, que conuenit radicibus pulularet. Fertur etiam cursu perenni fontum vena vitalis, & hinc conditionem sufflant cuncta manantia, ut vapor, qui conceitus est origine, n[on] per accidentem fuerit forte vitiosus, nec si riu[is] abnegari. Atque etiam in omnino nobilitate, si corrupta generatio tamen aliquod & ambitio inv[er]sa habet autem, ita Semina, hoc optimo generosus animus, quod conciturat ad honestam. Neminem excepti ingenii virum humilia delectant & fordid[unt]. Tiberius igit[ur], in perpetua gabenatione prudens, hoc quoque strabat, ut mandaret honestam. (Tactis verbis) nobilitatem maiorum, claritudinem militie, illustres domes atque spectando, ut fatis confarre non alios potiones fuisse.

Vilis illa, qui tantum viles fibi admiruer. Neque hoc tantum, sed causa etiam alia accedit, *Dana Cato*, in *Agrippa* (*ad Aug-
flam*, dicit). Si temp. inquit, ignarus & non magni pretie hominibus
committatis, statim & nobilium ac strenuum iram in te provocabis,
ob contemptum eorum fidem, & maximis in rebus damna patricis.
Quid enim praeclaris homo vult aut ignobilis gerat? quis hofis cum
non contemnetur? quis confitetur ei obediatur? quis militum non dedigne-
tur fab imperio eius esse? Enimvero quia mala inde manata possunt,
nihil opus habeo apud scientem te dicere: hoc tamen emittemendum
non est, hunc talcum, si rem male gerat, plus tibi danni, quam ipsos
hostes, daturum, fin replete aliquod erget, statim tamen eum, bonarum
artum expertem, amentia & Rigiditate complectum iri, cumque ex
eoi tributum formidolosum fore. *Carta* suntque appena, sed postulante,
et vigeat si postrema. Itaque *Taracum* infinitum, haud tali mthi pro-
babile, qui ex militari soli virtute promovetur, *venit* & *relebat* ad ipsa. Tegi-
tur tamen hastatum calpa, sicut nobilitas in his *oblate*, & praeterea unum *De-
minum* ciuius, *ergo*, reliqui seruorum loco sunt. Ni tamen quod *unus* lic-
ratio dari potest, & obstrictio maior tenetur, *quoniam* fuit grandes. Am-
mianus tangit, de *Lioniano*, qui fab mitu redundat, & firmare volebat: Ma-
larchium ex familiarius negotiorum agentem etiamtum in Italia, lou-
no iussi succedere armorum magistro per Gallias: gemina viritate
præspectu*at*, vt & dux meriti cellorius, idicō*si* supeditus, abiret & me-
dio, & homo inferioris *pro* fab subdimicere pronevolus. Et profecto beneficary
beneficis *se* fieri adserens, vel *ad* *causam* & *inducitius* *Lisimus*, de *centum*
Senatoribus in *Tarquinia* *Præfato* *allatu*. Facto, *ingens*, *haud* dubia regis, lib. 1.,
cuius beneficio in cunctis veneratur.

Excipio, si eximia in aliquo virtus.] *Multa exempla sunt resp. talibus feliciter communicata. Plutarchus & solam virtutem considerari vult, in Sallust: Ἀριστοφάρκοντος οὐ τίνει να κακόν, αλλὰ νόον, καὶ πατέσαι την των, ου τοῦ βιωτῶν, τι γάρ αἴτιος πονημάτων γίνεται, αύτα τοῦ πολε-*

τινὸς δυσποθατοῦ παρέστη, τὸν μὲν Κατόντα τὸν ἀρχοντα τὴν τελείων, εἰδὼς· Οὐ enim venator non quozit quod tali cane natum sit, sed canem; & eques equum ipsum, non quod ex equo (quid enim si mulus ex equo natu sit?) ita vir politicus tota vía errauit, si in rectore non requirat quis sit, fuit quibus. Claudius orans, in Stiliconis laudibus tonit: — Λέκος ex Caudinius conseruat, in Stiliconis laudibus tonit: — Λέκος ex Caudinius conseruat,

uehis, & meritum, numquam cunabula queris,
et qualis, non vnde satus.

Ita iſſi. quod aduersum prærogatiuę nobilitatis videatur à nobis asserta: ſed de eximiā ſed cuius virtute loquimur. & ubi paritas aut concursus, Nobiles antebabendi: imò etiam ſe pauillūm in ſtrā.

. Meliorē esse temp⁹ & prope tuitorē, in quā Princeps malus.] Causa in eodem Lampridio additur: siquidem vnuis malus potest à plurimis bonis corrigi, multi autem malū non possunt ab uno, quantumvis uno, sibi ratione superantur. Hoc est quod in Traiano desideratur, ipso optimo, sed patiente & retinente minister malis.

Emitur sola virtute potestas.] O bonum Principem, qui sic facis! ô statum felicem, ubi id facit! Sed rara haec electio, & vel optimi Principes

*miscent. Thoerix rex, in Cisalpino: Dignitas ad inco^{rum}ptum
venit, donum et cib; cum ad expertum compenatio meritorum. quo-
rum alter, debitor iudicij alter obnoxius est fauor. Hoc enim affi-
tatione subiungim, alios gratiam promouemus, & ad omnes indulgen-
tias vias se nostra relaxa humanitas. *Iste vero fatus, quod res ipsa:* &
*Gratia per aper in comitis hec venit, ann& non Peccatum: fortis, sed f& d' o-
pt, smo & exato: vel huc can& quod utrare talibus integratis, & cor-
rumpant fasti qui corrupere. Alexander Senecha dicit: Ego verò
non patiar mercatores potestatum, necesse est enim me qui emis, ven-
das. *Pariter Sene:* Provincias spoliari, & nummarium tribunal, audi-
tā vtrimeque licitatione, alteri adiici, non mirum: quando, que emis-
ris vendere, gentium ius est. *Sed & Ludovicus Duodecimus rex Galia-
rum, de talibus fasti dicere.* Eos quod auferre emillett, singulatim
potest vendere. *O Francia, quod& tales & per& hanc habes vel inter pri-
mas can&as.***

In Principem culpa cunctorum reddit. **M**acens ha Angelus, apud
Diensem : Nam amicorum aut officiulum tuorum humilia est indu-
genda potentia, sed ita si moderandum, ut ne te in culpam aut repre-
henzionem coniciant. Quodquid enim hi redit vel sequitur egenitatem
et veritate adscribatur, talemque te cuncti confabentur, qualia eos
faclat exercere permisit. **I**stum autem ratio, quia non potest, pro te admodum
lubet pare, qui non vetat, prout eadem in Philone concipiuntur,
contra et Iactum. **I**scimus cum Agricola responsum, Alexandria propositum
est, atque iste Praef. obicit in Philo, et addit: **i**psa ergo iugis erat et ad
ratiorem, quae ad dico, ut et exordio, quod hoc in scriptis et in tractatu
so videtur. Quia enim caligare, aut fletum cohibere, cum possit, nec cohi-
bare, cuius non regimur, et tam mandare.

Omnes

Omnis ministros ciuibus & reip. praefex.] *Theodahadi regū, apud Ius xvi Capitulorum, dictum praeclarum: A domine his incohare volumus diciplinam, ut reliquos pudeat errare, quando noſtri cognoscimur excendit licentiam non praebere.*

Ille ad ciuita, hic ad bellica natura prior.] *Quod Homeru quoq,
ut p[ro]l[oc]a[re] prudenter aut sapienter, sic reuelant:*

Ἄλλος δέ με μάθεσσον, δέ τι καταπλακώσθω εἰσέσαι:

Vnus conflitus, alter praeflanctor halla:
de Polydamente & Hecatore ab o[ste]r[ia] prolarum. Et Polybius illu[stra]t[us] exemplo boe
notauit ip[se] Arato Sicyon, quod ad ciuita omnia mirificè vader & approficiuntur,
trepidabat in bellicis: nec exequi se facere, cor a corpore et firma. Ip[se] Polybius
verba compendit abo: Aratus, inquit, era in rebus ciuibus vir
vindicu[re] perfectus, facundè loqui, prudenter cogitare, industrie cogitata exequi, h[ab]ere omnia poterat: discordias etiam clementer lenire ferre, & amicos adiungere & focios facere, inter primos artifices. Tunc
etiam infidiles, fraudes, subfleus in hostiles communisici, eademque ad
exitum deducere, ob tolerantiam & audaciam, efficax maximè ap[pe]tusque erat. Hic autem ip[s]e, figurando in apero acie dimicante vellet, fe-
ginis in conflitus, timidius in aggreffionibus, nec afe[n]tu quidem aut
vultu pugnam tolerans. Ideoq[ue] & Peloponnesi repellet tropheis,
fed in lebreis. Adeo natura hominibus non corpora solida, fed animos dedit & similes varianti[que], vt idem ille vir non nolum erga res
diuerteret diuise[re] se habere, fed & in qua[re] amitiles, alia sapientissimus
videatur, alia tardissimus, temeraria & audacissimus, & timidissimus. Neque hec inopinata nimis aut paradoxa sunt, sed nota & familiaria
quis in voluntate intendere. Nam ecce & in venatibus alijs sunt au-
dares, terfa[ct]a subfistulent, idem ad armis & contra hostes, degeneres.
Sed & in bellicis rebus, alijs in singulari certamine, & cum vir cum vi-
ro componitur, acres & validi sunt, idem committunt in pratio &
infinita acie ignau[re] & nullius pretij. Thesaloturi equites certumatum
& confertim si ingruunt, into[rum]bentes sunt: extra aciem, in tempore
aut loco vitium pugnare, timidi, & inutiles. At[que] autem contra. Si-
licet magnus ille Deus hoc solvit, at[que] se alia, ne in omnibus renum en-
tere. — partium singula quenque

claud.

Nobilitant, hunc forma decens, hunc robur in armis,
Hunc rigor, hunc pietas, illum fortia[re] turis,
Hunc foiboles cast[us] que thor[us].

Atq[ue] ut alius petet a me:

*Ἄλλος πίστη γένεται θεός πολεμίαν αργεῖ,
Ἄλλος δὲ σύνην, οὐ πόνον καὶ αρπῆν τοῦδε μὲν:*
Illi bellica nempe Deus donant, at illi
Saltare, atq[ue] alij fidibus cantuq[ue] valere.

Homer.
Illiad. x.

Principium inclinatio in his, offensio in illis est.] *Quis non conti-
nit ad inauditorum? Et si famē in his promotum ibis aliquod etiam fortu-
na. Tacitus de Vesperiane: Multos praefecturis & procurationibus, ple-
roq[ue] senatorij honoris percoluit, egregios viros & mox sum-
ma*

obj[ect]us. ma[re] ad e[st]epos, quibusdam fortuna pro virtutibus fuit. Sed & ius hoc est
diuinis regibus, ut in Homero legit[ur], alium virorum odifice, alium amare.
*Taque arguit Cato[di]tor: Non est manus meritum, quā gratiam in-
ueniens regnantium. Quid, quod in p[ro]a ele[ct]a v[er]sa initio ab[er]rator, lege
p[ro]fectus lundatur? Per e[st]e enim Taceus: Multos in prouincias, contrā quām
spes aut metus de illis erit, egisse, excitari quod[am] ad meliora ma-
gitudine rerum, hec becere alios.*

A V D A C V L I .] *Sene[ca] de Tranquillitate: Quorundam panim
ad idoneam et veracem rebus ciuibus, quā firmam frontem de-
merant: quorundam conuincia non facit ad aulam. Medium ergo
tenendum, ut & p[ro]ducas ad ipsa, & conuincias ad ista.*

Sine iactantia agite.] *In quo peccant [ape] antici, & odio atque iniui-
diā provocant frātrā. Talis iste Heraclides, iocens apud Philopon Ma-
cedonem, & ex vīli humore, evictus est: de quo Polybius, ap[pe]tū vīli vīci tanta
vītō[re] x[er]ox[er]t[ur] kai[ta]nō[re]s eis tō[re] tō[re] vīp[er]ō[re]s vītō[re]z
x[er]ox[er]t[ur]: adfuerit inferiores feueriū maximū & superbum erga
superiore inprimis adulatores. Atq[ue] idem de quibus Sene[ca] regis poten-
tiae ministeriū quos detectat superbie[re] tua longum spectaculum; in-
tūniū, fe iudicant posse, nisi di multūq[ue] singulis quid possint, offen-
dant. Nihil confitent, nihil temel faciunt. Injuria illorum precipites,
benignia lente fuit. O penitulū, non calamum, & quo tempora etiam
mōtrī regregē mōtrī regregē! Sed & à Dion, de Sciano illo, non altero
lib. xvii. à Tiberio, sed altero pan[te] Tiberio: Is, inquit, homo superbissimus stu-
diosus ē omnibus celebatur, fatulabatur, deincepsbat. Omnia enim
acriter & maximè procerum obferuerat, & verba & nutus. Nam qui
Propriā potentiā nituntur, neque salutaciones aut habe obsequia valde
requirunt, & si omnia fuerint, vito non vertant, ip[s]i nempe sibi con-
scii contemptū fui[re] hoc non factum. Qui vero fuso & adficitio splen-
dore vuntur, & omnia talia magno opere, & tanquam ad dignitatis
sue culmen pertinentia, requirunt, & nisi consequuntur, grauter fe-
runt ut abiecti, & irascuntur quasi iniuria affecti. Ideoq[ue] illos magis
p[ar]enē, quam ip[s]os Imperatores, vulgo obferuerat, & circa eos fatigunt:
quoniam apud hos siquid peccatur, virtus cenfetur remittere & igno-
rcere; apud illos, imbecillitas & virtus inopia, contrā autem vīcīlē,
facere ad stabiliendam ostentandamq[ue] potentiam arbitrantur. Tales
i[st]i, qui potentiam suam non bene ferunt, & idē nec dis se ferunt.*

Ad audiorem & ducem, ut minifter, fortunam referas.] *Valde hoc
obferuan[d]um, praeferit[ur] aliis in quibus haud temere aliis vident[ur] emi-
nere. Ad Principem igit[ur] re[fer]er, cuius amicis pugnas, per eius fortunam
(taras & r[es] p[ro]p[ri]as) fortunatus. Dirigit enim hec sup[er]a Prudentia, & mini-
fros quoque astutis aut deprimit eius in quo alterum vult fieri. Germani
hoc erga Principes suos seruabant[ur] olim: & illum defendere, tueri, sua
quoque*

quoque fortia facta glorie eius affigare, praecipuum sacramentum erat, ut Tacitus scriberet. Simile Galorum Deo.

*Rerum gloriae
admodum.*

Hac est conditio regum, ut causis.] *Quod ingenium regum in uno dum esse dicunt familiares, ut omnia praelata facinora sua esse videri velit, & magis indigneas dubibus ac praeclisis quod prospere & landabilius aliud generint, quam insquin infelicitate & ignave. Iste breviter affectus in filio Alexander de quo Curtius:* Quippe Alexander hoffes vinclum voluerat, Antipatrum viscisse ne tacitus quidem indignabatur, fux demptum glori exultans quidquid celsiflatis aliena. *Sorarrant idem & inserviant Antiochus regis interiores aduersi, etiam Lusitanum: Ipmam eam gloriam bellum, quā, velut dote, Annibali concilietur, nimiam in Praefectio regis esse. Regem confici, regem vimin dumcum, unum imperatorem videri debet. Denique consueta reges: et patrum quoque memoris legimus, ut virtutibus omissis quicunque res magnas sub regibus gerere, ad extremitatem in offensas, aut in exigua crudelitatem. *Postea Alfonsum Albuquerqui, qui pleresa India Orientalis Lusitanum regi suo subiecit: at idem accusatus maioris ipsi, & suspecto denique, reuectus in patrum ep., & morte operaria fortasse regnominis exemplum. Simile in Duarte Pacifico, qui post magna merita, in cufodato & vincula consulevit etiam fuit, & dar a innocente liberatus tandem, sed ut in paupertate se recesseret. Confutatum Magnum, & Ferdinandum Corseum, nec ipso patrem gratia meritis reuulstis, aliquip arbitratur & dicunt. Quid causa est? beneplacitum magnitudo, cui reges dolent & nolunt obstringi. Noster Tacitus:* Detrui per fortunam suam Caesar, impinguari tanto merito rebarat. Nam beneficia sive quo eō leta sunt, dum videntur posse exfoliari, vbi multum anteuenire, pro gratia odium redditur. *Sed & simile his quod in arboribus, sub quaerum umbra, ubi tempestatis est, consurgunt cum defensant, ramos frangunt & abstinunt. Ad amorem prudentissimi Comitis sententiam:* Memini regem (Ludovicum) mecum sic loqui, ut diceret, fieri aliquando ut opera navae laudabiliter minis pretium sit, idque culpā corum qui nauassent: dum elati quidam confidentia, inconfidente & protinus se gererent. Atque addebat, felicem esse, eius sententia, cui rex nullo suo magno merito beneficiis conferret: atq; id praeferat, ut obstringatur aliquis Principi, quām vt illum habeat obstrūcum. Se quoque hoc ingenio effe, vt plus amaret, qui ob beneficium tibi debenteret, quām alios quibus se debere putaret. *Claudius deinde Cominus:* Tam est difficile in opere genere vita sic se gerere, ne impingas: magnumque est Dei donum, valere sensu communis, & iudiciorum naturali. *Præclaras omnia: sed age ut Cominus, qui has seu & præcipi, satisne causisti? naturalis tua prudens se p̄ficiat manuistis: acceptissimam, & in tua arend circumventus et ab aliis, qui, mortuo rege Ludovico, effectre calumniam ut in carcere condiretis, per tristissimum te seruare, deniq; capitū casum sp̄e diceret, ne patrocinari quidem quoquam aū. Enī ludovici vita, & iactantes hominū: quibus nihil v̄ quām per ultimam sapientiam, eti certi: non certe in lubrico illo crimine & falsoz. *Licet:***

Licet dicere: Sumnum ad gradum cūm claritas veneris, Conscientes aegre, & quām descendens, decides. Cedic ego, cadet qui requiratur.

Argue hic liuoribus aut percussa extre maxime fuit expediti [ut ille ipse] fuit fatus.

Cominus: quod monitus Polybius: Xantippus, restitutus Carthaginien, in bane.

fuit rebus, paullo post in patrum redit, optimis fibi confulens. Nam

res egregie gelte & precelata facinora iniuidam & calumnias gignere

solen, quas ciues quidem aut indigene, amicorum & affinium co-

pia atque operā, possunt repellere, at exterī facile & statim ab vtro-

que ibo vincuntur, & perlicitantur. Est in mente magno Princeps, qui

vocet & sufficiens, in diuinitate Praefectura & fortuna secundans,

non effugit: maior fatus, si in vigore sumus, & tempus fuit celer. In tempore

in Lasellu. Postarcius igitur sapienter monuit: Ehal tra egi se adorat, ut p̄ficiat cu sa-

radulorū. ut q̄d ē iuris, q̄d cōsuetudinis, q̄d cōsiderationis, cu sa-

q̄d op̄is, q̄d auctoritatis, q̄d p̄ficiendi. Effe & politici curfus fūm quenam

dāc acuterrimum, ne minus ciuita certamina, quām athletica, vi-

gore & tempore defluit, viruperat ac coagiri.

Gloriam impotis summis manus illis relinquere.] Hoc scit

iam alim & fecit Israhel moxīs militis Davidice, de quibz facit: Mi-

siq; Iob nuncios ad Danid, dicens: Dimicatu aduerfum Rabbath,

& capienda est Vrbis aquarum. Nunc igitur congrega reliquam par-

tem populi, & obvide ciuitatem, & cape eam: ne cūm à me vallata

veniat vrbz, nominis meo adscrivatur victoria. Ergo, uno verbo, gloria

omnis Princeps adscrivenda, & vindicanda. Quoniam festis horum, aut fial-

*li patiū, ipse Princeps Constantius de quo Amianus: eum, edictis *comitii**

proprietatis, & folium, (cum gelis non adfuisse) & dimicasse & vicerit,

& supplices regis gentium exrcitare, aliquotes scripisse: & talia, que

finerit & miseratione fata superbia nemo legit.

In iurias ferendo, & gratias agendo.] Tacitus & hoc indicat: Egit patientia,

grates, quās omnia cum cōmōdante fermonum. Cur autem non q̄d adiu-

ta faciunt, q̄d in aula beatitudem querunt? Aristippus præbū, verū fatus

philosophus, qui confutatus à Dionyso, cūm nihil inveniretur, & qui

dam mirarentur: Nempe p̄ficiatores, inquit, vt ḡbūm capiant, quis

patiuntur fea p̄ficeri, & ego vt balenam, non patiar p̄ficio madidari?

Ad do Sennac. Potentiorum iurias hilari vultu, non tantum patienter

ter sunt ferenda: facient iterū, si le fecisse crediderint.

Qui seceritis criminibus infamant.] Contra quos quid re-

medi? Expulsa cum Dio Chonates in hac re: O infector omnium

ocula, quem nemo salut, cur connives lape in his hominum, & gra-

uioribus etiam, culpis? nec flattim immunitis igne & rostritu & fulmi-

na, sed vindictam luperfedens differs? Imperufuligabile tuum iudicium,

& humanis ratiocinis inaccessum: nisi quod sapiens profecto

es, & norma certa utilitas, eti nos tenui mente prædits id latet.

At enim venator aliquis ferperit, aur leonem densa iubā, qui in

montibus videt vel audit, statim declinat & effugit: fed & maleficus

g 2 aut

aut latro exorribilis est; & precibus aut laerimis mollescit; virum vero quod proximo & amico malum in corde machinatur, aliudq[ue] sensim alio loquenter, multe sapienter est euaderet, & a diuino auxilio pendet. *Pramiserat vero item de Theodozio Styppia, per Camateri Logothetae columnas eius.* ac misit deinceps de praecipitate: Effic costumib[us], quantum potest, obseruando, quoniam moribusque parvularibus & occultis summa prudit, & lingua habent a corde diffringentes. Ante omnia vero, cibodium qui poneantur, nec finiter lin-
guam te meae exagunt dentium septum & sclaborium propagulaquibus, quibus a natura, velut duplice vallo, est circumdata. *Bene, & plenitudo aut circu[m]fero, optimis armis.*

*Laudato
ceteris.*

Quo incutior decipere, palam laudatum.] *I*verò arguitur melegum & nostrum genus ludendis & laudare. Excitatur enim subtilis Prīmū in laudem aut metum, præsternit & animo proficit illi. Polibius exempli & sententia id docet, de Apelle quodam subaldo calamitatore, qui cum Aratam apud Philippos Macedoniam regem traduxisset, ac falso campe-
Liv. 19.
tus ejet, non id est, sed trahit ille deinde calamitiam in Tauris quemdam, quia Poloppones rebus præter. Hunc non accusavit, sed laudauit, affersens dignissimum esse, qui cum re ipso in calitu atque acie ageret. *A*dīt deinde: *Kαὶ*γε ἀπὸ τῆς τούτης πόλεως καὶ ια-*λοῦ,* τὰ μὲν φράσαι, τὰ δὲ τανακτία ταῦτα εἰς τοὺς πίλαις: Nous enim calamitudo modus repertus iste, non culpantes, sed laudantes, laderet aque exuertere alios.

Nihil reum mortalius tam infabilis & fluxum. *Quae facula
nisi docet: vetera, media, nostra.* Inter veteres, Iob illa vir acer,
candidus, militia David & confiliorum arcenorum arbitratur, *cum a via
regi non eviratur, iusque ad eam a facie ferat.* Quid Apelles inter Gra-
cos? *ut a Philoporo proximus, to iam grande & opibus ut ab aliis time-
retur, momento hora decisit, destruxit ab ipsa gressu Philopon & cele-
bant.* Polypius ita narrat: Anatus flagitia & superbum eius regi aperiti, *ut
ad vindictam filiam, & rex fecit scutum, fuit, sed ita illa dimul-
tione, vt mentem hanc eum nemo sciret.* Vocabur Apelles, ille fiden-
tieniens, & quasi omnia ex fentientia patratur, filium confe-
sus est, ex Chalcide Corinthum venit. Cum appropinquaferet,
certum fatelli militumque Praefecti, cum ipsi milibus obuiam
procedunt, agmina & pompa in regiam ducunt. Cum autem inge-
grata statim & confundatur, vellet, iactos quidam praefecti eum
misit, occupatum in praefenti regem ducunt. Apelles nouitatem rei
demittens, haec habentur aliquandiu constituti: mox matru, insop-
que confili, inde difcessit. Comites illi omnibus subditi dilapsi, ut de-
nique folus cum ferula suis domum peruenient. Paulus post captus
cum filio, *vindicta, & interfecit eis.* Sed post priua illa, *Polypius appa-
rebit addit:* Parva omnino intercalata temporis, omnes homines attol-
lunt rufumque deicunt, maxime vero eos qui in Aulis verantur.
Revera enim illi ad similes sunt Abacorum calculis, qui, ut secun-
dum

dum voluntate calculatoris, modo obolum sexuum, modo latum
valent; ita Autici, ad nutrum Principis, modo beati, modo tui-
seri fiunt. *Aque hoc in Apelle exemplam: quād genitum Romae, et*
Scianno? quād non Tibery Augusti poterit, et in insulae flatus, horo-
ribus, cultus; tandem ubi epiphila faber us est, et caput dicitudo torte
secundum, et cum pēciā dicam, laqueo prabuit, et cadaver sum oppro-
bris, laceratione, uno. Quo dū illius Senator dectetur, populis in

fructa diuinitat^e, in quem quidquid congeri poterat, dñi hominum
conculerant, ex eo nihil superfluit quod camfrax traheret. Et frondis
potentia sicut exstinx Plantani, sub Antonino, qui in Dione Caius lego,
Iam in suo posteriore, apud Hispanos quoniam nobis documentum flexa
potentia Aluarus Luna est? Amabat & euclibus cum Iuniorib^t rex Gadara,
per omnes homines & amicos. Opib^t, itulit, praefestivit, cotticis an-
gebatur; atque ita regem sum fecerat, ut vel belum eave c^ap^u gerret
cum vicinis regibus, & cornutis. Nod^r res in maiore fam^e & inuidia
quam sit amor, & quae si satia dinumeras, Sed quis exiit? Sicut diuinio-
nes aquarum, & fere regis, ad Hebreas sapientes. Occulti adiutori se ab
Alaro, edit quantum amaretur, denique paucis cosec*ti*, in opere Burgen-
si, agaciter hominem in vincula contic*ti*, damari per extenuationem iubet,
ca^p ubi abscondi, & in foro per triadum offendit. O casu metallicitate, tali fu-
perbus paulatim & infelices, vbi est: quid est, distilat^r & tet annorum
cumdata felicitas fabio turbae quingentis & sex*centis*. Vere tu praedicta
et Alare, non sine miseri per agas: admittitur alios fortunam suam &
apud te predicantibus, Improuidi, ne seductum in tempore opena lau-
dauerint. Sed mⁱhi finis non sit, fixemus canzonem, huma, & versi dixi,
in anno ovo. Claudianus Sidonye verbo apposita: Periculofam regum
familiaritate esse, quorum confutunditum speculum tuisque
flammarum natura bene comparat, qua fecit paulatim a le remota
illuminate, ita fasit admota fibi comburunt. Nota Autice, accede, ins-
tina, ama, amare, & non nimis.

Speciem magis in amicitia Principis, quam vim retinent.] *In-*
agine ad hanc rem v/sua pater Themistocles: quem cum à rep. gerendâ vel-
let abducere, offendit ei in litore triremes veteres, abiecit sicut & con-
tempas: tales administratores reip. esse, cum non ultra ex iis fru-
cus. In Plutarcho.

Aracea aliqua vox erupatur. Nam & Arata inter exempla ins-
fida regie amicitia, qui Philippo Macedoni da caru viliisque amicis, ve-
nus tandem ab eo tali in sua cito lente & sensu occidente. Non laius Au-
strum, sed sive aperte, medeiorum est, tali tacitus: nisi quod amicorum
caudam Cephalon, in cubitali, cum eo inancor rumpit. quaeque pueris: illa
admirant, subinvent, rursum, ut sequitur rur sequitur. dicitur: huc
fini premia regie amicitia. Tali Philippus, & ali: non sic nelli
AVSTRIACI (quod ver: & in loco dicimus:) patientes ministrorum
sunt & ad extremum miti.

*Quid ergo? autem et totum hoc
genus damnum aut deficitur? ab his sed Scytonis ista ad cultorum per-
ditum mei conuenire, hec nego. Valerius enim, quasi Apollinis vice, dixit:
Magis te probare fecunditate ridens tugurium, quam tristis enim curis & Lib. viii.
foliatus inibus asulam. Nam hoc deo, etiam in optimis eis, nime ex-
pertus abegit. Nec vero *scimus* & *omnium querimus*: quid tam sumus,
sed non gnoscamus. Habet vbi se, etiam in priuato lac, explicat magi-
nus animus: nec vt leonum animaliumque impetus canes co-
ficer, sic hominum, quorum maxime in fedula actiones sunt. Vbi
cumque otium meum abscondere, professe volam singulis & via-
ueris, iugendo, voce, confilio. Nec enim is folus rite, prope, qui
candidatos extrahit, & tuctur reos, & die pacis bellisque ceteris: sed
qui inuentum exthorcat, qui in tanta bonorum praecoptorum
inopia, virtute infruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque cur-
su fuenter prestat ac retrahit, eti nihil aliud, certe moratur, in pri-
uato publicum negotium agit. Hac sapientia Seneca: cuius verba ex-
prefit: *animam velim, ac conos*.*

I V S T I L I P S I
A D I V . L I B .
P O L I T I C O R V M
N O T A E

De Prudentia, quam Progrām dī.

ON FVSE viam aliquam signabo.] *Propriet & distin-*
*H*ix patet. Arisfeldem adio : *autem per hanc illam*
regionem, *deinde per rurum* *ad eum* *ad uox aperte* *pas-*
tuozemus. *scilicet* *ad eum* *ad uox aperte* *pas-*
tuozemus, *ad eum* *ad uox aperte* *pas-*
tuozemus. *Scimus* *in aliis artibus*, *ita*
in Politicā ordinatione, *hinc non posset* *ut omnia singulatim &*
curate *scribantur*. *Vniuersitate* *enim scribi recessum est*, *ad actiones* *fun-*
terum singularium. *Enim* *est enim* *quam* *qui* *men- & uia* *caen-*
ti *huius communis* *format* *sententiam & decretum* *in rebus singulis*, *& ad*
hanc velut norma adiuvare... .

IN CAP. II.

De Prudentia Togatâ

PRUDENTIA duplex est, Togata & Militaris.] *Bene enim hoc
Salustius: Firmanda est res publica, non armis modò neque ad-
uersus* Orat. de Re-
pub. orat.

uersus hostes; sed quod multo maius multisque asperius est, bonis pacis artibus. Artes pacis ad Togam faciunt, atque hoc opus maius asperiusque merito dicit. Idem Linnaeus: Excellentibus ingenii citius defuerit atque cium regunt, quam quā hostem superent.

Materies duplex, Res diuina, Res humanae.] *Hoc quoque Strabo* pag. 75.
lib. xvi. *ut ob de Mero differt. Hoc a natura huminibus est in finum;* & *Duplices
commune Grecis ac Barbaris, vt in politica vita, communis praece-*ta presuma-**

I V S T I L I P S I
D E
V N A R E L I G I O N E,
A D V E R S V S
D I A L O G I S T A M
L I B E R.

In quo tria Capita Libri quarti Politicorum explicantur.

A N T V E R P I A E,
E X O F F I C I N A P L A N T I N I A N A,
A p u d I o a n n e m M o r e t u m.

M. D. X C I X.
C u m P r i u l e g i j s C a f a r e o & R e g i o.

ILLVSTRES
ORDINES,

59

IBER in me nuper prodit, cui an responderem, iure dubitau. Aut̄or an ille est, cui debeam? homo inquietus, turbidus: & cui vnum hoc studium, litigare. Sicut canibus quibusdam infitum est, sine causâ aut discrimine latrare: talem audiebam istum. nec iudicio h̄c scribere, sed morbo. Cum hoc me compонem, & velut includerem in eodē campo: quem & vincere inglorium, & à quo atteri sordidum esset. Facit enim se aduersarium, ait Seneca. quisquis contendit, & ut vincat par fuit. Sed causa etiam silendi altera, ab ipsâ scriptione. Nam qualis ea est: plebeia, futilis: & concepta plebeio quoque stilo. Quotusquisque ea leget, si ego fileam: nec deprimere aduersarium meum possum, nisi ut attollam. Adde quid calumniarum conuiciorumque plena: & corniculas ciuiis in Africâ, quam rationeque solidas repeterim in hoc scripto. Vetus ille versus hic valet:

* Λόγος μὲν Εργάσθεται εἰποδίεται.

& flumen verborum vbique video, mentis vix guttam. Quid igitur reponam aut respondeam? ferum aliquid aut eruditum? non est occasio, conuicia & dicteria? non est meum: & ita adhuc viximus scriptusq; vt nemo de nobis, de nomine queri etiam ego possum. Primus iste est (heu fatum Lipsij!) qui procaciter & ex superuacuo me lacescit. Quem ut imiter, non adducar: persuaderi tamen mihi passus

h 2 sum,

Ex Libr.
monasterii
Benedictinorum.

sum, ut respondeam, siue quia publicè interest, tam
eſſeranem petulantiam reprimi & retundi, siue quia
meā, calumnias & mendacia leui manu abſtergeri,
quibus nos aſpergit. Dicit enim nec ſcripta mihi, nec
dicta: aut certè non ſic ſcripta. Tantum autem veri-
tati obſtrupit adulter ſenſus, quantum & corrutor ſi-
lus. Qua ratio precipue me mouit, ut reſcriberem:
nequis silentium meum in conſenſum ducet, &
crederet approbata nobis, quæ non videret refutata.
Sed fecimus tamen breueri. quoniam, ut ait Pindar-
rus, * δίὸν ποὺς εἰς δίκαιον τέχει διαρρήξιν: idemque
modestè. quia vt ſcopulus affilientes vndas fine-
moto villo ſuo frangit; ſic nos conuiciatores iſtos,
fine acerbitate vlliā aut irā. Dicta tamen quædam
autoioca miſeuimus. cur non liceat viri magni, imo
& ſancti, fecerunt in ſimiili genere: & bene Tertullianus.
Multas ſunt, ſic dignare uinci, ne grauitas
adorentr. Vanitatis proprieſtatis cedit. Hac
omnia ad vos

ILLVSTRES ORDINES. ad illius
& ad vestrūm tribunal deferimus: vt iudicetis tam-
men, non vt vindicetis. Nam mihi purgatio ſola
proposita eft, non vltio: & auertere plagam volui-
mus, non inferte. Vos, quorūm id mutuus, me meaq;
auctoritatis vestræ clypeo tegite: nev patiāmī in sallust.
Iugurtha. nocenti & plus periculi, quam honoris eſſe. Atque hoc ea
lege, ſi proba iſta apud probos. Nam quod iſti ea ca-
lumniantur aut carpunt: nihil eſt imo hoc quoque
boni arguicatum, talibus diſplicere. l. m. q. e. g.

AD

Tractat. ad
teſtimoniis
ſcriptis. p. 37.

P. 37.

AD LECTOREM

Q V E M C V M Q V E.

V IDES reſcriptum meum, Lector, ex amico-
rum ſententia potius, quam ex mea. Nam
mihi initio decretissimum fuit, non reſpon-
dere: qui uetus illud meminerat,

Bacchæ bacchanti ſi velis aduersarię.

Ex iſtanā iſtanōrem facies, feriet ſepiuſ.
Sed vicerunt illi è minus iam reſuctantem, quòd
eadem operā NOTAS noſtras daturas eram ad trinaila
Capitā; qua in calunianis vénierunt. Nam quid illi
tantum reſpondere nuga. qui fructus? at aliquis ex
hoc conſilio & ſcriptione, quan vides. Ut etiam ordine
et velut preſo pede ſcripto eius inſilarem, non placuit.
quid enim ille ordine dicit: prima, media, ultima, pleraq;
eadem: repetitio & mixtio. Et quod Graci di-
cunt, * ποτε ποιά νόσος. Nos ſi quid ad rem fecit, nō omi-
ſimus: conuicia vix attigimus. quia ſcimus

Ifiunc theſaurum ſtultis in lingua ſitum,

Vi queſtū habent malè loqui melioribus.

Et amplius ſcimus: Aequo animo audienda eſſe im-
peritorum conuicia, & ad honesta vadenti contem-
nendum eſſe iſtum contemptum. Tu qui quis es
Lector, in bonā cāſa ſaue: & ſiquid eſt quod minus pro
veſtro omnium guſtu. Ucitote me ſcripſiſſe & ſuaſſe qua-
viſa optima, & uilitatem iuuandi prætulifſe gratia
placendi.

h. 3

CENS V.

P. 37.

P. 37.

IVSTI LIPSI

ADVERSUS

DIALOGISTAM

L I B E R.

IBRVM tuum legimus, & quæ visum mihi respondere, huc habes. Pauca mole, sed non pondere: & tu quoque non multa scripsisti, sed multis. Toto libro placuit tibi non solum *adversus*, sed *adversariis*. & quod poëta dicit, *aberrans ubique ad dem chorda*. Lacon quidam ad lucifiniam: *Vox es, præterea nihil*.

O RDINAR à capite & ab ipsa fronte tui libri. Titulum fecisti: **LIS** ^{in libri titul}
IFIU PROCESSVS INTER IVSTIVM LIPSIUM ET.]
Nullum te hoc pra/cravere, male augur est in principio lapsum. Ego tecum
litteris manquando faciūm. Natura mea, confusa, valde abhorret ab
eminentio, & hi me non nō, scito nō esse pacatus ingenium in Batavia:
vertrā. Denique egotecum si vñfus mibi litterare, alit estit cum quo conser-
varem manum. Nam, ut ille ait,

trophaum ferre me à fortiviro pulchrum est.

Sin autem & vincar, vincitā tali nullum est probrum.

At ta quis ei? ignotus es, imò in quis ei? nimis nouus et.

D E D I C A T I O sequitur, e.g. Ad Senatum huius urbis: *[Gra]ata erit, ^{in dedicatio-}
nisi fallor. Cur tamē ad hunc p[ro]f[ess]imū? quādā olim hic turba? & eos
fanos patet[ur] turbida sui animi sui scripti? Scī enim: & te quoque ali-
quid accidit[ur] nō? si in hac flammar[um] nos simus. Sed mihi horum ex-
tra, illa refederant, & beata pax ac concordia iterum in hac urbe. Sole,*

nō est hic locu[m] tuu[m] flatur.

E P I S T O L A S deinde meas subiungis.] *Quo exemplo: nullo bono,
aut cuiusquam boni. Egōne hoc fuit [scripti], ut ideres? per somnum non co-
gnoui. Hoc in omnib[us] fidele, tollit[ur] ē vitā commercia aut certa libertas littera-
rum. Apud bonos ita solerit, ut doberi scripta inter duos pertent. Tu aliter,
efflo. Cur tamē si vñfum ea edere, non edū ip[s]a! Veri, inquis. Ita san[ct]e, ^{imp[er]i},
sed non in decentiū formam. Quid enim si parum fideliciter? quid si pa-
ram exprefsi? irrumq[ue] verumq[ue] nam nec tu Latinē nimis [sine consumme-
tio] duo doctiū: & quod nō te nefire, multa sunt in illā nostrā proprie-
tati. & exp[er]iencie scripta, ad que vertendata non aspergas. Alter longe-
tuli olent, alter fues. Arg[enti] Ordines, sp[iritu]la p[re]cepta exemplar ipsū.*

I. LIPSIIVS S. D.

A CRITER TU cauſam hanc non Libertatis sed Licentiae agis.
Nefasti interfici quemquam religiosus cauſā. Quid ait: etiamine
ſedi-

CENSURA.

*Quæcūq[ue]a hic religione apologeticè scriptis I. Lipsius, ex
Auctori ipsius confessione & totius disceptationis filo, & de or-
thodoxa, catholica & Romana (quæcūq[ue]a & sola cœura est Reli-
gio) scripta esse testimonijs. Louanijs, IX. Calendas Septembres, 1593.*

Henticus Cuyckius, D. Petri Louanijs Deca-
nus, Academiae Cancellarius, & Pontifi-
cius ac Regius librorum Censor.

alios Exilio, ratos quoquam Morte à nobis plegi. Hec scripsi ille quid responderet *cum* *quod* *hunc* *est* & acerbe ac contumeliose agit: quod eius litteras eius, si voles, videbis. Quintanum Cardinalem Granellum mihi obieci: & quod haudem hac ab illo fonte. Obficio te, hoc me delit at philosophi hominis sunt: ut omittam, quod passim impetratis me arguit, & quasi effem in gentilium fcl*a*. Ego miro magis hanc ratione in scribendi quam indigner, & ad postrem eius non respondi, quia nos disperfer possumus & volumus, non litigare. Iam quā superērū minatur se contra me scripturam? Ego nihil mihi tribuo, ne valde mihi metu *at* illi Antagonistā. Modestissime (velim offert, & *videlicet*) ad primas eius litteras respōdi, sī alia illi sententia, & decretū ei promere, faceret, fed fine coniunctis aut diceret illi in perficiā nam. Ille hic quoque pro suo more, *aut* hac fua *alp*er**, *et* *Ver*itas**
*& nūd*er* v*er*it*at**. Quid dicam mi *et* *quod* res est. Annos fū
pri quadragesima iun vixi, supra virginem fensipilum adiuge ego in nemine, & nemo me fixinx. An felicit̄ & à natura ipsa factum (infructu etiam acceſſit) ad modestiam & quietem ne mihi in genium aut votum inclasfendit perturbas. Si priuata lacrima filii bo si publicē, quid nisi me mīc*u*nd*ic*e & afflām a maligno demere? fed fine coniunctis, & meo more. Vt in viā si quis imprudēt prae teriens luto me aspergit, non ego in illum regerā, fed potius me purgēt. Dic tibi, hoc quoque. Amici illi tu grande ingenium sit, fed ferox, aspernum, & cum multa mixtione fellis. Si patrī causā agit, & docere Principes meliora, orat, curat, hilie caput: ne opus est in me aurum incurat. Parum progreduntur in bonā via qui in habens quoque arietant. Habet mean sententia, & qui ep*iscop*ū hanc nihil opus illi ostendit (nifritabiliti tibi videtur) ecce etiam in *charit*ate** seorsim, quod offendas illi. Qua proba milii nunc quidem videunt, & libenter tamen desifant, si quis benignus & comites de ceteris meliora. Vale vir amicus, & fratre tuum saluta. Lgd. Bat. xv. Kal. Maii. — Id. x. c.

En, hac ipsa satie esse debebant ad temperandum tuum feruorum; in terminis, de re aperta. Et quid haec opponit longo tuo & lacino? scripsi: nibil quidam, nam & nebulae verborum effunduntur: & dimissi a vbiq[ue] veri mea metu, aliam oppugnare. & ad summam, imaginari tibi stibium exstremum; & mitiorem. Lippum adunquam cum quo decursum: in quo incurra. Sed iam ad rem veniamus: nisi quod hoc etiam primitio.

Nam ait sicut felices te debuissi huc edere & plebis oculis subiecti, eamque indicem capere in hac caesi. Quod huc quid est? M. Cat., apud, omnis, in iudicio quodam acutus, valde fener, iniitio hoc dixit, Miserum esse apud alias causam dicere, cum apud alias vixiret; non negare tamen possum. At plebe me vocas: atque te plebi me inservit, principes formantur in populum indicem hic esse utriusque buonum curius non trahit, ut vestra verbum. Denique vniuersitate sefer. Nunquam volui populo placere, que ego scio, non probat populus: que probat populus, ego nescio.

Addictus, causam à me Ordinum improbari, & hanc quoque à te defendi.] O calamitatem! ubi ergo verbum de Ordinibus ubi ad hanc tempore, vel causam, accommodo meum scriptum? nisi forte quā de religiosis disputatione temperando suadeo. Illic ergo contra Ordines? nec verbi in iuste, recipie. Sed talia [unus reliqua tua coniuria: quibus distinetur] si respondeam, quā si nō. Dete per pugnam: non amo valentiam, aut ueniam.

IN CAPVT II.

LIBRI IV. POLITIC.

Primum hoc capit, quod scriptissimis Principiis infraevidem esse
in facia, idque tunc causa. Confutarene scriptis. Sacra littera a
Sancti, carissimi Imperatoris, ratio ista. In illis, Deo per Viam predicitis,
et praedicando edixit: Erunt reges nuntii, cuius (Ecclesiasticus ad Iudaeos) et re-
gnic nutrices tuas: iterum: Adiudicabunt filii peregrinorum murosostos,
et reges eorum ministrabunt tibi. Augustinus: Pertinet hoc ad reges
facili Christianos, ut temporibus eius pacata vel habere curram
fuan Ecclesiasticus. Etiam Leo primus hoc prode ab Imp. Leonem: Debet
Imperator incunctu aduertere regiam potestatem tibi non solum
ad mundi regnum, sed maximine ad Ecclesiasticum principium esse collatam.
Causa Amborum: Cum enim omnes homines qui sub divisione Ro-
manum fuit, vobis militent Imperatorum terrarum acie. Atque Principi-
bus, tum ipsi vos omnipotentes Deo & facte fidei militatis. Aquis-
tum primum sacramentum est, tunc salutem, commoda, dignitatem eius
cum militiam.

Tu quid ad eum opponitur? Dicendum est esse Ecclesiasticum & Politicum regnum, & talia que suggesti sunt ibi sumi Adiutor. Quis haec proficit si aliam queruntur excuse. Nisi Principis Ecclesiastis ipsa non nulli iurius quantum ad ecclesias, ac quae hoc volumen tantum, ut vires, fraudes, turbas & extremae actiones possint esse, non possint. Quod in aliis est ipsa placita Sacra pro praef & quiesca. Nonne ergo Christianus est, vel debet nisi Princeps & potius ipse? Tunc ita vox, que illi Imperatorum cum Ecclesiis ipsa Donatihare farcibax est, & dognata tunc est.

Hic deinde effundia te in conuicia, & in tuum campum. Principum ple
torum infipientes esse, impios, cecos & idico non aptos ad hanc inspe
ctionem. ¶ Miram hoc argumentum quod est: quod effectus et Principes nec ad
ciuitatem quidam gubernatione adhibentur, nam illis potest profecto ad eas
non apti. Ex quo tamen forum iuri derogantur: & ex tua sententia (videlicet)
mu omnia plet: Cum de Principibus loquimur, quod est de his qui possunt loqui.
¶ Quis & qui fuit, aut aliis tales. Con illis enim certe columnam additif: & in hac
ipso Sacrum orare, eorum quin Sacra periret. At in Litteris tua misere
ta proprio Principi effe curare & tueri facit, ut plerique veterum ha
buerint plus haec munera contenti. Sacerdotium inquam & Regnum. Dio
zeugia Physiogracia (vel in margine nostris Textu Dic-Stock) illam
qua tria in legitimo Regre requirent, ut Belli duci vir, ut lued, ut Sacer
dos. Verbi gratia: Anayca rōtis pectoralibus, portato rōtis pectoralibus
et

卷八

Sicut et cetera. Sed quis multipliciter iste coram iuris distingere Principem videtur, in statu de aliis merito differens. Litus de Namá: Ls. 1.
Tum faceretibus creantis animis adiecit. quamquam ipse plurima facia obicit, ea maxime que nunc ad Flaminium Dialem pertinent. Sed quia in cuncte bellis, plures Romuli quam Numi familes regre putabat fore; itur quo plios ad bellum: ita laeferunt, Flaminium luto adiuvi sacerdotem creavit. *Ita Namá tamen Angustias* iterum Pontificatum Maximum Imperio tuixit; idem fecit Principes, maestri et ab aliis. *Quoniam hodie Malabarum Reges in Orientali- India Sacerdotes seu Bramantes omnes sunt;* Tend. Imp. T. 1. 16. indicatur. *& lex eis mori cogit velat deo conformato in loco sacro.*

In omni rep. primum est, curatio rerum diuinatarum.] Ita à deo
ordendam. Atq. ut natus, edutus, alarumus, rerum carinas ad fundamen-
ta volumus esse & prima & firmissima: si debemus in rep. hanc partem.
Synodus: Eustochia dī φραστον περιβόλεον, κρηπίτας τούδι, ιδί ή τετάγη. Oran-
τας γαρ επειδειπλος της περιβολης: Pictas primū subterritorū, fulcrum
& crepidō cum firmiter insitatis fulmularum hoc respi.

Tu quid hic caplo? In re nibil, aut in verbis, sed quod ab Aristotele
sumpſi. & ſed apud me obſerbi. De eius enim eſt ſacris, impiorum. Mili altera
viam Diadore, qui Politicum hic non Theologam ex prefereſci. A profanis
cetera omnia mutatas sumas in uno alioꝝ. Capite mutareſti. Niſi
te nibil iſtis hinc aut pium. Erat, multa eximere a tuis in hac quoꝝ parte
scripta, & venti inſtitui diuino. Sed quod audireſtis eſt. Tu inq. similes
aliquot, & illorum, & enim veterem litterarum annullis extinxiſſis. Nescire
non fertis hinc Solem. Atq. ut ille Philistus Hebreis fabris omnes ferrari-
os ag, opifices armorum ademerunt, ne bellari posset aut rebelleret, ſic vos
hac doctrina tuta, que vngulata vana vefra doctrinam. Nos non audi-
mus. Eaſt antea magis Scientia litterarum, non modò nihil nocet
religioni atque iustitia, fed etiam prodeſt plurimum: iti qui eis didi-
cunt, fit virtutibus inſtructi, & veritate sapientior. Et quid Bafiliis
hac de re queſitū erit, tenemus.

De ceteris enim quod optimum est ab optimo coli, & quod imperat ab imperante. *J. Omnes docet. V. Etiam omnes docunt in omni virtute populo ut exirent in hac maxime, quae princeret & caput virtutum. Religio non ipso non prefert, quoniam obstat.* Nam fecerit indicum populi, & ministeri eius: & qualis est rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam. *Hec canit: unica deus et deus, qui ad pulchrum ille factus, & elatus est deus, merita veneratur & magistratus fu autem.* Nisi facti, quid existeret nisi terrenus deus? Dominus exercituum cogitant in hoc, vt detrahent superbiam omnium gloriarum, & ad ignominiam ducent vniuersos intitulata.

*At tu nobis hic illudas, & in verbo argutarū. Vbi sunt, inquit, isti optimi? quorum centesimus quisque vix tolerabilis; neque reges ultra, sed tyranni; neque fatui, sed furiosi.] Euroas, quas Principem capitibus in ferga iusto & feliciter, quia non sub illa. Sed vanissime pribus
dico.*

dicit. Ita illi optimi, quomodo ratio & in lititio nostris eos format: quonodo postulat & exigit publica ciuium salu. Optimis etiam, quia in partibus virium gradus, iustitia est eminentia qui in alto. Quid si frumentorum quoque corrum viri. illi Optimis. sive sit & ad plures pertinens: liquet.

TUTELA TUA PRIMUM.¹ Nihil certius, libenter enim religiose Sub-
diuit parentis, & misericordia certe humanum iuvum seruit, qui *filium* sed
diutinum. Sed fideliter etiam parentis, quia pietas & Deimetus, quis si pietatis
est & coetervis in animis ab omni rebellitate & infelicitate misera. Ita se ut
Tutoratu altera ab ipso Princeps. *Dux enim illi pio clypeo & tellor.* Trif-
magnifici pulchrit. Nam postea ut obsequio, sacerdotibus quae ad amorem tuorum
omnium, exhortatio, & iuramentum praecepit. Sed eis per se non ut de morte car-
pere: *Vina cutiducta, Pietas.* Pium enim virtutum in nobis Genius, non
Fatum ipsum decuntem. Deusemenum est liberatricem ex omni malo.

A d augmentum etiam imperij.] Non quia bene Principi Pietatis Petaleis
fue illi finis (ad dies regnorum patrum;) sed quia Deo et vixum sapientiam ex-
terna hac vi premia adiutare. Scopari in quaenam & dignitatem. Prisic vide-
runt: interj. eos Valerius: Non dubitauerunt, inquit, facris imperia ser-
uire, ita te ferum humanarum futura regnum existimantia, si diuinae
potentiae beneaque confitante efflent famulatu. Etiam pœta:

Diste minorem quod geris, imperas.

*Tu hec admordes, sed admordes tantum. Nam franges citius, quam im-
primes dentem.*

Et os p^rioris esse in eos. **C**asus me hoc aut altereo (non enim lubeo in p^rister) quod Deus nominet. illi, inquit, qui Bembum in ep^{is} fia^{re} grauerit interueni^t neque incep^{it}, sed in fact^o. Hoc neppone in futur^o eis Deus nominat? **I**de iterum, quid, Aristoteles et cⁱl, qui nominat? **V**u^t et refingit gentilium libros, et Deus sⁱndicat talam? **C**um de iis, ut coram nomine ferme si cⁱiam in sacra lib^o sⁱstendam sit ibi Deus. **A**t Bembum incep^{it}. Non haec cau^sa, sed scilicet leuita, quod^o quod^o in dico^{re}, in Christianorum et gramian vororum per on^{da}, sic loqueretur. **E**x, ex parte omni p^restema ma^cripiam (iuvanella non excusat) an Deus invenies a me nomiⁿatos? n^{on} in eo, cum hanc re^civo et dites.

RE^LIGIO & TIMOR D^OS filius est, qui custodit universum inter se
societatem.] **D**icit facit enim **T**imor religio: nec unquam aut vi quam
religio, stet, sine pietate aliquae religio. **Q**uisqueq^{ue} veritas illa est, cu-
m^o uiria futilis haec molitur? **P**lautusq^{ue} putat: **A**llud p^{ro}b^{at} ad nos
deus, q^{ui} n^{on} uult id d^{omi}n^{os} z^op^{er}, q^{ui} p^{ro}sternit a^{nt} nos tibi. **E**t s^{ed} d^{omi}n^{os} a^{nt} nos
a^{nt} nos p^{ro}sternit s^{ed} non d^{omi}n^{os} a^{nt} nos. **E**t a^{nt} nos tu p^{ro}tegi^{as} tu p^{ro}tegi^{as}. **A** Et multi vrb^s videtur ci-
tatis fine, q^{uo}d res publica fine opinione de dis aut coniunctu,
aut confracta feruntur. **E**t religionem ibidem appellat, **confractam et con-**
varicam, **y**ea **confractam**: vinculum hinc consilium omnis societas, &
iustitia firmamentum. **E**t ponitne aliiquid impresum in quoq^{ue} Christianis?

Hic quoque alludias & lamberas. Mira dictio, inquit, hic religio mihi vinculum est societatis, alibi dissidij causa. & quomodo vnuis calamus

I. LIPSI A D V E R S Y S

70
mus tam pugnativa scribit? Fas & misi querere, Quemodo duo oculi
et una mens tam parum vident? Catele, hic pacata quicunque religio vin-
culare est rerum: paulo post, diffiditorum facies a religione accesse, sed
et malam turbida, & a tua illa distinet. In Lucreto non legitur,
— quod sapientis olim

Religio peripit fecerola atque impia fada?
Item: Tantum religio potuit fuadere malorum?

PAG. 72.
Etiam
dicitur
adversus
In via
populi.

Mali me-
qui fabio-
tua.

Quo dicitur
populi et
in via.

Tertium
tempore
tempore
Symmachus
familia in-
pauli.

Dicitur
etiamque.

In simili
Roma.

Officiorum
tempore
tempore
dicitur.

Causa in
facto.

N E Q U E audiendi Aegyptij reges, qui variam & miscellam religio-
nem induxerunt, stabiliendo, ut putarunt, cetero.] Nos non audi-
mus, ut atq[ue] atlantis etiam & diludatur. Viter in istis: Primam h[ab]e[re] vide, non
tolerare cor varia religiones scripti, sed induxit. Vt p[ro]st[er]at tua, si hoc
approbat: ubi acriter, si non vidi[ti]. Atque hoc perpetuo factu, & vnum, ut
sic dicam, metu scriptiorum corrumpit & dilat[us] a[tt]ra incognitiora tunc aqua,
qu[od] si etiam malitia? Sed de re. Perpetuo cuique probat[ur] rex, qui
plures falsas[us], nam id conve[n]tor[um] religiones instituit, frondosi sui can-
qui subditos in di[sc]ordia & turbis habet, ut ipse si quicunque non misericordia
rex, sed tyrannus. Nam legitimus ille, salutem & commoda subditorum pra-
cipuum habet, i[n]d[ic]at utr[um]cunq[ue] finem. In hoc ligatur culpa dannos. Optime re-
ges, ut ex professo tempio, sed itam ut impondos. Nam quae haec tauris
ad aliena turbas infirma, nec regnum vngnata, fidelis poterimus, binis
discretis aut odio q[ui] patr[er]eguntur. Partes enim factio[n]es erunt, & in te-
h[ab]ent illis in sanguine tu prioris in hor[um] bello. Exempli illi p[ro]p[ter]e Aegypti do-
cerunt, & quod regum magi intercedunt, variis, immo & cruentis, quam
illud, fuit: Historia legatorum. Exscripta quidam respondeunt, & que acutius
h[ab]ent expangso. Aliquid publica[rum] nam laboris, scio. Ecce Symmachus pro
variae habet[ur] legato: Asquinius est, quicunque omnes colunt, vnum
putari. Eadem speciem altra, communie calum est, idem mundus
involuerit. Quid interficit, quia quique prudentia verum inquirat? Vno
itineri percipiunt non potest, ad tam grande fecerunt. H[ab]e[re]t disertus
v[er] & pentix. Tri[um]ph[er]a in aereni Diodore, Tu illi sentias.

illa qua ex Adnotatore hoc congeris, altera iunct. Nihil ad nostram An-
dromacam. Nam illa quid exempla aliquot Imperatorum adserit, qui va-
rietas hanc religionum permisit. Erat. Quid ipsa e[st] nemo negat, sed permi-
sse nempe, non in situib[us]. Et alia p[ro]p[ter]e. Profundare malas etrorum her-
bas [tem]per impium: fatigat solare interdum nec flatum evadere, raro aliqua
defendit. Indiani tamen exemplum fatigat h[ab]ent: sed non nisi probum?
Annianus ita narrat: Utique d[omi]n[u]s poterit, ut quicunque in p[ro]p[ter]e
timoribus monebat, ut cuiuslibet dico[rum] consopitis fuit quisque re-
ligionis fenerat intrepidus, quod agebat idcirco obtinat, ut DISSEN-
SIONE AVGENTE LICENTIA, non timeret viminatim
postea b[e]hem[m]ultas infellas homines beatissimis fidelibus
plerisque Christianorum, expertus. Nota, nota, duo p[ro]p[ter]e aliis alia
malis, sed in religione p[er]ficiunt Imperator. Primum, lectoratatem suam ab
hoc Christianorum dicit: quos merita sibi, ut capaces & deiores,
suebat infensos. Secundo, existim ipsum tam religioni, quam licentia hac
fecerat

D I A L O G I S T A M L I B E R.

71

fecerat & quasi disdecebatur in varie de rituarum ritus. Haec Iulianus mens,
quam Ostatus Milevianus presudat & aperit: Eo modo, inquit, putans
Christianum non posse poteris de terris, si vnitatis Ecclesie de qua
lapsum fuerat, inuidet, & sacrificia diligenter, liberas esse permit-
teret. Tu si h[ab]es probas, parum Christianum eris: si improbas, parum Iannus es.
Vt quid enim hanc Lunam, quod dictum, in te destruxit? At illa antem glo-
riofus victric genus esset, ab eo cum quo decerent arma capere: que-
suumq[ue] aduetario retinem, illinc stare, & ibane dicere.

Se[nt]ra heus in illo ipso. Adnotatore, ex quippe c[on]spicu[er]is: Tertullianum &
Epiphanius recentem, quod Theodorestus temporibus, ut minimis,
centum pacifice clae fecerunt. Ita illa, an tu[us] inter se stramis: De ap[osto]lo
Ex croce errore, ut sine r[ati]o non legamus. Tertullianus: sicut et tempori-
bus Theodorestus paucis cibis, qui ducunt panem annis illo maior. Nam, ut
scias, Severi Afr[ic]i temporibus magnus. A[fr]ic[us] ille noster vixit. Sed hoc si-
mile illi, quod in Epiphilo ad me: Augustum hostem & perfectorem
Christianorum fuisse. Quid tamen in incredibili acumen difflatis, &
non discutitis a principia mundi fuisse Christianos. Abi, nimis graphi-
cus rugator ei.

Sed enim oper[em] precium est videre quid Adnotator iste, in quo tantum de illis
tibi placet. Nam ille non solum paginas, sed librum ibi impletissimum. Ciu-
itas Leidenus. Quis iutor ille est? Alabda, p[ro]tudo, quem ego quid nec for[bi]do.
albus nec r[ati]o[n]is n[on]ne nouit: fedu[er]e habeas quod? * acutius q[ui] dicitur: Tellem a
Quid illa? Ordines, inquit, approbat: o te ipsum alba mente! Quam multa uia.
Ordines approbat, protem p[ro]p[ter]e a[pro]ficiunt, scribita, que tem[po]re dior[um]
traxerit, & haberet quas[us] ipsius quafidam d[omi]n[us] ergo: Nobis Alabda non nisi
Alabda est: nec vir cedamus aut credamus, rationibus tamen si quis adierit.
Sed ille nihil minus tuto ex parte illi egit, quia quod tu a[pro]g[re]ssem v[er]o: & hoc
tamen, in reitate sita aliquo tempore, permittit post a[pro]ficiere libertatem.
Nec nostra mens deformat, esti tu difformitas, in Capite tertio huius libri.
Quia autem Ciuitas Leidenus: mihi quidem alius, nota: fed non illa vo[ce] Ciuitas Leide-
ni, opinor, emisit, alios precepit. Quis iutor iller[um]que noster? Siles & pale[us] ergo:
nam erubet[ur] tu quidem non sales. Quis si amicus aliquis tuus est quid si us[er]is
ipsa tu, seu h[ab]eret redimere, s[ed]e, pro[te]cte, in me vocet? Si premo, nec ut
tria diu[er]sula hoc arcanum.

Primitus
Op[er]a cap. IV.
tib[us]dem.

O faci! vno[n]ia auctor illavna!] Ego quidem, & faxi sancti h[ab]eo.
m[an]us mecum ita [ent]ent. Quid magis anima[rum] affect, quam vno[n]us domi-
nus, vna fides, vnum baptizatio[n]is: hic amor, hic caritas & hi tales follisci
tus & ligatus. At contraria vbi becvaria. N[on] Amorem,
ne ip[s]i dicunt, qui p[ro]p[ter]e dicunt? Aegypti, inquit, reges & Iulianus: qui pa-
tientiam fatentur diuidentes religiones induxit[ur], ut subditis disderent. Ergo
illorum quoque sena, vno[n]ia auctor, discordia di[sc]ordia. Tu tamen mihi
hic inequitas & infelicitas, quod omnia potest nuda, & sine vallo solo ratio-
nibus. Non sole nichil non. Ratio hic: O d[omi]ni in l[oc]a in meo[rum] orbis sed, ut P[er]petua
res oblique adiungunt. Diuidens in his
p[ro]p[ter]e.

Er à confus à semper turbz.] *Funam tu aut aliis verè mibi negat.* Sed heu, *funeali nimis exempla non dicam legamus, sed videmus.* *metu* hanc *ambora;* & non finali turbulis reip. nrae: *Erat ratio hoc ipsi auct,* & in exteriori ipsi rebus facile prompti, disident, qui in *terris interioribus* & in *salutis ipsi summa.* Odium inimicorum à religione disiatis, quia si impotens aut profanes: *necedere reverentur,* quo *lesse deum ipm ambaruntur.* Sed *lubit hinc paulum crucis, & cum Politice aut prudentie viro (non tecum Diodore) arbitratur.* Quid enim inquit *Si te sicut religione turbae cum ergo audeas Egyptis hodie, apud spates, Turcas, Christianorum quidam, pac es?* Nam de *Egyptis ita tradit:* quatuor se classavixerit, quae int̄ se ritibus sententiosi differant, et ex Mahomedis dogmate initium omnes trahant. Eram tamen antiphiles & facundores inter fei fine idæ concorditer viuere: fed nein conditum plebem immixtias auxiliax ideouere. Homines autem qui ingenio aut doctrina proficiunt, & per sermones inter se ferere, & fuan quicquid fecerat affectare: sic tamen vt nemo quatuor illis Doctores, à quibus fecerat orte, carpere aust aut connicuus lancinare, cib⁹ rei mulsum grandem constitutum esse, nrae faxit.

*Iam de Iapanibus magno potentissimo populo, et si insulae legi. Nouem esse
illie religione genera, integrumque esse omnibus quod per loquum
veli fecisti. adeo et famulis multas reperias, in quibus vir huic, vxori
alteri, filius iterum atque alterius adhaeret; nec id curbarc quidquam
domesticam quietem. Elias de Turci, quis ignorat omnem religionem
apud eos liberam? q̄ tam tamen in summis ac aliquando inmodice, immo & pudendo
nobis p̄ nos agitare nemo diffidetur. Sed et inter Christianos populis con-
fusio huius exemplar, in Poloniâ, Transilvania & finitu[m] trahi. Respon-
dime, fed ordine & distinzione. Primum, quod ad Egyptios, imprebili illud
disidium e[st], nondam tamen turbidum ob tres has causas. Primum, quia
mutuo non edemantur. Disciplina sunt & electio, sed nullum ad pre-
iudicium est probatio. Non ponitur, non Princeps, aut d[omi]n[u]s magister pot[est]is
hanc illam parte alterius videt preferre. Secundum, quia [ob] parentis do-
mine, qui sunt & omniuersitatis illis, sicut p[ro]cepta incipiunt, regule coher-
entur. Tertium & praecepimus, quia nulla isti publica canticos, nec fabra
ac iunctimenter turbarunt. Ita dum conuenienter non s[er]uit, priuata pa-
rietus diffida illa clauduntur: in tempore tamen, in tempore (vacan-
tior) eruptura.*

*At de lapponis specie e dictum sed decoloratur valde hoc adextre. Nam
fiducia fabulosus : Agitante intentum non raro fidelissimis inter se, tunc
qui & armis decerant, dum suam religionem singulari alii anteferre
conantur. Et profecto esse nesciunt : ut religio non est religio, quia sic
friget, tam de Turca, plane disconveniens est. Nam quod ad ipsos attingit,
vita inter eos religio, & vix illam caput, qui verbo ait pro felicitate, alienas
tantum, nec corrumpit ex ea, sed plane aduerit aspernitur : aquila ita com-
municandi aut differendi vix capitula est cui aut causa. Contemnunt enim
magis inter se quam contendent. Post in media Europa iudeos, Turcas,
Sicenses (modo ne immans nimis numero) nibil turbabat religionis aut Ec-
clesiae*

*ieles patem. Addo quid uir religio dominans apud Turcas reliqua mu-
fiant, & salvi sunt barbari vel inuiti submittunt facies dignitatis. Sed
ne ad honores aux militiam cuique admittit, nisi per stipendium. quid mihi
rum ergo his opprimit illa silent, resumpti & animis spicati aut Princeps ac-
cedat eiusdem festa? Videtur quo Christiani, si sicut libet nobis veros &
legatos illis hosties innadire, quam mutuum & fraternalm saquinem
haurire. Gracia diu uicta manu attingit, armatae Christianos nos, tis-
plicando, pro Christianitate gente.*

Postremum de Polonij aut Transilvaniis non me mouet. Infida profecto debilius & illa quis est, & videtur quam in omni occasione, ut in rebus apud electos Transilvaniis regi, inter se dividantur, ne in armis ercentur. Contentur tamen prudenter & autoritate paucorum capitum, quibus eis desierit, ut rursum ei resiliat. Denique quis magni & summi hoc incommodi ex confusione religiomum etiamnun ibi non vident, quod tandem affuetus per banc licetum homines non variorum in religione nostrâ, sed appropinque. Proh pudor! produnt etiam circumferunt ibi Questiones & libri in scriptis, quibus creato mundi curiarunt & quidquid Petrus aut Nova triplia supererat. Quid, quo transcederant? Illa pleno gradu fit confusio, non hinc limitem intrat.

*At tu de pacalà Gervaniā exemplū hic nobū obiicū: imperit. Nesciū
quo locis tibi sunt. Nisi enim in uno Principatu religiones plures, sed in
plurimis; nec illas quādā quiete ac concordes, quod scriba & re scripta
hac scūtū (Nundinum Francorū unica mēta) clare docent. Plura
fūni, que nunc non auquror aut dico.*

DIVINUM illud numen, omni modo, omni tempore, & ipse
cole iuxta leges patris, & alijs vel colant efficere.] *Hoc non fert;* & pal-
lam, inquit, coactionem induco, & impone animis feruicem. *Sen-*
tentiam nostram modice nisi non calamitosi accipe. Efficere vel colant alij: nem-
pe via tua dect: & quam Christianas permittit. *Eti quid tandem non*
quam, ani mala, licet a coelis? Valde abborres ab eo verbo, sc: hic est in
clero tunc vnguis unguis. Tamen Terentianus pene et infirmissimus,
plani eruditissimus patrum, ita scriptus: Ad officium haereticos compeli-
li, non illi dignum est. Dicitur vincenda It, non tuenda haeresi;
Augustinus ut in eandem sententiam: Melius quidem esse quis dubita-
uerit, ad Deum coelestem homines deduci nesciunt, quam timore pen-
are, vel dominum compelli: Sed non quia isti meliores sunt, ideo illi qui
tales non sunt, negleguntur fuit. Non multa enim profutus timore vel
dolor cogi, vt postipso posfuerit doceri, aut quod iam verbis diciderunt,
et credidisse. Et conditissima est absque in glorietate fuit: Frustra di-

nec bonam in fructuosa m, nec malam esse voluit impunitam. Quid si exempla etiam huius coactionis? Illud? Sisibni regis (ali) Sisenandum volebam.

76 J. LIPSI ARVERSY

rum id tali, ut id ipsum, praefectosq; eius omnes, illio trucidando satellitibus
bus obliteretur, regia multitudine in frumentum adiudicata & dimis. Hac
inulta Nemis nebulosa, lumen affectus est. In eadem Aphaea iam super,
Solemnem Princeps, quidam CALENDAR ZELEDIS insurrexit ad tan-
nas nouandas, scilicet hoc ipsi pietatis velo. Is cum aliquo Dervisorum non-
mero, Sangiacos plures fudit, & Anatocata tota vacuata ad aram. Sed enim

*Ass. xvi. 11. Iusta Nemesis nebulonum illam affecta est. In eadem Asia iam nuper, Sulcimannem Princepem, quidam CALENDER ZEBERLUS in iurisactu aduersus novandas, tunc in hoc ipso pietatis velo. Et cum aliquo Derufusnum misero, Sanctas pueras fudit, & Anatoliam tota vocavit ad arma. Sed enim misera aperteque Sulcimannus, Ibrabimes Bassi, antiquis pratis, ipsius satrationem detulit. Quid in Cretia insula (venientem adridere est) Iuli-
an. Calend.*

D E R V S quidam, Theodosio Imperatore, quam sceleret & periculosus genti
sue imposuit! Finxit se nouum Moses adesse, cœlitus missum, ut eriperet eos
et dimitteret seruitus. Opidatum ergo circumvit, horritur opes, amicos relinque-
re; se sequi in terram illam promissa. & addebat: amicos illius dñis

exemplu) per ipsum mare se eos traducunturum. Credunt, conuenienti, immo-
sa multitudine, omnis etiam omnis sexus ad promontorium, illo duce, properat,
tur in beatam terram. Ipse infire iubet, quod saltuum insani confiditatem
à plurimi, qui statim meritis paucis eorum facilius negotiorum exercitum. Cen-

ipsum sceleris naquam comparari, sive hunc, sive humana p[ro]fecta Genitio
malis fuit. Deinde noster aut pararam abo, nonne talia monstrant? 10.
HANNES LEYDENSIUS de nob[is], vides & macul[us] fu[er]tibus, qui opificio
sutor, regna & scripta somniantur; & ad eum erat, capita Monasteri-
um vrbe nonnulli exercitus Principes Imperator[um] sedis[em] recipiebant, ip-
sum & affectos condigni supplicii affectabant. Vi ture hac comitadum Li-
viano dicitur. Nihil in speciem fallax, quatin praeva religio est, ubi deo-
rum numeri prætenduntur sceleribus.

Multorum, quia imbecilla sunt, latent virtus; non minus ausura, cum sacerdos

illis vires suæ placuerint. XLII.

NULLA religio alia nisi vnius Dei tenenda est.] **S**ed haec est
Christianæ. Vnde primæ: è libris facta: id est pro Ecclesiæ Catholicae sensu.
Nam hic est fons veritatis, ut Lat. antius, hoc dominiculum adieci, hoc
tempum Dei: qui solum non intrauerit, vel à quo quis exierit, à
spe vite ac salutis æternæ alienus es. **S**ed haec est

ET TENENDA ex ritu veteri.] *Hic iam clasicum cano, & con-
uecas in me turbas. Ite in suffragio Lippi capite Quartis. Quid enim
sest illi est, inquit, qui antiquas omnes fortes retinet ille, qui nec in
melius quidem mutari quidquam vult. O homo! tu reg saluator! Vbi hac
de scripta antea dicta? In Cante de Autoritate invatu. Et hanc inde ad*

Religionem trahere, qua palam scripti & moniti de cibis externis re-
bus? Miser, an frons, an virga? tibi deest? Considerate O D I N E S , (nam
tare vos hic apella) quae deinceps moniti Recutere antiqua? sed cum illa
cautione, Si proba. Nonne expressum in margine hoc posuit? Clemens enim ille
praecepit docerat: Quo pietatis fondamenta tali posuerat?

μη, λαρνωντες πατρονινδι οι, μελωταις ξοται. Non omnino & praefatae feruare ritus patris: sed feruare quidem si p[ro]ficiunt, aspernari autem & abuiscere qui non tales. Et ratio in Arcebo: quia religiosus autem

DIALOGISTAM LIBER.

30
Glorias non est tempore xstimanda, sed numine avec colere quia die,
sed cuipus cernentur. Itaq; non omnino danno mutare, Cognitio de
aut liquidat a iustitia corrumpit, corrigere, non cum Platone sic xxi. et xxii.
et opini psychicas a iusta ut probro apud mentem dispergit, sed auctoritate,
et operi gloria et iustitia. Vituperare meliora affectis & longius iner-
torem progrellis, minime incundum, sed ne flacciditatem intercedit, esse.
Quia tamen id facient non priuatum aliquam, mo non ipse princeps, nisi de
confite sentientis, corum qui autoritate, vita & doctrina ad bacap.
Conculia hui rei vestimenta reperta, & crebris quam nimis, ultimis surpata: Conculia: q
quorum propriis locis manus, videtur signis in dellitteris aut disciplinis Eccles. fons
ha labat, & reuecatur se redire ad veteres fuos parag. fonte.

*Segnatur altera Calumnia, quamnulla verbū (nonime tuum morem)
texit. Illi Lipsius Machaenellus fit illud a fraude, homicidio, peritura
Principi oportet. Id fides, vbi dñe Diodore? In Capite, inquit,
Fraudulis. Tefor Deum & homines patet Calumniam natam, surpote &
apertore calumniam neminem peitum. Ego oī pro obvo ac p[ro]p[ter]o. Quoniam dicit
iūl[ius] Iurū, verbū danno, dedit[ur]. Probat[ur] nec nisi vi danno[n]am, unquam
dile[git] scripsi. Tu homo, in iūl[ius] aī luce tenorū ag[er]t, hominū, aude[re] hec si pro-
palam emenrit[ur] quod nemo esse[nt] qui me legi[er]et ut legeret? M[ar]thi crede,
incipit tibi sanum non fuit, cum scripsi[ssim]: aduenie in tempore incurvitas,
aut persitis.*

Nendum etiam finit, sed corporis in praecipiis ista in nundinum ultra suis arbitrium est, nec tantum sed feruntur; sicut qui feme ad calumniam dundunt cunctis modis, ita prorsus, ab eo extra amorem honestatis mantent. Ego superbus & arrogans, qui his de rebus scribam ne Theologus, ne turris confutus, quid denique sit postea ad me. Ludimagnus Theologus, bene! Boni! Odisseus, viri prius tuus redit, & conserua flagrum & pugnac! Ei an respondere non debemus: tamen breviter. De Iuris: ultro quidem: non preferre mecum titulum, sed ipsam publice, in magna frequentia, & postea liminea experimenta, Louangy illo donante. De Theologis: planissime nos docet.

*sum fatus, & Parres tamen Gracos Lutetiam, tunc acquisivimus in tis quatuor intellexi. At de Ludimagistro quid tibi vix? cholan pristinam me habuisti? si nunquam factum. In aliis, pene, si non, educaverunt me parentes. Bonorum honestorum famam: & per Anan & Freudentham paternam nobilissimam familias in erit. Illas ex Eckhoutius fuit, hec in Linkebikkis: *Genus suis
femina virag, tam intermaria, sed tamen in miseria quoque Annalibus non 1700-
ta.* Ipsi Lipini ante annos centum, opibus & dignitate inter Bruxellensem
primos. Ifi a latrone non aliter utrum: sed in abe: qui, quadam nocte sic uita
Sense, mibi nunciator preberat obicit. Professiorum linguam. Tertio, fa-
tore, non cum famam at danno Batave vestra perire, hoc quoque fatus.
denuo facit, nesciit me nobilis sum. Principes viri.*

M A T O R Y M instituta tueri sacris ceremoniisque retinendis, sa- Non remittit
pientis et c. l.
Omnis. & auferit plu. Iarchum scribere, ratus honestissimus, quod
etiam in h[ab]it erari. Verbiacu[m] notabilis: γαλεπτον μεν επι τον οντον ανθεπιστημα.
και δι θυρατος επιτημησιν δι εγγραφην παραδοντος ανθεπιστημα, το μετα-
k 3 στην

*S*ένες παλαιῶς καὶ αὐτὸν διὰ μάθησας ἀμφεπεψύχοντο: *Dificilis in istis (qua ad religionem) certitudo, & comprehensio ardua. benignius tamen erratur, cum recepta & veteri opinione per circumflectam timiditatem, quam contra mores & praefidenter.*

**Transtulpsa
Datinae.** Sed hic video imperitiam in am, an malitiam? Nam verba ista sic vertis,
non quia fuerit sacræ ceremonia; sed emisisti copulâ sacræ carimo-
niæ. Et lingua Belgicâ pulchre me apud tuam plebecularum traducess. Senex,
fenes, Tætuperæ uos nicipo rœsi ouz éys. Eutin.

*Natura non
invenit aliud.*
*Iam multa quoque in ipsam sententiam (proprio verbo utar) debilitas est:
sed quia respondens quod olim Aristoteles eidem similiter quidcum multa nra-
gat et si, & abeatis excusaret, Nunquid molestus fui? Non me heretuc-
les, inquit, non enim attenui. Dividore, ego non lego.*

Vera mens no-
stra, ab illa
errupta.
P V N I igitur, quis turbat.] Nunquam scripti aut sensi aliter: ne
hic atque infra errantes in religione punitum iuri, sed turbantes. Tu sis scis,
quid in me clamatis? si vesci,

Τυφλὸς ταῦτα τοῖς γοῦνις ταῦτα τὸν οὐματίζει.

*Sed tamen iamē ad locum, quā nū sūset, prælata hac scripta non
fauit. Sic ipse in sermone alterius dixit, Omnia te mili condonate &
remittere posse: non posse infingere calumniam, quā Laetacium in-
uissi. Quæcād Scripti. Sciro, fero hoc imbibere. Nihil enim in rebus
humanis religione prestantius, tamq; summa vi opotere defendi. I
et in marginem Laetacium ad scripti. O facinus, punitio! Laetacium hac
planè, planè in contrarium mentem scripsi: & vide Lector quid in
alii quoque Liptio circa, corruptior, fatu (hem, solitus basius),
malitoīgo: & quod non Triambas, & meherē equis alibi. Agno quid se-
tior maf, deprehevi ^{as} sum, ne Ores galas me tegat. Tamen vnu alteroque
verbū Disceper. Legitimi MONITA et me ad Lectorem sū non iurari et, In calum-
niatis insigatis & impingeret mili culpam, quam aperu ante C retexi. Si
tamen culpā, quis præboram antlorum verbū si faram probam̄, mentem,
Nōnne ea hīc est agere Andreus. Ambrosius. Nihil matutis sī religione,
nihil sublimibus fide. El qui non religione antres humanæ habebat,
etiam uolens nūc sicut in p. 2. Reg. 1. 1. 1.*

Expositio (propositio) defensio: Etiam si timor carent et facient, Yeretur: Omnia post religionem ponendae templa nostra ciuitas duxit, In istum hoc nobis, ut quia aliquo numeris notitia a fletimmo id est in eum. Tunc peccant, quod a fletimmo Laetitiam non habent. Ego a fletimmo non quam patui te tam matutis. Disiunt mihi clieci et fletimmo clara, aperte irreprehensa, non patueram hereticus; nisi particula hanc sum a Laetitiae, & iste filo. Erras, eras, non hoc nebul proposita, ut Testimonia sis aduocare, sed mentem sententiis nam nostram exprimer, et si illud a crimen conseruere non videntur aut irridendum vobis non imisit. Intercedamus et Testimonia: sed tunc comparemus. Erras amplius, quod aenam Laetitiam hanc sententiis dannare, falsam, ille Romanus sentire sa dicit: nec de fini aut defensione carpit, sed de improposita defensione. Malam enim vanag-
vicio*

DIALOGISTAM LIBER.

*religionem, & ideo male, ibant defensum. Iam hæc capis? heu
rum! detractus es de tuo curru: & triumpharis qui triumphabas.*

IN CAPVT III.

V N A M religionem in uno regno seruari.] In regno, in quo
nō & compōsito, & quale formam ait optamus. Nam prior illa nō
bono tranquillo statu scripta sunt: haec que sequuntur, turbido. illa
sua, haec temporaria, atq; ultimam nunquam corum usus!

QVAS dissidiorum faces religio tibi accendit!] Atque ita accen-
dit, ut nulla prudenter videatur posse restinguere. Vt enim fratermodia
accerrima sunt: sic eorum ferè qui confortes aliquando eiusdem religionis
fus, tu Deus adiuva.

COLLIDVN TV R inter se Christiane reip. capita.] Misera-
bili & novo proposito exemplo. Videamus Annales omnium gentium, & em-
issi aut: tunc acris, tam diuturna bella pagina non legemus de religione.
In genitulam pro mira & monstru habitat, duo quida in Egypto concurrevit in-
ter seb: hanc canitam, & id dignum Satyra censuit: quid nunc diceret aus-
scriberet, quis Europam tota?

PERIE RVNT ac pereunt per speciem Pictatis.] *Altinorum* Interpolata
vera est, quae quod q[ui] perdunt, dentri se Deum putant; fui quod q[ui]
qui pereunt, mori pro diuina causa. Ceterum non nescio latus; & minus fee-
lestis hic interuenient; & ignoramus ambitionem aut aspiratum bellari hoc
mantello. Paulus *Anxius pro me loquitur*: Nihil in faciem bellorum per-
de officiis, atque mox res ipsas, ut hōne[r]a prescritione suas quisq[ue]
reficiat res. In ore omnium Sandrum Plu[m]e veretur: confito,
conatu, animo, fecus afficiantur. Sive de religione tantum agatur, si obli-
ox noxa fanciatur, si fanatici mentibus, fortunis hominum abline-
tur, omnes idem sentiant. Nunc de Mortalium iure, de Comitatu tes-
cis. *Dicua virum etatem fuiss[te], & ex parte in bac suam.*

Nec quidquam tam probè aut prouidè hic dici, quod non velli-
care malignitas possit.] Tu es exemplo, qui non sensu tantum, sed ver-
ba etiam nostra rimaris, & veint in auraria trutinâ pendis.

CONSILIA non decreta adsero, nec afferre aliquid, sed pono.] **H**ac ne fratre modestia sit, quia si frenes tue impensis debet contineare. Sed ita talis auctor accendatur: **f**iciora etiam temporemissi omni sermoni. His ergo in suis, et ari repugnanti per me scissipula. **N**am in praeceptis ad **L**ectorum dixi communia quadam precepita me deinde, & velut decreta. **h**ic **S**cepticum agit, & nego me decerpere. **S**emper tu finis es, incognitus, intellelix, & paratus in fermentum istum, non vitare. **V**irum, ego a te rite. & vere à emulo istud in diobus hic Capitulus, illud in religione possum. **C**umq[ue] nihil ambitam, et **T**heologia est, quam habundioris sit i[n]fusio.

¹² *Οἱ μὲν Φίρτεροι εἶσιν νοῦσοι τε κακοῖαι τε.

Atque ego uniuersitatem draci - ος εὐπορίας γεωστική μάρτυρη Λαζαρικηνή αὐτοπία. Non despiciat, qui aliquid ambigit ὡς Diodore: ille magis quis in ανθε-

bus & supra omnes fuit. Itaq; ingenio & verè prefatu sum iudicis, quod plus decies in hoc libro misli impingu: Me labi & errare non solum professe debere. Nónne ita est? mir amanitatem. Solù ego Deum omniscium, & expertus erroris balo: hominum quidquid est, opinantur, vacillant, errant. Ipsib[us] geny & aterni spiritus ab errore non nulli nisi Dei dirigeantur. Audi sapientem à p[ro]fano: Inter cetera mortalitatis incommoda & hoc est, caligo mentium: nec tantum NECESSITAS E[st] R[es] A[ct]U[al]IS, sed errorum amor. Audi Sapientem à nōno suo: Nemo est mortalium, quem non aliquis pars ignorantis attingat, hanc contumaciam ex ipsa mortalitate traximus. Nam homo cùm erat, humilitus erat, in autem in homine calumniam, et totipot[er] mortali- litati conuicium facere. Audi, iste r[es] p[ro]fice, resipisci.

Nescio quid salinde nigrarū, me contemnente aliena iudicia, utique Comitum aut Tribunorum. Nam ita deus me scripsit Gen. 1. Epifol. LXXXVIII. Itribuni illi mihi abscrecent, mihi taceant, ne spūi pale- benti: mihi abutam, si, eque haec plaudat & Senatus. En, etiam Epifolia hic mihi defendenda sunt: fuit. Ego nihil sis de Coniubis scripsi, nec nominaver[er]i serbo: Sententia citius meancit: sapientibus nec contemptu p[ro]fector. Hoc sen[ec]t, quid ille Termaximus: Oi es y[ou]rōs, oris, o[ur]s r[es] t[ra]ns, tollādū p[ro]p[ri]etate, si o[ur]s o[ur]s: Qui cognitione imbuti, n[on]c ipsi populo placeat, nec populus ipsi. Tu tandem sis tacta.

— o[ur]s y[ou]rōs seco[nd]o.

Sugili etiam Breuitatem meam, & in Secreta d[omi]ni faciem & veniu- fuis esse volunt. Quāde non dect! rūsum, quod illi ait, camelum fat- tam. Sed de Breuitate, eam ego amo, amabo: & si fieri posse, quid cen- tiom offendere, quām loqui maleam.

*Parvus & ex egnii melior canor, ille gruwm quām
Clanger, in aethereis disperitus nebulosus Aug[ust]i.*

D[omi]n[u]s genit[us] coram facio, qui in religione peccant. In hac diui- gione con[stit]utus metus Clemens Alexandrinus. En, iug[ur]t, qui decli- nant a veritate, alij eipso folos, ali[us] vero propinquos quoque conan- tur fallere. Arto q[ui] id quidem qui appellantur d[omi]n[u]s, id est opinio sapientes, qui se veritatem inueniunt existimant, nullam habentes re- ram demonstrationem, i[us]cōp[er]tis decipiunt: quorum non parva est multitudine, & questiones declinationum propter confutationes, & do- trinam virantum propter condemnationem. Qui autem eos, qui accedunt, decipiunt: si tunc valde callidi & astuti, qui etiam si fasi- feant le nihil fieri, probabilibus tamen argumentis obfuscant veri- tatem. Et vero diu[er]so h[ab]et necessariis obtemperandum frumenta, qui in avi- mis quoru[m] dan ascendunt important. Difficile enim est modum teneri in eo quod bonum (magis quod p[ro]m) esse credideris.

P[V]N[CT]A V[R]A TE, ne tu pro illis puniaris. Atte, è te dico, qui- cunque Rex aut Princeps. Nónne gladii tibi ad dominos humanos defen- denda? Rex qui fedet in folio iudicij, disipat OMNE malum intuito suo.

De p[ro]fesso r[es] p[ro]fice, et in folio iudicij, disipat OMNE malum intuito suo.

suo. Aug[ust]inus: Quomodo reges servient Domino in timore, nisi ea que contra in illum Domini hunt, religiosā fecerit prohibendo atque plecedo?

M A X I M E si turbant.] Et antē & nōne addo. Non enim quicquid que in religione errantes p[ro]nuntiū velim (tu vobis confundis & obcasas) t[em]p[or]is peccantes. Quid ergo turbatores isti sunt? meo iudicio duplex. Nam Duplex hoc quoque discrimino ad p[ro]nuntiū discrimen. Prioris, qui plām contra T[em]p[or]is leges, contra magistratus, nouam religionem inveniunt, docendo, facti: videntur: bendo, certus colligendo. Alteri, qui non tam nouam religionem in- subdit, uehementer, quām produnt: & receptam quāque per disputatunculas & argutas in publico conuicunt. Quo in genere videntur serēs & pra- na ingenia, itemq[ue] homines Saturni, queruli, dōcēp[er]atores (vt Philo[bi] leges re- ficiuntur). Dabo v[er]o utr[um]q[ue] auctoritas. Vt ergo satrapas ait rām rām usū p[ro]ficiuntur: male affecta erga patria inuita, & in reprehensionem femi- placent quod alii placet. Noitis, Diodore?

Sed h[ab]it fatigatae valde ut repetas propriae ipsius & commissari apud Cy- prī p[ro]p[ri]etatis primum. Subtiliter & acutē multa dūna. Libero te ait. Verba Cyprian[us] sententia sunt. sententia mea. P[ro]p[ri]etatis & lancia[rum] au[tem] sum meum Li- brum. Farraginum esse incepta Mīcīlāneā, Moreū, Lancēm Saty- consimilēram, sive, Hispano[rum] verbū putridam ollam. Eng[land]e. B[ea]tū p[ro]p[ri]etatis comitū suū morbo iniquo & euānniū. Sed enīm quid ista a[re]m p[ro]fessū? inā quid ista ad tuā cognitionem? Tu homo, quād ip[s]e fatigata, concurrit. A[re]m u[er]o aratū. Agendū a[re]m litterato[rum] (scripto) Appello, appello. Diodore: agenda h[ab]et unū apud tribunal, ad subf[ac]tū Tribunata non politica uenienti[us] hec aucta. Quid tamen d[icit]is? Conſu[m]at e[st] breue & r[es]p[on]s[us]. Deponit. Deponit[ur] f[ac]tū errat, nec quācumq[ue] ceteram magis diffisiit totam hanc rem (re- d[icit]is p[ro]p[ri]etatis). De breuitate, ceteri e[st] & co[m]m]u[n]e p[ro]p[ri]etatis, quod te tuū[rum] f[ac]tūs arcet traxi, inquit ob- rum f[ac]tūs, at S[cript]ores, amini nostri gerent: quād admitione exci- tantur, non aliter quam scintilla flatu leui adiuta [pro]p[ri]etatum suūmūmū expi- cat. De portatore Diodore, prius in anna esse honesti h[ab]et cunctūlūm p[ro]p[ri]etatis hanc similitudinē: alia nulla fallib[us] extandam. Denique ergo fa- tor, minimo populare est illūm librum: & quo cito aliquis magis possit debet ēstare, quām frui.

CLEMENTIE non hic locus.] Quid ergo ego famili[us] Cyclopi, tripli[us] inde- Scimus, Phalaris, qui non miseretur i[us]cōp[er]tis & nec sanguis humani est? mīcīlāneā. Ab, abit, miti mīcīlāneā, fator, & c[on]tra Principib[us], quos hec res tangit! Cur sicut ita c[on]fervamus quia publice expedīt: quia scierit p[ro]p[ri]etatis causa f[ac]tūtate & legib[us] esse volūmēs quia h[ab]et sc̄lementū e[st], non nōscib[us] clementiū. Multos f[ac]tūtū, duos vnum tollimus: illūm ip[s]um f[ac]tūtū, ceteri inuanū, dum tollimus. Non enim id factūtū (mox audies), nōscib[us] extremū ēst, & deferat male: quos siles & reprimit in illū nequita cur, se p[ro]p[ri]etatis.

Sed & alias, cū etiā morte temp[or]is, bono quoque e[st] & expedit p[ro]p[ri]etatis. Si miraris hoc pro aliquo esse, miraberis quidam ferro & igne cura- ri, nec minus fame & siti. Sed si cogitaueris recum, remedii caufā quibus-

qui busdam & radi offa & legi, & extrahi venas, & quedam amputari membra, qui sine tute portio corporis hæc non poterant: hoc utique patienti tibi probari, quedam incommoda pro his esse, quibus accident. Nam remenda di corrigendis, per nos, bonis Princeps semper habet finem. Quemadmodum quedam hæc detorta, ut corrigitur, adiutum, & adiutus cures non ut frangamus, sed ut expellemus, elidimus: hic ingenia vitio prava, dolore corporis animique corrigimus. *Argutissimis in hac ipsa re.* Magis pro eis sunt leges ita, que illis videtur adiutare, quoniam multi per illas correcti sunt. *Ieronim.* Molestus est medicus furens phreneticus & pater indisciplinatus filii. Ile ligando, hic excedendo sed ambo diligendo. Si autem illos negligenter & perire permittant: ista potius manufactu falsa, crudelitas est. Denique de *Turbatoribus* hic loquor: ad quos *Catoni* illud apostolus: *Nesciunt censere, si illi vobis manufactu & misericordia, sicut illi accepimus, in miseria vestre.*

Vnde et quo *modis compag-*
nat? *Id est* *ad* *aliquot* *modis* *de* *dissimilis.* *Potes paten-*
ti sunt. *Orbi-*
torum, ferri, *laxis patiemur & ignes.*
In hac ipsa re, Hieronymus verba & imagines suum. Ita vobis: Scindenda putride carnes & ita biolum animalia à causis otium repellendum: ne tota dominus, mala, corporis & pecora, ardeat, corrupsum putrefiat, intercante. *Quod id haec ad te?* Olemus perdit & impensis (ut idem facilius & dulcius vir loqueris) qui bouem mittit ad ceroma.

Itur obstante tua nega. Cicero haec de *Catinam* scripsit, tu ad Hereticos mala fide transuersi. *Proude & bene nuptum.* Non hereticus periculum erat, ne ego aut alius ceteros, scripta haec a Cicero in *Hæreticos ipsos.* Senior bulli dignissime, tecum quocunque concideret.

Sed de re. *Quid velo igitur non ad ferrum statim omnes aut ignem, & bone, non; sed pro modo delitti coegerit aut paniri.* Paniri dico. & cautele circumfelle commissi ut verbo semper in hac sum viuere non dist. Interfici sui Occidi. *Parvorum gradus hoc facinus, & nimisquam raro ad extreum illum venimus.* Vi medius omnibus tenet, prius quam ad felicitatem aut utilitatem accedit: ita legum Præfideri cuiuslibetque Rectionem decet, quandom potest, veribus & his molibus, ingenia curare. Transcat deinde ad tritum orationem, quā mons adhuc & exprobrit: nouissime ad poenas, & has adhuc leues & reuocabiles, decurrat. Vtima supplicia fecleribus vltimis ponat, vt nemo pereat, nisi quem perire percunt etiam interficiat. *O Princeps nos!* & has tales spointes audi potius: quād istos de via clamatos, & quibus certi brum omnes ejus in lignis. *Quod si mea quoque consilia lacrimam invenient, non mirabide.* Quatuor perennium genera sue gradus in *Turbatoribus* ista agnosco: Multam, ignor-

Fissa eius
accidentia.

Eius inca-
rebus.

Vnde et quo-
modis compag-
nat?

Id est

ad

dissimilis.

Potes paten-

ti sunt.

Orbi-

torum, ferri,

laxis patiemur &

ignes.

Ita vobis:

Scindenda

putride

carnes

& ita biolum

animalia a

causis otium

repellendum:

ne tota

dominus,

mala,

corporis &

pecora,

ardeat,

corrupsum

putrefiat,

intercante.

Quod id haec ad te?

Olemus perdit &

impensis

(ut idem

facilis &

dulcius vir

loqueris)

qui bouem

mittit ad

ceroma.

Id est de
lata capi-

ta.

Cap. 14.

Cap. 15.

Cap. 16.

Cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 20.

Cap. 21.

Cap. 22.

Cap. 23.

Cap. 24.

Cap. 25.

Cap. 26.

Cap. 27.

Cap. 28.

Cap. 29.

Cap. 30.

Cap. 31.

Cap. 32.

Cap. 33.

Cap. 34.

Cap. 35.

Cap. 36.

Cap. 37.

Cap. 38.

Cap. 39.

Cap. 40.

Cap. 41.

Cap. 42.

Cap. 43.

Cap. 44.

Cap. 45.

Cap. 46.

Cap. 47.

Cap. 48.

Cap. 49.

Cap. 50.

Cap. 51.

Cap. 52.

Cap. 53.

Cap. 54.

Cap. 55.

Cap. 56.

Cap. 57.

Cap. 58.

Cap. 59.

Cap. 60.

Cap. 61.

Cap. 62.

Cap. 63.

Cap. 64.

Cap. 65.

Cap. 66.

Cap. 67.

Cap. 68.

Cap. 69.

Cap. 70.

Cap. 71.

Cap. 72.

Cap. 73.

Cap. 74.

Cap. 75.

Cap. 76.

Cap. 77.

Cap. 78.

Cap. 79.

Cap. 80.

Cap. 81.

Cap. 82.

Cap. 83.

Cap. 84.

Cap. 85.

Cap. 86.

Cap. 87.

Cap. 88.

Cap. 89.

Cap. 90.

Cap. 91.

Cap. 92.

Cap. 93.

Cap. 94.

Cap. 95.

Cap. 96.

Cap. 97.

Cap. 98.

Cap. 99.

Cap. 100.

Cap. 101.

Cap. 102.

Cap. 103.

Cap. 104.

Cap. 105.

Cap. 106.

Cap. 107.

Cap. 108.

Cap. 109.

Cap. 110.

Cap. 111.

Cap. 112.

Cap. 113.

Cap. 114.

Cap. 115.

Cap. 116.

Cap. 117.

Cap. 118.

Cap. 119.

Cap. 120.

Cap. 121.

Cap. 122.

Cap. 123.

Cap. 124.

Cap. 125.

Cap. 126.

Cap. 127.

Cap. 128.

Cap. 129.

Cap. 130.

Cap. 131.

Cap. 132.

Cap. 133.

Cap. 134.

Cap. 135.

Cap. 136.

Cap. 137.

Cap. 138.

Cap. 139.

Cap. 140.

Cap. 141.

Cap. 142.

Cap. 143.

Cap. 144.

Cap. 145.

Cap. 146.

Cap. 147.

Cap. 148.

Cap. 149.

Cap. 150.

Cap. 151.

Cap. 152.

Cap. 153.

Cap. 154.

Cap. 155.

Cap. 156.

Cap. 157.

Cap. 158.

Cap. 159.

Cap. 160.

Cap. 161.

Cap. 162.

Cap. 163.

Cap. 164.

Cap. 165.

Cap. 166.

Cap. 167.

Cap. 168.

Cap. 169.

Cap. 170.

Cap. 171.

Cap. 172.

Cap. 173.

Cap. 174.

Cap. 175.

Cap. 176.

Cap. 177.

Cap. 178.

Cap. 179.

Cap. 180.

Cap. 181.

Cap. 182.

Cap. 183.

Cap. 184.

Cap. 185.

Cap. 186.

Cap. 187.

Cap. 188.

Cap. 189.

Cap. 190.

Cap. 191.

Cap. 192.

Cap. 193.

Cap. 194.

Cap. 195.

Cap. 196.

Cap. 197.

Cap. 198.

Cap. 199.

Cap. 200.

Cap. 201.

Cap. 202.

Cap. 203.

Cap. 204.

Cap. 205.

Cap. 206.

Cap. 207.

Cap. 208.

Cap. 209.

Cap. 210.

Cap. 211.

Cap. 212.

Cap. 213.

Cap. 214.

Cap. 215.

Cap. 216.

Cap. 217.

Cap. 218.

Cap. 219.

Mons (quarta ea pars) in hoc genio seductores & pseudoprophe-
tati a Mose decretis exercitatis, sicut tamen a Christianis dum ror. & paucis a Dom. cap.
Principium legibus expressis ius fertur fortis se magis, quam representan-
di can. 3. Theodosii ac haec mens fuit: quod yadavas etiam vobis utrumque
tributum esse illud, ut inveniatis quod yadavas, et illud ut inveniatis quod non illud.
tributum esse illud, ut inveniatis quod non illud. cap. xlii.
censuerat. ad eam ut inveniatis quod yadavas, et illud ut inveniatis quod non illud.
censuerat. ad eam ut inveniatis quod non illud. cap. xlii.
tum exorti matutinorum omnes. Graues penas legibus constitue-
bat, sed eas non exceperabat. Non enim puniri, sed metus inci-
pire subletus fludebat: vt concordes fibi fierent in rebus diutinis:
quoniam & sponte conuertere laudabatur. Ego sententiam meam non dif-
fimile, & etius magis q[uod] e & mente Christiana videret, ut manus quam
dura pote sit, mihi a te agnoscere gradu. & cum Teretianum, futundere
mali hominis sanguinem, quam effundere. Quod si ultioris progre-
diendum queque sit: Ex tuae contentione eis, aut si ad mortem: similes tamen
et mitia sit, ita (cum aliud audi) "arcana Religio teatra cum ca-
figuntur, ostendit expedit, hoc flagitium oculi & tegi. Cetera in promptu, vi-
eratatione derubas, & minus sermones. Ceterum istud imbibit. Ex. Tenui-
quisitor queque crudelitas, illecebra eti magis dicas. Sunt & hec si
tu, quemadmodum venire in litus, erunt prauitatis & refiditatis. Dens ipse
predicti, heres se fit, & multum se fit, non vel deficiat planct, sed ne
vincant. Denec precurvabo Princeps, moderatam menem, illa sanam &
panitatem det.

QUAMDIY turbatores coerceri sine maiore turbâ possunt. **H**ec excepta & quæsi limes est quo priora illa signo. **A**n securitatem inde-
finita semper Principi predicent non possum. Cogant tace diueras in-
uenire medicinas, variorum experimenta morborum, dixi in hac ipsi ^{et} Rerum
te Averillius.

FAT ALIS est illa ingeniorum scabies.] Ita loquor, quia volut à calo & urinario, astro aliquo est hic pessus. Atque corporis quidam morbi certa temporibus intercurrent: sicutus illi antoninus, & iuri, famili, fenes, pueri, quiescunt illudam & laetitiam cor, ventum, ut preparamo sanos sint, qui non sint in sanitate. Mysterium Theologiae et caritatis & popula- oblectantibus. Vt imágines claras horum temporum? Nicopieri Gre- goria sive lega. Apud noctem opificibus cuncta sunt arcana Theologiae, atque ita omnes inhiabitatio nascuntur & sermonibus filologis- tis, ut herbas & paeſus armenta. Et illi, qui de testa fide ambigui sunt, & qui nec quomodo credendum sit sciunt, nec quid sit illud quod credere se dicunt; illi iniquas & fora & porticus, & theatra omnia Theologiae compleuerunt. neque solem hunc telent facere impudentes fuit reverentur. Quomodo autem non fit absurdissimum, olim quidem cùm florarent Gentilium dogmata, oīcīdūm aliquem fusile, & arcana que Delforum Theologis communis erant, nulli ali vel edicere vel indagare licuisse, sine is Plato, siue Socrates, aut aliis sapientiis celebris fusile: apud nos vero, qui purum pietatis mysterium profitemur, ita profanari res diuinias, & omnibus, qui de Theologia differre volunt, id licet euope arbitrio & suffragio? Iam disdicta & am- brie.

biuionem que inter capita scđarum & duce, pulchre idem exprimit & deplorat. Fationum verò Principes inter se digrediabantur, & linguis contra febre mutuo arabant, non zelo diuine, sed iracundia impetu duce. Nam qui fecundum Deum vel zelus à pueris potentia dependet, & diuinam quaesitam ac moderata concinnitas ratione gubernatur. Qui vero mentis zelus fure amboitum aperiunt, iij non videtur zelum fium in zelumioribus & odium conuenit, & pro frumento, viva, certe terisque bonis fructibus, spinas & tribulos in hoc agro producit. Hec autem sunt lites, ab animo non satis instituto profecte, & adufferari um orationem certamina. Hoc in Gracia olim fuere, quando i cùm paulo post ruit. Nos quid altud exspectemus, nisi malis eratagiis si nni facimus?

Anus ad armillam, Diodorus ad illudia. Si fatalis, impedit, ista scabies, cupunt. Nam facta nuna manus vis ut mens tristitia. Pueris scholasticis respondent, Fatali sceleri fatales quoque et per nos. Nexabac inter se & dentis. Quamquam alia mentis hoc a nobis dictum est. Ab isti vel sceleris enterrore & reliquo esse a Fato vel astris. Sed alterius si a loci sunt.

Vt disputare omnes malint, quam vivere.] *Disputationes ergo
damno: non: si in loco, sicut idoneo, si cum modis urpata. Locum cen-
fice, Scholas, Academias, Collegia, Idoneos, rerum factarum & Philo-
sophia item peritos. Modum, ut contentio & nimis subtilitas astutis. Nec
enim quidquam nimis conuenit, quam subdola ista caliditas, ani-
mis concubitus magna. Sed in publice & per populi Disputationes om-
nes valde imprecabuntur. Primum, quia per eas excitantur ad hostiles modi-
us orationis.*

& pruriunt. Humanum genus est audiendum nimis articularum, nisi poeta. Deinde, quia *Syntaxis confitum* (*in re quidem illa religione*) mihi probum, viri dixerit, etnum uti perit, in litteris facilius erudit, & summi mei philosophi. *Nam haec elegatissimis scriptores*, *in primis Theodosius* *stetabat*. *Deceptiones non solum non reconciliare scitum*, *sed hereticos praetere ad contentionem magis adhibendens tantum?* Formulas fidei a *veritatem editas*. *Antiquorum & antiquos scripturam*, *conseruatione Dialecticas virandas, res feliciter adhibendas tantum?* Formulas fidei a *veritatem editas*. *Antiquorum & antiquos scripturam*, *conseruatione Dialecticas virandas, res feliciter adhibendas tantum?*

*— et ad eum utrumque vobis datur posse
dicitur ut ergo et hoc est quod dicitur deinde.*
*... nunc receperimus enim Imp. signis, qui tantum absuit ut morem tunc
et nunc recipemus ut nos dogmatibus discendi probaret, aut de Deo
nousum aliquid ut noscere vellet (et si ipse rorunt diuinorum
potestis: ut nescire velut adiret) et cum enim Euthymium virum
eruditissimum et Iohannem Cinamum, in cabacero suo con-
tra Opadum differenter super illo, PATER MAIOR ME EST
non solum obiungari, sed etiam abieciitum se in praefuentem am-
nem Rhynchadum ferio ministratus, nisi differenter talia loqui. Sed et
Turca et Moschi hac parte spinos: apud quae religione farci sunt dis-
persi, casu illi.*

ACVILEONES ubique & Cariones. **J** Quae ex quidem detectas,
lignis, mat-
tricis, in ista se, quae simpliciter, **F**idem non ratione dicere habet. **A**ff
sentendum hic, non querendum. **P**lata mecam: **T**u μέγας θεός τον γι-
τον ουρανού την Αρτίν διέψ, ἀπό τον αὐλαρχόν, τον αἰτιαν ποντούραν, **γ**
γάρ επ' οὐρανού την Αρτίν διέψ, **M**aximum illum Deum, & vinerium Mundum
dicimus neque inquit opto, nee curiosus fatigare caulas fructan-
tes, neque enim fas est.

HORVM quanta multitudo! *E*t idcirco iure mitigis aut differas p[ro]p[ter] Seneca: In singulos leuentur Imperatoris distringitur; at neccessaria venia est, ubi totus deferetur exercitus.

*Tempsu[m] ha- AN NON fas tempora paullisper Principi inspicere? Ego ceter-
benditatu[m]. scio: nam honeste cedit, qui temporis cedat. Plures veterum Principum sciere
(Ecclesiastice Historie docebunt) tum maximè Valentianus. De quo ista*

Amianus et *vix* *Valesianus* hoc modicem principatus incularunt, lib. xx.
quod inter religionum diversitatem medius flet, nec quemquam in-
quietat, neque ut hoc coleretur imperator aut illud, nec interdixit
minacibus fidelium cruce cum ad quid prope coluit, inclinabat,
sed intertemperie reliquit has partes ^{et} *repperit.* *Id* *am carm finis* *Caroli quinti*
Thesalos, *alij*, *et nōnne nuper in Germania* *Caroli quinti*
De causa facti qui calide aut proterre ex pronuntias, iniuriam facti maximo
Principatu a militiis retraxi annū.

OMITTERE dico in tempus.] Non ut eos fallas, aut fidem in occasu
casufrangi: (indigna haec alio recte, ne pro Princeps:) sed ut inter-
terea caris, verbas fadig, benignè ad meliora traducas. Nonne Princeps
temporis p[ro]p[ter]a? utinam implegar[er] per honores, præmia, pecuniam, t[em]p[er]o-
r[um] folia auram, etiam pertinacissimis ad se trahat. Atque huius re quies

*& pax danda, & species aliqua honesti Transfugy. Hac consilia Christiani
Principes ante aliquot annos si andissent, iam in Asia & Africâ volitarent
victorica nostra signa.*

Heu, quantum terræ potuit pelagiq; parari,
Hoc, quem ciuiles hauserunt, sanguine, dextræ!

ISTOS ab **a**ris **D**iles plerumque **f**ana & **Q**uietis. **J**esu Christus
uesti **e**st animi **p**aulinum: & affectum **v**eritas **a**re **r**atio **v**incere. **S**icut
autem **m**isericordia **t**empus **d**andum est, ut **d**efendat: **f**aci animi, qui facit **v**irtutem
canit opinione. **M**editatio autem Melancholici **m**ores **o**ra, [enim] **m**edi-
cant enim effectus: **r**atiocina in ipso quod **v**erum **p**rocedat. **Z**o-**s**ma dicitur & **I**ma-
gustus quendam animosimum. **P**rinces illi meditari: **X**erxes **i**ca-
zet **q**uare, **x**erxes **q**uare **x**erxes. **A**uctor **z**epha **i**dei: **z**et **q**uare **z**et. **T**em-
posuit in quo tempore: & Occasio in quo **T**empus. **M**edela Tempor-
e, et etiam vbi Occasio contingit. **N**on potest, cap*e*

NA TURA contumax est humanus animus. *[Et præstern in re-
bus] fænum, quæ opino accepit Petrus. Clamant enim quod volunt Achæ-
rum ille Prator. Vereinur vos Romani, & si vñstis ac tñmtemus; sed
facit plus vñstus & tñmtemus deos immortales. Iisque cotidie vides.
Tunc, & occide: quia quadam deducunt ac neclæ ebrj cuncta con-
tinent. & vñstus, ut dum mori polt morte timet, intermit mor-
ti. Sæpè vero pietas, & confitentia: s' præstern fecit & perma-
necit. Se stœctando hunc Deum Glaste rebis: Ode ad a. S. et orationem
tu karib. in dñi sp̄i regis aploste Phoñtius, & dñm suum ex eo vñstus, & a. qđ
yapac à pñt. S. dñm suorum: Ado contento hinc ecclæ Sec' et malum
est, quod non auctas facile nec elias, id omnificare vñstabilis.*

N C A P V T , I V .

P A V C A , ut opinor, in hoc Capitulo mibi dicenda sunt. De re non labe hoc tempore, in te, non est opus. Plethora enim probas. *Opus post felia sua nunc meos fave.* Tamen docimur ut quaedam Mors & Vitalia utraque habent: *Vitalia*, & qui ante gladios & ignes loquerar, nunc cro & mus/a. Sires & tem-
pora distinguunt (quod serio feci) non miraberis. Atque adeo mirum erit te hoc posse mirari.

Verbum, vix, in margine valde te torqueat. Scin' quid ea facias? abige & eiice, per me licet. Velix tamen Latianis phrasis paullo magis te esse peritum.

QVI ESCO domi & fileo.] **Q**uisque autem domi sue imperat, si re-
Hè cùm Telemachus:

manus & vim adferas Indorum Philolophis, qui nec per somnium nostras res viderunt. Corpora enim de loco in locum transferentes: animos non coges quo nolint, facere: aut cunctis lapides & ligna vocem emittere. Non est Rex aut Imperator, qui adigat nos facere ea quae non decreuimus.

Meditatio
sua Regis.

Q u o i s enim imponas mihi necessitatem.] *Quae adem mens Theodahadi rega tollit: Cūm diuinitas diueras religiones esse patiatur, nos vnam non audemus imponere. Quid si regum non eis, p[ro] religiones pro ar-
bitrio imponere: quanto minus prouertur?*

Praeceptio

S y m o n u s illi Rex regum regardauit (ego ex animo facio) uti hoc misera-
bilis euo erat rationabilis animo sancti, pertinaciam tollat: aut ipsi reges, be-
neplaciti mittet, faciat, & qui ciant sentiantur homines, inquantum lo-
gitudines sunt, emendandos effe potius quam perdendos. Si tamen con-
cum prudentia, seu ritus cum clementia, actiones cum salute ciuitatum con-
tundat. Audi nos Deus, in cuius manu est eot Regis, & velut riuus Pro. 32.
aquarum, quoconque voles, inclinas illud.

I N.

A D M O N I T I O N E M D I O D O R I .

D E F U N C T U M me putabam: ecce unum adhuc capitulo in hac
hydrā. Admonitione concepta est in fine ad Imperatorum, Reges, Prin-
cipes: in qua velut uno facie complectitur & recolligit calamitatis
omnes sue probra. *Videamus breuiter.*

At, clarè & verè iam & se offendit, Periculumofus esse duci à exco-
duce.] Id quidem vel exco apparet, auctor est Phileippus. *Exco duci,
cura conuenerit, & periculum est: sed ille quis que duci, in quem dicit-*

* Quod equa-
re, talis enim
est. Mentali
abilitate.

Appellasse & nominasse me carminis factas.] *Quid de ista sen-
tiam, sub i. statu dixi. At ut quam ita à me appellatas, non docebus.*

Ma-
do loc. Quod dico —

Memor.
Opifex.

Nufquam vel verbo Principi à me designatam Christianam ve-
ritatem.] Nego. & feci clarè libro i. m. fauore, vbi de Senatu & Cultu
diuino scripsi. Virtute rei vera lux à facis litteris. Copias suis aut überius,
non fuit buis instituti.

* Hanc et
modi per
discrepans
proposita.

Sumptu publico me hic sustentari.] Ita est, sed nec grandi nimis,
nec insuadit. Et tamen si ueni sumus, inueni.

Libros hunc meum suscepit facere omnia in Europa, & preser-
vit in Gallia posse.] Subiecti ai pacata, pacata, mi homo: & id quae pacato-
res sunt, scimus. Tamen res pro uigilantia gratias debemus, quod
laeva p[ro]p[ter]a modice q[uod] d[icit]ur q[uod] p[ro]l[oc]utus.

Ribea.
Velle

Velle me in tempus religiones plures admitti, mox qui adherant
omnes ē medio tali atque interfici.] *Planificat. Omnes, omnes à
calum ad calum. Videlicet hoc scriptus nascit auctorat, & Sparta.*

* Propter ac-
tione d[icit]ur
homo.
+ Tu ibi ex
tolerabiles
habebitis.

Docere me fidei fallere, nec promissa futurae.] *Mētū qui in nihil ma-
gū quam Fides partes & sacra fidibus: + ov[is] & paucatū vī dicitur.*

Voluisti se hoc Opere omnibus prodelle, nee ledere vel ipsum
Lipsum.] *Quid voluerat, nefis: quod non laetus, h[ab]et scio. Vt tela qua-
dam in calum emissa, tre uideatur, non cunctis nos calamitiae tua peccat,
non tangunt. Preme preme, ego, cum Pindaro,*

* De auct[oris] t[em]p[or]is uita, quod l[oc]o d[icit]ur, & uero ipso d[icit]ur.

* Non acriter aut asperite me secum egite.] *Mimis mibi in fusuram:*
Malus vbi bonum se similit, tunc tibi pessimum.
*Tamen de acrimonia, fater, nibil es et a v[er]o. Ante hac putabam tibi esse
comuta: nunc agnus es, balas tantum.*

Imò alios iudicatores, quod nimis leniter.] *Habeo itaque gratiam.*
Pietatis. Nam

Conpoxus es, per conum per viscerā,
Per p[ro]p[ter]a elephanto brachium transmitteres.

*At h[ab]e indulgentia fuisti. Ego autem, mea Salus, vitam tibi debeo, &
CLEMENTIA tua d[icit]ur.*

Omnia que scripsi, vera esse, id que se certò scire.] *Confidentiam
hoc tamē nemo tibi credit, qui cerebrum in capite, non in calamitate gestat,
Multa stolidia & vania in hoc sua legi: + tuus & tuus d[icit]ur uanitas.*

Nihil s[ed] in verbis meis exasperabis, sed omnia candidè, puriter, &
ex merita veritate protulisse.] *Tu candidè qui me calamini & inven-
daci obique oseras: qui ex professo in toto scriptoriam tentant mihi
affingi, minus ad popularem inuidiam defestas, & sorbas: O peccati ni-
nimi! o genere religiosa p[ro]p[ter]a prohibitus!*

Non hercle apluda est hodie, quoniam nequior.

*Po[st]remū, Serio considerandum si eis quorum intercessit, annon
expedit, imò recessus sit, Latinam SITVLAM conferbit atque ef-
fundit: vt scintillis uis latè sparvi incendiū vbiue gentium extin-
guantur.] *Consideratus es: & ita censes, Propterea id nec sciam, quia
éque republia esse. Hoc angulus, ut tuus se liber (nam tu per vere-
cundiam significas magis, quam exprimis) in Latinam plur[us]qua
alii. Linguis transferatur, excedatur, per omnia opida, foras, con-
ciliabula, duveletur, in bibliothecas locaque publicis reponatur, &
contra casus mortalitatis (exemplo Imp. Taciti, qui scriptori suo
gentilis honore bunc habuit) quotannis renouetur: vt hoc modo**

claras aeternas apud omnes gentes sit

S A P I E N T I A D I O D O R I .

m

HABES

HABES, quo usum mibi in tempore reponere, atque adeo extempore. Speramus nihil omnissimus, quod proprius ad res factis suis est, erit me inservient. Quamquam alioz non me reprehensibus est qui legere ad spiculegum reliquit Ripulam. Sicut si volet, tollet. De Religione ut Reg. quia multa & ambitus misfusilli, non sanus recusat: quia aliena sunt: quia pro ingenio non frons sunt; qui hadi prouocari inter has sordes & corporis naufragium, denique quatuor si quis tam granterea ea te dicit. Clemens olim Spartacus, Gracilio cuidam malam de Fertitudine differente, autem non praebuit, & auerterit. Illa mirans, Quia enim, inquit, si huius bac diceret, iam quos non faciem, et quod affutum ridetur: fini auctem Aquila, darem eis liberem remittent & aures. Simile in Te Iudore. quem tam ferre & cum affectu de utrâq; differente ridetur, qui sciamus quo modo in viramque ferri affectu. Siquid autem hic ab aliis in lebisi, ferri tuis (quod medice a officiis & distribuisse) 1400000 & fere ex quo animo, in laetus illi Procurator, paucis non conuincitur, sed fidat. Quod si preponam etiam paras: facio, sed tam non edeo: aliam ibi quare parem. Non vltira tecum componor: nec contra Retiarium formula me deflecat. Quiescam finivisse, quod dicitur, Thoucum surgiunt, & per candem lirant adeste recipiabimur seruus. Bonis cordatis, vita sua diuina: sis ipsi fatis. Cede, cede: Bonum est a ventate vinci. Dic, dico: Nulla xtas ad perfidiscendum ferat. Erubefacta tenet, quae emendare se non potest. Non annuum caniculae et laundanda, sed morum.

*Οὐχ αἱ τρίχες ποιεῖσθαι αἱ λευκαὶ φροντίδες
Quod si aliter ibi visum, fiat. si tamen,

ORDINES,
vobis ita visum: quos ego censem utrique nostrum filio & calamo interdicere, in hunc quidem visum. Non semper debent esse SATURNALIA
Tu Diodore aeternam mibi fave.

ORDINES

APPROBATION

POLITICORVM IVSTI LIPSILobros, ab aucto-
re ipso probè recognitos, vna cum Notis, pralo dignos-
censo. Louani XII. Calendas Octobres, M. D. XCIII.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus,
Academie Cancellarius, & Pontificius ac
Regius librorum Censor.

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RV DOLPHVS SECUNDVS diuinis fauente clementia electus Ro-
manorum Imperator semper Augustus, ac Germanie, Hungaria,
Bohemia, Dalmatia, Croatia, Sclavonia Rex, Ad huius Austriae, Dux
Burgundiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolie & Wirttembergie, &c. Comes
Tirolis, &c. Nostro & Sacri Imperij fidei dilecto I. V. S. T. O. L. P. S. I. O.
gallianum nostrum. Pollianum inter illa, quod D. v. s. immortalis ho-
minibus libratam manu dona, illa, utriusque in ipsa illa & quasi diuina
fuit, quae in litteris liberalibus discipline constituit, quibus feliciter
homines non tantum ab animalibus ceteris rationes expulerunt, sed ad rudi-
etiam & impetu hominum vulgo ita distinguuntur, ut tanquam Diij
quidam splendeficerent in terris videantur: rem praeclaras leque
diagni illi praestant, qui diligenter: si ipsi in literis ac disciplinis operam
ponunt, praeclarissimum veo & Reipub. utilissimum, qui eas ita excolunt,
valorum mentis docendo, cibendo lumina praeferant, eosque ex igno-
ranzia tenebris quasi manu educant. Qos excitare, quos amare exalte
animate ad dignitatis nostre munus, ad quod Diuino vocato beneficio,
consequitur fumus, in primis pertinere excellimimus. Cum itaque ab his,
quorum nobis spectata fides, quique iudicare de Literis possint, accepteri-
mus, insignes te animi ingeniose tu dorsibus tibi a natura infusa primis
temporibus xatis tua sit literarum ac disciplinarum fidelis excellimenter
qui exornata, et volum inuenitibus adhuc annis praeclaras florentis mi-
nimeque vulgaris studiorum preciumna praebet, dum obscura in antiquis
qua se scriptoribus loca, qua secundum tanquam iustra erant, illustrataq;
que in sua in temporum depravata & corrupta fuerunt, restituit, dum
vetuta Latina antiquitatis iudea in nouam subinde strudam flingula-
ritatio eleganter conseruariel exquisitam adeo & rara doctrinam,
qua magnum de te apud doctos quoque viros opinionem excitare, per-
venire, eam que varians libis in libris acri & graui cum iudicio amplius in
lucem nesciit, ut in eo quod tam felicitate tractare scriptores
genera paucis tuis patre hodie reperi et: iam verò natura te actare vi-
rura, viro magis magisque digna & viris doctis grata ac Reipub. utilia feri-
bere, quod a primis illi Romanorum autoribus fuit fumus, tamen
dum pugare, & lethifimus quoque ex Mafuratis horitis, in quibus affidè
verteris, flores colligere, concinante, quibus Leuctros mirificè recres, &
eorum pedis ad prudentiam, probatatemque infomes: haediquaque
pratermettere volumus, quin Reipub. ad quam hæc ab te ornamenta
conferuntur, cuius, Cæsarico te nostro eloigo decorandum, & quiamus
per te fatis ipse animatus sis, animadum unum magis patricionis, nolto defen-
dendum pro benigna nostra in te perficiemus voluntate. Quoniam ve-
ro lucubrationibus tuis opene suis in lucem edendis, peculiarem te
eligeo velle Typographum, accipimus, Diplomate hoc nostro priuile-
gioque te & Typographum tuum aduersus quorumque frumenta, qui
luci causa, quod fieri solet, eadem excidere aut typis imitari forte velint,
munitos cupimus. Quoniam ob pro auctoritate tua ea facili deci-
munitos, statuimus, veteranusque, ne quist Typographorum, Bibliopolium,

aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu edituruses, quocunque modo, charactere, aut forma, siue integrlos, siue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra factri Romani Imperii. Regnorumq; ac Dominiorum nostrorum hereditariorum fines triginta annis proximis a primo editionis die computandis, ab his quo tuo tuorunve heredum consensu audeat: Hac autem lege addita, ut tria ut minimum cuiusque libri exemplaria, quemadmodum moris est, ad Imperiale nostram Cancellariam mittantur. Si quis vero editum hoc nostrum transgrederet, violaret, aut continebret deprehensus fuerit, eum non solum eiusmodi libris, sed et heredibus suis, auxilio Magistratus, vicinorum, reperti fuerint, vendicandis, priuati, sed triginta etiam Marcharum auri puri multa, cuos semelius quidem Filiis nostri Procuratori, fraudis vindictariori vel feialis, tibi heredibus suis tunc pendatur, sumi volumus. Mandantes vniuersitatem & singulis nostris & factri Romani Imperii subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis quam Politicis, cuiuscumque status, gradus aut ordinis exterierint, preferenti vero iis, qui in Magistrato confituntur, vel suo vel superiorum suorum loco aut nomine, ius dicunt, instituimus exercere, ne quemquam hoc Privilium nostrum impune violare, spernere, aut negligere patiatur. Sed quos contumaces compererint, constituta nobis multa, eos puniri & quibuscumque modis coeterent, curient, ni & ipsius gravissimam nostram in se convertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomaticate, manu nostra subscripto, & Cesarei nostri filii impressione munito, confirmamus. Datum in arce nostra Regia Prague, die prima mensis Augusti. Anno Domini Millefimo, Quingentesimo, Nonagesimo secundo. Regnum nostrorum Romanum decimo septimo, Hungaricum vigesimo, & Bohemicum idem decimo septimo.

RUDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senftenew,

Ad mandatum sacra Cesarea M^{ta} preparam.

Io. Barutius.

Additum sigillum Ces. M^{ta} in cerata rubra.

SUMMA PRIVILEGII REGII

PHILIPPVS De gratia Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate suo sanxit, nequis, Iusti Lipsij Historiarum in alma Vniuersitate Louaniensi Professoris, & item Historiographi sui libros quoscunque, a Censoribus legitimis approbatos, praeter ipsius, hereditumve eius, voluntatem, intra triginta annos a prima singulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impressos, in has inferiores Germaniae ditiones importet, venale sive habeat. Qui secus faxit, praeter librorum confiscationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vt latius patet in litteris, datis Bruxellæ xiv. Feb. M^{DC}CVI.

Signat.

Verreycken.

• Th JOANNES MORETE, pro amicitia qua mibi cum Plantino (beu, quondam meo) & Plantinianis est ac fuit, tibi, inquam, permitto, uti hos POLITICO-RVM libros, quos possum recensui; & in eos NOTAS, quas auxi & inveniavi, typis tuis excudas ac diuulges. Ne quis alibi alias prater te, cupio sive in beo, ex lege quam magnus Ceser & Rex meus dixerunt.

Iustus Lipsius.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
APVD IOANNEM MORETVM.

M. D. XCIX.

I V S T I L I P S I
DE CONSTANTIA
L I B R I D V O,

Qui alloquium præcipuè continent
in Publicis malis.

Vtima editio, castigata.

A N T V E R P I A;
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
M. D. X C I X.

Cum Privilio Cesareo & Regio.